GRAMATYKA PRAKTYCZNA
JĘZYKA FRANCUSKIEGO

DLA

POCZĄTKUJĄCYCH

ułożył

W. ERARD CIECHOMSKI.
NAUCZYCIEL JĘZYKA FRANCUSKIEGO W UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM.

WYDANIE CZWARTE, POPRAWIONE.

KRAKÓW.
NAKŁADEM AUTORA.

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI G. GEBETHNERA I SPÓŁKI.
1902.

Cena 2 kor.

B 296329
I [redacted]

Zofia Zajączkowska
Krościenko nad
Dunajcem

GRAMATYKA PRAKTYCZNA
JĘZYKA FRANCUSKIEGO

DLA

POCZĄTKUJĄCYCH

ułożył

W. ERARD CIECHOMSKI
NAUCZYCIEL JĘZYKA FRANCUSKIEGO W UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM

WYDANIE CZWARTE, POPRAWIONE.

KRAKÓW
NAKŁADEM AUTORA.

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI G. GEBETHNERA I SPÓŁKI.

1902.

Pierwsze wydanie tej książki aprobowała Wysoka Rada Szkolna Krajowa reskryptem z d. 24 września 1886 r. l. 12.256, i poleciła do użytku w szkołach średnich i wydziałowych.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty reskryptem z d. 11 stycznia 1888 r. l. 20.483, zaaprobował ją również i polecił do użytku w c. k. Seminaryach nauczycielskich żeńskich.

DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI.

Przedmowa do pierwszego wydania.

W niniejszej książce, którą nazwałem **„Praktyczna gramatyka języka francuskiego dla początkujących“**, chodziło mi głównie o to, aby uczący się posiadał już pewien zasób słów i pewną wprawę w wysłowieniu się na podstawie gramatycznej, zanim przejdzie do gramatyki zupełnej. Podałem zatem tylko prawidła ogólne, nie wdając się w szczegóły. Do ćwiczeń zaś usiłowałem wprowadzić jak najrozmaitsze zdania, aby nietylko podane prawidła gramatyczne w pamięci uczącego się utrwalić, lecz umożliwić mu zarazem swobodne ich zastosowanie. Przedewszystkiem starałem się, aby żadne ćwiczenie nie podawało uczącemu się nic takiego, z czemby się przedtem już nie zapoznał, aby zawsze zasób swojej wiedzy opierał na stałych, bo znanych fundamentach.

Zatrzymałem podział na części mowy, jak dla początkujących najprzystępniejszy. Opuściłem jednak wykrzyknik, jako mniej ważny na niższym stopniu nauki, rodzajnik zaś połączyłem z rzeczownikiem jako tegoż część integralną. Przy rzeczowniku pominąłem zupełnie deklinacyę, której język francuski nie zna, a której sztuczne wprowadzenie do gramatyki francuskiej wedle mego doświadczenia, nie przyczynia się ani do wyjaśnienia rzeczy, ani do jej ułatwienia.

Na końcu książki umieściłem kilka anegdot i powiastek*), które mogą służyć początkowo do wprawiania się w czytaniu, później zaś do opowiadania i wygłaszania z pamięci.

Szczera chęć oddania usługi uczącym się przez podanie ułatwiającego sposobu początkowej nauki języka francuskiego była powodem, żem się ośmielił książkę tę wydać.

*) Wyjętych z Wypisów Seinecke'go i Sommera.

Wymawianie.

Samogłoski.

a) Voyelles simples. *Samogłoski pojedyncze.*

1. — **a** wymawia się jak polskie **a**: ma, tasa, la, bal, mal, fanal*), fatal, papa, natal, banal.

â, wymawia się również jak polskie **a**, jednak znaczek **^**, zwany *accent circonflexe,* przedłuża jego brzmienie: blâma.

2. — **e** na końcu wyrazów albo prawie nie słychać, albo jest zupełnie nieme. Spółgłoska, która poprzedza to **e**, wymawia się wyraźnie: rare, pape, sale, rame, arme, madame, âme, âne, râpe, salade, lame.

W wyrazach jednozgłoskowych ma to **e** dźwięk językowi francuskiemu właściwy (podobny do niemieckiego **ö**). Ten głos odda się najdokładniej, jeżeli naprzód wysuniętemi i ściągniętemi ustami mówimy przytłumionym głosem polskie **e**. Me, le, te, se, ne, de.

W środku wyrazów na końcu zgłoski to **e** mało co słychać: amena, retarda, pela, leva, mena, promena.

è *(z accent grave,* **e** *ouvert)* wymawia się jak polskie **e**, otwierając usta mocno wszerz: père, mère, frère, pèle, lève (v = w), amère, amène, ramène.

é *(z accent aigu,* **e** *fermé)* wymawia się również jak polskie **e**, ale ustami ściśnionemi: blé, pré, été, amené, pelé, levé, salé, parlé, altéré.

*) Akcent czyli nacisk głosu spoczywa we francuskim języku na ostatniej zgłosce w dwuzgłoskowych lub wielozgłoskowych wyrazach; na przedostatniej zaś zgłosce, jeżeli ostatnia jest niema. (Ob. str. 10).

ê *(z accent circonflexe)* wymawia się jak **è** ale przedłużone: même, grêle, fête, tête, prêté, mêlé, fenêtre.

e. Jeżeli **e** nie jest na końcu zgłoski, wymawia się jak **é**: tel, éternel, paternel, maternel.

3. — **i** brzmi jak w polskim języku: ami, fini, midi, mari, pâli, épi, rire, vérité, imita, animal.

î ma dźwięk przedłużony: île, dîme, dîne, abîme, épître.

4. — **o** wym. jak polskie **o**: fol, mol, sol, poli, dormi, notre, votre, porte, adore, profita.

ô ma dźwięk przedłużony: pôle, môle, rôle, drôle, nôtre, vôtre, apôtre, diplôme.

5. — **u** dźwięk właściwy językowi francuskiemu. Trzeba wymówić ustami naprzód wysuniętemi i ściągniętemi, przytłumionym głosem dźwięk **i**. (Jest to głos podobny do niemieckiego **ü**). Lu, pu, su, nue, rue, sur, mur, dur, puni, rural, utile, brutal, tulipe, unité uniforme, mutuel.

û ma dźwięk przedłużony: mûr, sûr, mûrir, flûte, brûle, mûre, mûrène, sûreté.

6. — **y** między dwiema spółgłoskami lub na początku zgłoski ma dźwięk jak **i**: lyre, type, style, yole, mystère, pyramide.

Między dwiema samogłoskami ma **y** znaczenie dwóch **i**, z których pierwsze łączy się z poprzedzającą samogłoską, drugie z samogłoską następną. (Przykłady pod 7, 37, 39).

b) Voyelles composées. *Samogłoski złożone.*

7. — **ai, aî, aie, ei,** wymawiają się najczęściej jak **è**: mai, faire, maire, laine, plaire, futaine, maître, aîné, taie, plaie, reine, peine, peiné, veine; paya = pai-ia (6), balaya, déblayai, relayai, défrayai, effrayai, étaya, raya.

8. — **au, aux, eau, eaux,** wymawia się jak **o**: autre, pauvre, étau, fléau, taupe, seau, beau, peau, tableau, drapeau, rideau, beauté, baux, faux, beaux, émaux, travaux, vitraux, marteaux.

9. — **eu, oeu, eux, oeux,** ma dźwięk właściwy językowi francuskiemu. Brzmi jak franc. **e** w wyrazach jednozgłoskowych (ob. 2), ma jednak brzmienie nieco przedłużone: feu, bleu, fleur, voeu, soeur, peureux, beurre, preuve, oeuvre, voeux, oeuf, boeuf, vénéneux, neuf, vertueux.

10. — **ou, ous, oux**, jak polskie **u**: mou, fou, doux, vous, nous, foule, pour, tour, loué, mourir, fourneau, sourde, filou, époux, étourneau.

11. — **an, am, en, em**, dźwięk nosowy właściwy językowi francuskiemu. Oddać go jeszcze można najlepiej w ten sposób, jeżeli się wymówi polskie **ą**, jednak tak, aby nie było w tym głosie słychać **o** tylko **a**. Polski wyraz kwadrans ma w drugiej zgłosce dźwięk zbliżony. W dźwiękach **an, am, en, em**, nigdy nie słychać ani **m** ani **n**: pan, plan, ruban, turban, ample, ambre, tambour, fantôme, amputé, ampoule, antilope, tendre, fendre, rendre, trente, remplir, temple, entendre, pendule, sentimental, emporta, tempête, température, tempéré.

12. — **in, im, ain, aim, ein**, jak polskie **ę**: afin, imbu, bénin, malin, enfin, impunité, imprimerie, indéfini, intime, bain, pain, main, plainte, poulain, airain, faim, daim, essaim, frein, plein, feinte, peintre, éteindre.

13. — **on, om**, jak polskie **ą**: mon, ton, son, bon, bonbon, bonté, onduleux, ondin, onde, monde, mouton, ombre, nombre, bombe, trompeur, prénom, tampon.

14. — **un, um**, jest to brzmienie właściwe językowi francuskiemu. Otrzymamy głos zbliżony, wymawiając polskie **ę** przytłumionym głosem: brun, lundi, tribun, importun, parfum, alun.

15. — Jeżeli po tych nosowych samogłoskach pod 11, 12, 13 i 14, następuje samogłoska, to dźwięku nosowego nie ma; **m** lub **n** wymawiają się jak w polskim języku, a samogłoski poprzedzające muszą być oddzielnie wymówione: membrane, plane, platane, profane, dame, lame, trame, vidame; fine, épine, famine, infime, intime, lime, minime, rime, aubaine, domaine, fontaine, laine, aime, pleine, veine, peine, verveine, matrone, astronome, brune, importune, inutile, prune, plaine.

Consonnes. — Spółgłoski.

16. — **b**, brzmi jak w języku polskim, na końcu wyrazów jest często nieme; **bb**, wymawia się jak jedno **b**: plomb, barbe, imbibé, bible, bombe, tombe, tube, abbé, rabbin.

17. — **c** brzmi jak **k**: car, cri, cran, craie, carte, canon, colère, clair, clarté, crayon, enclore, code, cuve, cutané, curé, crime, crêpe, crépu, crème, crainte, cumulatif.

c przed **e, é, è, ê, i, y,** wymawia się jak **s**: ce, ceci, cela, cidre, civil, cèdre, cire, cintre, racine, médecine, médecin, décembre, célèbre, cimetière, précepte, incertitude, cycle, cyclope, cylindre.

Jeżeli **c** ma brzmieć jak **s** przed **a, o, u,** opatrzone jest kreską *(cédile)* u dołu **ç**: façon, façade, reçu, aperçu, conçu, leçon, colimaçon, maçon, deça, berça, menaça, avança, rinça, déçu.

Na końcu wyrazów jest **c** albo *nieme:* banc, blanc, franc, tabac, clerc, albo *wymawia się jak* **k**: bec, bloc, frac, duc, lac, parc, sac, suc.

cc, wymawia się jak polskie **k**: accapareur, accalmie, acclama, acclimata, accomplir, accolade, accourir, accumula.

cc, wym. jak polskie **ks,** przed **e, i**: accéda, accentué, acceptable, accidenté, vaccin, vaccine.

ch, wym. jak polskie **sz**: charité, charme, chatte, chaume, chimie (patrz 34).

18. — **d** wym. jak polskie **d**; na końcu wyrazów jest nieme: dard, laid, tard, nid, il vend, il répond, il mord, bond, rond, dédain.

19. — **f** jak **f** polskie. Na końcu wyrazów zazwyczaj się wymawia: actif, neuf, définitif, vif, partitif, serf, oeuf, boeuf, nerf; (chociaż w liczbie mnogiej u tych trzech wyrazów jest nieme: oeufs, boeufs, nerfs). *Jest ono nieme* w niewielkiej liczbie wyrazów jak n. p.: cerf clef, chef-d'oeuvre.

20. — **g** brzmi jak polskie **g**: garçon, garantir, grâce, groupe, golfe, glu, gare, aigu, agréable, tigre, régal, regard, goudron, ambigu, aigle, gustatif.

g przed **e, é, è, ê, i, y,** wymawia się jak polskie **ż**: genou, génie, gène, giberne, gypse, gymnote, germe, gelé, giletière, girafe, gendre, étrange, gémir.

Jeżeli **g** przed **a, o, u,** ma zatrzymać brzmienie **ż**, wstawia się **e** nieme po **g**: geai, pigeon, il mangea, il rangea, badigeon. Na końcu wyrazów jest ono nieme (z wyjątkiem w *joug* (j = ż), gdzie **g** nieco słychać): sang, rang, étang, faubourg, long, oblong.

gue, gues, na końcu wyrazów wymawia się jak polskie **g**: longue, prodigue, figue, dogue, dialogues, dogues, intrigues, ligues, vagues, drague, bague, fatigue.

21. — **h** nazywa się nieme lub przydechowe, jednakże nie wymawia się nigdy; różnica na tem polega, że **h** nieme nie przeszkadza łączeniu się ostatniej spółgłoski wyrazu po-

przedzającego z samogłoską następującą po **h**; **h** przydechowe zaś nie dozwala tego łączenia. (11).

Nieme **h**: habile, humble, l'habitude, l'herbe, l'homme, l'horloge, l'humidité; *przydechowe* **h**: hardi, le héron, la hache, le hibou, la honte, le houblon, la harpe.

22. — **j** lak **ż** polskie: joug (20), jonc, joli, jardin, jour, jambon. bijou, injure, jeudi. parjure, jeune, juge, déjeûne.

23. — **k** jak polskie **k**: kan, kaolin. képi, kopek, kilogramme, Kremlin.

24. — **l** jak **l** polskie. Wymawia się i na końcu wyrazów n. p.: filial, livre .seul, lame, aïeul*). lard, gentil (poganin), natal. original. habituel, leçon, paternel, bel, fol. mol, nouvel, modèle. *Nieme jest tylko w:* baril, chenil, coutil, fils, fusil (s = z). outil, persil, soûl, sourcil.

l, **ll** po **i** (**l** *mouillé)* ma brzmienie językowi francuskiemu właściwe, zbliżone do polskiego **lj**, jednakże tak wymówione, aby **l** tylko bardzo mało było słyszane: avril, babil. gril, gentil (milutki). mil (proso), péril, fille, anguille. papillon. famille, mantille. Wyjątek stanowią: fil, Nil. mil (tysiąc), ville, mille, pupille, tranquille (qu = k), *i wyrazy zaczynające się od* **ill**: illustre, illégal. illégitime, illicite, w których **l** i **ll** wymawia się jak polskie **l**.

Jeżeli przed **il** lub **ill**, stoi samogłoska, wtedy ta samogłoska nie tworzy z następującym **i** samogłoski złożonej: bail, travail soleil, sommeil, bataille, paille. fouille, bouillon feuille, grenouille, écureuil, conseil, pareil. bouteille, oreille.

25. — **m** i **n** wym. jak w polskim języku. Na końcu wyrazów są zwykle poprzedzone samogłoską, z którą tworzą dźwięk nosowy.

mn wymawiają się jak **n** w **damner** i w wyrazach z nim złożonych: condamner, condamnable. W **automne** wymawia się **mn** również jak **n**.

m mając po sobie **b**, **p**, tworzy z poprzedzającą samogłoską dźwięk nosowy: ambre, ambulance, comblé, emparé, ampoule, imberbe, imbécile. empaillage, impérial, impératif, ombelle. ombre, pénombre, concombre.

m mające po sobie **m**, a przed sobą **e** tworzy z niem dźwięk nosowy: emmêlé, emmené emménagé. emmiellé. emmanché. Wyjątek stanowi **femme** gdzie dźwięku nosowego nie ma i gdzie **e** wymawia się jak **a**.

---

*) Dwukropek *(tréma)* nad samogłoską oznacza, że ta samogłoska oddzielnie od poprzedzającej lub następującej samogłoski ma być wymówiona: naïf, Noël, Saül, héroïne.

m mające po sobie **m**, a przed sobą **a**, **i**, **o**, nie tworzy dźwięku nosowego; zwykle słychać tylko jedno **m**, w wyrazach jednak gdzie **i** poprzedza **mm** wymawiają się obydwa: ammoniacal, gamme, gramme, flamme, grammaire, programme, commode, communicatif, homme, somme, commandé, immobile, immortel, immoral, immense, immodéré.

n mając po sobie samogłoskę zachowuje właściwe sobie brzmienie: anodin, cabane, cane, cône, canon, inimitié, inimitable. Wyjątek stanowią: **enorgueillir** i **enivrer** (i wyrazy z niemi złożone) gdzie **n** wymawia się jak dwa **n**, z których pierwsze tworzy z **e** poprzedzającem samogłoskę nosową, drugie zaś wymawia się z następującą samogłoską.

n poprzedzone samogłoską, a mające po sobie spółgłoskę tworzy dźwięk nosowy: ancre, encre, encore, enluminure, enlevé, enjeu, onde, gond, monticule, rondeau, ronge, mince, incapable, incapacité.

nn podwojone nie tworzy nigdy z poprzedzającą samogłoską dźwięku nosowego, z wyjątkiem w **ennobli** i **ennui** (i w wyrazach z niemi złożonych): anneau, année, innocence, innombrable, inné, annulaire, annuaire, annonce, ennemi, anniversaire, manne, patronne, bonne, innopiné.

26. — **p** jak **p** polskie; na końcu wyrazów jest prawie zawsze nieme: camp, drap, sirop, loup, galop, corps, temps. Wymawia się zaś w: cap, jalap, julep, hanap.

ph jak **f** polskie: phare, philtre, phalène, phalange, philanthrope, philologie, phoque, phonique (27).

27. — **q**, **qu** wymawia się jak **k**: coq, qui, que, quelque, quitté, quantité, quarante, quatre, qualificatif, quadrille.

qua wymawia się jednak jak polskie **kua** w następujących wyrazach: quadragénaire, quadrangulaire, quadrilatère, quadrumane, quadrupède, quadruple, quarto, quartz, quatuor, aquatique, aquarelle.

que, **ques**, na końcu wyrazów wymawia się jak **k**: publique, publiques, pique, piques, turque, turques, Amérique, Afrique, coque, crique, Pâques, toque, tunique, tuniques.

28. — **r** jak **r** polskie: rare, rivière, revenir, joueur, fureur, soeur, coeur, malheur, légère, entière, mur, or, car, sur, plaire, venir, dur, fleur, bordure.

er wymawia się na końcu wyrazów jak **é**: officier, teinturier, particulier, singulier, jardinier, donner, danger, berger, écolier, aller, parler, broder, attaquer, gâter. *Wyjątek* stanowią następujące wyrazy, w których **r** końcowe po **e** się wy-

mawia: fer, mer, cher, ver, enfer, hiver, amer, cuiller, fier, hier, cancer, belvéder, éther, Jupiter, Lucifer, Esther.

29. — **s** wymawia się jak polskie **s** na początku wyrazów, **(nie miękczy się nigdy jak w polskim języku przed i, y** *lub* **u)**: sabre, sur, sucre, sauce, sirop, sillon, saule, sac, simultané, sincère, société, solaire. Na końcu wyrazów jest nieme: palais, trépas, français, polonais, repas, matelas, brebis, logis, héros, dans, sans, toujours, je finis, alors. *Wymawia się zaś* w następujących wyrazach: aloès, atlas, blocus, jadis, iris, laps, maïs, mars, ours (w liczbie mnogiej **s** jest nieme), rhinocéros, vasistas, vis.

W środku wyrazu wymawia się jak **s** polskie, jeżeli jest po lub przed spółgłoską: absolu, conseil, converser, disque, lorsque, phosphore, puisque. *Między* dwoma samogłoskami wymawia się jak **z**: rose, phrase, physionomie, hésiter, misère, maison, ruse, curiosité, artisan, chemise, cousine, amuser, plaisir, priser, oser, reposer.

ss między samogłoskami wymawia się jak **s**: assis, passable, passion, assidu, brosse, mission, chasse, caisse, essayer, essence, essor, bosse, graisse.

es na końcu wyrazów jest nieme: douces, mousses, légères, plumes, livres, figues, mères, pères, frères, chères, amies, aimes. balles. W jednozgłoskowych wyrazach wymawia się jak **é**: mes, tes, ses, des, ces, les.

30. — **t** jak **t** polskie; na końcu wyrazów zaś jest nieme: talon, muet, cadet, tabouret, coussinet, il part, il dort, il court, tirelire, instruit, ingrat, défunt, bluet, sot, et, il est, confident, président. W następujących wyrazach końcowe **t** się wymawia: abject, brut, chut, contact, correct, déficit, distinct, direct, dot, est (wschód), exact, granit, infect. incorrect, indirect, intact, lest, (échec et) mat, net, ouest, rapt, suspect, strict, tact, vivat.

W końcówkach **tion, tial, tiel,** wymawia się **t** jak **s**: attention, intention, mention, consolation, conditionnel, nation, national, notion, négation, perfection, ration, rationnel, partial, partialité, partiel, essentiel, impartial; *również i w:* patient i z niem złożonych (36).

Gdy **tion** poprzedzone jest przez **s** lub **x**, **t** zachowuje dźwięk swój właściwy: bastion, combustion, digestion, indigestion, question, mixtion, i w *końcówce* **tions** *przy odmianie słowa:* nous partions, que nous promettions, nous intentions, i t. d.

W następujących wyrazach **t** wymawia się przed **i** jak

s: argutie, aristocratie, calvitie, démocratie, facétie, impéritie, inertie, ineptie, minutie, prophétie, suprématie, théocratie; **t** jednak wymawia się swem właściwem brzmieniem w: amnistie, dynastie, garantie, hostie, modestie, partie, repartie, sacristie.

th jak **t**: absinthe, thon, théâtre, luth, zénith, phthisie.

31. — **v** i **w** jak polskie **w**: vous, vôtre, voler, vrai, vivre, vaincre, volcan, wagon, wallon, Westphalie, Würtemberg, Weber (ère), Wagram (ame).

32. — **x** jak **ks** polskie: axe, taxe. luxe, sexe, fixe, excuse, paradoxe, exprimer, extrémité, excavation, expédient.

x jak **gz** między dwoma samogłoskami: exemple, examiner, exhiber, exorbitant, exercice, exiler, exact.

x = **k** przed **ce**, **ci**: excès, excessif, exciter, exception; accès, accessible, accidentel, accession, accepter.

x brzmi jak **ss** w **soixante**.

x brzmi jak **z** w **deuxième, sixième, dixième**.

Na końcu wyrazów jest nieme: deux, roseaux, heureux, victorieux. doux, paix, prix houx, faux.

Wymawia się jednak w: borax, index, larynx, lynx, onyx, phénix, préfix, sphinx, Ajax Béatrix, Pollux.

33. — **z** jak **z** polskie, a na końcu wyrazów jest nieme: gazon, gazette, zéphyr, zélé, zéro, onze, onzième, amazone, trapèze, zizanie; riz, chez, nez, allez, écrivez, arriviez, entendiez.

Wszelako na końcu następujących wyrazów wymawia się jak **s**: fez, Suez, Alvarez, Cortez, Metz; jak **z** w: gaz.

34. — **ch** jak **sz** (19), ale w następujących wyrazach wymawia się **k**: anachorète, anachronisme, archaïsme, archange, archéologie, archiépiscopal, catéchumène, chaos, chlore, chiromancie, choeur, choléra, chorégraphie, choriste, chrétien (36), chrome, chronique, chroniqueur, chronologie, chronomètre, chrysalide, ecchymose, écho, eucharistie, fuchsia, ichthyologie, lichen (likène), malachite, orchestre, polytechnique, psychologie, technique. **Christ** wymawia się **Krist**, jednak **Christ** w połączeniu z *Jésus* (Jésus-Christ) wymawia się **Kri**.

35. — **gn** jak **gn** polskie, na początku wyrazów: gnome, gnide. gnostiques, gnomique, gnomon. gnomonique, gneiss; *również w:* diagnostic, stagnation, régnicole, inexpugnable, igné, ignition.

gn jak **ń** polskie w środku lub na końcu wyrazów: magnanime, cognée, digne, cigogne, magnétisme, agneau, règne,

gagner, compagnon, campagne, compagne, vigne, ignorance, ligne, signe, ivrogne.

Diphthongues. **Dwugłoski.**

36. — **ien** i **yen** na końcu wyrazów wymawia się **ię**: mien, tien, sien bien, rien, maintien, entretien, italien, gardien, pharmacien, chien, musicien.

ien w środku wyrazów lub jeżeli po niem następuje spółgłoska, brzmi jak franc. **ian**: audience, client, orient, patient (30), patience, expérience, science, impatience, inconvénient, expédient, impatient, récipient.

37. — **oi**, dźwięk właściwy językowi francuskiemu: ma brzmienie pośrednie między polskiem **oa** i **ua** jednym tchem wymówionem: convoi, effroi, émoi. emploi, envoi, foi, foie, fois, loi, moi, roi, conçois, reçois, nettoie, froid, oie, joie, proie, soie, poil, dévoile, étoile, paroisse, ardoise, framboise, adroit, aboyer = ab**oi** ier (6), broyer, côtoyons, employez, nettoyer, envoyons, ployer, tournoyer, verdoyer, loyer, foyer, noyer, citoyen, concitoyen, doyen, moyen. **Oi**gnon = **o**gnon.

38. — **oin** ma brzmienie francuskiemu językowi właściwe i zbliżone do polskiego **uę** razem wymówionego. Loin, coin, foin, soin. témoin, pointe, pointu, moindre, lointain, sainfoin, besoin, adjoindre, point, moins, pourpoint, embonpoint.

39 — **ui** wymawia się jednem tchnieniem: appui, autrui, celui. ennui (25), lui, parapluie, suie, appuyer = app**ui**-ier (6), essuyer, ennuyer, conduire, buis, puits, fuite, je suis, nuit, minuit, ensuite.

40. — **ent** jako końcówka trzeciej osoby liczby mnogiej w odmianie słowa nie wymawia się: Ils parlent. Elles écoutent. Vos frères me donnent. Ils te cherchent. Ces hommes les attendent. Ces aveugles ne voient pas. Les oiseaux qui volent et les poissons qui nagent. Ils finissent leur devoir. Elles écrivent des lettres. Mes parents ne reçoivent pas de nouvelles.

41. — **emment** jest końcówką przysłówkową. pierwsza jej zgłoska **em** wymawia się jak polskie **am**, druga zaś jak francuskie **man** (11): prudemment, ardemment, conséquemment, fréquemment, imprudemment, incidemment, innocemment.

Accent. Akcent.

Akcent czyli nacisk głosu spoczywa we francuskim języku na ostatniej zgłosce w dwuzgłoskowych lub wielozgłoskowych wyrazach (na przedostatniej zaś zgłosce jeżeli ostatnia jest niema). N. p.: primi**tif**, cor**dial**, préma**turé**, décora**teur**, som**brer**, sur**dité**, mon**tagne**, pra**tique**, **cuire**, es**tampe**, ai**mable**, or**gane**.

Jeżeli kilka jednozgłoskowych wyrazów ściśle do siebie należących następuje po sobie, wtedy akcent spoczywa na ostatnim wyrazie: Il a **mal**. Je n'ai **pas**. Il ne voit **rien**. Tu cours **bien**. Je ne sais **pas**. Il ne l'a pas **vu**.

Jeżeli po jednozgłoskowych wyrazach następuje do nich ściśle należący dwu lub więcej zgłoskowy wyraz, akcent spoczywa również na ostatniej jego zgłosce: Je l'ai ap**pris**. Il m'a é**crit**. Elle a répon**du**.

Gdy po dwu lub więcej zgłoskowym wyrazie następuje ściśle do niego należący jednozgłoskowy wyraz, wtedy akcentuje się znowu tylko ostatnia zgłoska, to jest wyraz jednozgłoskowy: Voyez-**vous**? L'apercevez-**vous**? Je ne lui répondrai **pas**. Elles ne vous l'enverront **pas**.

Liaison entre les mots. Łączenie słów.

Litery **s**, **x**, **z**, **n** lub **t** kończące wyraz łączą się często z samogłoską zaczynającą następujący wyraz (lub z samogłoską znajdującą się po **h** niemem początkowem). Nieme na końcu wyrazów **s**, **x**, **z**, łącząc się, brzmią jak **z**; **n** i **t** również nieme na końcu wyrazu zachowują przy łączeniu swe brzmienie właściwe. — Inne spółgłoski również się niekiedy łączą.

Połączenie następuje pomiędzy rodzajnikiem, określnikiem lub przymiotnikiem a rzeczownikiem; tudzież pomiędzy zaimkiem osobistym a słowem.

Les‿enfants, des‿amis, vos‿ordres, leurs‿oranges, ces‿écoliers, mes bons‿enfants, ces‿heureux‿amis, leurs chères‿élèves, nos‿habits, cet‿horloger, cet‿ami, on‿écrit, *(samogłoski nosowe zachowują dźwięk nosowy chociaż* **n** *się łączy z następującą samogłoską)*, un‿ami, un bon‿ami, son‿oncle, un‿arbre, mon‿argent, ces‿hommes; nous‿écrivons, vous‿allez, ils‿ont, venez-y, envoyez-en, ils‿élèvent, elles‿étudient, ils‿agiront, elles‿envoient, ils‿habitent, nous‿herborisons.

h przydechowe nie dopuszcza łączenia (21), n. p.: nos haches, des héros, ces hauteurs, nous haïssons, ils hurlent, ces hurlements, des hussards, les harnais.

Litera **d** łączy się jak **t** z następującą samogłoską, jeżeli kończy przymiotnik stojący przed swem rzeczownikiem: grand homme, profond abîme, wymawiają się gran-thomme, profon-tabîme; lub jeżeli **d** kończy słowo po którem następuje **il, elle, on**: entend-il? = enten-til? coud-elle? = cou-telle? répond-on? = répon-ton? W niektórych innych wypadkach **d** również się tak łączy.

Następujące jednozgłoskowe wyrazy łączą się również z następującą samogłoską: il **est** arrivé; elles **ont** écrit; où **sont**-ils? Je ne les ai **pas** encore vus. Cherchez **dans** un livre. Ils sont partis **sans** elles. Ces livres sont **très** utiles. Ils sont **chez** eux.

Et *(i)* nigdy się nie łączy: Cette maison est à Charles **et** à son frère.

Dla uniknięcia niemiłego brzmienia częstokroć się łączenia unika.

Du Substantif. O Rzeczowniku.

I.

J'ai,	mam.	nous avons,	mamy.
tu as,	masz.	vous avez,	macie.
il a,	on ma.	ils ont,	oni mają.
elle a,	ona ma.	elles ont,	one mają.

Substantif indéterminé. Rzeczownik nieokreślony.

Przed rzeczownikiem nieokreślonym rodzaju męskiego (masculin) używa się **un**, przed rzecz. nieokreś. rodz. żeńskiego (féminin) **une**. Rodzaju nijakiego w języku francuskim nie ma.

Un père, ojciec.	un canif, scyzoryk.
un frère, brat.	un livre, książka.
un ami, przyjaciel.	un crayon, ołówek.
un chien, pies.	un cahier, zeszyt.

Une mère, matka.	une plume, pióro.
une soeur, siostra,	une table, stół.
une servante, służąca.	une maison, dom.
une amie, przyjaciółka.	une montre, zegarek.

1. — J'ai un père. Tu as un frère. Il a un ami. Elle a un chien. Nous avons un canif. Vous avez un livre. Ils ont un crayon. Elles ont un cahier.

2. — J'ai une mère. Tu as une soeur. Il a une plume. Elle a une amie. Nous avons une servante. Vous avez une table. Ils ont une maison. Elles ont une montre.

II.

Liczbę mnogą (pluriel) rzeczowników urabia się, dodając **s** do liczby pojedynczej (singulier). Przed rzeczownikiem nieokreślonym liczby mnogiej używa się **des**.

Un père, — **des** pères.
un frère, — des frères.
Une mère, — **des** mères.
une soeur, — des soeurs.

un canif, — des canifs.
un livre, — des livres.
une plume, — des plumes.
une table, — des tables.

Jeżeli jednak rzeczowniki są zakończone w liczbie pojedynczej na **s, x** lub **z**, to nie zmieniają się w liczbie mnogiej. I tak będziemy pisali w liczbie mnogiej jak w liczbie pojedynczej:

Un *albo* des fils; syn, synowie. Une *albo* des noix: orzech, orzechy. Un *albo* des nez; nos, nosy.

3. — J'ai un frère, j'ai des frères. Tu as un ami, des amis. Il a un fils, des fils. Elle a un chien, des chiens. Nous avons un canif, des canifs. Vous avez un livre, des livres. Il a un nez. Ils ont des nez. Elles ont un crayon, des crayons.

4. — J'ai une soeur, j'ai des soeurs. Tu as une noix, des noix. Il a une montre, des montres. Elle a une amie, des amies. Nous avons une plume, des plumes. Vous avez une table, des tables. Ils ont une maison, des maisons. Elles ont une servante, des servantes.

III.

Je **n**'ai **pas**, nie mam.
tu **n**'as **pas**, nie masz.
il **n'**a **pas**, on nie ma.
elle **n**'a **pas**, ona nie ma.

nous **n**'avons **pas**, nie mamy.
vous **n**'avez **pas**, nie macie.
ils **n**'ont **pas**, oni nie mają.
elles **n**'ont **pas**, one nie mają.

Przeczenie w języku francuskim składa się z dwóch wyrazów **ne** i **pas**. **Ne** kładzie się przed słowem, **pas** po słowie. **Ne** pisze się **n'** przed samogłoską lub **h** niemem.

Po słowie przeczącem używa się przed rzeczownikiem nieokreślonym, czy to w liczbie pojedynczej, czy w liczbie mnogiej, zamiast **un, une, des,** wyrazu niezmiennego **de,** który przed samogłoską lub **h** niemem pisze się **d'**.

5. — Je **n**'ai **pas de** père. Tu n'as pas de frère, tu n'as pas de frères. Il n'a pas d'ami, d'amis. Nous n'avons pas de canif, de canifs. Vous n'avez pas de livre, de livres. Ils n'ont pas de crayon, de crayons. Elles n'ont pas de cahier, de cahiers.

6. — Je **n**'ai **pas de** mère. Tu n'as pas de soeur, tu n'as pas de soeurs. Il n'a pas de servante, de servantes. Elle n'a pas d'amie, d'amies. Nous n'avons pas de plume, de plumes.

Vous n'avez pas de table, de tables. Ils n'ont pas de maison, de maisons. Elles n'ont pas de montre, de montres.

IV.

J'ai trouvé, znalazłem, am.
tu as trouvé, znalazłeś, aś.
il a trouvé, znalazł.
elle a trouvé, znalazła.

nous avons trouvé, znaleźliśmy, [łyśmy.
vous avez trouvé, znaleźliście, [łyście.
ils ont trouvé, znaleźli.
elles ont trouvé, znalazły.

Czas przeszły (passé indéfini) składa się z imiesłowu czasu przeszłego i ze słowa **j'ai, tu as**, i t. d., które wtedy staje się słowem posiłkowem.

J'ai vu, widziałem, am.
J'ai acheté, kupiłem, am.
J'ai apporté, przyniosłem, am.
J'ai perdu { zgubiłem, am. / straciłem, am. }

7. — J'ai trouvé un canif, j'ai trouvé des canifs. Tu as un chien, des chiens. Il a acheté une maison, des maisons. Elle a perdu un crayon, des crayons. Nous avons apporté une noix, des noix. Vous avez acheté un livre, des livres. Ils ont perdu une montre, des montres. Elles ont vu une servante, des servantes.

V.

Je **n**'ai **pas** trouvé, nie znalazłem, am.
tu **n**'as **pas** trouvé.
il **n**'a **pas** trouvé.
elle **n**'a **pas** trouvé.

nous **n**'avons **pas** trouvé, nie znaleźliśmy, łyśmy,
vous **n**'avez **pas** trouvé.
ils **n**'ont **pas** trouvé.
elles **n**'ont **pas** trouvé.

W formie przeczącej czasu przeszłego kładzie się imiesłów po **pas**.

un palais, pałac.
une souris, mysz.
une croix, krzyż.
une lettre, list.
J'ai reçu, otrzymałem, am.
Je **n**'ai **pas** reçu, nie otrzymałem.

une fleur, kwiat.
une orange, pomarańcza.
un arbre, drzewo.
un présent, podarunek.
J'ai donné, dałem, am.
Je **n**'ai **pas** donné, nie dałem, am.

8. — Je n'ai pas vu de fleur, je n'ai pas vu de fleurs. Il n'a pas acheté de croix (II i III). Nous n'avons pas apporté d'orange, d'oranges. Tu n'as pas donné de montre, de montres. Elle n'a pas perdu de canif, de canifs. Vous n'avez pas perdu de fils. Ils n'ont pas vu de souris. Elles ont reçu un présent. Elles n'ont pas reçu de présent. Elles n'ont pas

de crayon, de crayons. J'ai reçu **une** lettre, **des** lettres. Je **n**'ai **pas** reçu **de** lettre, **de** lettres. Vous avez apporté un livre, des livres. Vous n'avez pas apporté de livre, de livres. Tu as acheté une croix, des croix. Tu n'as pas acheté de croix. Elle a perdu une plume, des plumes. Elle n'a pas perdu de plume, de plumes.

VI.

Substantif employé avec l'adjectif démonstratif.	Rzeczownik z określnikiem wskazującym

singulier	masculin	**ce**, ten (przed spółgł. lub **h** przydech.). **cet**, ten (przed samogł. lub **h** nieme).
	féminin	**cette**, ta.
pluriel	masculin, féminin	**ces**, ci te.

Określników tych używa się *tylko* przed rzeczownikami, a tem różnią się od zaimków wskazujących.

J'ai rencontré, spotkałem, am.
J'ai lu czytałem, am.
J'ai mangé, zjadłem, am.
Un homme, człowiek.
Un horloger, zegarmistrz.
Un enfant, dziecko.
Un habit, ubranie, suknia męz.
Un *hareng, śledź.
Une horloge, zegar.
Une histoire, historya, powieść.
Une hache, topór, siekiera.
Un certificat, świadectwo.

Il a lu **ce** livre. — Czytał tę książkę.
Il **n'**a **pas** lu **ce** livre. — Nie czytał tej książki.

Z drugiego przykładu widzimy, że przy przeczeniu określnik **ce** się nie zmienia.

9. — Il a apporté ce crayon. Il n'a pas apporté ce crayon. Tu as trouvé ce livre. Il n'a pas vu cet enfant. Ils ont mangé ce hareng. Vous avez rencontré cet homme. Nous avons acheté cet habit. Elle a perdu cette plume. J'ai donné cette orange. Nous avons vu cette horloge. Il a lu cette histoire. Vous avez apporté cette hache. J'ai perdu ces cahiers. Ils n'ont pas lu ces histoires. Nous n'avons pas rencontré ces hommes. Elles ont mangé ces harengs. Tu as acheté ces croix. Elle n'a pas vu cet horloger. Nous avons rencontré cet ami.

Jeżeli podmiot wyrażony jest przez rzeczownik, to w trzeciej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej nie używa się zaimka **il, elle, ils, elles.**

---

*) **h** przydechowe piszemy grubszemi literami (str. 4, 21).

10. — **Un homme** a apporté cet arbre. Cette servante a perdu ces fleurs. Cet enfant n'a pas mangé ce hareng. Ces hommes ont trouvé une montre. Ces enfants ont perdu des cahiers. Un horloger a apporté cette montre. Une servante a acheté cette croix. Cette mère a acheté une orange. Une souris a mangé ces noix. Cet enfant n'a pas lu cette histoire. Cette servante n'a pas apporté d'oranges. Cet homme a acheté un arbre. Cet homme n'a pas acheté d'arbre. Ces fils ont reçu des certificats.

VII.

Substantif employé avec l'adjectif possessif. — Rzeczownik z określnikiem dzierżawczym.

Singulier		Pluriel
masculin	féminin	masc. et féminin.
mon, mój.	**ma**, moja.	**mes**, moi, moje.
ton, twój.	**ta**, twoja.	**tes**, twoi, twoje.
son, jego, jej, swój, a, e.	**sa**, jego, jej, swój, a, e.	**ses**, jego, jej, swoi, swoje.
notre, nasz, a.		**nos**, nasi, nasze.
votre, wasz, a.		**vos**, wasi, wasze.
leur, swój, a, e, ich.		**leurs**, swoje, ich.

Uwaga I. Tych określników tak jak i **ce, cet, cette, ces,** używa się tylko przed rzeczownikami.

Uwaga II. W rodzaju żeńskim przed samogłoską lub **h** niemem używa się **mon, ton, son,** zamiast **ma, ta, sa; mon** orange, moja pomarańcza; **ton** amie, twoja przyjaciółka; **son** horloge, jego zegar.

J'ai vu mon ami. — Widziałem mojego przyjaciela.
Je **n**'ai **pas** vu **mon** ami. — Nie widziałem mego przyjaciela.

Z tego ostatniego przykładu widzimy, że przeczenie również nie wpływa na używanie **mon, ton,** i t. d., jak na **ce, cet,** i t. d.

J'ai cherché, szukałem, am.
J'ai prêté, pożyczyłem, am.
Une voiture, wóz powóz.
un jardin, ogród.
un jardinier, ogrodnik.
un oncle, wuj.
J'ai écrit, pisałem, am.
J'ai vendu, sprzedałem. am.
un mouchoir, chustka do nosa.
une pomme, jabłko.
une tante, ciotka.
et, i.

11. — Il a cherché ton cahier. Nous n'avons pas apporté votre livre. Elle a perdu ma croix. Ils ont donné notre montre. Vous avez rencontré notre jardinier. Il a prêté son livre. Je n'ai pas trouvé ton mouchoir. Tu as mangé mon orange. J'ai donné mes livres. Il a vendu tes habits. Vous avez lu nos lettres. Nous n'avons pas vu vos amis. Elles ont mangé nos pommes. Son amie a écrit une lettre.

12. — Mon père a lu ta lettre. Votre servante a mangé ces harengs. Notre mère a rencontré votre tante. Ton ami a perdu ce livre. Cet enfant n'a pas trouvé ton canif. Mon ami a acheté un crayon. Notre jardinier a vendu des fleurs. Mon chien n'a pas mangé ce hareng. Notre oncle n'a pas écrit cette lettre. Nous n'avons pas vendu de fleurs et votre tante n'a pas acheté de pommes. Mon père et ma mère ont acheté ce palais. Ton ami et mon oncle ont rencontré notre jardinier.

13. — Mój przyjaciel kupił ten scyzoryk. Widziałem wasz ogród. Nasza przyjaciółka otrzymała podarunek. Ten człowiek przyniósł te pomarańcze. Dałem te zeszyty. Sprzedała swój krzyżyk. Twój ogrodnik znalazł moję chustkę. Sprzedaliśmy nasz powóz. Wasz zegarmistrz ma mój zegarek. Jego brat widział psy. Nasza służąca kupiła kwiaty, jabłka i orzechy. Wasza siostra nie widziała mojego ogrodu. Ona szukała naszej ciotki. On nie pożyczył swego scyzoryka. Moja matka nie pisała tego listu, a moja siostra nie czytała tej powieści.

VIII.

J'ai apporté **mon** livre, **mes** livres,	przyniosłem swoję książkę, swoje książki.
tu as apporté **ton** livre, **tes** livres,	przyniosłeś swoję książkę, swoje książki.
il a apporté **son** livre, **ses** livres,	przyniósł swoję książkę, swoje książki.
mon frère a apporté **son** livre, **ses** livres,	mój brat przyniósł swoję książżkę, swoje książki.
elle a apporté **son** livre, **ses** livres,	przyniosła swoję książkę, swoje książki.
ma soeur a apporté **son** livre, **ses** livres,	moja siostra przyniosła swoję książkę, swoje książki.
nous avons apporté **notre** livre, **nos** livres,	przynieśliśmy swoję książkę, swoje książki.

vous avez apporté **votre** livre, **vos** livres,	przynieśliście swoję książkę, swoje książki.
ils ont apporté **leur** livre, **leurs** livres,	przynieśli swoję książkę, swoje książki
mes frères ont apporté **leur** livre, **leurs** livres,	moi bracia przynieśli swoję książkę, swoje książki.
elles ont apporté **leur** livre, **leurs** livres,	przyniosły swoję książkę, swoje książki.
mes soeurs ont apporté **leur** livre. **leurs** livres.	moje siostry przyniosły swoję książkę, swoje książki.

Widzimy z powyższego przykładu, że **mon** używa się tylko dla pierwszej osoby, **ton** dla drugiej, **son** dla trzeciej liczby pojedynczej; **notre** dla pierwszej, **votre** dla drugiej i **leur** dla trzeciej liczby mnogiej. Inaczej w polskim języku, gdzie przy każdej osobie używa się **swój, swoja, swoje**, itd.

14. — Mon frère a cherché son cahier et son crayon. Ta mère a reçu sa montre. Il a rencontré son père. Notre oncle a rencontré ses amis. Mes tantes ont vu leur soeur. Nos amis ont vendu leur maison. Ces jardiniers ont apporté leurs fleurs. Ma tante et ma soeur ont rencontré leur amie. Ces jardiniers ont vendu leurs jardins. Mon frère et ma soeur ont apporté leurs livres et leurs cahiers. Nous avons vendu notre maison. Vous avez écrit votre lettre. Cet homme a cherché son habit. Tes soeurs n'ont pas perdu leurs mouchoirs. Vos jardiniers n'ont pas vendu leurs fleurs.

15. — Widziałem twój ogród. Twój ojciec przyniósł swoję książkę. To dziecko zgubiło swoje pióra. Ty zjadłeś swoje jabłka. Nasz ogrodnik sprzedał swój dom. Nasz ogrodnik sprzedał swoje kwiaty. To dziecko spotkało swego przyjaciela. To dziecko spotkało swoich przyjaciół. Te dzieci spotkały swego przyjaciela. Te dzieci spotkały swoich przyjaciół. Mój syn zjadł swoję pomarańczę. Mój syn zjadł swoje pomarańcze. Moi synowie zjedli swoją pomarańczę, swoje pomarańcze. Ten ojciec stracił (swoich) synów. Nasi przyjaciele szukali swojego wuja. Moi bracia nie widzieli swoich przyjaciół. Nasz wuj i nasza ciotka nie spotkali swojej służącej.

IX.

Ai-je? czy mam?	Ai-je trouvé? czy znalazłem, [am?
As-tu?	As-tu trouvé?
A-t-il?	A-t-il trouvé?

A-t-elle?	A-t-elle trouvé?
Avons-nous?	Avons-nous trouvé?
Avez-vous?	Avez-vous trouvé?
Ont-ils?	Ont-ils trouvé?
Ont-elles?	Ont-elles trouvé?

Tworzenie formy pytajnej jest tak jasne i łatwe, że nie potrzeba tego bliżej określać. Jeżeli przedmiot jest rzeczownikiem, to w trzeciej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej stawia go się przed słowem, jak to wskazują przykłady niżej podane. — W trzeciej osobie liczby pojedynczej wstawiamy **t** między słowo a zaimek dla ułatwienia wymowy.

Mon frère **a-t-il** trouvé?	Czy Mój brat znalazł?
Il a trouvé.	Znalazł.
Ma soeur **a-t-elle** trouvé?	Czy moja siostra znalazła?
Elle a trouvé.	Znalazła.
Mes frères **ont-ils** trouvé?	Czy moi bracia znaleźli?
Ils ont trouvé.	Znaleźli.
Mes soeurs **ont-elles** trouvé?	Czy moje siostry znalazły?
Elles ont trouvé.	Znalazły.

Un voisin, sąsiad.	un marchand, kupiec.
une voisine, sąsiadka.	un domestique, służący.
un cousin, krewny.	une poire, gruszka.
une cousine, krewna.	J'ai connu, znałem, am.
un médecin, lekarz.	mais, ale. aussi, także.

Avez-vous trouvé un cahier?	Czy znalazłeś zeszyt?
J'**en** ai trouvé **un**.	Znalazłem.
As-tu écrit une lettre?	Czy pisałeś list?
J'**en** ai écrit **une**.	Pisałem.
Avez-vous mangé des pommes?	Czy zjadłeś jabłka?
J'**en** ai mangé.	Zjadłem.
Ton frère a-t-il écrit une lettre?	Czy twój brat pisał list?
Il **en** a écrit **une**.	Pisał.

Z tego wynika, że jeżeli w pytaniu jest mowa o rzeczowniku nieokreślnym, wtedy w odpowiedzi nie powtarza się tego rzeczownika, lecz zamiast niego używa się zaimka **en** wraz z nieokreślonym rodzajnikiem **un**, **une**; w liczbie mnogiej zaś używa się samego **en**. I tak np. na pytanie: *A-t-il mangé* **une** *poire? czy zjadł on gruszkę?* odpowiada Francuz: *Il* **en** *a mangé* **une**, coby dosłownie znaczyło: *on z tych zjadł jednę;* Polak jednak tak nie mówi, tylko odpowiada: *zjadł.*

Uwaga. **En** stać musi między zaimkiem osobistym a słowem. Francuzi mówiąc do jednej tylko osoby używają przez grzeczność drugiej osoby liczby mnogiej.

J'**en** ai trouvé	**En** ai-je trouvé?
tu **en** as trouvé	**En** as-tu trouvé?
Il **en** a trouvé, i t. d.	**En** a-t-il trouvé? t t. d.

Qui? Kto?	Que? Co?
Qui a écrit une lettre?	Kto pisał list?
Qu'ai-je écrit?	Co pisałem?

Przed samogłoską lub **h** niemem **que** pisze się **qu'**.

Qu'ai-je écrit?	Qu'avons-nous écrit?
Qu'as-tu écrit?	Qu'avez-vous écrit?
Qu'a-t-il écrit?	Qu'ont-ils écrit?
Qu'a-t-elle écrit?	Qu'ont-elles écrit?

16. — Avez-vous acheté **une** maison? J'**en** ai acheté **une**. A-t-il mangé des poires? Il **en** a mangé Qu'avons — nous reçu? Nous avons reçu des présents. As-tu connu mon frère? J'ai connu ton frère, ton père et ton oncle. A-t-elle trouvé sa mère? A-t-il cherché son père? A-t-il reçu une lettre? Il en a reçu une. Avez-vous vu ce marchand? Ton voisin a-t-il cherché un médecin? Il en a cherché un. Cet horloger a-t-il vendu des montres? Il en a vendu. Qui a rencontré mon père? Ton oncle a rencontré ton père. Ces marchands ont-ils des pommes? Ils en ont. Ont-ils aussi des oranges? Ils en ont aussi, mais ils n'ont pas de poires. Qu'as-tu mangé? J'ai mangé un hareng.

17. — Czy kupiłeś gruszki? Kupiłem. Czy twój brat otrzymał list? Otrzymał. Czy ten ogrodnik sprzedał kwiaty? Sprzedał. Kupił. Czy pożyczyłeś książki? Pożyczyłem. Czy moja siostra zjadła orzechy? Zjadła. Czego szukałeś? Szukałem mego ołówka. Czy nasz krewny przyniósł list? Przyniósł. Kto szukał naszego scyzoryka? Mój brat szukał waszego scyzoryka. Czy mam zeszyty? Masz. Masz także pióra i ołówki. Czy wasz wuj ma dzieci? Ma. Czy ten lekarz szukał służącego? Szukał. Czy nasza przyjaciółka kupiła chustki? Kupiła; kupiła jednę. Co znalazłeś? Znalazłem twój krzyżyk. Kto widział naszę krewną? To dziecko widziało waszę krewną.

X.

Avez-vous cherché un canif?	Czy szukałeś scyzoryka?
Je n'**en** ai pas cherché.	Nie szukałem.

A-t-il perdu une lettre?	Czy zgubił list?
Il n'**en** a pas perdu.	Nie zgubił.
Ont-ils mangé des harengs?	Czy zjedli śledzi?
Ils n'**en** ont pas mangé.	Nie zjedli.
Ton ami a-t-il trouvé des noix?	Czy twój przyjaciel znalazł o-
Il n'**en** a pas trouvé.	Nie znalazł. (rzechy?

W zdaniach przeczących używa się tylko **en**, nie powtarzając w liczbie pojedynczej **un**, **une**.

Je n'**en** ai pas trouvé.	Nous n'**en** avons pas trouvé.
Tu n'**en** as pas trouvé.	Vous n'**en** avez pas trouvé.
Il n'**en** a pas trouvé.	Ils n'**en** ont pas trouvé.

18. — Cette servante a-t-elle acheté des oranges? Elle **en** a acheté. Elle n'**en** a pas acheté. As-tu perdu une plume? J'**en** ai perdu **une**. Je n'**en** ai pas perdu. Mon oncle a vendu sa maison, ses maisons. Nos voisins ont vendu leur maison, leurs maisons. Votre tante a-t-elle reçu une lettre? Elle en a reçu une. Elle n'en a pas reçu. A-t-elle écrit des lettres? Elle en a écrit. Elle n'en a pas écrit. Ce médecin a-t-il rencontré des amis? Il en a rencontré. Il n'en a pas rencontré. Qui a trouvé des cahiers? Ma soeur en a trouvé. Qui a cherché un canif? Ton cousin en a cherché un. Qu'as-tu vu? J'ai vu des chiens. Qu'ont-ils perdu? Ils ont perdu leurs livres.

19. — Czy czytałeś powieści? Czytałem. Nie czytałem. Czy nasz ogrodnik sprzedał kwiaty? Sprzedał. Nie sprzedał. Czy twoja przyjaciółka ma scyzoryk? Ma. Nie ma. Czy masz ogród. Mam. Nie mam. Czy twoje ciotki mają ogrody? Mają. Nie mają. Czy sprzedałeś wóz? Nie sprzedałem. Sprzedałem. Czy ten kupiec sprzedał chustki? Sprzedał. Nie sprzedał. Czy ci kupcy zjedli śledzie? Nie zjedli. Czy kupiłeś książki? Nie kupiłem, ale mój brat kupił; moja siostra kupiła też. Kto czytał tę książkę? Moja ciotka. Kto spotkał te dzieci? Nasz ojciec. Co pisałeś? Pisałem list. Co zjadł? Zjadł jabłko. Co oni przynieśli? Przynieśli jabłka i gruszki. Kto przyniósł tę pomarańczę? Twój przyjaciel.

XI.

Emploi des prépositions devant les substantifs. — Używanie przyimków przed rzeczownikami.

W języku francuskim rzeczownik się nie odmienia. Przypadki polskie wyrażają się za pomocą przyimków stawianych

przed rzeczownikiem, a pierwszy i czwarty (podmiot i przedmiot bliższy) bez przyimka.

Jak to wynika ze zdań dotąd podanych, rzeczownik francuski, użyty jako podmiot (sujet) stoi przed słowem, a jako przedmiot bliższy (complément direct) po słowie.

Cet horloger a vendu une montre.	Ten zegarmistrz sprzedał zegarek.

Różnica ta jest zasadniczą, bo gdybyśmy położyli jeden rzeczownik na miejscu drugiego, mielibyśmy: *Une montre a vendu cet horloger* coby znaczyło w polskim języku: *Zegarek sprzedal tego zegarmistrza*, a tego nie chcemy powiedzieć.

Jak zobaczymy w zdaniach następujących używa się przedmiotu bliższego zwyczajnie przed przedmiotem dalszym (complément indiret) poprzedzonym zwykle w języku francuskim przyimkami **à, de, par**.

Przyimek francuski **de** przed rzeczownikiem tłómaczy się przez drugi przypadek polski, (XV) poprzedzony nieraz przyimkiem **od** lub **z**.

J'ai reçu ce présent **de** mes amis.	Otrzymałem ten podarunek **od** swoich przyjaciół.
J'ai mangé une poire **de** votre jardin.	Zjadłem gruszkę **z** waszego ogrodu.

Przyimek **à** oznacza trzeci przypadek, tłómaczy się także przez **do** (z drugim przypadkiem).

J'ai prêté un livre **à** ton voisin	Pożyczyłem książkę **twojemu sąsiadowi.**
J'ai écrit **à** ton cousin.	Pisałem **do** twego krewnego.

Mes parents, moi rodzice.	Où? gdzie?
Où ton ami a-t-il vu mon frère?	Gdzie twój przyjaciel widział mego brata?

20. — J'ai apporté cette pomme **de** votre jardin. Il a reçu ce présent de sa soeur. Mon oncle a rencontré des amis de ce marchand. Qu'as-tu reçu de ta tante? J'ai reçu une lettre de ma tante. Leur voisine a reçu une lettre de son fils. Nous avons connu un ami de cet horloger. Votre cousine a écrit une lettre **à** sa mère. Avez-vous donné des plumes à cet enfant? Nous en avons donné. As-tu prêté ta montre à ton cousin? Notre voisine a apporté des oranges à votre

fils. Où avez-vous vu mon frère? Qui a écrit à ton père? Mon frère a écrit à mon père. Nous avons trouvé un certificat de votre domestique. Qu'avez-vous écrit à vos amis?

21. — Kupili dom od waszych krewnych. Wasz służący przyniósł gruszki z waszego ogrodu. Twoje siostry zjadły orzechy z tego ogrodu. Ten ogrodnik otrzymał świadectwo od waszego przyjaciela. Otrzymały te listy od swoich rodziców. Nasi bracia pożyczyli książki od waszego krewnego. Nasi bracia pożyczyli książki waszemu krewnemu. Twój zegarmistrz sprzedał zegarek naszemu lekarzowi. Co pożyczyłeś temu dziecku? Pożyczyłem książkę temu dziecku. Czy ten kupiec sprzedał swój dom waszej sąsiadce? Nasi rodzice pisali list do naszej ciotki. Gdzie szukaliście naszej ciotki? Kto pisał do waszych rodziców? Co otrzymałeś od tego dziecka? Spotkaliśmy przyjaciela waszego wuja.

XII.

Przyimek **avec** tłómaczy się przez **z** z szóstym przypadkiem.

J'ai lu **avec** mon frère.	Czytałem **z** moim bratem.

Dans tłómaczy się przez **w** z siódmym przypadkiem.

Nous avons lu cette histoire **dans** ce livre.	Czytaliśmy tę powieść w tej książce.
Une chambre, pokój.	Un tiroir, szuflada.

22. — J'ai lu cette histoire avec ma tante. Mon fils a écrit avec sa mère. Nous avons vu votre chien avec votre domestique. Tu as perdu ton crayon dans cette chambre. Cet enfant a trouvé ces noix dans votre jardin. Mes cousines ont cherché ta croix dans leur table. Nous n'avons pas vu votre chien dans notre jardin. Elles ont apporté ces fleurs de votre jardin. Ma soeur a donné une croix à sa servante. Qu'as-tu cherché dans ce tiroir? J'ai cherché un mouchoir. Qui as-tu vu avec ton père? J'ai vu mon oncle avec mon père.

23. — Jego krewny jadł z naszym bratem. Wasz ogrodnik sprzedał swoje kwiaty z temi jabłkami. Ich lekarz sprzedał swój ogród ze swoim domem. One pisały z naszemi siostrami. Czy czytałeś te powieści w tej książce? Gdzie spotkałeś mojego ojca? W waszym ogrodzie. Moja siostra pisała w tym pokoju. Co widziałeś w tym domu? Kto widział naszego psa

w waszym ogrodzie? Czy kupiłyście pomarańcze z tego ogrodu? Moja siostra czytała twój list twoim rodzicom. Czy pisałeś list do naszego sąsiada? Pisałem. Czego szukałeś w tym pokoju? Szukałem mojej książki. Kto znalazł mój scyzoryk w tej szufladzie? Nasza służąca.

XIII.

sur, na.	sur ma table,	na moim stole.
sous, pod.	sous ma table,	pod moim stołem.
pour { dla.	pour mon père,	dla mojego ojca.
pour { za.	pour mon livre,	za moję książkę.
chez { u kogo / do kogo } (w domu)	chez ton oncle,	{ u twojego wuja. / do twojego wuja.

J'ai mis, położyłem, włożyłem.
une armoire, szafa.
une commode, komoda.
un canapé, kanapa.
une chaise, krzesło.

J'ai pris, wziąłem, am.
un professeur, profesor.
un magasin, sklep, magazyn.
une cour, dziedziniec.
un gant, rękawiczka.

24. — J'ai apporté cet habit de ma chambre. Il a apporté cet habit chez notre oncle. Il a donné cet habit à notre domestique. J'ai mis cet habit sur une chaise. Ton voisin a-t-il vendu sa voiture? Il a vendu sa voiture à son cousin. J'ai cherché mon oncle chez nos cousins. Ma soeur a vu ces pommes dans ta chambre. As-tu acheté une montre chez cet horloger? J'en ai acheté une. Je n'en ai pas acheté. Où avez-vous rencontré votre cousin? Chez notre tante. J'ai donné mes poires pour cette orange. Où avez-vous mis mon habit? Sur cette chaise. Où ont-ils vu ces fleurs? Ils ont vu ces fleurs sur cette table. Où ont-elles mis leurs pommes? Elles ont mis leurs pommes sur leur armoire. Où avez-vous vu mes gants? Sous ce canapé. J'ai apporté ton livre chez ton père. Qu'as-tu mis dans ton tiroir?

25. — Czy położyłeś twój zegarek na swoim stole? Czy pożyczyliście pióro waszemu przyjacielowi? Czy widziałeś mojego psa pod moim stołem? Nie widziałem twego psa pod twoim stołem, ale widziałem twego psa na (w) waszym dziedzińcu. Gdzie wasi rodzice spotkali tego kupca? W sklepie. Gdzie szukali tych orzechów? W waszych szafach. Gdzie twoja siostra położyła swoje rękawiczki? Na swoję komodę. Widziałam ich scyzoryk na krześle. Wasz służący przyniósł wasz list

do mojego ojca. Co daliście za te chustki do nosa? Czy wasz profesor otrzymał list od waszych rodziców? Otrzymał. Nie otrzymał od naszych rodziców, ale otrzymał od swego przyjaciela. Spotkałem na (w) waszym dziedzińcu waszego służącego z psem. Moja matka pisała list do swojej przyjaciółki. Dostałem świadectwo dla mojego brata. Mój brat pisał list u mojego ojca. Wasz służący przyniósł wasz list mojemu ojcu. Kto pisał na tym stole? Moja siostra.

XIV.

Une fille, córka, dziewczyna.
un élève, uczeń.
une élève, uczennica.
un mendiant, żebrak.
une leçon, lekcya.
une boîte, pudełko.
une rue, ulica.
j'ai appris, uczyłem się.
un de mes amis, jeden z moich przyjaciół.

26. — Cet homme a vendu des noix à un enfant. Ma cousine a acheté une orange chez une voisine. Ils ont trouvé leur montre sur votre table. Elle a lu cette histoire dans un livre. Nous avons donné nos pommes à des enfants. Ils ont mis leurs plumes dans des boîtes. J'ai vu des fleurs dans cette chambre. Mon cousin a acheté des gants chez un marchand de cette rue. Mes enfants ont trouvé ces noix sous des arbres. J'ai donné une plume pour un crayon. Ces élèves ont mis leurs cahiers sous des livres. Nous avons appris notre leçon avec notre mère. Ton frère a acheté une croix pour un de ses amis. Une de mes soeurs a donné une pomme à un mendiant. Cet élève a écrit à un de ses professeurs. J'ai mis vos gants dans un tiroir de cette commode.

27. — Znalazłem wasz list w zeszycie. Zgubiła swój zegarek w naszym ogrodzie. Nie czytałem powieści. Moje przyjaciółki spotkały waszę matkę w jednym domu tej ulicy. Gdzie położy[illegible] moje suknie? Położyła twoje suknie na kanapie. Nie uczyli się (swoich) lekcyi ze swoim profesorem. Te dziewczęta szukały jabłek pod drzewem. Widzieliśmy tego żebraka u jednego z naszych krewnych. Widziałeś moje książki na krześle. Szukał tego pudełka w waszej komodzie. Widzieli te jabłka w tej szufladzie. Ona dała scyzoryk za książkę. Jedna z twoich sąsiadek kupiła zegarek u naszego zegarmistrza. Widziały ołówek na książce. Spotkał naszę matkę w sklepie. Znalazłem twoje pióra pod zeszytami. Te jabłka

są dla dzieci. Widziałem twego brata z przyjaciółmi. Daliśmy te gruszki dzieciom. Mój brat kupił swój zegarek u zegarmistrza.

XV.

Substantif remplacé par le pronom démonstratif.	**Rzeczownik zastępowany przez zaimek wskazujący.**

Celui, celle; ten, ta, to.	**ceux, celles;** ci, te. [(tu).
celui-ci, celle-ci; ten (tu), ta (to).	**ceux-ci, celles-ci;** ci (tu), te
celui-là, celle-là; tamten, tamta.	**ceux-là, celles-là;** tamci, tamte.

Nie powtarza się jednego rzeczownika dwa lub więcej razy w jednem zdaniu; zamiast powtórzenia rzeczownika używa się zaimka. Rzeczownik jednak przy zaimku **celui, celle,** i t. d. stać nie może.

J'ai vu ton jardin et **celui** de ton oncle (XI).	Widziałem twój ogród i **ogród** twojego wuja.
ce livre-**ci**, ta książka (tu).	ces livres-**ci**, te książki (tu).
ce livre-**là**, ta książka (tam).	ces livres-**là**, te książki (tam).
J'ai lu ce livre-**ci** et celui-**là**.	Czytałem tę książkę (tu) i tamtę.

28. — Nous avons perdu notre plume et **celle** de notre frère. Avez-vous vu notre chien? Nous n'avons pas vu votre chien, mais nous avons vu **celui** de notre voisin. Où avez-vous acheté ces plumes? J'ai acheté **celles-ci** chez ce marchand et **celles-là** chez notre voisin. J'ai reçu votre lettre et celle de mon oncle. Cet enfant a perdu ses cahiers et ceux de son cousin. Qui a écrit ces lettres? Ma soeur a écrit celle-ci et mon cousin a écrit celle-là. Qu'avez-vous trouvé sur cette table? J'ai trouvé sur cette table votre canif et celui de ma soeur. Qui a lu cette histoire? Mon oncle a lu cette histoire. A-t-il aussi lu celle-là? Il n'a pas lu celle-là, mais il a lu celle-ci. Notre domestique a apporté vos cahiers et ceux de nos frères.

29. — Czy wasi rodzice spotkali naszych sąsiadów? Spotkali waszych sąsiadów i sąsiadów (tych) waszego wuja. Znalazłem te ołówki (tu) i tamte. Mój przyjaciel zgubił swoje zeszyty i zeszyty (te) mojego brata. Pożyczyłem temu dziecku swoich piór i piór (tych) mojego ojca. Twój służący położył twoje ubranie i ubranie (to) twojego brata na kanapie. Co znalazłeś w tej komodzie? Znalazłem twój zegarek i zegarek (ten) twojego ojca. Przyniosła swój zeszyt i zeszyt swojej

siostry. Twój profesor widział nasz ogród i ogród (ten) naszej ciotki. Ten kupiec sprzedał te kwiaty (tu) i tamte. Nasza służąca przyniosła tę pomarańczę i tamtę. Ten służący znał mego brata i brata mego sąsiada. Szukaliśmy twego świadectwa i świadectwa naszej służącej. Widziałem twoje książki na krześle, a (te) twojego brata na stole. Otrzymałem ten list (tu) a moja siostra otrzymała tamten.

XVI.

Substantif remplacé par le pronom possessif. — Rzeczownik zastępowany przez zaimek dzierżawczy.

Le mien, la mienne, mój, moja. **les miens, les miennes;** moi, moje.
le tien, la tienne, twój, twoja. **les tiens, les tiennes;** twoi, twoje.
le sien, la sienne, swój, swoja, jego, jej. **les siens, les siennes;** swoi, swoje, jego, jej.
le nôtre la nôtre, nasz, nasza. **les nôtres,** nasi, nasze.
le vôtre, la vôtre, wasz, wasza. **les vôtres,** wasi, wasze.
le leur, la leur, swój, a, e, ich. **les leurs,** swoje, ich.

Tego zaimka dzierżawczego, jak i zaimka **celui,** nie używa się nigdy przy rzeczowniku: zastępuje on rzeczownik dla uniknienia powtarzania.

J'ai connu son frère et le vôtre. Znałem jego brata i waszego.

30. — J'ai acheté mon canapé chez ce marchand. Où avez-vous acheté **le vôtre?** J'ai acheté **le mien** chez notre voisin. Ma tante a rencontré votre soeur et la mienne dans votre jardin. J'ai trouvé mon livre sur ma table, où avez-vous mis le vôtre? J'ai mis le mien sur votre chaise. Leur domestique a mis votre habit sur cette chaise, et le mien sur ce canapé. Il a vu votre chien et celui de cet homme dans notre cour. Mon horloger a apporté votre montre et la mienne. Notre servante a perdu nos mouchoirs et les vôtres. Nous avons donné notre croix et celle de notre soeur à ces filles. Ton amie a acheté ses plumes et les miennes chez ce marchand. Ils ont trouvé vos gants et les nôtres dans une boite. Mes parents ont vendu leur maison et leur jardin. Avez-vous aussi vendu les vôtres?

31. — Nasz ogrodnik sprzedał nasze orzechy i wasze. Nie widzieliśmy ich rodziców. Znaleźli nasz zegarek i zegarek

naszego brata. Co dałeś mojemu krewnemu? Dałem twojemu krewnemu twoję książkę i swoję. Co zgubiła? Zgubiła twój krzyżyk i mój. Nie pożyczyłem swoich zeszytów i zeszytów (tych) mojego brata waszemu krewnemu. Znał moje siostry i twoje. Nasz lekarz widział twoich rodziców i moich w tym ogrodzie. Zgubiłem swoję chustkę i twoję u naszego wuja. Otrzymałem twoje listy i ich. Znalazła w tej szufladzie twoję chustkę i chustkę twojego brata. Przyniosłem moje świadectwo i twoje. Moje dzieci zjadły swoje jabłka i moje. Ich dzieci zjadły swoje pomarańcze i (te) swoich krewnych. Jego ojciec czytał mój list i twój. Dałyśmy tej służącej wasze chustki i nasze.

XVII.

Substantifs déterminés. Rzeczowniki określone.

Przed rzeczownikiem określonym używa się rodzajnika **le** w liczbie pojedyńczej dla rodzaju męskiego, **la**, w l. p., dla r. żeńskiego, **les** w l. m. dla obydwóch rodzajów.

Samo **le, la, les**, nie określa jeszcze rzeczownika, ale musi się przed nim używać, jeżeli ten jest już określonym. Przed samogłoską lub **h** niemem, **le**, **la** zamienia się na **l'**.

Le jardin de mon père. Ogród mojego ojca.
La maison de ma tante. Dom mojej ciotki.
Les fleurs de ma soeur. Kwiaty mojej siostry.

Le używa się przed **jardin**, bo wiadomo, o którym ogrodzie mowa. **La** również nie określa **maison**, ale musi być używanym przed **maison**, bo ten dom jest określony — tu mowa o domu **mojej ciotki** i t. p.

W zdaniu przeczącem nie zmienia się **le, la, les**.

Je **n'**ai **pas** vu **le** jardin de votre père.	Nie widziałem ogrodu waszego ojca.
Il **n'**a **pas** acheté **la** maison de ma tante.	Nie kupił domu mojej ciotki.
Tu **n'**as **pas** vu **les** fleurs de ma soeur.	Nie widziałeś kwiatów mojej siostry.

J'ai lu **une** *lettre de votre mère.* Czytałem list od waszej matki. *J'ai lu* **la** *lettre de votre mère* Czytałem list waszej matki. Trzeba zwrócić uwagę na te dwa wyrażenia: W pierwszem zdaniu jest mowa o **jakimś nieokreślonym** liście waszej

matki, w drugiem zaś jest mowa o **wiadomym** liście waszej matki. Różnica sensu jest uwydatniona przez **une** i **la**.

Un chat, kot. un encrier, kałamarz.
une réponse, odpowiedź. une règle, linijka.

32. — Mon oncle a trouvé **les** livres de ta soeur. Leur père n'a pas acheté **la** voiture de notre médecin. Notre frère a donné une plume à cet enfant. Votre servante a rencontré **la** mère de notre amie. Avez-vous vu **les** soeurs de ce marchand? Ont-ils cherché leurs plumes et leurs crayons? **Le** père de notre voisin a écrit une lettre à notre père. **Le** père de notre voisin n'a pas écrit de lettre à notre père. **Le** domestique de notre cousin a vendu ce livre à ce marchand. **Les** filles de cet horloger ont acheté leurs cahiers, leurs encriers et leurs règles chez notre voisin. A-t-il reçu une réponse de sa mère? Il en a reçu une. Il n'en a pas reçu. A-t-il reçu **la** réponse de sa mère? **Le** chat de notre jardinier a mangé une souris. **Le** domestique de notre tante a mis vos fleurs sur cette table. J'ai connu un ami de votre père. J'ai lu **la** lettre de votre père. J'ai donné à cet enfant **la** plume de mon frère.

33. — Nasz służący przyniósł odpowiedź naszego profesora. Wasz krewny szukał syna tego kupca. Ich sąsiad pożyczył książki naszej matce. Czy pisałeś list do twojego wuja? Pisałem. Nie pisałem. Nasza służąca położyła scyzoryk mojej siostry na naszej komodzie. Nie szukałem mego ubrania w tej szafie. Twoja siostra położyła chustkę twojej matki na tej kanapie. Ogrodnik naszego ojca sprzedał jabłka. Ogrodnik naszego ojca sprzedał jabłka (z) naszego ogrodu. Ogrodnik naszego ojca nie sprzedał jabłek. Ogrodnik naszego ojca nie sprzedał jabłek (z) naszego ogrodu. Twoja przyjaciółka nie otrzymała odpowiedzi od twojej matki. Twoja przyjaciółka nie otrzymała odpowiedzi twojej matki. Położyłem rękawiczki twojego brata i twoje na tem krześle. Nie widziałem córki naszego lekarza. Nasi rodzice znali sąsiadów waszego krewnego i sąsiadów tego profesora.

XVIII.

Rzeczownik określony zastępuje się zaimkiem osobistym **le, la, les***), który tem się różni od rodzajnika, że się używa

*) Z powodu wpływu tego zaimka na imiesłów, użyjemy go teraz tylko w takich przykładach, w których niema zmiany w imiesłowie, odsyłając do LVIII. Tam podamy reguły do niego się odnoszące.

tylko ze słowem. **Le, la**, piszą się **l'** przed samogłoską lub **h** niemem.

Ponieważ rzeczowniki poprzedzone przez określniki wskazujące **ce, cet** i t. d. i określniki dzierżawcze **mon, ma** i t. d. są również określone, zatem i one zastępują się tym samym zaimkiem.

As-tu vu **le jardin de mon père?**	Czy widziałeś ogród mego ojca?
Je **l'**ai vu.	Widziałem go.
Je ne **l'**ai pas vu.	Nie widziałem go.
A-t-il **mes livres?**	Czy ma moje książki?
Il **les** a.	Ma je.
Il ne **les** a pas.	Nie ma ich.
Avez-vous **cette montre?**	Czy masz ten zegarek?
Je **l'**ai.	Mam go.
Je ne **l'**ai pas.	Nie mam go.

Z tych przykładów widzimy, że zaimek **le, la, les,** nie zmienia się w zdaniach przeczących.

Je **l'**ai vu	Je ne **l'**ai pas vu	**L'**ai-je vu?
tu **l'**as vu	tu ne **l'**as pas vu	**L'**as-tu vu?
il **l'**a vu	il ne **l'**a pas vu	**L'**a-t-il vu?
i t. d.	i t. d.	i t. d.

34. — A-tu trouvé mon habit? Je l'ai trouvé. As-tu trouvé un habit? J'en ai trouvé un. A-t-il rencontré l'ami de mon père? Il ne l'a pas rencontré. A-t-il rencontré un ami? Il n'en a pas rencontré. Ce marchand a-t-il vendu ce jardin? Il l'a vendu. Ce marchand a-t-il vendu un jardin? Il en a vendu un. Avons-nous aussi la montre de notre cousine? Nous ne l'avons pas. Votre domestique a-t-il apporté l'habit de votre père? Il l'a apporté. A-t-il aussi apporté le mien? Il ne l'a pas apporté. Ont-ils des oranges? Ils en ont. Ont-ils aussi nos oranges? Ils les ont aussi. Où as-tu vu le fils de notre voisin? Je l'ai vu dans la chambre de ton frère. Où ont-elles mis leurs gants? Elles les ont mis sur une table.

35. — Czy nasz służący ma pudełko waszego brata? Ma je. Czy wasza siostra ma odpowiedź (od) swojej matki? Nie ma jej. Gdzie kupiłeś tę kanapę? Kupiłem ją u sąsiada naszej ciotki. Czy widziałeś psa naszego ogrodnika na (w) naszym dziedzińcu? Widziałem go. Co kupiłeś w tym sklepie?

Czy wasi służący przynieśli komodę? Nie przynieśli. Czy syn naszego lekarza zgubił ołówek? Zgubił. Nie zgubił. Czy syn naszego lekarza zgubił swój ołówek?, Zgubił go. Nie zgubił go. Czy zgubił także twój? Zgubił go także. Czy wasi rodzice sprzedali swój ogród? Nie sprzedali go. Coście sprzedali? Sprzedaliśmy wasze książki i książki (te) naszych krewnych. Czego oni szukali? Szukali swego kałamarza i waszego. Czy szukali także kałamarza (tego) mojej matki? Szukali go także.

XIX.

Substantifs propres. — Imiona własne.

Charles, Karol.	Caroline, Karolina.
Louis, Ludwik.	Louise, Ludwika.
Henri, Henryk.	Henriette, Henryka.
Joseph, Józef.	Joséphine, Józefa.
Jean, Jan.	Jeanne, Joanna.

Imion własnych osób używa się bez rodzajnika. Dla wyrażenia ich stosunku do innych rzeczowników, używa się przed nimi tylko przyimków.

de Charles, Karola, od Karola.	pour Charles, dla Karola.
à Charles, Karolowi, do Karola.	chez Charles, u, do Karola.
avec Charles, z Karolem.	par Charles, przez Karola.

Je suis, jestem.	nous sommes, jesteśmy.
tu es, jesteś.	vous êtes, jesteście.
il est, on jest.	ils sont, oni są.
elle est, ona jest.	elles sont, one są.

Je suis le père de Charles.	Jestem ojcem Karola.
Nous sommes les amis de Jean.	Jesteśmy przyjaciółmi Jana.

Où est? gdzie jest?	**Où sont?** gdzie są?
Où est Charles? Gdzie jest Karol?	Où sont mes livres? Gdzie są moje książki?
Où Charles a-t-il mis tes livres?	Gdzie Karol położył twoje książki?

..**est à**..., należy do..	..**sont à**..., należą do..
Ce livre **est à** Charles.	Ta książka należy do (jest) Karola.
Ces livres **sont à** Charles.	Te książki należą do (są) Karola.

Ce livre **n'est** pas **à** Charles.	Ta książka nie jest Karola.
Ces livres ne **sont** pas **à** Charles.	Te książki nie są Karola.

Ce livre est-il à Charles? Czy ta książka jest Karola?
Ces livres sont-ils à Charles? Czy te książki są Karola?

36. — Le frère de mon ami a connu ton père. Le jardinier de notre voisin a vendu des fleurs et des poires. Sa tante a acheté la maison de notre cousin. Avez-vous rencontré le frère de ce marchand? Nous l'avons rencontré. L'oncle de cet horloger a prêté une armoire à notre jardinier. La servante de Louise a-t-elle mangé des noix? Elle en a mangé. La soeur d'Henriette a-t-elle pris mes gants? Elle ne les a pas pris. Elle a aussi pris vos mouchoirs. Jeanne a prêté sa montre à sa cousine Henriette. Ces arbres sont à notre jardinier. Cet encrier est à la voisine de Joséphine. Où est Jean? Il est chez son professeur. Mon frère a écrit à Henri et à Louis. Le frère de ce marchand est chez Louis. Caroline est dans le jardin de Joséphine. Ces mouchoirs sont à notre médecin. Où est le fils de notre voisin? Il est chez Jean. Je suis le frère de votre ami.

37. — Czy znaliście profesora Józefa? Znaliśmy go. Uczeń mego brata przyniósł list dla mojego ojca. Ta chustka jest (należy do) Ludwiki. Te orzechy są mojego przyjaciela. Krewny naszego sąsiada jest u swego syna. Wasz służący szukał waszych rękawiczek w tej szafie. Gdzie są uczniowie tego profesora? Ten ogród (tu) jest pańskiego *) wuja, tamten jest pańskiej ciotki Henryki. Gdzie jest przyjaciel twego brata? Jest u moich rodziców. Otrzymaliśmy to świadectwo przez Karola? Córka naszej służącej położyła wasze pióro na tej komodzie. Gdzie jest Jan? Jest u Ludwika. Widziałeś psa Karola? Widziałem go. Ta książka (tu) jest dla Józefy, tamta jest dla Karoliny. Czy szukaliście waszych zeszytów i naszych? Szukaliśmy naszych i waszych, ale znaleźliśmy nasze. Te domy i te ogrody (należą do) są Henryka. Jestem ogrodnikiem twojego ojca. Jesteście przyjaciółmi Ludwika. Jesteś synem mego przyjaciela.

XX.

Przymiotnik**) kładzie się po lub przed rzeczownikiem: przymiotnik przed rzeczownikiem stojący wyraża przymiot ogólny, po rzeczowniku przymiot ściśle określony.

---

*) **Pański brat, pani brat.** tłómaczy się: **votre frère** (por.: Uwaga, strona 8).

**) Przymiotniki oznaczone gwiazdką *, kładą się tylko po rzeczowniku.

Przymiotniki odmieniają się przez rodzaje i liczby.

Reguła ogólna. I. **Rodzaj żeński** u przymiotników urabia się, dodając **e** do rodzaju męskiego.

grand, wielki; grand**e**, wielka. joli, ładny; joli**e**, ładna.
petit, mały; peti**te**, mała. vrai, prawdziwy; vrai**e**, prawdziwa.

Jeżeli przymiotnik jest już zakończony na **e** w r. męskim, to nie zmienia się w r. żeńskim.

utile, użyteczny-a. pauvre, biedna-a.
agréable, przyjemny-a propre. czysty-a.
triste, smutny-a. riche, bogaty-a.

II. **Liczba mnoga** urabia się, dodając **s** do liczby pojedynczej.

grand, wielki; grand**s**. wielcy. petit, mały; petit**s**, mali.
grande. wielka; grande**s**, wielkie. petite, mała; petite**s**, małe.
utile, użyteczny, a; utile**s**, użyteczni, e.

Jeżeli przymiotnik jest zakończony w l. pojedyńczej na **s** lub **x**, to nie zmienia się w liczbie mnogiej.

gris*, szary, szare. vertueux, cnotliwy, cnotliwi.

très, bardzo.

très grand, bardzo wielki. très grande, bardzo wielka.
très utile, bardzo pożyteczny, a. très utiles, bardzo użyteczni, e.

Suis-je? czy jestem? Sommes-nous? czy jesteśmy?
es-tu? czy jesteś? êtes-vous? czy jesteście?
est-il? czy on jest? sont-ils? czy oni są?
est-elle? czy ona jest? sont-elles? czy one są?

38. — Je suis pauvre, tu es riche, il est grand, elle est petite, nous sommes vertueux, vous êtes tristes, ils sont agréables, elles sont jolies. Mon livre est utile. Ton cahier est très propre. Sa maison est grande. Il a acheté une grande maison. Leur jardin est agréable. Vos soeurs sont tristes. Leurs parents sont très pauvres. Cette histoire est vraie. Ces boîtes sont jolies. Ce mendiant est pauvre. Les soeurs de Louise sont petites. Vos livres sont-ils utiles? Ils sont très utiles. Mes enfants êtes-vous propres? Nous sommes propres. Ces jardiniers sont-ils pauvres? Ils sont très pauvres, mais leurs voisins sont riches. Le chien de mon petit frère est très joli. Ce joli canif est-il à Charles?

39. — Te rękawiczki są ładne. Te chustki nie są czyste. Nasz powóz jest wielki. Pańscy krewni są smutni; stracili

swoją siostrę. Nasza ciotka jest bardzo bogata. Sąsiedzi naszego lekarza są biedni. Te myszy są szare. Czy wasz ogród jest wielki? Ogród naszego wuja jest bardzo przyjemny. Brat Jana jest moim wielkim przyjacielem. Kot naszej służącej jest szary. Mała siostra Józefy jest ładna. Rodzice naszego lekarza są bardzo bogaci. Twoja książka jest ładna, moja jest użyteczna. Ich sąsiedzi są biedni, moi są bogaci. Jesteśmy smutni. Ten wielki dom należy do (jest) mojego wuja Jana. Dałem ten ładny kałamarz swojemu przyjacielowi. Spotkaliśmy te biedne dzieci na (w) waszym dziedzińcu.

XXI.

Emploi des prépositions devant le substantif déterminé. — Używanie przyimków przed rzeczownikiem określonym.

Jak już wiemy (XI, XII, XIII), rzeczowniki francuskie nie odmieniają się. Przyimki, któremi się je poprzedza zastępują deklinacyę. Zastępują ją także przy rzeczowniku określonym, z tą tylko różnicą, że używając przyimka **de** przed **le**, kładzie się zamiast obydwóch **du**; w liczbie mnogiej zamiast **de** i **les** kładzie się **des**; zamiast **à** i **le** w liczbie pojedynczej **au**; zamiast **à** i **les** w liczbie mnogiej **aux**. — De la, de l'; à la, à l', jak pokazuje niżej podany wzór, nie ściągają się nigdy.

Używanie rzeczownika określonego z przyimkami przedstawia zatem następujący wzór:

Singulier. Liczba pojedyncza.

Masculin. Rodzaj męski.

Le livre, książka.
du (de le) livre, książki.
au (à le) livre, książce.
avec le livre, z książką.
dans le livre, w książce.
sur le livre, na książce.
sous le livre, pod książką.
pour le livre, dla książki.
par le livre, przez książkę i t. d.

l'ami, przyjaciel.
de l'ami, przyjaciela.
à l'ami, przyjacielowi.
avec l'ami, z przyjacielem.
dans l'ami, w przyjacielu.
sur l'ami, na przyjaciela.
chez l'ami, u, do przyjaciela.
pour l'ami, dla, za przyjaciela.
par l'ami, przez przyjaciela i t. d.

Le hareng, śledź (VI).
du (de le) hareng, śledzia.
au (à le) hareng, śledziowi.
avec le hareng, ze śledziem.

l'habit, ubranie.
de l'habit, ubrania.
à l'habit, ubraniu.
avec l'habit, z ubraniem.

dans le hareng, w śledziu.
sur le hareng, na śledziu.
sous le hareng, pod śledziem.
pour le hareng, dla, za śledzia.
par le hareng, przez śledzia i t. d.

dans l'habit, w ubraniu.
sur l'habit, na ubraniu.
sous l'habit, pod ubraniem.
pour l'habit, dla ubrania.
par l'habit, przez ubranie i t. d.

Féminin. Rodzaj żeński.

La table, stół,
de la table, stołu, (od, z).
à la table, stołu (do).
avec la table, ze stołem.
dans la table, w stole.
sur la table, na stole.
sous la table, pod stołem i t. d.

L'orange, pomarańcza.
de l'orange, pomarańczy.
à l'orange, pomarańczy.
avec l'orange, z pomarańczą.
dans l'orange w pomarańczy.
sur l'orange, na pomarańczy.
sous l'orange, pod pomarańczą i t. d.

La hache, siekiera.
de la hache, siekiery.
à la hache, siekierze.
avec la hache, z siekierą.
dans la hache, w siekierze.
sur la hache, na siekierze i t. d.

L'histoire, historya.
de l'histoire, historyi.
à l'histoire, historyi.
avec l'histoire, z historyą.
dans l'histoire, w historyi.
sur l'histoire, na historyi i t. d.

Pluriel. Liczba mnoga.

Les	livres,	amis,	harengs,	habits,	tables,	oranges,	haches,	histoires.
des (de les)	„	„	„	„	„	„	„	„
aux (à les)	„	„	„	„	„	„	„	„
avec les	„	„	„	„	„	„	„	„
dans les	„	„	„	„	„	„	„	„
sur les	„	„	„	„	„	„	„	„
sous les	„	„	„	„	„	„	„	„
pour les	„	„	„	„	„	„	„	„
par les	„	„	„	„	„	„	„	„

Une robe, suknia (kobieca).
un banc, ławka.
une nouvelle, wiadomość, nowina.
une fenêtre, okno.
J'ai fait, zrobiłem.

une couturière, szwaczka.
un paysan, wieśniak.
une paysanne, wieśniaczka.
un prince, książę.
J'ai montré, pokazałem.

40. — J'ai vu le chat de notre voisin dans la cour de notre maison. Tu as écrit au fils de notre voisin. Il a reçu un présent du cousin de Jean. Cet habit est au jardinier de votre oncle. J'ai vendu cet encrier au frère d' (de) Henri. Ils ont cette nouvelle du frère de Louis Cette maison est-elle aux parents de notre ami Joseph? Elles ont vu votre chien sur la fenêtre de cette chambre. Il a envoyé des oranges aux soeurs de Jean. Vous avez trouvé cette lettre sous la table de votre professeur. Notre servante a mis des pom-

mes sur ton armoire. Où avez-vous lu cette histoire? Dans le livre de Louise. Charles a-t-il connu l'oncle de Jean? Il l'a connu. Je n'ai pas cherché le livre d'Henriette sous le canapé de ma mère. Nous avons apporté des pommes du jardin de votre père.

41. — Czy posłaliście swoim rodzicom list Henryka? Posłałem twój list i list Henryka swojemu wujowi. Szukali swoich zeszytów i zeszytów ich braci. Gdzie zgubiłeś swój ołówek? Zgubiłem go w ogrodzie tego wieśniaka. Gdzie pański brat położył swoją książkę? Położył ją na komodzie mojej matki. Ten pałac należy do księcia Karola. Henryka jest w ogrodzie naszego sąsiada, widziałem jej książkę na ławce. Czy pokazaliście już wasze rękawiczki swoim siostrom? Czy nasz ogrodnik znał tego wieśniaka i tę wieśniaczkę? Ten człowiek jest u ogrodnika Józefy. Ona sprzedała swój dom sąsiadowi Jana. Ona sprzedała swój dom rodzicom Jana. Ona sprzedała swój dom wujowi Jana. Ona sprzedała swój dom siostrze Jana. Szwaczka mojej matki zrobiła suknię dla Ludwiki. Suknia Henryki jest w szafie Ludwiki. Gdzie jest mój zegarek? Na stole w twoim pokoju. Dostałem ten list od brata mojego przyjaciela Jana.

XXII.

Cracovie, Kraków.
Varsovie, Warszawa.
Vienne, Wiedeń.
Londres, Londyn.
une ville, miasto.
J'ai passé, przeszedłem, przejechałem.
à présent, teraz.
J'ai **déjà** lu votre livre.

Saint-Pétersbourg, Petersburg.
Paris, Paryż.
Rome, Rzym.
Léopol, Lwów.
un village, wieś.
J'ai envoyé, posłałem.
déjà, już.
Czytałem już waszą książkę.

Imion własnych miast i wsi, jak i imion własnych osób (XIX) nie używa się z rodzajnikiem. Nazwy miast lub wsi, które nie mają osobnych nazw w języku francuskim brzmią tak samo jak i w polskim.

de Cracovie, z Krakowa.
à Cracovie, { do Krakowa. / **w Krakowie**.
Je suis parti pour, pojechałem do.

pour Cracovie, dla Krakowa.
par Cracovie, przez Kraków.
nous sommes partis pour, pojechaliśmy do.

tu es parti pour, pojechałeś do.
il est parti pour, pojechał do.
elle est part**ie** pour, pojechała do.

vous êtes parti**s** pour. pojechaliście do.
ils sont parti**s** pour, pojechali do.
elles sont parti**es** pour pojechały do.

Parti ze słowem **je suis** jest przymiotnikiem i przybiera rodzaj i liczbę podmiotu: i tak w liczbie pojedynczej rodzaju żeńskiego **parti** przybiera **e**, **partie**; w liczbie mnogiej rodzaju męskiego **parti** przybiera **s**, **partis**; w rodzaju żeńskim zaś **es**, **parties**.

Tak samo odmienia się **arrivé**.

Je suis arrivé **de**... — przybyłem **z**...
Je suis arrivé **à**... — przybyłem **do**...

Il est **parti pour** Londres. — Pojechał **do** Londynu.
Nous sommes arrivé**s de** Vienne. — Przyjechaliśmy **z** Wiednia.
Elles sont arrivé**es à** Paris. — Przyjechały **do** Paryża.
Mon père est **parti pour** Cracovie. — Mój ojciec pojechał **do** Krakowa.

Je suis à Varsovie. — **Jestem w** Warszawie
Je suis de Paris. — **Jestem z** Paryża.
Est-il de Cracovie? — **Jest on z** Krakowa?

Cracovie est une ville et Wola est un village. — Kraków jest miastem a Wola jest wsią.

Suis-je parti pour...? — Czy pojechałem do...?
Ton frère **est-il arrivé de...?** — Czy twój brat przybył z...?
Est-elle arrivée à...? — Czy przybyła do...?

42. — Ton cousin est déjà arrivé de Vienne. Charles est parti pour Paris. Nous sommes arrivés à Londres. Ma soeur est à Saint-Pétersbourg. Le domestique de mon père est de Tyniec. Où as-tu rencontré l'oncle de Louise? Je l'ai rencontré à Cracovie. Avez-vous vu Paris? Je l'ai vu. Ont-ils déjà reçu une lettre de leur frère? Ils en ont déjà reçu une. Votre cousin est il parti pour Léopol? Leur voisin est de Vienne. Ma cousine est à Berlin. J'ai écrit une lettre à mon ami Henri. Où votre père a-t-il acheté sa voiture? A Vienne. J'ai perdu à Rome la montre de Louise. Êtes-vous arrivés de Paris? Charles a apporté ces mouchoirs de Léopol. Notre professeur a reçu une lettre de Rome. Sont-elles déjà arrivées à Londres? Ils ont acheté cet encrier à Paris. Ce marchand est-il de Londres? Le cousin de Joseph est parti pour

Saint-Pétersbourg. J'ai reçu cette lettre-ci de Londres et celle-là de Paris.

43. — Siostra Joanny przybyła już z Warszawy. Spotkaliśmy waszego lekarza, przyjechał z Wiednia. Henryk przejechał przez Lwów. Rodzice Karoliny pojechali do Petersburga. Czy pańska służąca jest z Kielc? Ciotka mego przyjaciela jest w Krakowie. Warszawa jest miastem a Mników jest wsią. Służący Henryka jest ze Lwowa. Nasz służący jest z Wiednia, ale przybył teraz z Londynu z naszymi braćmi. Ludwik, Jan i mój brat pojechali do Rzymu; są teraz w Wiedniu. Czy przybyły już do Paryża? Moje siostry widziały w Berlinie przyjaciółki Karoliny. One przejechały przez Warszawę. Lekarz moich rodziców posłał do Paryża list dla krewnego Henryka. Otrzymaliśmy z Rzymu listy naszej ciotki i listy (te) naszego krewnego. Czy Ludwik i Henryk pojechali już do Petersburga? Czy przybyliście z Krakowa? Czy przejeżdżałeś przez Radom? Mój sąsiad jest z Wiednia, twój jest z Tarnowa, sąsiad (ten) mojego brata jest z Warszawy.

XXIII.

La Pologne, Polska.
Le France. Francya.
L'Autriche. Austrya.
La Russie. Rosya.
L'Italie, Włochy.
L'Allemagne. Niemcy.

Les Carpathes, Karpaty.
Les Alpes, Alpy.
La Vistule. Wisła.
Le Danube, Dunaj.
L'Europe, Europa.
L'Amérique, Ameryka.

J'ai voyagé **en**, podróżowałem [po.

Je suis **allé à Paris, en France**, poszedłem, pojechałem, udałem się **do** Paryża, **do** Francyi.

Un pays, kraj.
la campagne, wieś. (das Land).
à la campagne, **na** wsi.
Il est à la campagne. **Jest na** wsi.
Il est **parti pour** la campagne.
Il est **allé à** la campagne.

une montagne, góra.
un montagnard, góral.
un fleuve, rzeka.
un bord, brzeg.
Pojechał **na** wieś.
Udał się **na** wieś.

Allé odmienia się jak **arrivé** (str. 22).

Z wyjątkiem imion własnych osób, miast i wsi, wszystkich innych imion geograficznych używa się z rodzajnikiem określonym **le, la, les.**

Je ne suis pas, nie jestem.	nous ne sommes pas, nie je-
tu n'es pas, nie jesteś.	vous n'êtes pas, steśmy.
il n'est pas, nie jest.	ils ne sont pas, nie są.
elle n'est pas, ona nie jest.	elles ne sont pas, one nie są.

Je **ne** suis **pas** arrivé de...	nie przybyłem z...
Je **ne** suis **pas** parti pour...	nie pojechałem do...
Mon père **n'**est **pas** parti pour Vienne.	Mój ojciec nie pojechał do Wiednia.

en France, **we** Francyi, **do** Francyi, **po** Francyi.

Mon frère **est en** France.	Mój braj jest **we** Francyi.
Il est **allé en** France.	Udał się **do** Francyi.
Nous avons **voyagé en** France.	Podróżowaliśmy **po** Francyi.

Przyimek **en** używa się z imionami krajów bez rodzajnika. Tak samo po przyimku **de** imię kraju używa się bez rodzajnika, jeżeli się nie mówi o tym kraju jako rzeczy określonej. Po innych przyimkach (z wyjątkiem **en** i **de**) używa się zawsze rodzajnika **le, la.**

J'ai reçu une lettre **de** France.	Otrzymałem list z Francyi.
Les montagnes **de l'**Autriche ne sont pas si hautes que celles **de la** Suisse.	Góry Austryi nie są tak wysokie, jak góry Szwajcaryi.

44. — Il est parti pour la France. Elle est arrivée de Pologne. Mon frère a passé les Alpes. Mes parents ont voyagé en Allemagne. Charles est allé **à Berlin.** Charles est allé **en Russie.** Charles est parti **pour Berlin, — pour la Russie.** Mon cousin a rencontré votre frère à Varsovie. Ta soeur a envoyé une lettre à Paris. Le médecin de Joseph a écrit de Vienne. Vienne est une ville de l'Autriche. Vos voisins sont arrivés d'Allemagne. Leur cousin a acheté sa montre en Italie. Elle n'est pas partie pour la Russie. Ils ont acheté un village en Pologne. Les amis de mes parents sont à la campagne. Sont-ils allés en France ou en Allemagne? La Vistule est un fleuve et les Carpathes sont des montagnes. Le domestique de Louis est parti pour l'Amérique avec le médecin de mon oncle. Caroline n'est pas partie pour la campagne.

45. — Ta szwaczka pojechała do Niemiec. Wieś mojego krewnego jest w Polsce. Nasz profesor podróżował po Włoszech. On pisał z Rzymu list do Henryka. Ten góral przybył z Zakopanego. Twój wuj udał się do Austryi. Nasi

przyjaciele nie pojechali do Austryi. Moje krewne kupiły swoje rękawiczki i swoje chustki we Włoszech. Moja matka otrzymała z Londynu list od Joanny. Podróżowałem po Francyi z moją ciotką. Czy pojechały na wieś? To miasto jest w Rosyi a ta rzeka jest w Niemczech. Gdzie jest krewny mojego przyjaciela Ludwika? On jest na wsi we Włoszech. Karpaty są w Polsce. Francya jest w Europie. Nie otrzymaliśmy listu z Rosyi. Moje siostry nie pojechały do Wiednia z moją matką. Ten kraj nie jest w Europie. Nasz lekarz podróżował po Niemczech z bratem Ludwika Te wieśniaczki są ze wsi naszej ciotki.

XXIV.

Substantifs pris dans un sens général. — Rzeczowniki w znaczeniu ogólnem.

Przy rzeczowniku oznaczającym **cały rodzaj** lub **gatunek**, używa się tak jak przy rzeczowniku określonym rodzajnika **le la les***).

Le fer est un métal.	Żelazo jest metalem.
L' herbe est verte.	Trawa jest zielona.
Les hommes sont mortels.	Ludzie są śmiertelni.
J'aime le pain.	Lubię chleb.
Il n'aime pas **le** pain.	On nie lubi chleba.

XXV.

Substantifs pris dans un sens partitif. — Rzeczowniki w znaczeniu cząstkowem.

Przed rzeczownikiem w znaczeniu cząstkowem używa się:

Liczba pojedyncza	r. m.	**du** (przed spółg. lub *h* przydech.).
		de l' (przed samog. lub **h** niemem).
	r. ż.	**de la** (przed spółg. lub *h* przydech.).
		de l' (przed samog. lub **h** niemem).

W liczbie mnogiej dla obydwóch rodzajów: **des**, tak jak przy rzeczownikach nieokreślonych.

J'ai **du** papier, mam papier. Nous avons **de la** viande, mamy mięso.

*) Nie dajemy tu zadań dla uniknięcia zbyt wielkiej ilości nowych wyrazów. W następnych zadaniach znajdą się nieraz zdania tego rodzaju.

Tu as **du** houblon, masz chmiel.
Il a **de l'**argent (m), ma pieniądze *).
Elle a **de l'**hydromel (m), ona ma miód (do picia).
Vous avez **de la** houille, macie węgle kamienne.
Ils ont **de l'**eau (f), mają wodę.
Elles ont **de l'**huile (f), mają oliwę.
Vous avez **des** crayons, **des** plumes. Macie ołówki, pióra.

du pain, chleb albo chleba.
du sucre, cukier, cukru.
du vin, wino, wina.
du café, kawa, kawy.
du thé, herbata, herbaty.
J'ai bu, piłem.
de la craie, kreda kredy.
de l'herbe (f), trawa, trawy.
de l'encre (f), atrament, atramentu.
de la bière, piwo, piwa.
un citron, cytryna.
une femme, kobieta (str. 5: 25).

W języku polskim jest w tym względzie rozmaitość, bo niekiedy kładzie się *accusativus*, niekiedy *genetivus*, np. *piję wodę; napiłem się wody.* W języku francuskim zaś w każdym wypadku, gdzie jest mowa o używaniu tylko jakiejś części lub ilości **nie wyrażonej w zdaniu**, kładzie się zawsze **du**, i t. d.

46. — Notre mère a acheté du café, du sucre, et du thé. Son frère a mangé du pain. Son frère a mangé le pain de Louis. Ce marchand a vendu du houblon. Charles a prêté de l'argent à mon oncle. Charles a prêté l'argent de son frère à mon oncle. Mes parents ont acheté de la houille. Henri a apporté à ma soeur du papier, de l'encre, des plumes et des crayons. Nous avons envoyé à notre tante des oranges, du sucre, et du vin. Louise a apporté de la craie. Leur domestique a bu de la bière. Joséphine a perdu de l'argent. Henriette a trouvé de l' huile dans l'armoire de sa soeur. Ils ont acheté leurs cahiers chez ce marchand. Il a acheté un cahier chez notre voisin. Notre oncle a bu de l'hydromel et notre voisin a bu du vin. La servante de notre voisin a bu de l'eau.

47. — Posłałem pieniędzy waszemu bratu. Posłałem pieniądze mojego służącego jego ojcu. Moja siostra posłała pieniędzy tej biednej kobiecie. Ten bogaty kupiec kupił wina, piwa i miodu. Czy piłeś kawę? Piłem herbatę. Czy służąca pańskich rodziców przyniosła chleba, mięsa i cukru? Ona kupiła oliwy u tego kupca. Nasz profesor szukał kredy. Ogro-

*) **l'argent**, pieniądze, używa się w języku francuskim zawsze w liczbie pojedynczej.

dnik Józefa dał mojemu małemu bratu jabłek, gruszek i orzechów. Położyliśmy kredę na tym stole. Pożyczyłem atramentu mojemu przyjacielowi Henrykowi. Pożyczyłem atrament mojego ojca swojemu przyjacielowi Henrykowi. Nasza służąca dostała podarunek od tej wieśniaczki. Ta szwaczka zrobiła ładną suknię dla tej dziewczyny. Ta herbata jest dla waszego ojca. Ta trawa należy do (jest) tego bogatego wieśniaka. Kupiłem kawy i herbaty, cukru i oliwy. Nasza służąca przyniosła wody dla Karola. Służąca przyniosła Karolowi wodę mojego brata.

XXVI.

du bois, drzewo do palenia.
du fromage, ser.
du jambon, szynka.
du sel, sól.
un épicier, kupiec korzenny.
un tailleur, krawiec.
un papetier, papiernik.

du poivre, pieprz.
du vinaigre, ocet.
de la moutarde, musztarda.
du savon, mydło.
un libraire, księgarz.
un menuisier, stolarz.
où, gdzie. **ou**, albo, czy.

Przyimki używają się również przed takiemi rzeczownikami.

J'ai bu du thé **avec du** citron. Piłem herbatę z cytryną.

Trouv**er**, znaleść.

Présent de l'Indicatif. Czas teraźniejszy trybu oznajmującego.

Je trouv**e**, znajduję.
tu trouv**es**, znajdujesz.
il / elle trouv**e**, znajduje.

nous trouv**ons**, znajdujemy.
vous trouv**ez**, znajdujecie.
ils / elles trouv**ent**, znajdują.

Tylko te słowa, które podajemy w trybie bezokolicznym, odmieniają się według wzorów podanych. Obecnie podajemy tylko słowa I-ej konjugacyi, które są zakończone w trybie bezokolicznym na **er**. Chcąc od tych słów utworzyć czasy, któreśmy dotąd poznali, trzeba zamiast **er** użyć końcówek we wzorach uwydatnionych.

Oto spis słów I-ej konjugacyi, które dotąd były używane i które się regularnie odmieniają.

Donn **er**. dać; je donn **e**, daję.
apport **er**, przynieść; j'apport **e**, przynoszę.

cherch **er**, szukać; je cherch **e**, szukam.
prêt **er**, pożyczać; je prêt **e**, pożyczam.
rencontr **er**, spotkać; je rencontr **e**, spotykam.
montr **er**, pokazać; je montr **e**, pokazuję.
pass **er**, przechodzić; je pass **e**, przechodzę.
arriv **er**, przybyć; j'arriv **e**, przybywam.
aim **er**, lubić, kochać; j'aim **e**, lubię, kocham.

48. — Je cherche du bois. Elle apporte du savon. Nous rencontrons des amis. Ils ont mangé du jambon. Tu as bu du vin avec de l'eau. Ils aiment le fils de notre oncle. Ma soeur a mangé du pain avec du fromage. Il a mis du jambon sur du pain. Ils ont bu de la bière et ils ont mangé du jambon avec de la moutarde et du pain. Ce tailleur a fait des habits pour Jean et cette couturière a fait une robe pour Louise. Votre domestique a apporté les habits de mon frère. J'ai voyagé en France où j'ai bu du vin. Henri a voyagé en Allemagne où il a bu de la bière. Mes cousins ont voyagé en Italie où ils ont mangé du fromage. En Pologne nous avons bu de l'hydromel, et en Russie mes voisins ont bu du thé. Ils mangent du pain avec du sel. Cet épicier a vendu du vinaigre, de l'huile, du sel et du poivre.

49. — Lubię szynkę (XXIV) z chlebem i musztardą. Kupiłem szynki. Syn tego wieśniaka lubi ser z chlebem. Moja matka kupiła u tego kupca korzennego herbaty, kawy, cukru, cytryn i pomarańcz. Nasza sąsiadka dała drzewa tej biednej dziewczynie. Gdzie straciliście wasze pieniądze? Straciliśmy je w Wiedniu. Ten ser jest wielki, ale ta szynka jest mała. Moja siostra kupiła atramentu, papieru i pióra u tego papiernika. Ten sklep jest tego księgarza. Wieś Henryka jest bardzo ładna. Moja ciotka lubi herbatę (XXIV) z cytryną. Wasz stolarz zrobił wielki stół i ładną komodę dla naszego krawca. On pożycza także książki. Czy twój ojciec pił wino, czy **(ou)** miód? Pił wino we Francyi i miód w Polsce. Moja krewna piła wino z wodą. Co on pisał? Kto pożycza pieniędzy waszemu ojcu? Ten krawiec przybywa z Paryża, a tamten z Warszawy. Dała ocet za oliwę.

XXVII.

du lait, mleko.
de la farine, mąka.
de la soupe, zupa.
du boeuf, sztuka mięsa.
du rôti, pieczeń.
du chocolat, czekolada.
de la crème, śmietana.
du beurre, masło.

Przy przeczeniu używa się przyimka **de** zamiast **du**, **de la** i t. d.

J'ai bu de l'eau.	Piłem wodę.
Je **n'**ai **pas** bu **d'**eau.	Nie piłem wody.
Il a mangé du jambon.	Jadł szynkę.
Il **n'**a **pas** mangé **de** jambon.	Nie jadł szynki.
Tu **n'**as **pas** acheté **de** pommes.	Nie kupiłeś jabłek.

Je **ne** trouve **pas**, nie znajduję.	nous **ne** trouvons **pas**, nie znajdujemy.
tu **ne** trouves **pas**,	vous **ne** trouvez **pas**,
il / elle **ne** trouve **pas**,	ils / elles **ne** trouvent **pas**.
Je **ne** donne **pas de** pain	nie daję chleba.
Il **n'**apporte **pas de** vin,	nie przynosi wina.

une laitière, mleczarka.	une ferme, folwark.
un propriétaire, właściciel.	un fermier, dzierżawca, właściciel folwarku.

50. — Ma soeur a bu du chocolat et ma mère a bu du thé avec de la crème. Notre laitière apporte du lait. Ce fermier a vendu du fromage. Ton cousin a mangé du pain avec du beurre. Votre servante n'apporte pas de rôti. Ce domestique ne cherche pas de bière, il cherche de la crème pour ma tante. Qu'avez-vous mangé? Nous avons mangé de la soupe. du boeuf avec de la moutarde et du rôti; nous avons bu de la bière et notre oncle a bu du vin. Notre servante donne du lait à son chat. Le propriétaire de cette grande ferme cherche un domestique. Nous ne cherchons pas de papier. Ce menuisier n'a pas de bois. Ce riche fermier prête de l'argent à ce pauvre paysan. Nous ne prêtons pas d'argent à ce pauvre paysan. Il n'a pas de fleurs dans son jardin.

51. — Ten wieśniak nie przynosi śmietany. Ona nie piła wody. Nasz sąsiad nie jest biedny, ale on jest smutny. Nie mamy masła w swojej szafie. Nasi sąsiedzi nie mają córek. Ich ciotka lubi wino z wodą. Ten kupiec korzenny nie sprzedał mąki. On ma śledzie, sól, ocet, musztardę, oliwę, herbatę, kawę i cukier. On ma także papier, ołówki, pióra, kałamarze, linijki, ale nie ma drzewa, mleka, śmietany, masła i mięsa. Właściciel naszego domu jest bogaty. Nasza służąca nie szuka syna naszego krawca. On jest w ogrodzie dzierżawcy tej wsi. Czy pańska służąca przyniosła mięsa? Przyniosła mięsa i chleba. Dałem chleba z serem temu żebra-

kowi. Wieśniaczki naszej wsi przynoszą mleko i śmietanę. Piliśmy czekoladę z naszą matką.

XXVIII.

Avez-vous mangé **de la soupe?**	Czy jadłeś zupę?
J'**en** ai mangé.	Jadłem.
Je n'**en** ai pas mangé.	Nie jadłem.
Notre laitière a-t-elle apporté [**du lait?**	Czy nasza mleczarka przyniosła [mleka?
Elle **en** a apporté.	Przyniosła.
Elle **n'en** a **pas** apporté.	Nie przyniosła.

Jeżeli w pytaniu jest rzeczownik w znaczeniu cząstkowem, to w odpowiedzi zamiast powtórzenia tego rzeczownika kładzie się zaimek **en** (IX).

Trouvé-je? Czy znajduję?	trouvons-nous? czy znajdujemy?
trouves-tu?	trouvez-vous?
trouve-t-il?	trouvent-ils?
trouve-t-elle?	trouvent-elles?

Zamiast **trouvé-je?** używa się **est-ce que je trouve?** (ob. LVI); szczególnie przy słowach jednozgłoskowych.

Apportez-vous **du lait?**	Czy przynosisz mleko?
J'**en** apporte.	Przynoszę.
Je **n'en** apporte **pas.**	Nie przynoszę.
Votre soeur cherche-t-elle **de l'encre?**	Czy wasza siostra szuka atramentu?
Elle **en** cherche.	Szuka.
Elle **n'en** cherche **pas.**	Nie szuka.
Qu'apportent-ils?	Co przynoszą?
Il vend.	Sprzedaje.
Vend-il?	Czy sprzedaje?
Ce marchand vend-il du sucre?	Czy ten kupiec sprzedaje cukier?
J'ai pris du thé, du café.	**Piłem** herbatę, kawę.

52. — Cet épicier vend-il du vinaigre et de l'huile? Il en vend. Votre laitière apporte-t-elle du beurre? Elle n'en apporte pas Cherchez vous de la farine? Nous en cherchons. Avez-vous pris du thé? Nous n'en avons pas pris, nous avons pris du café. Notre domestique a-t-il déjà apporté de la craie? Il en a déjà apporté. Où as-tu trouvé du chocolat? J'en ai trouvé dans cette armoire. Ces enfants ont-ils mangé de la viande? Ils n'en ont pas mangé, ils ont mangé de la soupe

et du pain. Ma soeur a donné à ce pauvre montagnard le pain et le fromage de Léon. Prêtes-tu ce livre à Louis? Je ne le prête pas à Louis, je l'ai prêté à son frère. Je donne mon sucre et le tien à ce pauvre enfant. Cette couturière a fait ta robe et celle de ma mère. A-t-il reçu des nouvelles de Vienne? Il n'en a pas reçu.

53. — Czy jedliście chleb z masłem? Jedliśmy. Czy nasza służąca przyniosła wody? Nie przyniosła. Czy twój ojciec kupił wina? Kupił. Czy jego rodzice pożyczyli pieniędzy naszemu wujowi? Nie pożyczyli waszemu wujowi; pożyczyli swoim krewnym. Czy ten stolarz kupił drzewa? Nie kupił, nie ma pieniędzy. Czy twój brat jadł pieczeni? Nie jadł; jadł zupę i sztukę mięsa. Co dostaliście? Dostaliśmy wino z Francyi, herbatę z Rosyi i ser z Włoch. Gdzie ten kupiec korzenny kupił śledzi? Kupił w Niemczech. Czy szukasz służącego? Szukam. Nie szukam. Czy szukasz służącego twojego księgarza? Szukam go. Nie szukam go. Czy ten góral przybywa z Zakopanego? Nie przybywa z Zakopanego, on jest z Poronina. Pokazuję swoje książki waszemu synowi; on pokazał swoje mojej córce.

XXIX.

Jeżeli rzeczownik cząstkowy jest poprzedzony przymiotnikiem, to zamiast **du, de la, des,** używa się przyimka **de.**

Elle a **du** beurre.	Ona ma masło.
Elle a **de bon** beurre.	Ona ma dobre masło.
Nous avons acheté **des** pommes.	Kupiliśmy jabłek.
Nous avons acheté **de grandes** pommes.	Kupiliśmy dużych jabłek.
J'ai bu **de l'**eau.	Piłem wodę.
J'ai bu **de bonne** eau.	Piłem dobrą wodę.

Jeżeli rzeczownik nieokreślony w l. m. jest poprzedzony przymiotnikiem, to również zamiast **des** używa się **de, (d').**

J'ai rencontré **des** amis.	J'ai rencontré **de bons** amis.
bon, dobry.	mauvais, zły.
bonne, dobra.	mauvaise, zła.
excellent, wyborny.	aimable, miły, a.

As-tu acheté **de bon vin?**	Czy kupiłeś dobrego wina?
J'en ai acheté **de bon**.	Kupiłem dobrego.
J'en ai acheté **d'excellent.**	Kupiłem wybornego.

Jeżeli przymiotnik znajduje się po rzeczowniku, to się używa **du, de la, des.**

J'ai mangé **d'excellent** jambon. Jadłam wyborną szynkę.
J'ai mangé **du** jambon **excellent.** Jadłam szynkę wyborną.

Un boucher, rzeźnik. Un thème, zadanie.

54. — Ce marchand vend-il de bon sucre? Il en vend de bon et de mauvais. A-t-il acheté de bonne farine? Il en a acheté de mauvaise. J'ai trouvé dans cette armoire de mauvais beurre, de bon fromage et du pain excellent (d'excellent pain). Nos voisins ont des enfants. Nos voisins n'ont pas d'enfants. Nos voisins ont de bons enfants. Les enfants de nos voisins sont bons. Henriette a une très aimable soeur. Les soeurs d'Henriette sont très aimables. Henriette a de très aimables soeurs. Henriette a des soeurs très aimables. Vos cousines ont bu de l'eau mauvaise, nous en avons bu de bonne. Leur laitière a-t-elle apporté de bon lait? Elle a apporté de bon lait, mais de mauvais beurre. Ce boucher a vendu de mauvaise viande à ce fermier. Qu'as-tu acheté? J'ai acheté de bonnes pommes.

55. — Ten kupiec korzenny sprzedaje dobrą kawę i wyborną herbatę. Przynosi złą szynkę. Czy wasz sąsiad sprzedaje dobry cukier? Sprzedaje zły. Coś zjadł? Zjadłem wyborną zupę, dobrą sztukę mięsa, ale złą pieczeń. Nasz profesor dał Henryce ładne książki. Wasi bracia są miłemi dziećmi. Czy wasz rzeźnik sprzedał dobrego mięsa waszej służącej? Czy ich mleczarka przynosi dobre masło? Przynosi wyborne. Kto znał Józefa? Nasz krawiec znał go w Wiedniu. Ta wieśniaczka przynosi ładne jabłka waszym dzieciom. Wasze krewne mają miłych braci i dobrych rodziców. Ten ogrodnik przynosi ładne kwiaty. Kto kupił tę dobrą szynkę? Moja ciotka ją kupiła. Mój syn otrzymał dobre świadectwo. Mój ojciec kupił wielkie ogrody. Ten uczeń otrzymał ładne podarunki od swoich rodziców. Oni mają bogatych przyjaciół.

XXX.

Substantifs après les adverbes de quantité. — Rzeczowniki po przysłówkach ilościowych.

Beaucoup, wiele, dużo. **peu,** mało.
trop, za wiele. **assez,** dosyć.

plus, więcej. **moins**, mniej.
combien? ile? **tant, autant**, tyle.
pas assez, nie dosyć. **trop peu**, za mało.

Po tych przysłówkach ilościowych używa się przed rzeczownikami nieokreślonemi przyimka **de** bez rodzajnika; przed rzeczownikami określonymi używa się **de** z określnikiem.

Il a lu **beaucop de** livres. Czytał dużo książek.
Combien de plumes as-tu? Ile masz piór?
J'ai mangé **peu de ces** pommes. Zjadłem mało z tych jabłek.

que, niż, jak, (ile).
Il a **plus de** cahiers **que** Jean. Ma więcej zeszytów **niż Jan.**

56. — Ce boucher a vendu beaucoup de viande. Mes parents ont acheté trop peu de bois. Ce libraire vend peu de ces livres. Cet épicier vend beaucoup de harengs, peu de poires, plus d'oranges, assez de sucre, moins de thé et très peu de jambon. Votre chat a pris (złapał) plus de souris que le nôtre. Leur jardinier apporte plus de poires que de pommes. La laitière de notre voisin a apporté plus de lait que de crème. Ils ont vendu beaucoup de leurs poires. Notre mère a bu plus de café que de thé. Henriette a pris du café. Notre servante mange beaucoup de noix. Ce menuisier a acheté de bon bois. Charles a lu plus d'histoires que le fils de notre médecin. Louise a voyagé dans plus de pays que Caroline. Il a mis plus de sucre dans son thé que votre tante.

57. — Ich sąsiadka piła mało wina. Nasz krawiec podróżował po (w) wielu krajach. Ten księgarz pokazał Ludwikowi książki jego profesora. Ile masła posłaliście waszej krewnej? Moja siostra uczyła się więcej lekcyj niż Joanna. Wasz służący wziął mniej drzewa niż węgli kamiennych. Nasz wuj nie czytał tyle książek ile (jak) nasz profesor. Nie jedliśmy tyle pieczeni ile (jak) wasze siostry. Widzieliśmy bardzo mało dzieci na (w) tym dziedzińcu. Nasze krewne otrzymały list od swoich przyjaciółek. Ten wieśniak pił za wiele piwa. Czy ten właściciel pokazuje waszym rodzicom dobre drzewo? Pokazuje dobre. Ten uczeń jest bardzo biedny, on ma mało książek. Księgarz (wasz) sprzedaje dużo waszych książek.

XXXI.

Avez-vous **assez de** papier? Czy masz dosyć papieru?
J'**en** ai **assez.** Mam dosyć.

J'**en** ai **beaucoup**.	Mam dużo.
Je n'**en** ai pas **trop**.	Nie mam nadto.
Vos frères ont-ils **beaucoup** d'argent?	Czy wasi bracia mają wiele pieniędzy?
Ils **en** ont **assez**.	Mają dosyć.
Ils n'**en** ont pas **trop**.	Nie mają nadto.

un fruit, owoc.	un bruit, hałas.
poli, grzeczny.	jeune, młody.
appliqué, pilny.	honnête, uczciwy.

J'ai eu, miałem.	Nous avons eu.	**Je n'ai pas eu**, nie miałem.
tu as eu,	vous avez eu.	**Ai-je eu?** czy miałem?
il a eu,	ils ont eu.	Ton père **a-t-il eu?** czy twój ojciec miał?
elle a eu,	elles ont eu.	J'**en** ai eu, miałem.

Je **l'**ai eu, miałem go.	Je n'**en** ai pas eu, nie miałem.
Je ne **l'**ai pas eu, nie miałem go.	**En** ai-je eu? czy miałem?

L'ai-je eu? czy go miałem?

58. — Henri a-t-il eu beaucoup d'amis? Il en a eu beaucoup, il en a eu plus que Charles. Trouvez-vous assez de jambon dans cette armoire? Nous en trouvons trop peu. La laitière apporte-t-elle du lait? Elle en apporte. As-tu eu assez d'argent? Je n'en ai pas eu assez, mais mon frère en a apporté plus. Combien ce marchand a-t-il acheté de cette farine? Il en a acheté peu, mais il en a acheté autant que son voisin. Votre professeur a-t-il assez d'élèves? Il n'en a pas assez. Vos soeurs ont-elles eu autant de leçons que vos cousines? Elles en ont eu moins. As-tu mangé de notre rôti? J'en ai mangé, j'ai eu aussi du pain et du fromage. Ce tailleur a-t-il fait beaucoup d'habits? Il en a fait assez. Notre menuisier a acheté beaucoup de bois, il en a assez à présent. Il en a plus que le vôtre.

59. — Czy twoja sąsiadka miała dosyć śmietany? Miała za mało. Czy nasz profesor miał przyjaciół we Francyi? Miał ich wielu, miał ich więcej niż wasz krewny Karol. Ile atramentu kupiłeś dla tego dziecka? Kupiłem dosyć. Kto narobił tyle hałasu? Synowie tego właściciela. Moje siostry jedzą dużo owoców. Nasz służący znalazł pieniądze na tej komodzie. Gdzie jest teraz wasz sąsiad? On jest teraz w Paryżu. Księgarz pokazuje książki Karolinie. Księgarz pokazuje ładne książki Karolinie. Gdzie kupiłeś swoje rękawiczki? W Wiedniu. Co dajesz swemu służącemu? Daję swemu służącemu pieniądze i ubranie. Czy szwaczka przynosi suknię mojej matki? Przynosi. Ci ucz-

niowie są bardzo pilni i bardzo grzeczni. Młody ogrodnik mojego przyjaciela jest bardzo uczciwy. To dziecko narobiło wiele hałasu na (w) naszym dziedzińcu. Czy kupiłeś wiele tego mydła? Kupiłem wiele.

XXXII.

Substantifs désignant une quantité, une mesure. — **Rzeczowniki** oznaczające ilość, miarę.

Une paire, para.
Une douzaine, tuzin.
Une demi-douzaine, pół tuzina.
Un mètre, metr.
Une aune, łokieć.
Une demi-aune, pół łokcia.
Une livre, funt.
une livre et demie, półtora funta,
un kilogramme, kilogram.
un quintal, centnar.
un sac, worek.
un peu, trochę.

Po takich rzeczownikach używa się przed rzeczownikiem nieokreślonym, uzupełniającym ich znaczenie, przyimka **de** bez rodzajnika; przed rzeczownikiem określonym zaś używa się **de** z określnikiem.

Un, jeden.
Une, jedna.
deux, dwa.
trois, trzy.
quatre, cztery.
cinq, pięć.
six, sześć.
sept, siedm.
huit, ośm.
neuf, dziewięć.
dix, dziesięć.

1) Końcowe litery od **cinq**, **six**, **sept**, **huit**, **neuf**, **dix**, są nieme, jeżeli po nich następuje bezpośrednio rzeczownik przez nich określony i zaczynający się od spółgłoski lub **h** przydechowego.

2) Jeżeli ten rzeczownik zaczyna się od samogłoski lub **h** niemego, to końcowe litery łączą się z tą samogłoską tak, że **q**, **t**, od **cinq**, **sept** i **huit**, zachowują swój dźwięk; **x** od **six** i **dix**, łączy się jako **z**; **f** od **neuf** jako **v**.

3) Jeżeli następujący wyraz nie jest określony przez te liczebniki, lub jeżeli te liczebniki kończą zdanie, to końcowe litery wymawiają się: **q** jak **k**, **x** jak **s**, **t** i **f** zaś zachowują swój dźwięk.

deux livres et demie, — dwa funty i pół.
trois mètres et demi, — trzy metry i pół.

de la toile, płótno. — du charbon, węgiel.
du velours, aksamit. — un bonbon, cukierek.

60. — Ta tante a envoyé à ma soeur deux paires de gants. La cousine de Jeanne a donné à Henriette une demi-douzaine de mouchoirs. Ses frères ont acheté une douzaine de cahiers chez ce marchand. Leur soeur a reçu de Vienne dix aunes et demie de velours. Nous avons acheté cinq mètres de cette toile. Ma servante a acheté une livre de sel, une demi-livre de café et une livre et demie de sucre. Notre voisine a apporté à Joseph deux livres de bonbons. Cet homme a apporté un quintal de charbon. Notre fermier a vendu huit sacs de cette farine. Combien de jambon as-tu acheté? J'ai acheté une livre de jambon. Cette paysanne a vendu trois livres de beurre. Combien ce fermier cherche-t-il de domestiques? Il en cherche deux.

61. — Służąca naszego krawca kupiła funt cukru i pół funta kawy. Nasi sąsiedzi sprzedali siedm worków mąki i centnar soli. Ile łokci aksamitu przynosisz? Przynoszę cztery i pół łokcia aksamitu. Kto daje cukierki waszemu synowi? Jego wuj daje mojemu synowi funt cukierków. Moja matka kupiła dziewięć łokci płótna i tuzin chustek u sąsiadki naszego zegarmistrza. Służący Karola przyniósł trzy pary rękawiczek dla mojego brata. Twoja matka kupiła pół funta herbaty, dwa funty kawy i dwa kilogramy cukru. Ten wieśniak zjadł pół funta sera i półtora funta chleba. Jan kupił dwa pióra, ołówek, siedm zeszytów i cztery książki. Ten rzeźnik sprzedaje wiele mięsa; on sprzedał właścicielowi tej wsi centnar mięsa. Nasz ogrodnik posłał waszej sąsiadce półtora tuzina naszych jabłek, a rodzicom Józefa ładne kwiaty.

XXXIII.

Un verre, szklanka.
un petit-verre, kieliszek.
une bouteille, butelka.
un litre, litr.
une carafe, karafka.
un tonneau, beczka.

une tasse, filiżanka.
une assiette, talerz.
un morceau, kawałek.
un panier, koszyk.
un bouquet, bukiet.
une foule, tłum, mnóstwo.

un bas, pończocha.
une chaussette, skarpetka.
une chemise, koszula.
une cravate, krawatka.

une manchette, mankiet.
une bottine, bucik.
un botte, but.
un soulier, trzewik.

Avez-vous bu **un verre de vin?**	Czy wypiłeś szklankę wina?
J'en ai bu **un, deux...**	Wypiłem jednę, dwie...
Je n'en ai pas bu.	Nie piłem.

62. — Charles a bu un petit-verre de vin. Louis a bu un verre de bière. Jean a apporté deux bouteilles d'hydromel. La soeur de notre voisine a acheté un litre de vinaigre chez cet épicier. Votre mère a bu une tasse de café et a mangé un morceau de pain avec du beurre. Louise a reçu un joli bouquet de fleurs de notre jardinier. Le fermier de S. a acheté un tonneau de vin. Cette paysanne apporte un panier de pommes à mes parents. Louise a donné une assiette de soupe à ce pauvre enfant. Mon père a rencontré une foule d'élèves. Notre couturière a fait une douzaine de chemises pour mon père. Le propriétaire de cette maison a reçu de Vienne six paires de bas et une douzaine de cravates. Mon fils Charles a reçu une paire de bottines et ma fille Caroline une paire de souliers. Ce menuisier a acheté des souliers pour ses enfants

63. — As tu trouvé une paire de gants? J'en ai trouvé une. A-t-il vendu un tonneau de bière? Il n'en a pas vendu. Il en a vendu un; — quatre. Votre soeur a-t-elle reçu un bouquet de fleurs? Elle en a reçu un, Henriette en a aussi reçu un. Votre père a-t-il vendu de la farine? Il en a vendu cinq sacs. Combien de paires de chaussettes Jean apporte-t-il? Il en apporte deux. Ce fermier donne beaucoup d'herbe à ces paysans. Ils sont très pauvres. Qu'avez-vous reçu? J'ai reçu une boîte de bonbons Votre frère en a-t-il aussi reçu?- Il n'en a pas reçu. Mon voisin aime le vin avec de l'eau et le thé avec du sucre (XXIV). Qui a acheté des bottes? Ce paysan en a acheté. As tu écrit beaucoup de lettres à Henri? J'en ai écrit trois. Ce mendiant a-t-il mangé un morceau de pain? Il en a mangé un, il a aussi mangé de la soupe et un peu de viande?

64. — Kupiłam parę butów dla mojego syna. Nasz wuj posłał dla Ludwiki ładne pomarańcze i bukiet kwiatów ze swego ogrodu. Piliśmy herbatę z cukrem i cytryną. Ten kupiec korzenny sprzedał trzy flaszki wina i pół beczki piwa. Ile worków mąki wasz ojciec kupił? Kupił dwa. Ich służący przynosi karafkę wody i pół litra wina. Zjadam kawałek szynki z chlebem i masłem. Wasza szwaczka wypiła filiżankę herbaty ze śmietaną. One zjadły dwa talerze zupy, kawałek sztuki mięsa i trochę pieczeni. Czy posłałeś dwa litry wina tym ogrodnikom? Posłałem. Czy Karol wypił szklankę wody? Wypił dwie, on lubi wodę (XXIV). Lubię wodę z winem, chleb z masłem i szynkę z musztardą (XXIV). Gdzie widziałeś ten tłum dzieci? Na (w) waszym dziedzińcu. Mój przyjaciel

kupił trzy pary mankietów, a Karol? Karol kupił pół tuzina. Czy piłeś kieliszek mojego wina?

XXXIV.

Jeżeli w języku francuskim rzeczownik oznacza materyę, z której przedmiot jaki jest zrobiony, używa się przed nim przyimka **de** bez rodzajnika.

Un banc **de bois**, ławka drewniana.
Un lit **de fer**, łóżko żelazne.
Une chemise **de toile**, koszula płócienna.
Une robe **de soie**, suknia jedwabna.
Un bas **de laine**, pończocha wełniana.
Un habit **de drap**, ubranie sukienne.
Une plume **d'acier**, pióro stalowe.
Un soulier **de cuir**, trzewik skórzany.

la soie, jedwab.	le cuir, skóra.	l'acier, stal.
la laine, wełna.	le drap, sukno.	l'or, złoto.
le coton, bawełna.	le fer, żelazo.	l'argent, srebro.

65. — Qui cherche cette plume d'acier? Mon cousin a acheté deux chemises de soie. Votre soeur a envoyé une douzaine de mouchoirs de toile. Ton frère a donné à Louis deux paires de bas de laine. La voisine de notre médecin a vendu une robe de soie. Ma mère a envoyé à ma tante une paire de bottines de soie et deux paires de souliers de cuir. Qui a mis mes plumes d'acier dans cette boîte? J'ai vu deux bancs de bois dans ce jardin. Tes parents ont acheté à Vienne une montre d'or pour Caroline. Qu'a-t-il trouvé dans cette boîte? Il a trouvé une croix d'argent. Leur tailleur a fait à ce fermier un habit de drap. Ma laitière a une robe de coton. Joséphine a donné à sa mère une demi-douzaine de cravates de soie. Cette robe de velours est pour la soeur du médecin de mes parents. Elle a mis sa croix d'or dans sa commode. Notre jardinier a une armoire de bois, un lit de fer, des bottes de cuir et une montre d'argent. Jean a mis des chaussettes de coton.

66. — Włożyłem skarpetki wełniane. Ona kupiła pończochy jedwabne. Mój syn zgubił swoją krawatkę jedwabną. Kupiłem ośm piór stalowych. On daje zegarek złoty swojej córce. Wasz sąsiad sprzedał dwie pary trzewików jedwabnych i jednę parę bucików skórzanych. Twój przyjaciel znalazł książkę użyteczną na tym stole. Szwaczka przynosi suknię

aksamitną dla krewnej waszej matki. Ten kupiec sprzedaje chustki jedwabne. Józefa przysłała z Paryża ładny zegarek złoty swojej siostrze. Ta mała dziewczynka dostała od swojej ciotki rękawiczki wełniane. Miałem za wiele mleka. Twoja siostra piła wyborne mleko. Ten wieśniak dał naszemu służącemu szklankę mleka. Czy włożyłeś dużo gruszek do tego koszyka (w ten koszyk)? Włożyłem ich dosyć. Ich ogrodnik szuka siekiery żelaznej. Ta biedna dziewczyna dostała krzyżyk srebrny od przyjaciółki naszej szwaczki. Ci wieśniacy jedzą na (w) talerzach drewnianych. Co on przyniósł? Przyniósł worek skórzany.

XXXV.

Pluriel des substantifs. Liczba mnoga rzeczowników.

(Patrz II).

a) Rzeczowniki zakończone w liczbie pojedynczej na **au** lub **eu** są rodzaju męskiego*) i przybierają **x** w liczbie mnogiej.

Un chapeau, kapelusz.	des chapeaux, kapelusze.
un couteau, nóż.	des couteaux, noże.
un oiseau, ptak.	des oiseaux, ptaki.
un cheveu, włos.	des cheveux, włosy.
un neveu, siostrzeniec.	des neveux, siostrzeńcy.
un feu, ogień.	des feux, ognie.

b) Rzeczowniki zakończone na **ou** przybierają **s** w liczbie mnogiej. Wszystkie są rodzaju męskiego.

Un clou, gwóźdź.	des clous, gwoździe.
un verrou, rygiel.	des verrous, rygle.

Wyjątek: Następujące rzeczowniki przybierają **x** zamiast **s**:

Un bijou, klejnot; des bijoux. un hibou, sowa; des hiboux.
un caillou, kamyk; des cailloux. un joujou, zabawka; des joujoux.
un genou, kolano; des genoux. un pou, wesz; des poux.
un chou, główka kapusty; des choux.

J'ai jeté, rzuciłem, am. allumer, zapalić.

67. — Elle a trouvé un chapeau, — des chapeaux. Tu as vu des oiseaux. J'ai acheté un couteau pour ce paysan.

*) Z wyjątkiem: **une eau**, woda; **une peau**, skóra.

Vous avez vu un grand feu. Vous avez vu de grands feux. Ce menuisier a apporté deux douzaines de clous. Cet enfant a trouvé un clou sous votre table. Leur horloger a perdu des bijoux. Votre domestique a trouvé des bijoux sous votre commode; il les apporte à votre père. Ces enfants sont très polis et très appliqués, ils ont aussi beaucoup de joujoux. Le tailleur de Louis a reçu de Varsovie une demi-douzaine de jolis couteaux. Ces enfants ont des cheveux très grands. Vos neveux sont partis pour l'Italie. Ces paysans ont allumé de grands feux sur cette montagne. Ta cousine a cherché son chapeau de soie. Où avez-vous mis ces verrous? Je les ai mis sur cette armoire.

68. — Kto zapala te ognie na tej górze? Wieśniacy z naszej wsi je zapalają. Te ptaki są smutne. Ciotka Karola posłała ładne zabawki pańskiej małej siostrze. Ten księgarz posłał klejnoty swojej siostrze do Lwowa. Daję dosyć gwoździ mojemu stolarzowi. Córka naszej mleczarki lubi ptaki, ale nie lubi sów (XXIV). Spotkaliśmy ich siostrzeńca w tym magazynie; on kupił zabawki dla syna Józefy. Twój służący kupił za mało gwoździ. Ptaki mojego krawca są ładne. Nie zapalili ogni. Kto rzucił kamyki? Dzieci naszego ogrodnika rzucały. Pańska służąca kupiła ośm główek kapusty u naszego ogrodnika. Ich noże są czyste. Siostrzeńcy tego kupca są biedni, ale nie są smutni.

XXXVI.

c) Rzeczowniki zakończone na **al** są r. m. i zamieniają końcówkę **al** na **aux** w liczbie mnogiej.

Un cheval, koń; des chevaux.
un général, jenerał; des généraux.
un métal, kruszec; des métaux.
un hôpital, szpital; des hôpitaux.

Wyjątek stanowią:

Un bal, bal; des bals.
un carnaval, karnawał; des carnavals.
un chacal, szakal; des chacals.
un régal, przysmak; des régals.

d) Rzeczowniki zakończone na **ail** tworzą liczbę mnogą regularnie, t. j. przybierają **s** i są tak jak rzeczowniki pod *a, b, c* rodzaju męskiego.

Un détail, szczegół; des détails.
un éventail, wachlarz; des éventails.

Siedm jest wyjątków:

Un bail, kontrakt dzierżawy; des baux.
un corail, koral; des coraux.
un émail, emalia; des émaux.
un soupirail, okienko (od piwnicy); des soupiraux.
un travail, praca; des travaux.
un vantail, skrzydło od drzwi; des vantaux.
un vitrail, okno (w kościele); des vitraux.

Une église, kościół.
une porte, drzwi,
une vitre, szyba,
une cave, piwnica.
pendant, podczas.
un vitrier, szklarz.

69. — J'ai prêté un éventail, — des éventails. Nous avons vu un général, — des généraux. Nous n'avons pas acheté de cheval, — de chevaux. Cette grande maison est un hôpital. Ces grandes maisons sont des hôpitaux. Les chevaux sont les amis des Arabes. L'or, l'argent et le fer sont des métaux. Vos cousines ont mis leurs éventails sur cette chaise. Ce général a acheté des chevaux chez le propriétaire de cette ferme. Notre cousine a donné deux bals pour sa soeur. Cette cave a deux soupiraux. As-tu vu les émaux de mon père? Ce fermier a fait deux baux avec ce propriétaire. Les travaux de ce médecin sont utiles. La porte de notre chambre a deux vantaux. Cette église a de grands vitraux. Où as-tu lu ces détails? Louis a vu des chacals en Amérique.

70. — Właściciel tej wsi sprzedał wiele koni tym jenerałom. Okna tego kościoła są wielkie. Szpitale tego miasta są wielkie i czyste. Nasze prace są użyteczne i przyjemne. Znałem te szczegóły. Skrzydła tych drzwi są ładne. Moi rodzice dają dużo balów podczas karnawału. Karnawały w Rzymie są bardzo przyjemne. Metale są użyteczne (XXIV). Emalie twego ojca są ładne. Ten młody człowiek lubi bale (XXIV). Okienka naszych piwnic są bardzo małe. Wasze kontrakty dzierżawne i moje nie są dobre. Twój wuj kupił ładne korale dla twojej siostry. Widzieliśmy ładne kapelusze jedwabne u tego kupca. Wasi siostrzeńcy przybyli z Wiednia, przywieźli (przynieśli) ładne emalie dla wuja Karola. To dziecko położyło te owoce na swoich kolanach. Czytałem te szczegóły w waszym liście.

XXXVII.

e) Un aïeul, dziadek.	des aïeuls, dziadek po ojcu i po matce
un aïeul, przodek.	des aïeux, przodkowie.
le ciel, niebo.	les cieux, niebiosa.
un oeil, oko.	des yeux, oczy.

Futur.	**Czas przyszły.**
Je trouver**ai**, znajdę.	nous trouver**ons**, znajdziemy.
tu trouver**as**, znajdziesz.	vous trouver**ez**, znajdziecie.
il trouver**a**, on znajdzie.	ils trouver**ont**, znajdą
elle trouver**a**, ona znajdzie.	elles trouver**ont**, one znajdą.
Je **ne** trouverai **pas**, nie znajdę.	nous **ne** trouverons **pas**, nie znajdziemy.
Trouverai-**je?** czy znajdę?	trouverons-**nous?** czy znajdziemy?
Trouvera-**t-il?** czy znajdzie.	trouveront-**ils?** czy znajdą?
Aujourd'hui, dzisiaj.	souvent, często.
hier, wczoraj.	toujours, zawsze.
demain, jutro.	malade*, chory.
une aïeule, babka.	**que, że.**

71. — Le médecin trouve **que** mon frère est malade. L'homme a deux yeux. Où trouverai-je un honnête homme? Cet homme a eu de riches aïeuls, il est très pauvre à présent. Mon père cherchera son livre dans sa chambre. Où trouverez-vous plus de détails? J'en trouverai dans ce livre. Mon oncle apportera de Paris deux éventails pour mes soeurs. Ces travaux sont très utiles. Le tailleur apportera-t-il nos habits? Il les apportera demain. Vous ne rencontrerez pas ces généraux demain, ils sont partis hier pour la campagne. Ton domestique apportera-t-il du café? Il en apportera. Qu'apporteront-elles? Elles apporteront du thé pour Louise, du chocolat pour notre tante et de l'hydromel pour notre oncle. Ces chevaux sont à ce général.

72. — Jeden z jego przodków podróżował po Ameryce. To dziecko ma małe oczy. Kochamy zawsze dobrych uczniów. Mój wuj da jutro ładne korale Henryce. Mój ojciec widział dużo klejnotów u swojej babki. Te małe dziewczynki są grzeczne i miłe; moja matka je kocha. Mój siostrzeniec widział wiele szakali w Ameryce. Otrzymaliśmy te szczegóły od służącego tego właściciela. Te wachlarze są prawdziwymi klejnotami. Mój przyjaciel zgubił swój zegarek

złoty, on go poszuka jutro u tych żebraków. Ich matka dała ładne korale ich mleczarce. Myszy są przysmakami (dla) kotów (XXIV). Gruszki i jabłka są przysmakami (dla) dzieci. Nasza służąca przyniesie jutro pięć główek kapusty. Sowy (XXIV) są ptakami. Korale (XXIV) są klejnotami.

XXXVIII.

J'ai été, byłem, am.	nous avons été, byliśmy, byłyśmy.
tu as été, byłeś, aś.	vous avez été, byliście, byłyście.
il a été, był.	ils ont été, byli.
elle a été, była.	elles ont été, były.

J'ai été à la campagne.	Byłem na wsi.
Il a été à Vienne.	On był w Wiedniu.
Je n'ai pas été, nie byłem.	Nous n'avons pas été, nie by-
Ils n'ont pas été en France.	Nie byli we Francyi. [liśmy.
Ai-je été? czy byłem?	Avons-nous été? czy byliśmy.
A-t-elle été à Rome?	Czy była w Rzymie?

Jeżeli po słowie **être** (być) rzeczownik oznacza zajęcie, zawód, któremu się ktoś oddaje, albo charakter, to się przed nim nie używa żadnego rodzajnika.

Je suis fermier, jestem dzierżawcą.
Tu es élève, jesteś uczniem.
Il est professeur, jest profesorem.
Mon frère est médecin, mój brat jest lekarzem.

Jeżeli jednak dokładnie chcemy określić to zajęcie, ten zawód, i t. d., to się używa rodzajnika **le, la, les**.

Nous sommes les propriétaires de ce village.	Jesteśmy właścicielami tej wsi.
Je suis le médecin do votre père.	Jestem lekarzem pańskiego ojca.

Rzeczownik używany jako dopowiedzenie nie ma również żadnego rodzajnika, ani nie jest poprzedzony przyimkiem.

Napoléon, **empereur** des Fran-	Napoleon, cesarz Francuzów.
Louis, **comte** de Paris. [çais.	Ludwik, hrabia Paryża.
Vienne, **capitale** de l'Autriche.	Wiedeń, stolica Austryi.

parler **à**..., mówić **do** (kogo), **z** (kim).
parler **de**..., mówić **o** kim, **o** czem.
penser **à**..., myśleć **o** kim, **o** czem.

un conseiller, radca.
un animal, zwierzę.
un pied, noga.
le nord, północ.
le midi, południe.
Casimir, Kazimierz.

73. — Avez-vous été hier chez vos parents? Elle n'a pas été chez son oncle. J'ai été à Vienne et à Paris. Mon frère Casimir est médecin. Leur oncle est conseiller. Son aïeul a été professeur. Charles a été propriétaire, il est à présent fermier. Ce menuisier et ce boucher ont été en Amérique. J'ai été à la campagne avec beaucoup d'amis. Combien d'yeux as-tu? J'ai deux yeux. J'en ai deux. Les aïeux de ma mère sont du nord de la France. Penses-tu à tes leçons? Je pense toujours à mes leçons. Mon oncle parlera à ton professeur. Louise parlera à votre mère. Ils ont parlé de leur jardin et du vôtre. Ma mère parle toujours de sa soeur. Qu'as-tu apporté? J'ai apporté mon éventail et le tien. J'apporterai demain celui de ta soeur. J'ai été à Paris, capitale de la France.

74. — Byłem u swojej matki. One były bardzo biedne, są teraz bogate. Ich wuj był rzeźnikiem. Ich wuj był lekarzem moich rodziców. Czy myślałeś o moim zegarku złotym? Kto myślał o swojej lekcyi? Czy byłeś w Karpatach? Byłem w Karpatach, ale nie byłem w Alpach. Czy mówiłeś o twoim kapeluszu ze swoim ojcem? Myślimy zawsze o naszych rodzicach. Mówimy często o emaliach radcy R. Gdzie on był? Był w Wiedniu, gdzie widział wiele ładnych balów podczas karnawału. Jego sąsiedzi sprzedali dwa konie właścicielowi tego folwarku. Te dzieci położyły swoje zabawki na kanapie. Ten kościół ma mniej ładnych okien, niż nasz. Ci kupcy przyniosą wachlarze jedwabne. Będziemy mówili jutro z naszym lekarzem. Poszukam dziś twego listu. Już posłał swoję odpowiedź. Ten człowiek jest krawcem. Brat radcy K. jest jenerałem. Nasz sąsiad jest zegarmistrzem. Syn tego księgarza jest chory, on jest teraz w południowej (w południu) Francyi.

XXXIX.

Monsieur, pan.
un monsieur, pan.
un monsieur, jeden pan.
un bon monsieur, dobry pan.
ce monsieur, ten pan.
madame, pani.
Messieurs, panowie. [określony).
des messieurs, panowie (rz. nie-
trois messieurs, trzej panowie.
de bons messieurs, dobrzy pano-
ces messieurs, ci panowie. [wie.
mesdames, panie.

une dame, pewna pani. des dames, panie (rz. nieokreśl).
une dame, jedna pani. deux dames, dwie panie.
une bonne dame, dobra pani. de bonnes dames, dobre panie.
la dame, pani. les dames, panie (rz. określony).
cette dame ta pani. ces dames, te panie.
mademoiselle, panna. mesdemoiselles, panny.
une demoiselle, panna. des demoiselles, panny (rz. nieok).
cette demoiselle, ta panna. ces demoiselles, te panny.
la demoiselle, panna. les demoiselles, panny (rz. okr).

Jeżeli przed **madame, mesdames, mademoiselle, mesdemoiselles,** stoi inny określnik, to **ma** i **mes** znikają.

Un archiduc, arcyksiążę. un comte, hrabia
un prince, książę. un baron, baron.

une archiduchesse, arcyksiężna, arcyksiężniczka.
une princesse, księżna, księżniczka.
une comtesse, hrabina, hrabianka.
une baronne, baronowa, baronówna.

Monsieur Adam, pan Adam. Madame Julie, pani Julia.
Monsieur le comte, pan hrabia.
Madame la comtesse, pani hrabina.
Monsieur le professeur, pan profesor.
Messieurs les professeurs, panowie profesorowie.
Monsieur l'avocat, pan adwokat.
Monsieur votre père, pański ojciec (pana ojca).
Madame votre mère, pańska matka (pana matka).
Messieurs vos frères, pańscy bracia.
Monsieur J., avocat, pan J., adwokat.
Monsieur B., conseiller de tribunal, pan B., radca sądu.

Il, elle s'appelle, nazywa się. comment? jak?

75. — J'ai vu chez votre père trois messieurs et deux dames. Ces demoiselles sont arrivées d'Angleterre. Nous avons rencontré madame votre mère. Ils ont déjà parlé à monsieur votre père. Sa cousine a été chez la comtesse de B. Mademoiselle la baronne de C. est malade. L'archiduc Charles Louis est arrivé a Cracovie. Ces dames ont écrit une lettre très triste à madame votre mère. Ce montagnard a été chez monsieur l'avocat S. Ce paysan a été chez un avocat. Ce monsieur est l'avocat de ce montagnard. Henri a écrit à son avocat. Elle a prêté ses coraux à mademoiselle votre soeur. Cette jeune demoiselle est la comtesse Z. Comment s'appelle cette jeune demoiselle? Comment cette jeune de-

moiselle s'appelle-t-elle? Elle s'appelle Marie. Qui est parti avec monsieur le prince de L.? Tu trouveras ces messieurs dans le jardin de monsieur le conseiller B.

76. — Profesor naszych dzieci jest bardzo chory. Spotkałem te panie u pana radcy sądu S. One przyjechały ze wsi z panem adwokatem M. Ta dobra panna dała temu biednemu żebrakowi kawałek chleba i trochę pieniędzy. Pańska matka posłała dwie suknie siostrze tej pani. Panowie C. przybędą z Rzymu ze swoim bratem. Wasza szwaczka jest panną bardzo ubogą. Pan baron był u pana hrabiego, a księżna pani była u hrabiny. Panna hrabianka P. pojechała do Warszawy z (panią) swoją matką. Pan adwokat J. był bardzo dobry dla swoich służących. Młodzi hrabiowie R. są bogatymi. Arcyksiężna Marya przybyła z Wiednia. Ona jest bardzo dobrą dla ubogich. Pan radca sądu T. kupił wiele kwiatów u naszego ogrodnika. Jak się nazywa ta ulica? Ten kupiec posłał tuzin pończoch wełnianych pańskiej matce. Jak się nazywa wasz brat? Nazywa się Kazimierz, jest teraz w południowych Włoszech (w południu Włoch). Co dasz twojej małej siostrze? Dam mojej małej siostrze pudełko cukierków. Ci synowie kochają swoich rodziców, są cnotliwi. Twój sąsiad jest właścicielem tego domu.

XL.

Jeżeli imię własne (XIX) ma przed sobą przymiotnik, to przybiera **le** albo **la**.

Le bon Charles est parti pour Vienne.	Dobry Karol pojechał do Wiednia.

Zwróciliśmy już uwagę (IX), że Francuzi przez grzeczność, używają **vous** mówiąc do jednej osoby, w takim razie rzeczownik lub przymiotnik, który się odnosi do tego **vous**, stoi w liczbie pojedynczej.

Vous êtes menuisiers.	Jesteście stolarzami.
Vous êtes menuisier.	Jesteś pan stolarzem.
Vous êtes triste.	Jesteś pan smutny.

Przyimek **dans** tłómaczy się nieraz w języku polskim przez **do** lub **na**. Zachodzi to w podobnych zdaniach:

J'ai mis du sucre **dans** mon café.	Włożyłem cukier **do** mojej kawy.
Ils ont jeté des cailloux **dans** ma chambre.	Rzucili kamyki **do** mego pokoju.

Vous êtes allés **dans** son jardin. Poszliście **do** jego ogrodu. Je l'ai rencontré **dans** la rue (XXIV). Spotkałem go **na** ulicy. Je l'ai vu **dans** votre cour. Widziałem go **na** waszym dziedzińcu.

77. — Le pauvre Henri est très malade. La bonne Caroline a écrit une lettre à sa mère. Le vertueux Joseph aime ses parents. Le jeune Louis arrivera demain avec son père. Avez-vous rencontré le domestique de mon neveu? Je l'ai rencontré dans votre rue. Êtes-vous malade, ma fille? Vous êtes tristes, mes amis. Parlerez-vous à monsieur le conseiller Z.? Je parlerai à son frère, le conseiller Z. est parti pour Léopol. Qui a jeté des cailloux dans ma chambre? Qu'avez-vous mis dans votre commode? J'ai mis dans ma commode six paires de vos chaussettes. Qu'avez-vous pris dans votre commode? J'ai pris dans ma commode six mouchoirs pour mon frère.

78. — Mała Ludwika będzie podróżowała ze swoim wujem. Mały Jan przyniesie pomarańcze dla dobrego Henryka. Czy pokażesz pani swoje klejnoty mojej matce? Pokażę je pańskiej matce. Gdzie kupiłaś pani te wachlarze? Kupiłam te wachlarze u tego bogatego kupca. Co pan włożyłeś do tej szuflady? Włożyłem do tej szuflady swój kapelusz jedwabny, cztery krawatki wełniane, sześć par pończoch bawełnianych i tuzin chustek płóciennych. Gdzie widziałeś pan tyle psów? Widziałem tyle psów na naszej ulicy. Czy włożyłeś pan cukier do swojej kawy? Włożyłem. Czy włożyłeś dosyć? Włożyłem dosyć. Widzieliśmy waszego służącego na ich dziedzińcu. Ci dwaj panowie są szklarzami. Czy byłyście grzeczne, moje dzieci? Byliście pilni.

Adjectifs qualificatifs. — Przymiotniki.

XLI.

Degré de signification dans les adjectifs. — Stopniowanie przymiotników.

Comparatif*)	Stopień równy i wyższy.
I. **aussi** appliqué **que**...,	tak pilny jak..
Ton frère est **aussi** appliqué **que** mon cousin.	Twój brat jest tak pilny jak mój krewny.

*) Francuzi uwzględniają stopień porównawczy, który się wyraża zapomocą **aussi** (**tak**) z przymiotnikiem.

Ton frère n'est pas **aussi** appliqué **que** mon cousin.	Twój brat nie jest tak pilny jak mój krewny.

W zdaniach przeczących można używać **si** zamiast **aussi**: Ton frère n'est pas **si** appliqué que mon cousin.

II. **plus** appliqué **que...**	pilniejszy niż (od)...
Ton frère est **plus appliqué que** mon cousin.	Twój brat jest pilniejszy niż mój krewny.
Ton frère n'est pas **plus appliqué que** mon cousin.	Twój brat nie jest pilniejszy od mojego krewnego.
III. **moins** appliqué **que...**	**mniej** pilny **niż (od)...**
Ton frère est **moins** appliqué **que** mon cousin.	Twój brat jest mniej pilny niż mój krewny.
Ton frère n'est pas **moins** appliqué **que** mon cousin.	Twój brat nie jest mniej pilny od mego krewnego.

triste,	aussi triste,	plus triste,	moins triste,
pauvre,	aussi pauvre,	plus pauvre,	moins pauvre,
poli,	aussi poli,	plus poli,	moins poli,
polie,	aussi polie,	plus polie,	moins polie,

Wyjątek stanowią:

bon, dobry; bonne, dobra; **meilleur**, lepszy; **meilleure**, lepsza,
petit, mały, **moindre** *albo* plus petit, mniejszy.
mauvais, zły, **pire**, *albo* plus mauvais, gorszy.

haut, wysoki. large, szeroki.

79. — Mon cousin est plus riche que mon voisin. Ce jeune homme est plus aimable que mon frère. Le domestique de mon oncle est moins honnête que le mien. Le fils de notre médecin est plus poli que notre frère. Sa cousine est plus aimable que sa soeur. Ton ami est aussi appliqué que mon frère. Ce marchand est plus riche que le cousin de Joseph. Votre maison est plus haute que la nôtre. Son frère est plus jeune qu'Henriette. Ce lait est meilleur que cette crème. Louise est plus appliquée et plus aimable que Joséphine. Ces enfants sont moins polis que les élèves de ce professeur. Cette robe est aussi jolie que celle de ma cousine. Cette eau est meilleure que votre vin. Les cahiers de votre frère sont plus propres que ses livres. Notre chambre est plus agréable que le salon de Charles.

80. — Ta wioska jest przyjemniejsza aniżeli to miasto. Ich pokój jest tak wielki jak nasz salon. Mój brat jest

mniej grzeczny niż moja siostra. Siostra naszego sąsiada jest młodsza od jej brata. Ci dzierżawcy są biedniejsi od tych właścicieli. Ten rzeźnik jest bogatszy od naszego krawca, ale ten księgarz jest tak bogaty jak ten rzeźnik. To masło jest lepsze od tego sera. Ta mleczarka przynosi mleko z tego folwarku. Paryż jest większy od Wiednia. Kraków jest mniejszy od Warszawy. Ta wieś jest mniej czysta, aniżeli to miasto. Ich córka jest lepsza, aniżeli ich syn. Ci uczniowie są pilni, oni są pilniejsi, niż młodzi bracia Jana. Ta komoda jest wyższa od tego stołu. To krzesło jest tak wysokie jak ta kanapa. Te książki są użyteczniejsze od książek (tych) naszego brata.

Superlatif. — Stopień najwyższy.

Chcąc utworzyć stopień najwyższy przymiotnika, dodaje się: **le, mon, ton, son, notre, votre, leur, la ma ta** i t. d., **les, mes, tes, ses,** i t. d., do wyrazów **plus** lub **moins,** wyrażających stopień wyższy.

Henri est **le plus appliqué de** la classe.	Henryk jest najpilniejszy z klasy.
Cette maison est **la plus grande de** la ville.	Ten dom jest największy w mieście.
Ces campagnes sont **les plus riches de** notre pays.	Te wsie są najbogatsze w naszym kraju.
Ces enfants sont **les moins polis de** la classe.	Te dzieci są najmniej grzeczne z klasy.
Ils ont vendu **leur plus jeune** cheval.	Sprzedali swego najmłodszego konia.
Tu as mis **ton plus joli** chapeau.	Włożyłeś swój najładniejszy kapelusz.
Il a vendu **le meilleur de** ses chiens.	Sprzedał najlepszego ze swoich psów.
Il a vendu **son meilleur** chien.	Sprzedał swego najlepszego psa.
Il est **le pire des** hommes.	On jest najgorszy z ludzi.

C'est, to jest.	Ce sont, to są.
Ce n'est pas, to nie jest.	Ce ne sont pas, to nie są.

Le plus. — Najwięcej.

J'aurai, będę miał, a.	nous aurons, będziemy mieli.
tu auras, będziesz miał, a.	vous aurez, będziecie mieli.
il aura, będzie miał.	ils auront będą mieli.

81. — Louis est appliqué, Joseph est plus appliqué que Louis, Henri est le plus appliqué de la classe. Mon voisin est riche, mon cousin est moins riche que mon voisin, ce tailleur est le moins riche des trois. Ce fermier a envoyé son meilleur cheval à ce propriétaire. Leur jardin est plus agréable que le nôtre, mais celui de notre médecin est le plus agréable. C'est le plus pauvre paysan de ce village. Nous avons pris beaucoup de thé, mais mon frère en a pris le plus. Mon meilleur ami est parti pour Londres. Charles est le plus jeune de mes frères et Louise la plus petite de mes cousines. Ces montagnes sont les plus hautes de l'Europe et ces fleuves sont les plus larges de l'Amérique. Ce sont mes meilleures plumes. Nous aurons des coraux. Vous aurez de jolis coraux. Ils auront de plus jolis coraux que nous. Tu auras les plus jolis coraux de ce magasin. Ma fille aura mes plus jolis coraux. Les **mouchoirs de toile** sont plus agréables que les **mouchoirs de coton.**

82. — Jego prace są użyteczniejsze niż wasze. To są najlepsze konie tego jenerała. Będziesz miała najładniejsze wachlarze z tego sklepu. Te zadania są najprzyjemniejsze. Pończochy wełniane są mniej przyjemne niż pończochy bawełniane; pończochy jedwabne są najprzyjemniejsze. Ta szwaczka jest biedna, ona jest biedniejsza od swej sąsiadki, ona jest najbiedniejsza z naszego domu, Jego siostra jest smutniejsza niż jego matka, ona jest najsmutniejsza. Twój brat jest najpilniejszy w klasie. On jest najmłodszy z uczniów tej klasy. Karolina jest najgrzeczniejsza z tych panienek. Jak się nazywa ten młody człowiek? To jest najlepszy przyjaciel Henryka, to jest młody hrabia F. Karol jest najgorszym uczniem z naszej klasy. Ten pokój jest czystszy od pokoju (tego) Henryka, to jest pokój najczystszy w naszym domu. Żelazo jest najużyteczniejsze z metalów, ono jest użyteczniejsze niż złoto. Alpy są najwyższemi górami Europy. Będziemy mieli najlepsze konie. Będziemy mieli lepsze konie.

XLIII.

Féminin des adjectifs qualificatifs. Rodzaj żeński przymiotników.

W XX podaliśmy ogólną regułę tworzenia rodzaju żeńskiego przymiotników.

Wyjątki od tej reguły są następujące:

a) Przymiotniki zakończone w r. m. na **el**, **eil**, **en**, **on**, podwajają ostatnią spółgłoskę przed dodaniem **e** niemego.
Univers**el**, powszechny; univers**elle**. anci**en**, dawny; anci**enne**.
par**eil**, podobny; par**eille**. b**on**, dobry; b**onne**.

b) Prawie wszystkie przymiotniki zakończone na **et** podwajają **t** w r. ż.: mu**et**, niemy; mu**ette**.

Wyjątki są:

compl**et***, cały, zupełny; compl**ète**.
inqui**et**, niespokojny; inqui**ète**.
secr**et**, tajemny; secr**ète**.
concr**et***, względny; concr**ète**.
discr**et***, przezorny; discr**ète**.
repl**et***, otyły; repl**ète**.

c) Przymiotniki zakończone na **x** zamieniają **x** na **se** w r. żeńskim.
heureu**x**, szczęśliwy; heureu**se**.
malheureu**x**, nieszczęśliwy; malheureu**se**.

Wyjątek stanowią:
dou**x**, słodki, łagodny; dou**ce**, rou**x***, rudy; rou**sse**.
fau**x**, fałszywy; fau**sse**. vieu**x**, stary; vie**ille**.

d) Przymiotniki zakończone na **f** zmieniają **f** na **ve** w r. ż.
neu**f**, nowy; neu**ve**. acti**f**, czynny; acti**ve**.

e) Przymiotniki na **er** mają rodzaj żeński na **ère**.
lég**er**, lekki; lég**ère**. ch**er**, drogi, kochany; ch**ère**.

une collection, zbiór. pas encore, nie jeszcze.
encore, jeszcze. je n'ai pas encore, nie mam jeszcze.
l'histoire ancienne, historya starożytna.

83. — Mon cher père a acheté une histoire universelle pour Henri. Ma soeur a reçu une plume pareille à la vôtre. Cette histoire ancienne est bonne. Cette paysanne est muette. Sa collection n'est pas complète. Nous avons rencontré leur mère, elle est très inquiète. C'est une nouvelle secrète. La voisine de notre médecin est très malheureuse. Cette pomme n'est pas douce. Cette réponse est fausse. Ta tante donnera une robe neuve à sa vieille servante. Votre cousine est-elle plus active que votre soeur? L'huile est plus légère que l'eau. Les bottines de Louis sont déjà vieilles, mais elles sont encore bonnes. Ils ont encore des amis. Ils ont encore de bons amis. Il n'apportera pas encore ses vieux livres.

84. — Jego zbiór jest zupełniejszy niż mój. To pudełko (tu) jest lżejsze niż tamto. Twoja matka da swoją suknię starą swojej służącej. Henryk dostał zegarek nowy od swojego dziadka. Ten koral jest fałszywy, lecz ten krzyżyk złoty nie jest fałszywy. Ta nieszczęśliwa dziewczyna straciła swoich rodziców. Moja siostra jest bardzo niespokojna, nie otrzymała listów od swoich przyjaciółek. Te suknie aksamitne są podobne. Ta koszula jest już stara, ale jest jeszcze dobra Ta pani jest dawną przyjaciółką mojej matki. Córki naszego krawca są czynniejsze niż córki (te) tego rzeźnika. Nasz profesor przyniesie jutro historyę powszechną. Te wachlarze są bardzo lekkie. Ta wiadomość jest fałszywą. Moja siostra nie jest szczęśliwą, jeszcze nie otrzymała listu od swojej kochanej Józefy.

XLIV.

f) Następujące przymiotniki nie dadzą się objąć żadną ogólniejszą regułą; tworzą rodzaj żeński w następujący sposób:

épais, gęsty; épaisse.
gros, gruby; grosse.
bas, niski; basse.
gras*, tłusty; grasse.
las*, strudzony; lasse.
sot, głupi; sotte.
long, długi; longue.
beau, piękny; belle.
nouveau, nowy; nouvelle.
fou, bezrozumny; folle.
mou*, miękki; molle.

blanc*, biały; blanche.
franc, szczery; franche.
sec, suchy; sèche.
frais, świeży; fraîche,
public, publiczny; publique.
caduc, zgrzybiały; caduque.
turc*, turecki; turque;
grec*, grecki; grecque.
bénin, łagodny, łaskawy; bénigne.
malin, złośliwy; maligne.
gentil, milutki, grzeczniutki; gentille.

Przed samogłoską lub *h* niemem: **beau, nouveau, fou, mou,** zamieniają się w r. m. na **bel, nouvel, fol, mol**: Un bel habit, piękne ubranie; un nouvel an, nowy rok; un fol ami, nieroztropny przyjaciel; un mol oreiller, miękka poduszka.

une rose, róża.
salé, słony, solony.

Je n'aurai pas, nie będę miał.
tu n'auras pas.
il n'aura pas.
Nous n'aurons pas, nie będziemy mieli.
vous n'aurez pas.
ils n'auront pas.

Przymiotniki zakończone na **eur** i na **teur**, które są w rzeczywistości prawdziwymi rzeczownikami, urabiają rodzaj żeński na **euse** i **trice**. Jako przymiotniki kładą się zawsze po rzeczowniku.

un directeur, dyrektor, une directrice.
un instituteur, nauczyciel, une institutrice
un bienfaiteur, dobroczyńca, une bienfaitrice.
un danseur, tancerz, une danseuse.
un menteur, kłamca, une menteuse. *(wyjątek)*.
un rieur, śmieszek, une rieuse.

Pomiędzy wyjątkami są przymiotniki właściwe zakończone na **érieur**, które regularnie urabiają rodzaj żeński.

extérieur*, zewnętrzny. intérieur*, wewnętrzny.
une muraille, mur. un garçon, chłopiec.

85. — Cette encre est trop épaisse. Les bottes de ton frère sont trop grosses. Ta chaise est trop basse. La soupe a été trop grasse. Cette servante est très sotte. Votre leçon n'a pas été longue. Ton cousin a acheté de belles cravates. La couturière apportera six chemises neuves pour mon fils. Cette jeune fille est une petite menteuse. La plume de mon ami est trop molle. Leur conturière a acheté six aunes de toile blanche. Mademoiselle Louise n'est pas franche. La directrice de cette école est partie pour la campagne. Son neveu a envoyé des fleurs sèches. Ma laitière a apporté du lait frais et de la crème fraîche. Le propriétaire de cette ferme a acheté une nouvelle voiture. La muraille extérieure de cette cour est plus haute que la muraille intérieure. C'est un jardin public. Nous aurons demain du beurre frais. Elle aura une longue lettre de sa chère cousine.

86. — Henryka pisała długi list do swojej matki. Co piliście? Wypiliśmy szklankę wody świeżej, a nasi przyjaciele pili mleko świeże. Co jedliście? Jedliśmy zupę i pieczeń. Mięso było zbyt tłuste a zupa była zbyt gęsta. Dostaliśmy skarpetki za grube i za długie. Mój ojciec kupił bardzo piękny zegarek złoty. To dziecko jest kłamcą. Te pióra stalowe nie są miękkie. Ich siostra dostała od swojej matki piękny wachlarz jedwabny, suknię białą i buciki skórzane. Ta nauczycielka była bardzo chorą. Nasz ogrodnik jest grubszy niż ten wieśniak. Ta panna uczyła się historyi greckiej. Moje siostry są mniej zmęczone niż moje krewne. Ten kupiec sprzedał drzewo suche mojemu siostrzeńcowi. Ten dom jest dawniejszy niż dom (ten) naszego wuja. Mała dziewczynka tego dzierżawcy jest bardzo grzeczniutka. Śledzie świeże są lepsze niż śledzie solone. Ta róża biała jest świeża. Zupa nie jest dobra, jest za słona. Twoja ciotka jest bardzo złośliwa; ona jest jeszcze złośliwsza niż twoja sąsiadka.

XLV.

Pluriel des adjectifs. Liczba mnoga przymiotników.

W XX podana jest ogólna reguła tworzenia liczby mnogiej przymiotników. Wyjątki od tej reguły stanowią następujące dwa przypadki, które się odnoszą wyłącznie do rodzaju męskiego przymiotników, żeński rodzaj bowiem urabia regularnie liczbę mnogą, dodając **s** do liczby pojedynczej.

a) Przymiotniki zakończone na **eau** przybierają **x** w liczbie mnogiej.

Un beau chapeau, piękny kapelusz.	De beaux chapeaux, piękne kapelusze.
Un livre nouveau, nowa książka.	Des livres nouveaux, nowe książki.

b) Przymiotniki zakończone na **al** dzielą się na takie, które przybierają **s** w liczbie mnogiej i na takie, które zamieniają **al** na **aux**.

Reguły ogólnej niema, zależy to od zwyczaju; podając takie przymiotniki wskażemy zawsze ich liczbę mnogą.

septentrional*, północny; septentrionaux.
méridional*, południowy, méridionaux.

numéral*, liczbowy, numéraux.	égal, równy, égaux.
cardinal*, główny, cardinaux.	national*, narodowy, nationaux.
ordinal*, porządkowy, ordinaux.	filial*, synowski, filia**ls**.
principal, główny, principaux.	matinal, ranny, matina**ls**.

un sentiment, uczucie.	un fruit, owoc.
un adjectif, przymiotnik.	du blé, zboże.
chaud, ciepły.	froid, zimny.
un chant. śpiew.	car, bo.

Je serai, będę.	nous serons, będziemy.
tu seras, będziesz.	vous serez, będziecie.
Il sera, będzie.	ils seront, będą.
elle sera, ona będzie.	elles seront, one będą.

87. — Mon père a acheté de beaux émaux à Paris. Ce général a reçu de nouveaux chevaux. Les adjectifs numéraux sont cardinaux ou ordinaux. Ses sentiments filials sont excellents. Nous sommes égaux. Les beaux vitraux de cette église sont très vieux. Nous avons parlé à vos voisins;

ils sont très heureux, ils ont reçu des lettres de leurs chers enfants. Ces jeunes enfants sont très malheureux, ils ont perdu leurs parents. Les fruits de nos jardins sont toujours très doux. Ces animaux sont déjà gras. Les maisons de nos voisins sont très basses. Ces oranges sont trop molles, je n'aime pas les oranges molles (XXIV). Mes frères sont très matinals. Les principaux propriétaires de notre village ont déja vendu leur blé. Ces jeunes demoiselles sont très bonnes danseuses.

88. — Pióra ptaków są lekkie. Kraje północne są zimne. Kraje południowe są ciepłe. Jeden, dwa, trzy, są przymiotnikami liczbowymi głównymi. Te ptaki odleciały (partis) do krajów południowych. Nie lubią cytryn miękkich. Nasz wuj przywiezie (apporter) z Wiednia dwa piękne zegarki srebrne dla moich braci. Włosy Ludwiki są bardzo długie, są dłuższe od włosów Henryki. Te odpowiedzi nie są szczere. Nasze bukiety są świeże, ale bukiety naszej mleczarki nie będą świeże. Ich bracia posłali buty nowe. Ci uczniowie przybywają z krajów północnych. Ich śpiewy narodowe są bardzo piękne. Ci chłopcy są wielkiemi śmieszkami. Nasze dwa ogrody nie są równe, wasz jest większy od naszego. Pomarańcza i cytryna (XXIV) są owocami krajów południowych. Drzwi zewnętrzne tego pałacu są piękniejsze aniżeli (drzwi) wewnętrzne.

XLVI.

Blanc, biały.
bleu, niebieski.
rouge, czerwony.
jaune, żółty.
vert, zielony.
violet, fioletowy.
brun, brunatny.
rose, różowy.
noir, czarny.
une couleur, kolor.
une feuille, liść, arkusz.
bien, dobrze.

Przymiotniki oznaczające kolory, kładą się po rzeczowniku.

Une robe blanche, suknia biała.
le blanc, biały kolor.
je ne serai pas, nie będę.
serai-je? czy będę?
sera-t-il? czy będzie?
des yeux bleus, oczy niebieskie.
le rose, różowy kolor.
nous ne serons pas, nie będziemy.
aurai-je? czy będę miał?
aura-t-il? czy będzie miał?

89. — Ce marchand vend du drap bleu. La couturière apportera demain à Louise une belle robe rose. Mon père donnera à Henri deux cravates noires. Serez-vous

demain chez Monsieur l'avocat L.? La soie est blanche ou jaune. Vous trouverez que ces poires sont encore vertes. Les feuilles des arbres sont déjà jaunes. Henri a acheté des chaussettes grises. Une servante a apporté hier une demi-douzaine de bas noirs pour madame votre mère. Le blanc est plus agréable que le noir. Son voisin est marchand de charbon. Cette bonne dame est la bienfaitrice de ma soeur. Comment s'appelle cet avocat? Il s'appelle monsieur R. Le charbon est noir, la craie est blanche.

90. -- Nasz papier jest biały, wasz jest szary. Czy wasza siostra będzie miała suknię jedwabną? Będzie miała suknię jedwabną, różową. Widzieliśmy w tym sklepie dwa bardzo piękne kapelusze z piórami czarnemi. Trawa jest jeszcze zielona, ale liście drzew są już żółte. Te kwiaty są teraz suche. Twoja mała siostra ma oczy niebieskie i włosy czarne. Jak się nazywają te owoce? To są pomarańcze. A tamte? To są cytryny. Czy służąca przynosi wodę ciepłą? Przynosi. Ta kawa jest już zimna. Nie lubię kawy zimnej. Ta pieczeń jest za nadto słona. Róże (XXIV) są najpiękniejsze kwiaty naszych ogrodów. Korale są czerwone. Kolor żółty nie jest tak piękny jak kolor zielony. Lubię kwiaty fioletowe. W krajach północnych niebo jest szare, w krajach południowych jest niebieskie. Pan dyrektor spotkał pańską matkę u mojej ciotki.

XLVII.

allemand, niemiecki.
anglais, angielski.
espagnol, hiszpański.
français, francuski.
grec, grecki.
italien, włoski.
polonais, polski.
russe, rosyjski.
suédois, szwedzki.
turc, turecki.

a) Przymiotniki te używają się po rzeczowniku.

Un livre polonais, książka polska. du cuir anglais, skóra angielska.

b) Poprzedzone rodzajnikiem są rzeczownikami.

Un Espagnol, Hiszpan. Une Espagnole, Hiszpanka.
Des Espagnols, Hiszpani. Des Espagnoles, Hiszpanki.
Les Français de notre ville. Francuzi naszego miasta.

c) le polonais, jest to samo, co: la langue polonaise, język polski.
le latin, jest to samo, co: la langue latine, język łaciński.

Il parle l'italien ou italien.	mówi po włosku.
une leçon d'allemand.	lekcya niemieckiego.
un professeur de français.	profesor języka francuskiego.
un devoir, zadanie.	facile*, łatwy, a.
La Grèce, Grecya.	L'Espagne, Hiszpania.

Zauważmy jeszcze, że w niektórych wypadkach zamiast **allemand**, używa się **d'Allemagne**, zamiast **anglais** — **d'Angleterre** i t. d.: La bière d'Allemagne, piwo niemieckie. — Le vin de Hongrie, wino węgierskie. — Un florin d'Autriche, złoty austryacki.

91. — Cette demoiselle a reçu un nouveau livre italien. Notre neveu a acheté des bottes de cuir russe. Le comte de Z. aime les livres français. Ce sont des bijoux turcs. Sa cousine parle-t-elle allemand? Elle ne parle pas allemand, elle parle toujours polonais. Ces généraux sont des Suédois. Notre professeur est Français. Charles est arrivé de Londres, il a un domestique anglais. Mes soeurs ont à présent leur leçon de polonais. Ces Polonaises parlent très bien le français. Ces Italiens sont partis pour Rome. Mes fils ont fait leur devoir latin, et ils ont appris leur leçon de grec. J'ai connu à Paris beaucoup de Polonais, mais peu de Turcs. Ton nouveau domestique parle-t-il le russe? Il ne parle pas le russe, il parle le polonais et un peu l'allemand. Le vin de France est plus doux que le vin d'Allemagne. Elles ont rencontré leur professeur d'histoire.

92. — Książki polskie są droższe od książek niemieckich. Dam swój scyzoryk angielski temu Włochowi. Nasze sąsiadki są Francuzkami, one przybyły z Paryża, nie mówią po polsku. Wino greckie (z Grecyi) jest słodsze niż wino hiszpańskie. Ser angielski jest lepszy od sera francuskiego. Ci Rosyanie przybyli z Petersburga, mówią po rosyjsku i po francusku. Nasze zadanie łacińskie jest łatwiejsze od greckiego. Owoce włoskie (z Włoch) są najlepsze. Te Włoszki kupiły suknie czerwone, a te Hiszpanki kupiły suknie czarne. Dla Jana śpiewy narodowe Francuzów są piękniejsze, aniżeli śpiewy (te) Anglików. Francuzi nie lubią podróżować po (w) krajach północnych. Najpiękniejsze korale są we Włoszech. Ci uczniowie uczyli się po polsku, po niemiecku, po łacinie, po grecku i po francusku. Francuzi są czynniejsi od Turków. Znałem w Wiedniu trzech Turków i trzy Greczynki. Ten kupiec sprzedaje pomarańcze włoskie (z Włoch), tamten pomarańcze hiszpańskie. Skóra rosyjska (z Rosyi) jest

lepsza od skóry niemieckiej (z Niemiec). Nauczycielka moich krewnych mówi po polsku, po francusku, po angielsku i po niemiecku.

Adjectifs déterminatifs. Określniki.

XLVIII.

W języku francuskim mamy cztery rodzaje określników, które stosownie do określenia rzeczownika nazywają się: Adjectifs déterminatifs démonstratifs (określniki wskazujące), adjectifs déter. possessifs (określniki dzierżawcze), adjectifs déter. numéraux (okreś. liczbowe) i adjectifs déter. indéfinis (określniki nieoznaczone).

Pierwsze dwa podaliśmy w VI i VII, tu podajemy następne dwa.

Adjectifs déterminatifs. numéraux. — **Określniki liczbowe. (Liczebniki).**

Adjectifs déter. numéraux cardinaux. — Określniki liczbowe główne.

1, un, une.	11, onze.	21, vingt-et-un.
2, deux.	12, douze.	22, vingt-deux. i t. d.
3. trois.	13, treize.	30, trente.
4, quatre.	14, quatorze.	31, trente-et-un.
5, cinq.	15, quinze.	32, trente-deux. i t. d.
6, six.	16, seize	40, quarante.
7, sept.	17, dix-sept.	41, quarante-et-un.
8, huit.	18, dix-huit.	42, quarante-deux. i t. d.
9, neuf.	19, dix-neuf.	50, cinquante.
10, dix.	20, vingt.	51, cinquante-et-un. i t. d.

Liczebniki główne nie odmieniają się oprócz **un**, **vingt** w **quatre-vingts** (80) i **cent** (jak niżej, str. 74).

W liczbach złożonych **dix-sept, dix-huit, dix-neuf, x** wymawia się jak **s** przed **sept** i **neuf**, a jak **z** przed **huit**: **h** w **huit** jest przydechowe; w **dix-huit** (18) **vingt-huit** (28), **soixante-dix-huit** (78) i **quatre-vingt-dix-huit** (98) należy łączyć, w **quatre-vingt-huit** (88) zaś **t** od **vingt** się nie łączy.

As-tu acheté cinq aunes de drap? J'en ai acheté **huit.**

J'ai vu sept hommes. Ils ont acheté six crayons.

Od **vingt-et-un** do **vingt-neuf** włącznie, **t** wymawia się jakby po nim było **e** nieme.

deux et trois **font** cinq.
il pèse, waży.
il vaut, wart.
dwa i trzy jest pięć.
coûter, kosztować.
un florin, złoty.

93. — Ernest a prêté trois plumes à Auguste. Cet épicier a vendu hier cinq livres de thé, quarante-trois kilogrammes de sucre et vingt-six livres de café. Nous avons rencontré à Wola quinze élèves de notre école. Combien cet éventail vaut-il? Il vaut sept florins. Quatre et cinq font neuf. Combien font douze et cinq? Douze et cinq font dix-sept. Et six? Dix sept et six font vingt-trois. Et deux? Vingt-cinq. Leur laitière apportera demain treize litres et demi de lait pour les parents de Joseph (du bon Joseph). Ce jambon pèse sept kilogrammes et demi. Léopold a reçu dix-huit florins de son père. Cet habit coûte vingt-sept florins.

94. — Ile jabłek zjadłeś? Zjadłem pięć, ale mój kuzyn Karol zjadł jedenaście. Ile kosztował ten funt herbaty? Kosztuje trzy złote. Nasza matka posłała pięćdziesiąt pięknych jabłek pani M. Widzieliśmy w tym kościele pięć bardzo pięknych okien. Zrobili wczoraj trzy zadania francuskie. Pani hrabina posłała dwa ubrania nowe dla tych biednych dzieci. Ile jest dwadzieścia dziewięć i cztery? Dwadzieścia dziewięć i cztery jest trzydzieści trzy. I sześć? Trzydzieści dziewięć. Jego złoty zegarek kosztuje czterdzieści pięć złotych. Nie jest drogi, bo nie jest jeszcze stary. Ile kosztuje para bucików? Kosztuje siedm złotych. Ile krzeseł pożyczysz twojemu sąsiadowi? Pięć. Czy już zrobiłeś swoje zadanie łacińskie? Zrobiłem już. Ile lekcyj francuskiego miałeś już? Miałem już czterdzieści siedm.

60, soixante.
61, soixante-et-un.
62, soixante-deux i t. d.
70, soixante-dix.
71, soixante-et-onze.
200, deux **cents** [1]).
201, deux **cent** un.
202, deux cent deux.
300, trois **cents**.
400, quatre **cents**.

---

[1]) **quatre-vingts, deux cents, trois cents** i t. d. piszą się bez **s**, jeżeli po nich następuje inna liczba: 81, quatre-vingt-un; 204, deux cent quatre i t. d.; **t** od **quatre-vingts** do **quatre-vingt-dix-neuf** jest nieme.

72, soixante-douze.
79, soixante-dix-neuf.
80, quatre-vingts.
81, quatre-vingt-un.
82, quatre-vingt-deux.
90, quatre-vingt-dix
91, quatre-vingt-onze.
92, quatre-vingt-douze.
99, quatre-vingt-dix-neuf.
100, cent.
101, cent un.
102, cent deux.

900, neuf cents.
901, neuf cent un.
943, neuf cent quarante-trois.
1000, mille.
2000, deux mille [1]).
10000, dix mille.
20000, vingt mille.
50000, cinquante mille.
99999, quatre-vingt dix-neuf mille neuf cent quatre-vingt-dix-neuf.
100000, cent mille.
500000, cinq cent mille.
1000000, un million.

XLIX.

Il y a, jest, są (nieosobiście), jest temu. Il n'y a pas, nie ma.

Il y a cinq chaises dans cette chambre.	Jest pięć krzeseł w tym pokoju.
Il n'y a pas de chaise dans cette chambre.	Nie ma krzesła w tym pokoju.

une minute, minuta.
une heure, godzina.
un jour, dzień,
huit jours / une semaine } tydzień.
quinze jours / deux semaines } dwa tygodnie.

un mois, miesiąc.
un trimestre, kwartał.
une saison, pora roku.
un semestre półrocze.
un an / une année } rok.
un siecle, wiek.

Il y a un mois que je suis arrivé.	Jest temu miesiąc jak przybyłem.
Il n'y a pas une semaine que tu es arrivé.	Nie ma tygodnia jakeś przyjechał.

Combien y a-t-il de pommes sur cette assiette? Il y en a cinq.

dans une heure, **za** godzinę.
dans huit jours, **za** tydzień.
dans un an, **za** rok.

depuis une heure, **od** godziny.
depuis huit jours, **od** tygodnia.
depuis un an, **od** roku.

Il arrivera **dans** deux jours.	Przybędzie **za** dwa dni.
Il est parti **depuis** trois heures.	Pojechał **od** trzech godzin.
en une heure, **w** godzinie.	**en** huit jours, **w** ośmiu dniach.

[1]) **mille**, tysiąc, jest nieodmienne.

J'ai fait mon devoir **en** une heure. — Zrobiłem moje zadanie **w** godzinie.
un étage, piętro. — une cuisine, kuchnia.
un mille, mila [1]). — un habitant, mieszkanie.
deux **fois** trois **font** six. — dwa razy trzy jest sześć.

95. — Un siècle a cent ans. Un an a douze mois ou cinquante deux semaines. Un mois a trente ou trente-et-un jours. La semaine a sept jours. Le jour a vingt-quatre heures. Il y a dans la maison de mon oncle dix-sept chambres et cinq cuisines, Jean apportera deux bouteilles de vin rouge de la cave [2]). Le domestique de mon frère arrivera dans huit jours, il est à Vienne depuis trois semaines. Il y a dans nos hôpitaux plus de cent cinquante malades. Il a bu deux grands verres de bière. Quatre fois cinq font vingt. Il a fait son devoir en une heure. Il apportera votre livre dans une heure. Dans un tonneau de vin, il y a cent dix litres. Un quintal a cent livres ou cinquante kilogrammes. Deux quintaux ont deux cents livres ou cent kilogrammes. Il n'y a pas de livres dans cette armoire.

96. — Ten dom ma cztery piętra. Jest temu dwie godziny, jak mój brat pojechał do Lwowa. To piętro ma ośm pokoi i dwie kuchnie. Ludwik dostał od swojej matki cztery krawatki jedwabne. Ile kosztują te korale? Kosztują ośmdziesiąt złotych, korale (te) mojej siostry kosztowały sto czterdzieści złotych. Ten worek mąki waży dziewięćdziesiąt cztery kilogramów, a ten worek orzechów pięćdziesiąt pięć funtów. Są cztery cytryny na tym talerzu. Nasz siostrzeniec przyniesie jeszcze sześć pomarańcz. Stolarz przyniósł stół za niski. Ile jabłek jest w tym koszyku? Jest piętnaście. Pięć razy sześć jest trzydzieści. Rok ma trzysta sześćdziesiąt pięć lub trzysta sześćdziesiąt sześć dni.

97. — Jestem w Krakowie od dwóch tygodni. To łóżko żelazne kosztuje szesnaście złotych. Pora roku ma trzy miesiące; kwartał ma także trzy miesiące. Półrocze ma sześć miesięcy. Są dwa półrocza lub cztery kwartały w roku. Jest pięćdziesiąt pięć mil z Krakowa do Wiednia. Mleczarka przy-

---

[1]) Rzeczownik **un mille,** pisze się przez **s** w l. mnogiej: deux milles, dwie mile.

[2]) Używa się w tym wypadku i w podobnych rodzajnika **le, la, les,** gdyż w myśli **la cave** (piwnica) jest określona. Mowa łu o wiadomej piwnicy, o swojej lub innej wiadomej.

niesie mleko za godzinę. Nie ma dwóch dni jak widziałem pańskiego brata. Kraków ma ośmdziesiąt ośm tysięcy mieszkańców. Będziemy we Lwowie za trzy dni. Oni będą jeszcze jutro w Paryżu. Lwów ma więcej mieszkańców aniżeli Kraków. Ośm i ośm jest szesnaście. Będziecie w Paryżu w trzydziestu siedmiu godzinach. Ile to miasto ma mieszkańców? Czy czytałeś nową książkę twojego profesora? Jest temu dwa dni jak ją przeczytałem. Ona nie jest długa, przeczytałem ją w trzech godzinach.

L.

Adjectifs. déter. numéraux ordinaux. — Liczebniki porządkowe.

premier, pierwszy.
première, pierwsza.
deuxième, second[1]), e, } drugi, a.
troisième, trzeci, a.
quatrième, czwarty, a.
cinquième, piąty, a.
sixième, szósty, a.
septième, siódmy, a.
huitième, ósmy, a.
neuvième, dziewiąty, a.
dixième, dziesiąty, a.
onzième, jedenasty, a.
douzième, dwunasty, a.
treizième, trzynasty, a.
quatorzième, czternasty, a.
quinzième, piętnasty, a.
seizième, szesnasty, a.
dix-septième, siedmnasty, a.
dix-huitième, ośmnasty, a.
dix-neuvième, dziewiętnasty, a.
vingtième, dwudziesty, a.
vingt-et-unième, dwudziesty pierwszy, a.
vingt-deuxième, dwudziesty drugi, a.
trentième, trzydziesty, a.
trente-et-unième, trzydziesty pierwszy, a.
trente-deuxième, trzydziesty drugi, a.
quarantième, czterdziesty, a.
quarante-et-unième, czterdziesty pierwszy, a.
quarante-deuxième, czterdziesty drugi, a.
cinquantième, pięćdziesiąty, a.
cinquante-et-unième, pięćdziesiąty pierwszy, a.
cinquante-deuxième, pięćdziesiąty drugi, a.

Il est le dixième.	Jest dziesiątym.
Elle est la troisième.	Jest trzecią.
Ils sont les cinquièmes.	Są piątymi.
Elles sont les premières.	Są pierwszemi.

---

[1]) c = g.

Liczebniki porządkowe używaja się z rodzajnikiem lub innym określnikiem i zgadzają się w rodzaju i liczbie z rzeczownikami, które one określają.

As-tu lu le quatrième volume?	Czy czytałeś czwarty tom?
J'apporterai demain mon sixième cahier.	Przyniosę jutro (mój) szósty zeszyt.

dernier, ostatni.	la troisième partie, trzecia część.
dernière, ostatnia.	la quatrième partie, } czwarta
un volume, tom.	le quart, } część.
une classe, klasa.	demeurer, mieszkać.
une partie, część.	méchant, zły, niegrzeczny.
une moitié, połowa.	une place. plac.

Je demeure **au** premier étage.	Mieszkam **na** pierwszem piętrze.
Je demeure rue Saint-Jean.	Mieszkam przy ulicy Śgo Jana.
Nous demeurons rue des Cordonniers (Szewska), numéro vingt-trois.	Mieszkamy przy ulicy Szewskiej, pod numerem dwudziestym trzecim.
Il demeure Place du Marché.	On mieszka na Rynku.
J'ai rencontré votre frère **sur** la place (**dans** la rue) Saint-Jean.	Spotkałem waszego brata na placu (przy ulicy) Świętego Jana.

98. — Charles est le premier de la classe; son frère le bon Henri est le troisième; notre cousin est le treizième; le petit Louis est le second; le méchant Edouard est le dernier; le pauvre Léon est le seizième. Mes parents demeurent au second étage. Huit est la moitié de seize. Notre médecin demeure au premier étage. A Vienne mes frères ont demeuré au quatrième étage. Cette histoire a huit volumes; mon oncle a lu le troisième volume; Jean a déja lu le septième, mon ami Joseph cherche le sixième. Le second fils de notre voisin est à Rome depuis six mois. Une heure est la vingt-quatrième partie du jour. Cet horloger demeure rue des Frères, numéro huit. Deux est la quatrième partie ou le quart de huit. Cinq est le quart de vingt. L'ami de Victor est dans la septième classe. Où demeurez-vous? Je demeure rue Saint-Jean. Et monsieur votre frère? Il demeure Place du Théâtre, numéro deux.

99. — Miesiąc jest dwunastą częścią roku. Będziemy mieszkali na drugiem piętrze. Sześć jest trzecią częścią ośmnastu. Dzień jest trzydziestą częścią miesiąca. Pan adwokat I. mieszka na pierwszem piętrze, pan radca S. na drugiem,

nasz krawiec na trzeciem, a szwaczka mojej matki na czwartem. Londyn jest największem miastem Europy, Paryż jest drugiem, Berlin trzeciem, Petersburg czwartem, Wiedeń piątem. Minuta jest sześćdziesiątą częścią godziny. Mówimy o tym Angliku, on był dziewiątym w klasie. Henryk mieszka teraz na placu Świętego Ludwika, a Józef przy ulicy Brackiej. Cztery razy dziewięć jest trzydzieści sześć. Dziewięć jest czwartą częścią trzydziestu sześciu. Dziewięć jest połową ośmnastu. Ci starzy jenerałowie pojechali do Włoch od dwóch tygodni.

soixantième,	60-y.	cent-unième,	101-y.
soixante-et-unième,	61-y.	cent deuxième,	102-i.
soixante-deuxième,	62-i.	deux centième,	200-y.
soixante-dixième,	70-y.	neuf centième,	900-y.
soixante-et-onzième,	71-y.	neuf cent quatre-vingt-dix-neuvième,	999-y.
soixante-douzième,	72-i.	millième,	1000-y.
soixante-dix-neuvième,	79-y.	deux millième,	2000-y.
quatre-vingtième,	80-y.	dix millième,	10000-y.
quatre-vingt-dix-neuvième	99-y.	cent millième.	100000-y.
centième, setny.			

LI.

Polacy używają liczebnika porządkowego, a Francuzi głównego w następujących razach:

a) przy imionach panujących (premier, pierwszy, stanowi wyjątek).

Napoléon premier, Napoleon pierwszy.
François deux, Franciszek drugi.
Jean trois, Jan trzeci.
Charles douze, Karol dwunasty.

b) przy wymienianiu godzin:

Quelle heure est-il? Która godzina?
Il est une heure, jest pierwsza godzina.
„ une heure et demie jest wpół do drugiej.
„ deux heures, jest druga godzina.
„ dix heures, jest dziesiąta godzina.
„ dix heures et demie, jest wpół do jedenastej.
„ dix heures et un quart, jest kwandrans na jedenastą.
„ dix heures et vingt-deux minutes, jest dwadzieścia dwie minut na jedenastą.
Il est dix heures et trois quarts, jest trzy kwandranse na jedenastą, *albo:*

Il est onze heures moins un quart, (jest jedenasta mniej kwadransa).
midi. południe (nie mówi się douze heures).
minuit, północ: minuit et un quart, kwadrans na pierwszą.
deux heures du matin, druga po północy (z rana).
six heures du soir, szósta po południu (z wieczora).

À quelle heure? o której godzinie?

à une heure, o pierwszej godzinie.
à midi, w południe; à minuit, o północy.

Je suis parti à six heures du soir. Pojechałem o szóstej wieczorem.

un cuisinier, kucharz.
une cuisinière, kucharka,
déjeuner, śniadać.
il a vécu, żył.
il a vécu au dixième siècle.
dîner, obiadować.
goûter, jeść podwieczorek.
souper, jeść kołacyą.
il est mort, umarł.
żył w dziesiątym wieku.

100. — Quelle heure est-il? Il est huit heures et demie. Ton oncle est arrivé à midi et vingt minutes. Charles partira à deux heures et trois quarts. A quelle heure dinerez-vous? Nous dînerons aujourd'hui à cinq heures et un quart. Notre cuisinier est arrivé à midi de la campagne, et leur cuisinière est partie hier à sept heures du soir pour Léopol. À quelle heure monsieur le comte déjeunera-t-il ce matin? Il déjeunera à dix heures. Je soupe depuis huit jours avec ma mère à huit heures et demie. Jean trois a vécu au dix-septième siècle. Louis quatorze est mort au dix-huitième siècle. Mes enfants goûtent à quatre heures et un quart, et soupent à sept heures et demie. Nous serons à Wola en une heure et un quart. Ils arriveront dans deux heures et demie, ils sont encore à Morawica.

101. — O której godzinie przybyła? Przybyła o wpół do dziesiątej. Służący twojego dziadka przyniósł te zabawki o trzy kwadranse na siódmą. Krawiec przyniesie wasze ubranie w południe. Wasz siostrzeniec przyniesie nasz wachlarz o piątej. Otrzymałem wasz list o ósmej i siedmnaście minut. Będę mówił jutro z księciem panem o trzy kwadranse na jedenastą. Pan adwokat S. posłał o kwadrans na pierwszą list dla pana jenerała. Będziemy obiadowali jutro o dwunastej u naszego starego przyjaciela. Te panie są bardzo nieszczęśliwe, one przybyły wczoraj o dziesiątej z Wiednia i nie znalazły jeszcze swoich krewnych. Józef drugi, cesarz niemiecki, żył w ośmnastym wieku. Ten rzeźnik umarł wczoraj

o wpół do dziesiątej wieczór. Ta mała śmieszka pojechała z swoim ojcem o czwartej z rana.

LII.

c) W datach:

Quel quantième du mois est-ce? Którego mamy?
C'est le premier. — Le deux. — Le vingt-trois i t. d.
Il est arrivé le deux janvier, przybył drugiego stycznia.
Elles sont parties le vingt-trois, pojechały dwudziestego trzeciego.

En mil huit cent dix.	**W roku** tysiąc ośmset dziesiątym.
Le quinze Octobre **mil** huit cent quatre-vingt-quatre.	Dnia piętnastego Października **tysiąc** ośmset ośmdziesiątego czwartego **roku.**

W dacie **tysiąc** pisze się **mil** a nie *mille*. Wyrażeń **dnia** i **roku** nie używa się w języku francuskim.

Janvier,	Styczeń.	Juillet,	Lipiec.
Février,	Luty.	Août,	Sierpień.
Mars,	Marzec.	Septembre,	Wrzesień.
Avril,	Kwiecień.	Octobre,	Październik.
Mai,	Maj.	Novembre,	Listopad.
Juin,	Czerwiec.	Décembre,	Grudzień.

En Janvier, **w** Styczniu.
Au mois de Janvier, **w miesiącu** Styczniu.

L'hiver, zima.	L'été, lato.
Le printemps, wiosna.	L'automne, jesień.

En { hiver / été / automne } **w** { zimie. / lecie. / jesieni. } **au** printemps, **na** wiosnę.

Dimanche,	Niedziela.	Jeudi,	Czwartek.
Lundi,	Poniedziałek.	Vendredi,	Piątek.
Mardi,	Wtorek.	Samedi,	Sobota.
Mercredi,	Środa.		

Il est arrivé dimanche dernier.	Przybył w przeszłą niedzielę.
Tu es parti jeudi le onze*) janvier.	Pojechałeś we czwartek 11-go stycznia.
Les onze premiers jours...	Pierwsze jedenaście dni...

*) Chociaż **onze** i **onzième** zaczynają się od samogłoski, nigdy się nie używa przed niemi **l'**, tylko **le, la**; **les** nie łączy się z **onze** lub **onzièmes.**

un roi, król.
un roi de France, król francuski (XLVII).

un empereur, cesarz.
un empereur d'Autriche, cesarz austryacki.

102. — C'est aujourd'hui le 22 avril 1890. Napoléon premier est mort le cinq mai mil huit cent vingt-et-un. Mes parents sont partis dimanche le neuf novembre. Madame R. a écrit une lettre le quinze juillet. Ils ont envoyé leur réponse mardi le dix-huit avril. Votre professeur est parti le premier juillet pour Zakopane. Notre docteur est parti pour Méran le vingt-trois octobre. Nous avons rencontré vos amis vendredi dernier. L'empereur d'Autriche a été à Cracovie Le propriétaire de notre maison est parti de Rome le dix-neuf décembre et il est arrivé à Cracovie le vingt-quatre à dix heures du matin. Qui a été lundi chez le médecin avec madame votre mère? Les hommes vieux n'aiment pas l'hiver. En été nous dînons au jardin. La campagne est très agréable au printemps. Madame la princesse de S. arrivera en février à Varsovie.

103. — Twoja mleczarka przyniosła śmietany we środę, ona przyniesie jej (en) jeszcze w sobotę. Kupiłem dwudziestego szóstego tego miesiąca piętnaście funtów mięsa u twojego rzeźnika. Mamy dziś środę, piątego listopada tysiąc ośmset ośmdziesiątego czwartego roku. Pan hrabia jest od dwóch tygodni w Krakowie. On był trzy miesiące we Włoszech. Mieszkamy od trzech kwartałów w tym domu. Oni mieszkają u nas od dziewiątego czerwca. Karol dziewiąty, król francuski, żył w szesnastym wieku; cesarz Napoleon trzeci w dziewiętnastym. Księżna pani mieszka w lecie na wsi a w zimie w Warszawie. Szwaczka przyniesie dobrą suknię wełnianą dla naszej starej służącej. O której godzinie odjechali? Pojechali o wpół do piątej z rana. Henryk trzeci był królem Polskim i Francuskim (XLVII). Ci Włosi przybyli szóstego października z Rzymu. Za piętnaście lat będziemy już w dwudziestym wieku.

LIII.

Adjectifs déterminatifs indéfinis. Określniki nieoznaczone.

aucun, aucune; } żaden, żadna. } wymagają, żeby słowo było
nul, nulle; } } z przeczeniem **ne**.
quelque, jaki, jaka.
chaque, każden, każda.

quelques, kilku, kilka.
plusieurs, kilku, kilka.

certain*), certaine; pewien, a. certains, certaines; pewni, pewne.
tel, telle; taki, taka. tels, telles; tacy, takie.
quel, quelle; jaki, jaka. quels, quelles; jacy, jakie.
quelconque, jakibądź, jakabądź; jakikolwiek, jakakolwiek. quelconques, jacybądź, jakiebądź; jacykolwiek, jakiekolwiek.

I. Te określniki używają się przed rzeczownikami bez rodzajników.

II. **quelconque**, używa się tylko po rzeczowniku poprzedzonym przez **un, une, des**, lub przez rodzajnik cząstkowy **du, de la, des**.

Impératif.	**Tryb rozkazujący.**
Donne, daj.	Ne donne pas, nie daj.
donn**ons**, dajmy.	ne donnons pas, nie dajmy.
donn**ez**, dajcie.	ne donnez pas, nie dajcie.

Impératif urabia się z **Présent de l'Indicatif** odrzucając zaimki 2-ej osoby l. pojedynczej i 1-ej i 2-ej l. mnogiej. Końcówka **s** liczby pojedynczej znika w I-ej konjugacyi, — wraca jednak przed zaimkami **en, y**, (ob. 124 a). Przed przyimkiem **en** nie pisze się **s** (124 a).

demander, prosić, żądać. (W polskim języku mówi się **prosić kogo o co**, we francuskim zaś **prosić co komu**).

Je demande une plume à Charles. — Proszę Karola o pioro (dosłownie: Proszę o pióro Karolowi).

un voyage, podróż. — un voyageur, podróżny.

As-tu { quelques / plusieurs } livres? J'**en** ai.

Rzeczownik poprzedzony określnikiem nieoznaczonym zastępuje się zaimkiem **en**.

104. — Notre servante donne chaque jour quelques morceaux de pain aux pauvres. Ce propriétaire a envoyé plusieurs livres de beurre pour mes amis. Prêtez un peu d'argent à ce pauvre paysan. Quelle réponse donneras-tu à ton professeur? Votre cousin demande un livre quelconque. Quel volume as-tu lu? J'ai lu le troisième. Certains fruits sont très chers. Quel livre cherches-tu? Je cherche le vieux livre anglais de ma mère. Rencontrerez-vous plusieurs vieux

*) Un homme **certain**, człowiek pewny (na którego można liczyć).

amis chez votre oncle? J'en rencontrerai. Donne un petit-verre de vin à cet enfant, il est très malade. Ils ont trouvé dans sa cave quelques bouteilles très anciennes. Apportez du fromage quelconque. Louis demande-t-il un livre quelconque? Quels habits le tailleur apportera-t-il demain? Il apportera les vôtres. Il apportera ceux de Louis. Nous avons écrit quelques fois à Charles. Je n'ai aucune nouvelle.

105. — O której godzinie obiadujecie? Obiadujemy każdego dnia o pierwszej, dziś będziemy obiadowali o wpół do trzeciej. Pokażę kilka nowych książek naszemu profesorowi, on lubi nowe książki. Czy wasze korale są droższe od moich? Wasze kosztują dwadzieścia i kilka złotych więcej niż moje. Ten podróżny odbył (zrobił) kilka podróży po Ameryce? Gdzie jest Karol? Jest w swoim pokoju na pierwszem piętrze. Nie stracilismy żadnej minuty. Jest temu kilka dni, jak jego dziadek umarł. Ten wieśniak szuka jakiejbądź siekiery. Ci kupcy otrzymali kilka ptaków z Ameryki. Gdzie poszedł wasz służący? Szuka powozu jakiegobądź dla mojej ciotki. Przynieście jakiegokolwiek papieru. Jakie ubranie krawiec zrobił? Zrobił ubranie szare dla tego dzierżawcy. Nie szukaj pana R,; on obiaduje z kilkoma przyjaciółmi u pana adwokata N. Ludwik czternasty, król francuski, umarł w roku tysiąc siedmset piętnastym. Widziałem twego syna na placu Teatralnym.

LIV.

Określniki nieoznaczone **tout, autre, même,** używają się z rodzajnikami i innemi określnikami, z tą różnicą, że rodzajnik lub określnik następuje po **tout,** gdy przeciwnie poprzedza **autre, même.**

Tout le jardin, cały ogród. tous les jardins, wszystkie ogrody.
toute la maison, cały dom. toutes les maisons, wszystkie domy.

Tout le monde, cały świat; wszyscy (należący do jednego towarzystwa).

Tout notre charbon, wszystek nasz węgiel. Tous nos enfants, wszystkie nasze dzieci.
toute cette église, cały ten kościół. toutes ces tasses, wszystkie te filiżanki.

L'autre livre, druga / inna książka. les autres livres, inne książki.

un autre livre, inna książka. d'autres livres, inne książki.

notre autre plume, nasze drugie / inne pióro. nos autres plumes, nasze inne pióra.

cette autre plume, to drugie / inne pióro. ces autres plumes, te inne pióra.

quatre autres livres, cztery inne książki.

le même encrier, **ten sam** kałamarz. **les mêmes** voisins, **ci sami** sąsiedzi.
la même église, **ten sam** kościół. **les mêmes** nouvelles, **te same** wiadomości.

une école, szkoła. un climat, klimat.
une personne, osoba. un bien, majątek.
un cordonnier, szewc. inviter, zaprosić.
une affaire, interes, sprawa. Je suis venu, przyszedłem (XXII).
une faute, błąd. nous sommes venus.
L'Angleterre, Anglia. La Suède, Szwecya.
du monde, gości. Il a du monde, ma gości.
As-tu acheté un autre livre? J'**en** ai acheté un autre.

106. — J'ai vendu tous mes livres. Il a connu tous tes frères. Apportez tous les cahiers de mon neveu. Tous les voyageurs ne sont pas aussi heureux dans leurs voyages. Cette vieille servante a perdu tout son argent. Nous rencontrerons tout le monde chez notre tante. Le propriétaire de ce village a invité tous les enfants de l'école. Cherche l'autre livre. Vos soeurs ont reçu d'autres éventails. C'est une autre affaire. Mes autres bottes sont plus grosses. Ces généraux ont acheté d'autres chevaux. Leurs autres bottines ne sont pas sèches. Février a vingt-huit jours, les autres mois sont plus longs. Ce sont les mêmes habits. Ils ont fait les mêmes fautes. Elles ont été dans la même classe. Ces Français et ces Italiens ont parlé aux mêmes personnes. Les pays septentrionaux n'ont pas le même climat que les pays méridionaux. Ils n'ont invité aucun Italien.

107. — Wszyscy moi uczniowie są grzeczni. Wszyscy uczniowie przybyli o godzinie ósmej. Nasza mleczarka sprzedała wszystko swoje mleko i wszystką swoją śmietanę. Wszystkie te zabawki są dla waszych milutkich dzieci. Wszystkie szyby tego kościoła są bardzo piękne. Czy kupiliście inną krawatkę? Kupiłem inną. Szewc zrobił inne kamaszki dla małego Henryka. Oni przyszli o innej godzinie. Czy ci podróżni byli we wszystkich krajach Europy? Nie byli w Anglii

i w Szwecyi. Czy wasi rodzice mieszkają jeszcze w tym samym domu? Nie mieszkają już (więcej) w tym samym domu, mieszkają na innej ulicy. Czy macie jeszcze tę samą służącą? Mamy inną. Ci panowie jedzą zawsze obiad o tej samej godzinie. O której godzinie? O wpół do szóstej wieczorem. Czy zaprosiłeś wszystkich swoich przyjaciół? Moi sąsiedzi przyszli z wszystkiemi swojemi dziećmi. Będę miał dużo gości, bo moi krewni przybędą jeszcze ze swojemi córeczkami. Ten młody człowiek stracił cały swój majątek.

LV.

Tout le jour, cały dzień

tous les jours { wszystkie dni. / co dzień.

toute la semaine, cały tydzień.

toutes les semaines, { wszystkie tygodnie. / co tydzień.

tout le lundi, cały poniedziałek.

tous les lundis, { wszystkie poniedziałki. / co poniedziałek.

toute l'année. cały rok.

toutes les années. { wszystkie lata. / co rok.

une femme, kobieta.
la femme de mon voisin, żona mego sąsiada.
Quel âge as-tu? Ile masz lat?
Quel âge a ton frère? Ile twój brat ma lat?

une promenade, przechadzka.
à la promenade, na przechadzce.
Je suis allé à la promenade.
J'ai dix ans, mam dziesięć lat.
Il a six ans et demi, ma sześć lat i pół.

108. — Elle est tous les jours à l'école. Elle n'est pas tout le jour à l'école. As-tu écrit toutes les semaines une lettre à ta mère? J'en ai écrit une toutes les deux semaines. Madame la comtesse n'a pas passé tout le mois à la campagne. Avez-vous lu tout le livre? Je l'ai lu. Elle a appris toute sa leçon. Je dîne tous les jours chez mon oncle. Cet Espagnol demeure toute l'année à la campagne. Donne un morceau de pain à ce mendiant. Je donnerai tout ce morceau à ce pauvre paysan. Aurez-vous du monde aujourd'hui? Nous aurons aujourd'hui beaucoup de monde, tous nos amis arrivent de la campagne. Ces détails sont dans un autre livre. Tes habits sont dans l'autre chambre.

Avez-vous aussi invité la femme de Louis? Elle est venue avec tous ses enfants.

109. — Czy byliście na przechadzce? Odbyliśmy (zrobiliśmy) dobrą przechadzkę? O której godzinie poszliście na przechadzkę? Poszliśmy na przechadzkę o dziewiątej. Jesteśmy co dzień dwie godziny na przechadzce. Nasza służąca była cały dzień w (à) kościele. One spotykają co niedziela waszą siostrę. Mój brat rozdał (dał) wszystkie swoje stare ubrania ubogim. Byliśmy dwa miesiące na wsi; piliśmy co rano litr mleka świeżego. Król francuski. Henryk czwarty, był dobrym wodzem (jenerałem). Mamy kilka interesów na wsi. Pan hrabia ma wiele interesów w Krakowie, on jest od tygodnia w tem mieście. Czy macie jakiekolwiek wiadomości od pana adwokata J.? Mamy złe. Byliśmy w tych samych miastach i znaliśmy te same osoby. Nasz lekarz mieszka na Rynku.

110. — Ile lat ma twoja siostra? Ma siedm lat. A twój brat Jan? Ma jedenaście lat i cztery miesiące. Moja krewna Joanna będzie miała w styczniu dziewięć lat. Mała Karolina będzie miała we środę cztery lata. Cesarz Napoleon trzeci umarł w Anglii w roku tysiąc ośmset siedmdziesiątym drugim. Byliśmy co rok na wsi. Wiosna jest najpiękniejszą porą roku. Widziały każdego dnia waszego siostrzeńca. Pożycz inną książkę twojemu bratu. Byliśmy na przechadzce z kilkoma przyjaciółmi. Czy pan mieszka na tem samem piętrze, co pan radca L.? Nie, on mieszka na pierwszem piętrze, mieszkam na drugiem. Która godzina jest teraz? Jest teraz kwadrans na siódmą. Karol dwunasty, król Szwecyi, żył w ośmnastym stuleciu. Wuj Ludwik będzie miał gości jutro.

Interrogation. — Pytanie.

LVI.

Qui?	Kto? Kogo?
Qui a vu mon frère?	**Kto** widział mego brata?
De qui as-tu reçu cette lettre?	**Od kogo** otrzymałeś ten list?
À qui a-t-il envoyé ce livre?	**Komu** posłał tę książkę?
À qui est ce livre?	**Czyja** ta książka? / **Do kogo** należy ta książka?
Qui as-tu rencontré?	**Kogo** spotkałeś?
Chez qui avez-vous dîné?	**U kogo** jedliscie obiad?
Avec qui es-tu venu?	**Z kim** przyszedłeś?
Pour qui est ce livre?	**Dla kogo** jest ta książka?

Que? quoi?	Co?
Que donnez-vous à cet enfant?	**Co** dajecie temu dziecku?
Que cherches-tu?	**Czego** szukasz?
Que demande-t-il?	**O co** się pyta?
Que demande cet homme?	**O co** się pyta ten człowiek?
De quoi parlez-vous?	**O czem** mówicie?
De quoi cet homme parle-t-il?	**O czem** mówi ten człowiek?
À quoi pensez-vous?	**O czem** myślicie?
Sur quoi as-tu mis tes gants?	**Na czem** położyłeś swoje rękawiczki?
Avec quoi a-t-il écrit cette lettre?	**Czem** pisał ten list?
Quel?	Jaki? Który?
Quel beurre as-tu acheté?	**Jakie, które** masło kupiłeś?
J'ai acheté du beurre salé.	Kupiłem masło solone.
J'ai acheté celui de votre laitière.	Kupiłem masło od waszej mleczarki.
De quel épicier as-tu acheté ce sel?	**Od którego** kupca korzennego kupiłeś tę sól?
A quelle femme as-tu donné ce panier?	**Której** kobiecie dałeś ten koszyk?
Dans quels jardins as-tu été?	**W których (jakich)** ogrodach byłeś?
Sur quelles montagnes ont-ils été?	Na **jakich (których)** górach byli?
Est-ce que?	Czy?
Est-ce que tu as vu mon oncle?	= **As-tu vu** mon oncle?
Est-ce qu'ils ont écrit à votre père? (XXVIII). =	**Ont-ils écrit** à votre père?

Forma pytania, którą niżej podajemy, używa się dla grzeczności albo dla uniknienia niedogodnej wymowy.

a) O osobach:

Qui est-ce qui? Kto?

Qui est-ce qui a parlé?	Kto mówił?
Mon frère.	Mój brat.

Qui est-ce que? Kogo?

Qui est-ce que vous avez vu?	Kogo widzieliście?
Votre frère.	Waszego brata.

b) O rzeczach:

Qu'est-ce qui? Co?

Qu'est-ce qui est perdu?	Co jest zgubione?
Votre livre.	Wasza książka.

Qu'est-ce que? Co?

Qu'est-ce que vous avez lu? Co czytaliście?
· Votre livre. Waszą książkę.

111. — Combien font cinq et sept? Cinq et sept font douze. Combien font cinq fois sept? Cinq fois sept font trente-cinq. Avec qui avez-vous déjeuné hier chez votre oncle? Avec monsieur l'avocat R. Qu'avez-vous mangé? Nous avons mangé du pain avec du jambon. Et qu'avez-vous bu? Monsieur l'avocat a bu du vin blanc et mon oncle de la bière; j'ai bu du vin rouge avec de l'eau. Pour qui as-tu apporté cette douzaine de chemises? Pour ton frère. Qui a fait ces chemises? La couturière de ma tante. Que cherche-t-il dans cette armoire? Il cherche ses chaussettes de laine. De qui parles-tu? Je parle de ton neveu. De quoi parlent-ils? Ils parlent des émaux de votre oncle. Avec qui monsieur votre père a-t-il voyagé? Il a voyagé avec ma mère et mon frère Louis. Avec quoi as-tu mangé ton rôti? Avec de la moutarde et du pain. Qui est-ce qui a apporté ces fruits? Notre jardinier. Qui est-ce que votre oncle a rencontré à Londres? Notre professeur d'anglais. Qu'est-ce qui est écrit sur cette feuille de papier? Un devoir de Jean. Qu'est-ce que vous avez prêté à ce pauvre homme? Un peu d'argent.

112. — Kogo zaprosiłeś? Zaprosiłem Anglika i dwóch Włochów. U kogo byłeś? O czem myśli twój brat? W czem znalazłeś twoje rękawiczki? Jakie mięso jest tłustsze? Co dasz jutro twemu szewcowi? Z kim będziemy śniadali? Gdzie znajdę właściciela tego domu? O co się pyta ten Hiszpan? Kto przyniesie moje buty? Która mąka jest bielsza? Z której szklanki (w której szklance) piłeś? Co pokażesz twemu przyjacielowi? Z kim byłeś u rzeźnika? Komu posłałeś tamte książki? Po (w) których krajach podróżowałeś ze swojemi rodzicami? Kto był w Berlinie? W co włożyłeś to masło? Co jest napisane na tym domu? Co widziałeś w (twej) podróży? Ile kosztują te noże? W którym kościele widziałeś piękne szyby? Co jest w twej komodzie? Kogo znałeś w Petersburgu?

Pronoms. Zaimki.

LVII.

Używaliśmy już zaimków w IX, XV, XVI, XVIII, i ze zdań dotąd opracowanych można było zauważyć, że rzeczo-

wnika nie powtarza się w zdaniu, jak również w odpowiedzi, jeżeli rzeczownik już był wyrażony w pytaniu. Tutaj trzeba jeszcze zaznaczyć, że zaimek zawsze musi być używany w języku francuskim, chociaż w języku polskim nie używa się go wcale.

Avez-vous vu mon oncle?	Je l'ai vu.
As-tu écrit une lettre?	J'**en** ai écrit une.
A-t-il acheté du papier?	Il **en** a acheté, i t. d.

Gdyby po francusku powiedziano tylko: *J'ai vu, J'ai écrit, J'ai acheté*, jak to się mówi po polsku, Francuz nie zrozumiałby tego, bo nie wiedziałby **co** widziałem, **co** pisałem **co** kupił.

Zwracamy więc uwagę, żeby zawsze zaimka odpowiedniego używać a nie opuszczać go nigdy.

W języku francuskim mamy pięć rodzajów zaimków: osobiste, wskazujące (XV), dzierżawcze (XVI), względne i nieoznaczone.

Pronoms personnels. Zaimki osobiste.

a) Poznaliśmy dotąd z czasów, którychśmy używali, że w konjugacyi francuskiej słowo jest zawsze poprzedzone zaimkiem osobistym: **Je** cherche, **tu** cherches, **il** cherche, **elle** cherche, **nous** cherchons, **vous** cherchez, **ils** cherchent, **elles** cherchent. Z tych zaimków: **je, tu, il, ils,** używają się **tylko** przy słowie: albo przed niem, w formie twierdzącej lub przeczącej; albo po niem, w formie pytajnej. — **Elle, elles, nous, vous,** używają się jeszcze jak w *b).*

b) Następujące zaimki używają się same, bez słowa:

Moi, ja.	**lui**, on.	**nous**, my.	**eux**, oni.
toi, ty.	**elle**, ona.	**vous**, wy.	**elles** one.

Qui est-ce qui a écrit cette lettre?	Kto pisał ten list?
Moi. — Lui. — Eux. — Nous.	Ja. — On. — Oni. — My.

Przed tymi zaimkami można używać wszelkich przyimków, według stosunku, który się chce wyrazić.

chez moi, u mnie, do mnie.	de nous, od nas.
par toi, przez ciebie.	à vous, do was, wam.
avec lui, z nim.	sans eux, bez nich.
pour elle, dla niej.	contre elles, przeciw nim.
Il est à moi, należy do mnie; jest mój.	Il n'est pas à moi, nie należy do mnie, nie jest mój.

sans, bez.
porter, nosić, zanieść.
contre, przeciw.
Oui, tak. Non, nie.

113. — Qui a trouvé ces clous? Moi. Où as-tu vu madame la comtesse? Chez elle. Pour qui a-t-il acheté cette montre? Pour moi. À qui monsieur le professeur donnera-t-il ces livres? À eux. Où ce garçon est-il-allé? Chez toi. Avec qui porterez-vous cette table? Avec lui. Par qui ont-ils reçu cette nouvelle? Par moi. À qui monsieur le baron prêtera-t-il ses chevaux et sa voiture? À nous. Où as-tu vu cette institutrice? Chez nous. Sont-elles allées avec notre servante? Elles sont allées sans elle. De qui madame R. a-t-elle reçu une lettre? De son frère. Où dîneront-ils demain? Chez leur soeur ou chez nous. Avez-vous été contre mon frère? Non, j'ai été pour lui. Je serai demain chez moi.

114. — Czy będziecie jedli kolacyę u nich? Nie, będziemy jedli kolacyę u nas. Dla kogo robią one te suknie? Dla mojej siostry i dla mnie. Przez kogo posłał te piękne kwiaty? Przez niego. Czy będziesz jutro u mnie? Nie, będę u pana adwokata J. Czy poszli do ciebie? Tak, poszli do mnie. On jest zawsze przeciwko nim. One będą jadły śniadanie bez nich. Byłem u ciebie i u twojego sąsiada. Dla kogo kupiła węgli? Dla nich. U kogo będziesz mieszkał w Wiedniu? U ciebie. Czy będziesz mieszkał u Karola? Nie, nie będę mieszkał u niego. U kogo byłeś? Byłem u siebie. Gdzie była pani dyrektorowa? U nas.

LVIII.

c) **Le, la, les,** (XVIII) zastępuje rzeczownik określony i **poprzedza słowo.**

Cherches-tu **ton frère?**	Je **le** cherche. Je ne **le** cherche pas.
Demandez-vous **ces cahiers?**	Je **les** demande. Je ne **les** demande pas.
A-t-il vu **le frère de Charles?**	Il **l'a** vu. Il ne **l'a** pas vu.

Z tych przykładów widzimy, że przeczenie nie ma wpływu na używanie tego zaimka, tak jak go nie miało na rodzajnik określony (XVII).

As-tu reçu **ton livre?**	Je **l'ai** reçu. Je ne **l'ai** pas reçu.

As-tu reçu **tes livres?** — Je **les** ai reçus. Je ne **les** ai pas reçus.

A-t-il écrit **cette lettre?** — Il **l'a** écrite. Il ne **l'a** pas écrite.

A-t-il écrit **ces lettres?** — Il **les** a écrites. Il ne **les** a pas écrites.

Z tych ostatnich przykładów wynika, że imiesłów (reçu, écrit), który następuje po zaimku **le, la, les**, jest tego samego rodzaju i liczby, co on.

un garçon, chłopiec.
quand, lorsque, } kiedy.
J'ai dit, powiedziałem.

pourquoi? dla czego?
car, parce que, } bo.
Pourquoi **as-tu** lu cette lettre?

L'as-tu vu? Czyś go widział?
Le cherche-t-il? Czy go szuka?
La prêtez-vous? Czy ją pożyczacie?
Mon oncle l'a-t-il rencontré? Czy mój wuj go spotkał?

Les as-tu vus? Czyś ich widział?
Les cherche-t-il? Czy ich szuka?
Les prêtez-vous? Czy je pożyczacie?

W zdaniach pytajnych, jak widzimy, zaimki **le, la, les,** zaczynają zdanie, jeżeli podmiot nie jest rzeczownikiem.

Zaimek **le** zastępuje czasami całą część zdania, w takim razie jest nieodmienny i tłómaczy się w polskim języku przez **to.**

Avez-vous écrit **que je suis malade?** — Czyś napisał żem chory?
Je **l'**ai écrit. — Napisałem **to.**

115. — As-tu vu ces belles fleurs? Je les ai vues. As-tu reçu leur lettre? Je ne l'ai pas reçue. Où avez-vous vu la couturière? Je l'ai vue chez ma mère. Qu'a-t-elle apporté? Elle a apporté une belle robe de soie pour Louise. Le rencontreras-tu demain? Je ne le rencontrerai pas. Pourquoi? Parce que je ne serai pas à Cracovie. Où demeure-t-elle à présent? Elle demeure dans la même maison que ma mère, mais au troisième étage. Ces élèves ont-ils appris leur leçon? Ils l'ont apprise. Quand? Hier. Où as-tu rencontré monsieur l'avocat J.? Je l'ai rencontré dans le jardin de monsieur le comte de R. Ces propriétaires ont-ils vendu leur ferme? Ils l'ont vendue. Avez-vous connu les fils de monsieur le comte S.? Je ne les ai pas connus, mon cousin les a connus à Paris. As-tu dit que je suis à la campagne? Je l'ai dit.

116. — Czy szwaczka przyniosła moje koszule? Przyniosła je. Czy szukasz swego zeszytu? Nie szukam go. Czy twój brat da swoje stare ubrania temu biednemu chłopcu? Nie da ich, bo je dał wczoraj synowi naszej starej służącej. Czy ten Włoch lubi kawę (XXIV)? Lubi. Kiedy krawiec przyniesie moje ubrania? Przyniesie je jutro. On ich nie przyniesie dziś, ale jutro. Dla czego nie jadacie tego mięsa? Nie jadam go, bo jest zanadto tłuste. Czy szewc przyniósł już buty Henryka? Jeszcze ich nie przyniósł. Czy powiedział że jest biedny? Powiedział (to). Czy pisali, że ci jenerałowie angielscy są chorzy? Nie pisali (tego). Ile kosztuje centnar węgli? Kosztuje trzydzieści dziewięć centów. Czyj ten ogród? Jest to ogród publiczny. Gdzie jest wasza piękna książka włoska? Pożyczyłem ją mojej kuzynce. Czy ją przyniesie jutro? Przyniesie, bo ją już przeczytała. Czy go widziałeś wczoraj? Nie widziałem go. Komu pożyczyłeś swojego pióra? Pożyczyłem go Henrykowi. Czy go pożyczysz także Ludwikowi? Pożyczę go także Ludwikowi.

LIX.

d) **En.** Używaliśmy już tego zaimka w IX, X, XXVIII, XXIX, XXXI, XXXIII.

Tu dodajemy jeszcze, że zaimka **en** używa się w ogólności w miejscu imion, oznaczających rzeczy lub zwierzęta, poprzedzonych przyimkiem **de.** Używa się też w miejscu imion osób, ale wtedy tylko. gdy nie ma dwuznaczności.

Jeżeli zatem pytam: Avez-vous parlé **de mes affaires?** (ponieważ **mówić o,** tłómaczy się przez **parler de),** odpowiem: **J'en** ai parlé.

Przypominam też, że zaimek **en** nie wpływa na rodzaj lub liczbę imiesłowu i poprzedza słowo.

(IX) As-tu écrit **une** lettre?	J'**en** ai écrit une.
(XXVIII) Avez-vous mangé **de la** soupe?	J'**en** ai mangé.
(XXXI) Avez-vous **assez de** papier?	J'**en** ai assez.
(XXXIII) Avez-vous bu **un verre de vin?**	J'**en** ai bu un, deux, etc.
Ont-ils **parlé de** nos chevaux?	Ils **en** ont parlé.
En as-tu apporté?	Czyś przyniósł?
Mon père **en** a-t-il parlé?	Czy mój ojciec o niem mówił?

une maladie, choroba.
une chanson, piosnka.
chanter, śpiewać.
jouer **de**, grać **na** (instrumencie).
un piano, fortepiano.
un violon, skrzypce.

117. — Ta soeur a-t-elle acheté un piano? Elle en a acheté un. Le domestique a-t-il apporté le violon de Charles? Il l'apportera dans une heure. Ont-ils déjà acheté des chaussettes? Ils n'en ont pas encore acheté. Avez-vous trouvé le crayon de votre cousin? Je l'ai trouvé. Donnera-t-il assez d'argent? Il en donnera assez. Qui est-ce qui a apporté ce beau bouquet de roses? Ma soeur l'a apporté pour ma mère. Vos neveux arrivent-ils de la campagne? Ils en arrivent. Monsieur le comte est le plus vieux, il a quatre-vingt-trois ans. Joue-t-il encore du violon? Il en joue encore. En joue-t-il souvent? Il en joue tous les jours. Qu'est-ce que votre servante a acheté? Elle a acheté du sucre. En a-t-elle acheté beaucoup? Elle en a acheté assez.

118. — Czy widziałeś mego brata w Berlinie? Widziałem go w tem mieście już temu dwa miesiące. Gdzie jest teraz? Pojechał ze swoim profesorem do Włoch. On będzie za dziesięć dni w Rzymie. Czy pomówisz z twoją matką o swoich butach? Pomówię (o nich). Czy twoja siostra gra na fortepianie? Gra (na niem). Czy mleczarka przynosi dosyć mleka? Przynosi dosyć. Gdzie była ta pani? Była u kupca korzennego. Co kupiła? Kupiła kawy. Kupiła dużo? Kupiła dwa funty i pół. Kto będzie śpiewał dziś? Moje siostry będą śpiewały. Czy one śpiewają tę piękną piosnkę? Śpiewają. Nie śpiewają jej. Czy ten Niemiec gra na skrzypcach? Gra. Gra on często? Gra co wieczór w zimie. Dla czego zaprosiłeś tych chłopców? Zaprosiłem ich, bo są bardzo pilni. Z kim mówiłeś o chorobie swojej matki? Mówiłem o niej z naszym lekarzem.

LX.

e) **Lui, leur,** jemu, jej, im, do niego, do niej, do nich. Zaimek ten odpowiada polskiemu trzeciemu przypadkowi i wtedy używa się tylko przed słowem i to bez przyimka; tem różni się od **lui,** o którem mowa w LVII *b).* Odnosi się on tylko do osób i jest jednaki dla obydwu rodzajów.

Je **lui** ai écrit.	Pisałem do niego, do niej.
Nous **leur** avons envoyé un livre.	Posłaliśmy **im** książkę.
Lui as-tu donné cette lettre?	Czy dałeś **mu** (jej) ten list?
Leur a-t-il vendu du drap?	Czy **im** sprzedał sukno?

Uwaga. Jeżeli **le, la, les**, używa się w tem samem zdaniu, co **lui, leur**, to pierwszy poprzedza drugi. W języku francuskim te zaimki musi się wyrazić, w polskim można je opuszczać.

Avez-vous prêté votre plume à votre soeur? — à vos soeurs?	Czy pożyczyłeś swoje pióro swojej siostrze? — swoim siostrom?
Je **la lui (leur)** ai prêtée.	Pożyczyłem (je jej) (je im).
La lui as-tu prêtée?	Czy pożyczyłeś (je jej)?

Gdy zaś **lui, leur**, używa się z zaimkiem **en**, to **lui, leur** poprzedza **en**.

As-tu prêté une plume à ton frère?	Czy pożyczyłeś pióro twemu bratu?
Je **lui en** ai prêté **une**.	Pożyczyłem mu (jedno).
Je ne lui en ai pas prêté.	Nie pożyczyłem mu.
As-tu envoyé des pommes à tes amis?	Czy posłałeś jabłka twoim przyjaciołom?
Je **leur en** ai envoyé.	Posłałem (im je).
Je ne leur en ai pas envoyé.	Nie posłałem (im ich).
Leur en as-tu envoyé?	Czyś im posłał (z tych)?

Je **le lui** ai dit. powiedziałem mu to.	Je **lui en** ai parlé, mówiłem mu o tem.
tu **la leur** as dite.	tu **leur en** as parlé.
il **les lui** a dits.	il **lui en** a parlé.
elle **les leur** a dites.	elle **leur en** a parlé.
nous **le lui** avons dit.	nous **lui en** avons parlé.
vous **la leur** avez dite.	vous **leur en** avez parlé.
ils **les lui** ont dits.	ils **lui en** ont parlé.
elles **les leur** ont dites.	elles **leur en** ont parlé.

Ce soir, dziś wieczór.	ce matin, dziś rano.
hier matin, wczoraj rano.	demain soir, jutro wieczór.

119. — A-t-il écrit à son frère? Il lui a écrit. As-tu envoyé ce livre? Je l'ai envoyé. As-tu envoyé ce livre à ton ami? Je le lui ai envoyé. As-tu apporté une orange? J'en ai apporté une. As-tu apporté une orange à ta soeur? Je lui en ai apporté une. Avez-vous écrit à vos parents? Nous leur avons écrit. Avez-vous écrit ces lettres? Nous les avons écrites? Avez-vous envoyé ces lettres à vos parents? Nous les leur avons envoyées. Demanderez-vous des pommes? Nous en demanderons. Demanderez-vous des pommes à vos voisins? Nous leur en demanderons. Nous ne leur en demanderons pas. Quand sont-elles arrivées? Elles sont arrivées mardi

à six heures du soir. Où sont-elles allées? Elles sont allées chez nous. Les avez-vous vues? Nous ne les avons pas vues, mais nos soeurs les ont vues chez madame S. Elles leur ont parlé de leurs amies. Leur ont-elles aussi parlé de Louise? Non. Comment as-tu parlé à ce Français? Je lui ai parlé en allemand, parce que je ne parle pas le français.

120. — Czy będziecie widzieli (spotkacie) dzisiaj pana mecenasa R.? Spotkamy go dziś wieczór u pana hrabiego L. Czyście mu mówili o tej wiadomości? Jeszcze nie. Czy wasz ojciec kupił suknie nowe waszym siostrom? Nie kupił. Do kogo pisaliście? Pisaliśmy do naszych rodziców. Czy pisaliście często do nich? Pisaliśmy do nich co tydzień. Czy pan baron pożyczył pieniędzy temu dzierżawcy? Pożyczył mu pięć set złotych austryackich. Czyście im pokazali wasz zegarek złoty? Pokazałem (im go). Czy ta mleczarka sprzedała im mleka? Nie sprzedała. Byłem dziś rano u naszego lekarza, mówiłem mu o was. Czy spotkałeś Karola? Tak, spotkałem go na ulicy. Mówiłeś mu o moim interesie? Mówiłem (mu o nim). Co powiedział? Powiedział, że pomówi o nim z panem radcą M. Gdzie jest wasza matka? Jest w Paryżu od tygodnia. Czyście już do niej pisali? Tak, pisaliśmy piękny list po francusku.

LXI.

f) Zaimka **y** używa się przed słowem w miejscu rzeczowników rzeczy lub zwierząt, poprzedzonych przyimkiem **à** (**y** jest również przysłówkiem i znaczy **tam**).

A-t-il pensé **à vos fleurs?**	Il **y** a pensé.
As-tu été **à l'église?**	Czy byłeś w kościele?
J'**y** ai été.	Byłem (w nim).
Ont-ils été **à Vienne?**	Ils **y** ont été.

Le, la, les poprzedza zawsze **y.**

Je l'**y** ai vu.	L'**y** as-tu vu?
Nous ne **les y** avons pas rencontrés.	Nie spotkaliśmy ich (w niem).

Jeżeli mowa o osobach, używa się zwykle:

de lui, d'eux, d'elle, d'elles, a nie **en;** i **à lui, à elle, lui, à eux, à elles, leur,** a nie **y.**

A-t-il reçu ce livre de son ami?	Czy dostał tę książkę od swego przyjaciela?

Il ne l'a pas reçu **de lui.**	On jej nie otrzymał od niego.
As-tu écrit à ton frère?	Czyś pisał do swego brata?
Je **lui** ai écrit.	Pisałem (do niego).
J'ai écrit à ma mère et **à lui.**	Pisałem do mojej matki i **do niego.**

Jouer à, grać w (grę).	le temps, czas.
Jouer aux échecs, grać w szachy.	quelque temps, jakiś czas.
Jouer aux dames, grać w warcaby.	un jeu, gra, zabawa.
„ aux quilles, grać w kręgle.	les vacances, wakacye.

Je suis **à** l'école, **à** l'église, **à** la maison, **à** la promenade, **au** théâtre, **au** concert, **au** bal, **à** l'hôpital.	Jestem **w** szkole, **w** kościele, **w** domu, **na** przechadzce, **w** teatrze, **na** koncercie, **na** balu, **w** szpitalu.

121. — Avez-vous été à l'église? J'y ai été. Y avez-vous vu notre servante? Nous l'y avons vue. À qui avez-vous écrit cette lettre? A notre frère. Lui avez-vous aussi écrit que Jean est parti pour Londres avec monsieur le comte de Z.? Je **le** lui ai écrit. Monsieur votre père a-t-il des nouvelles de madame la baronne de S.? Il n'en a pas depuis quelque temps, il a reçu d'elle une lettre il y a trois semaines. Jouerez-vous aux quilles avec nous? Nous n'y jouerons pas, nous n'aimons pas ce jeu. Monsieur votre oncle joue-t-il aux échecs? Il y joue. Y joue-t-il souvent? Il y joue tous les soirs avec mon père. À quel jeu ces demoiselles joueront-elles? Elles joueront aux dames. As-tu pensé à mon affaire? J'y ai pensé, c'est une très bonne affaire. Penses-tu souvent à Joseph? Je pense à lui tous les jours. Est-il allé au concert? Il y est allé.

122. — Czy wasze dzieci były dziś w szkole? Były. Czy kucharka poszła do kuchni? Poszła. Nie poszła. Gdzie jest wasz syn? Jest w szkole. O której godzinie poszedł (do niej)? Poszedł o trzy kwadranse na ósmą. Gdzie byliście podczas wakacyi? Byliśmy na wsi. Graliście (na wsi) w kręgle? Graliśmy dosyć często. Czy służąca poszła do piwnicy? Poszła. Czy ci uczniowie myśleli o swoich lekcyach? Myśleli. Coście dostali od tego dzierżawcy? Dostaliśmy od niego dużo mleka i śmietany. Czy wasz przyjaciel gra w warcaby? Gra, gra bardzo często. Czy byłeś na koncercie tego Włocha? Byłem. Gdzie byliście wczoraj wieczór? Byliśmy w teatrze z naszymi sąsiadami. Czy widzieliście dużo ludzi? Nie widzieliśmy (w teatrze) dużo ludzi.

LXII.

g) **Me. Te. Nous. Vous.** Zaimki te używają się przed słowem i odpowiadają: 1) w zdaniu twierdzącem czwartemu przypadkowi polskiemu, w przeczącem zaś drugiemu; 2) w zdaniu twierdzącem i przeczącem trzeciemu przypadkowi.

Il **me** loue, chwali **mnie.**	Il ne **me** loue pas, nie chwali **mnie.**
Il **me** donne ce livre.	Daje **mi** tę książkę.
Il ne **me** donne pas ce livre.	Nie daje **mi** tej książki.
Nous cherche-t-il?	Czy **nas** szuka?
Votre père **vous** a-t-il blâmé?	Czy wasz ojciec **was** ganił?

Uwaga. Zaimki te używają się z **le, la, les,** i wtedy poprzedzają zawsze, i odpowiadają 3-mu przypadkowi w języku polskim.

Je **te le** donne, ja ci go daję.	nous **vous le** montrons, pokazujemy wam to.
tu **me la** prêtes, ty mi ją pożyczasz.	vous **me la** demandez, wy mnie o nią prosicie.
il **nous les** apporte, on je nam przynosi.	ils **te les** apportent, oni ci je przynoszą.
Je ne **te le** donne pas, nie daję ci go.	**Te le** donné-je? Czy ci go daję?

Jeżeli **me, te, nous, vous,** są *compléments directs* (czwarty przypadek) to imiesłów z nimi się zgadza w rodzaju i liczbie, jak z **le, la, les.**

Zaimki te łączą się także z **en** i **y.**

Je **t'en** ai envoyé.	Nous **t'y** avons vu.
tu **m'en** as envoyé.	vous **m'y** avez vu.
il **nous en** a envoyé.	ils **nous y** ont vus.
elle **vous en** a envoyé.	elles **vous y** ont vus.
Je ne **t'en** ai pas envoyé.	nous ne **t'y** avons pas vu.
T'en ai-je envoyé?	T'y avons-nous vu?
Il fait, on robi.	Une bague, pierścionek.

123. — Ont-ils reçu leur livre anglais? Ils l'ont reçu. Vous l'ont-ils montré? Ils ne me l'ont pas montré, car ils ne m'ont pas trouvé à la maison. Charles t'a-t-il prêté ses cahiers? Il ne me les a pas prêtés, il les a prêtés à ce jeune Espagnol. Vous a-t-il demandé de l'argent? Il ne m'en a pas demandé, il en a reçu de sa mère. Avez-vous rencontré monsieur le conseiller B.? Je l'ai rencontré. Lui avez-vous parlé

de mon affaire? Je lui en ai parlé plusieurs fois. A-t-il quelque nouvelle de son neveu? Il n'en a pas. Avez-vous envoyé à la ferme de Z.? J'y ai envoyé. mais je n'ai pas encore de réponse. Où avez-vous vu ce Suédois? Je l'ai rencontré à la promenade. Avec qui l'y avez-vous rencontré? Je l'y ai rencontré avec votre neveu. Le cordonnier vous a-t-il envoyé vos bottines? Il nous les a envoyées hier soir.

124. — Gdzie jest moja książka? Pożyczyłem ją mojemu sąsiadowi; przyniosę ci ją jutro. Czy już posłałeś mi list Henryka? Nie posłałem ci go jeszcze. Kiedy otrzymałeś go? Otrzymałem go w sobotę rano. Dla czego nie dałeś mi tego pięknego kałamarza? Nie dałem ci go, bo nie należy do mnie, jest mojego wuja. Czy mój siostrzeniec pokazał ci swój zegarek nowy? Nie pokazał mi go jeszcze; pokaże mi go w sobotę u swej ciotki. Czy pan jenerał był na balu? Był. Kogo widział (na balu)? Widział pana hrabiego F., panią hrabinę de T., pana radcę sądu L. i wiele innych osób. Czy pana też (tam) widział? Widział mnie. Gdzie jest teraz pan C.? Jest w Berlinie. Co tam robi? Jest kupcem. Czy (tam) robi dobre interesa? Robi dobre. O której godzinie byłeś pan w kościele? Byłem (tam) o trzy kwadranse na jedenastą. Jak panu smakowało (Jak pan znalazłeś) to wino? Smakowało mi wybornie. (Znalazłem je wyborne). Czy posłałeś kilka litrów temu stolarzowi? Posłałem mu sześć butelek.

Zaimki osobiste, jak to już poznaliśmy wyżej, używają się zawsze przed słowem. Wyjątek stanowi jedynie **tryb rozkazujący formy twierdzącej** (LIII), gdzie zaimek zawsze się używa po słowie i łączy się z niem za pomocą *trait d'union* (-); **me, te**, zastępują się przez **moi, toi**. W **formie przeczącej** zaimki używają się przed słowem. (Ob. §. LIII).

124 *a)* — Prête-**le** à ton frère. Ne **le** prête pas à ton frère. Cherches-**en**. N'**en** cherche pas. Donne-**leur** tes livres. Ne **leur** donne pas tes livres. Apporte-**la**-lui. Ne **la lui** apporte pas. Prête-**lui-en**. Ne **lui en** prête pas. Montre-**moi** ta bague. Ne **me la** montre pas. Achetez-**les-moi**. Ne **me les** achetez pas. Apporte-**toi** une chaise. Penses-y. Joues-y. Prêtes-en. Manges-en. Arrive en Octobre. Raconte en français.

124 *b)* — Zapalmy go. Nie zapalcie go. Zaproście ich. Nie zapraszajcie ich. Śpiewajcie nam ją. Nie zaśpiewajcie nam jej. Pożyczajcie im z nich. Nie pożyczajcie im z nich. Szukajcie je im. Nie szukajcie ich im. Przynieście mi ją. Nie

przynoście mi jej. Pokażmy mu go. Nie pokazujmy mu go. Śpiewajcie ją. Dajcie je. Nie dajcie ich. Opowiadaj po polsku. Przyjedź w zimie. Pożycz z nich.

LXIII.

Pronoms relatifs. Zaimki względne.

Zaimki względne odnoszą się zawsze do wyrazu już wymienionego, tem się różnią od pytajnych, które zaczynają zdanie. Służą one także do połączenia zdania podrzędnego z głównem.

Qui, który, która, którzy, które; odpowiada pierwszemu przypadkowi polskiemu, a nigdy czwartemu.

Avez-vous vu les dames **qui** sont arrivées hier? — Czy widziałeś panie, **które** przybyły wczoraj?
Il a reçu une nouvelle **qui** est très bonne. — Otrzymał wiadomość, **która** jest bardzo dobra.

Que, którego, który, którą, których, które; odpowiada czwartemu przypadkowi polskiemu i dopełnia zawsze następujące słowo. Jeżeli to słowo jest w czasie złożonym (jak **j'ai acheté**), to imiesłów zgadza się z tem **que,** podobnie jak z **le, la, les.**

Le paysan **que** j'ai connu est déjà parti. — Wieśniak, którego znałem, już pojechał.
La maison **que** j'ai achet**ée** est grande. — Dom, który kupiłem jest wielki.
Les livres **que** j'ai lus sont bons. — Książki, które czytałem są dobre.

Uwaga. Zamiast **qui, que,** używa się **lequel, laquelle, lesquels, lesquelles,** dla uniknięcia niejasności w zdaniu. I tak zamiast powiedzieć: La femme de votre oncle **qui** est très charitable a envoyé quelques florins à cette pauvre famille; powiemy: La femme do votre oncle **laquelle** est très charitable i t. d., gdyż w pierwszem zdaniu niewiadomo, czy żona czy wuj jest miłosierny; w drugim zdaniu **laquelle** usuwa wszelką niejasność.

Intéressant, zajmujący.
obéissant, posłuszny.
louer, chwalić.
paresseux, leniwy.
un plaisir, przyjemność, uciecha.
travailler, pracować.

125. — J'ai acheté les livres qui sont sur cette table. Les nouvelles que nous avons reçues sont très intéressantes. Les robes qui sont dans cette armoire sont à ma mère. Les robes que ma mère a achetées sont très chères. Ce professeur a des élèves qui sont obéissants et appliqués. Les poires que vous avez apportées sont molles. Le beurre que notre laitière nous apporte est meilleur que celui que nous avons acheté chez ce marchand. Les professeurs louent les élèves qui travaillent et blâment ceux qui sont paresseux. Il m'a donné une pomme de son jardin qui est très bonne. Tout le monde aime les enfants qui sont obéissants. Qu'avez-vous montré à ce menuisier? Je lui ai montré la lettre que j'ai reçue de son fils. Combien coûteront les livres que vous avez envoyés à cet Anglais? Ils coûteront quinze florins; le libraire m'a dit qu'ils sont très chers. Apportez-moi les cahiers que vous avez achetés.

126. — Moja krewna wzięła jabłka, które wasza służąca przyniosła. Czy czytałeś książki, które pożyczyłem twojemu krewnemu? Czytałem je, ale moja siostra nie czytała jeszcze piątego tomu. Oni nie jedzą zupy, która jest zanadto ciepła. Od kogo są te listy? One są od mojego ojca, który pojechał od dwóch tygodni do Wiednia. U którego kupca korzennego kupiłeś tę kawę? Kupiłem ją u tego, który mieszka na tej samej ulicy, co ja. Do którego krawca posłałeś swoje ubrania? Posłałem je do tego, którego spotkałem wczoraj u Leona. Owoce, które są zanadto zielone, nie są dobre. Dzieci, które są posłuszne, będą szczęśliwe. Nie lubię klejnotów, które są zanadto drogie. Łokieć aksamitu, który wam posłałem, kosztuje pięć złotych austryackich. Zajmujące listy, które otrzymałam, zrobiły mi wiele przyjemności. Siostra pana adwokata M., która jest bardzo bogata, dała pięć złotych temu nieszczęśliwemu wieśniakowi. Daj mu pieniądze, które są na tym stole.

LXIV.

Zaimek **qui** poprzedzony przyimkiem odnosi się tylko do osób.

Le marchand à **qui** vous avez écrit est parti.	Kupiec, do którego pisałeś, odjechał.

Que nigdy się nie używa z przyimkami.

Lequel, laquelle, lesquels, lesquelles, używa się z przyimkami i odnosi się do osób lub rzeczy.

Sur lequel, par laquelle, sans lesquels, pour lesquelles.

Z przyimkiem **de** i **à** mamy (XXI):

duquel,	de laquelle,	desquels,	desquelles.
auquel,	à laquelle,	auxquels,	auxquelles.

Monsieur B. **chez qui** (albo **chez lequel**) j'ai été, demeure rue Saint-Jean.	Pan B., u którego byłem, mieszka przy ulicy Świętego Jana.
Le jardin **dans lequel** nous avons goûté, est à mon oncle.	Ogród, w którym jedliśmy podwieczorek, należy do mojego wuja.

Dont zastępuje wyrażenia **duquel, de laquelle, desquels, desquelles**, które się używają, gdy chcemy uniknąć niejasności.

Le jardinier **dont** vous parlez, est malade.	Ogrodnik, o którym mówicie, jest chory.
une étoffe, materya.	un bien, majątek, posiadłość.
une conduite, zachowanie się.	le bien, dobro.

Lequel i t. d. jest także zaimkiem pytającym.

Lequel de ces livres as-tu acheté? Którą z tych książek kupiłeś?

127. — L'avocat avec qui (avec lequel) j'ai été au théâtre est déjà parti. Les personnes pour lesquelles (pour qui) j'ai acheté ces livres sont à la campagne. La maison dans laquelle vous m'avez vu, est à mon oncle. Le canif que j'ai trouvé est à Charles. Les marchands qui m'ont envoyé cette étoffe de soie, sont à Vienne. La personne dont je vous ai parlé, a voyagé avec moi en Italie. Les élèves dont il a loué la bonne conduite sont les premiers de leurs classes. Monsieur le comte de R. a acheté les émaux que je lui ai montrés. Le paysan à qui (auquel) vous avez prêté de l'argent est très malheureux. Les jeux auxquels vous pensez trop souvent, sont moins utiles que les livres, auxquels vous ne pensez pas. J'ai apporté le livre que tu m'as demandé. Donne-le-moi. Laquelle de ces pommes pèse une demi livre? Celle-ci.

128. — Anglik, któremu pożyczyłem moję książkę, jest w Londynie od tygodnia. Ten nieszczęśliwy krawiec, o którym mi mówiliście przed dwoma dniami (jest temu dwa dni), umarł wczoraj. Ten dobry chłopiec, u którego widzieliście tyle zabawek, jest synem mego przyjaciela Karola. Francya i Austrya są krajami, po (w) których podróżowałem z wielką przyjemnością. Pomarańcze, któreśmy przynieśli, są dla naszych

dzieci. Dnie, które są najcieplejsze, nie są zawsze najprzyjemniejsze. Kto zapalił ognie, które widziałem na tych górach? To wieśniacy z naszej wsi je zapalili (Są to wieśniacy z naszej wsi, którzy je zapalili). Dom, w którym mieszkaliśmy przeszłego roku, jest jeden z największych naszego miasta. Który z tych zeszytów jest Karola? Tamten. Dzieci, które były grzeczne, poszły na przechadzkę ze swoim profesorem. Kucharz pani baronowej R., który sprzedał ten mały dom, pojechał do Niemiec.

LXV.

Pronoms démonstratifs. Zaimki wskazujące.

Podaliśmy te zaimki w XV, zaś w XLII zaimek **ce** ze słowem **être**:

C'est, to jest.	Ce sont, to są.
Ce n'est pas, to nie jest.	Ce ne sont pas, to nie są.
Est-ce? czy to jest?	Sont-ce? czy to są?
Est-ce toi? czy to ty?	Sont-ce tes frères? czy to twoi bracia.
C'est moi, to ja.	C'est nous, to my.
c'est toi, to ty.	C'est vous, to wy.
c'est lui, to on.	C'est mon père et mon frère, to mój ojciec i mój brat.
c'est elle, to ona.	
Ce sont eux, to oni.	**Ce sont** elles, to one.
Ce sont mes amis,	to moi przyjaciele.

Z tego widać, że **ce sont** używa się tylko przed zaimkami trzeciej osoby liczby mnogiej, lub rzeczownikami liczby mnogiej.

C'est moi **qui** ai reçcu cette lettre. To ja (który) otrzymałem ten list.

Po wyrażeniach **c'est moi, c'est toi** i t. p. używa Francuz zaimka względnego **qui**, który w polskim języku najczęściej się opuszcza.

Ce, to; zaimek ten odróżnia się od określnika wskazującego (VI) tem, że się używa tylko przed słowem **être** lub zaimkiem względnym **qui, que.**

Ce qui, ce que, to, co. Polacy używają również **to, co** lub częściej samo **co**, w fr. języku trzeba zawsze w podobnych razach używać **ce qui**, albo **ce que**, to, co.

Ce qui est utile n'est pas trop cher. Co jest użyteczne, nie jest zbyt drogie.

Nous avons reçu ce qu'il a envoyé. Otrzymaliśmy to, co posłał.

Zaimek **ce**, jak widzieliśmy wyżej, używa się tylko ze słowem **être** i zaimkami **qui, que.** W innych razach tłómaczy się polskie **to** przez **ceci, cela,** (to tu, to tam).

Je n'ai pas vu ceci, nie widziałem tego. J'ai reçu cela, otrzymałem tamto.

129. — C'est moi qui ai lu ce livre. C'est toi qui porteras ma réponse. C'est lui qui jouera du violon. C'est ma soeur qui demeurera dans ma chambre. C'est nous qui vous montrerons ces livres. C'est vous qui avez écrit cette lettre. C'est ma tante et ton neveu qui ont voyagé en Allemagne. Ce sont ces voyageurs qui ont apporté cette nouvelle. Ce sont eux qui vous prêteront leurs joujoux. Ce sont elles qui vous apporteront vos éventails. Nous vous avons envoyé ce que vous avez demandé. Ce cordonnier a trouvé ce que vous avez perdu. Qui a invité ce monsieur? C'est moi qui l'ai invité. Ce qui est agréable n'est pas toujours utile. Laquelle de ces deux robes est pour votre mère? Celle-ci est pour ma mère, celle-là est pour ma tante. Comment s'appelle ce jeune garçon? Lequel? Celui qui a été à la promenade avec votre professeur? Il s'appelle Jean, c'est le fils de notre voisin. Est-ce votre livre? C'est celui de mon cousin. Avez-vous vu cela? Je ne l'ai pas vu.

130. — To (jest) ona, (która) pisała ten list. To my (cośmy) znali pana hrabiego L. To twój profesor (który) powiedział, że jesteś złym uczniem. To ja (który) będę obiadował u księżnej C. To wy (którzy) zaprosiliście waszych przyjaciół. To cesarz (który) pochwalił te prace. Widzieliśmy, coście dali tej dziewczynie. To nasz krawiec i nasz szewc (którzy) przyszli. Pokazaliście waszym rodzicom, coście dostali od pani B.? Często, co jest stare, warte więcej niż co jest nowe. To mój szewc (który) przyniósł te buty. A kto przyniósł tamte? To wasz służący (który) je przyniósł. Zgubiłem to, coście mi dali. Jakie pieniądze zgubiłeś? Zgubiłem te, które otrzymałem od pana adwokata S. Który majątek kupiłeś? Kupiłem ten, który wasz sąsiad sprzedał. Jaki to jest majątek? Jest to wyborny majątek. Czy to wasze pióro? To pióro pana radcy D. Czy napisałeś mu to? Nie.

LXVI.

Pronoms possessifs. Zaimki dzierżawcze.

Vide XVI.

Z przyimkami mamy:

par le mien,	par la mienne,	par les miens,	par les miennes.
pour „	pour „	pour „	pour „
avec „	avec „	avec „	avec „

Z przyimkami **de** i **à** będzie (XXI).

du mien,	de la mienne,	des miens,	des miennes.
au sien,	à la sienne,	aux siens,	aux siennes, itd.

content, zadowolony; content **de**, zadowolony z (kogo, czego).

131. — Que porte cet homme? Il porte ta lettre et la mienne. Où les porte-t-il? Il porte la tienne chez ton cordonnier et la mienne chez mon tailleur. Monsieur l'avocat pense-t-il à nos affaires? Il pense à nos affaires et à celles de notre oncle. Pense-t-il aussi aux leurs? Il y pense aussi. De quels chevaux ces généraux ont-ils parlé? Ils ont parlé des leurs et des miens. Lesquels ont-ils trouvé les meilleurs? Les miens. Es-tu content de ton domestique? Je n'en suis pas content. Et toi, es-tu content du tien? Je suis plus content du mien que cet Italien ne l'est du sien. Qui est-ce qui demeure au premier étage de cette grande et belle maison? C'est monsieur Louis, médecin de l'hôpital, qui y demeure.

132. — Czy otrzymałeś mój list? Otrzymałem twój (list), ale nie otrzymałem listu (tego) mojego dzierżawcy. Czy krawiec zrobił twoje ubrania? Nie zrobił moich, ale zrobił twoje. O którym domu mówisz? O twoim. O których lekcyach myślisz? Myślę o lekcyach (języka) angielskiego. A ty? Ja także. Czy mówiłeś temu kupcowi o moich skarpetkach? Mówiłem o twoich i o moich, ale on ich jeszcze nie otrzymał. Do którego rzeźnika pisałeś? Do naszego. Dlaczego? Bo mięso które nasza służąca przyniosła dziś rano, jest bardzo złe. Czy jesteś zadowolony ze swojego wina? Nie jestem z niego zadowolony. A ty, czy jesteś zadowolony ze swego? Jestem więcej zadowolony z (swego) wina czerwonego, aniżeli z (swego) wina białego. Czy zaniosłeś tę materyę temu krawcowi? Nie zaniosłem mu jej. Zanieś mu ją jeszcze dziś.

LXVII.

Pronoms indéfinis. Zaimki nieoznaczone.

On, nie ma odpowiedniego wyrazu w języku polskim; jest to wyrażenie nieosobowe. które w polskim języku oddaje się przez trzecią osobę liczby pojedynczej z zaimkiem zwrotnym **się**.

On loue les bons élèves et **on** blâme les mauvais.	Chwali się (chwalą) dobrych uczniów i gani się (ganią) złych.
On a reçu des nouvelles d' (de) Henri.	Otrzymano wiadomości od Henryka.

Chacun, chacune, każdy, każda.

Chacun a ses plaisirs.	Każdy ma swoje przyjemności.

L'un, jeden; **l'une**, jedna;	**les uns**, jedni; **les unes**, jedne.
L'autre, inny, inna;	**les autres**, inni, inne.
L'un et l'autre, jeden i drugi;	**les uns et les autres**, jedni i drudzy.
L'une et l'autre, jedna i druga;	**les unes et les autres**, jedne i drugie.

Mes deux frères sont partis; l'un est allé à Vienne, l'autre est parti pour Berlin; l'un et l'autre seront dans quinze jours à Paris.	Moi dwaj bracia pojechali; jeden udał się do Wiednia, drugi pojechał do Berlina; jeden i drugi będą za dwa tygodnie w Paryżu.

Plusieurs, tout, (LIII) są zaimkami, jeżeli się ich używa samych, bez rzeczownika.

Combien d'oiseaux me donnerez-vous?	Ile ptaków mi dacie?
Je vous en donnerai **plusieurs**.	Dam panu kilka.
Tous vos amis sont-ils partis?	Czy wszyscy pańscy przyjaciele pojechali?
Ils sont **tous** partis.	Wszyscy pojechali.
J'ai **tout** vu.	Wszystko widziałem.

Quiconque, ktobądź, ktokolwiek.

Quiconque a demandé, a reçu.	Ktobądź prosił, otrzymał.

Quelqu'un, ktoś, **quelqu'une**; **quelques-uns**, kilku, niektórzy, **quelques-unes**, kilka, niektóre.

Quelqu'un a-t-il vu mon canif?	Czy kto widział mój scyzoryk?
Quelques-uns de ces messieurs.	Niektórzy z tych panów.

Quelque chose, coś.

J'ai reçu quelque chose.	Otrzymałem coś.

Jeżeli po **quelque chose** następuje przymiotnik, to się używa **de**, a przymiotnik zostaje w rodzaju męskim.

J'ai reçu quelque chose de nouveau.	Otrzymałem coś nowego.
bien, dobrze.	mal, źle.
visiter, zwiedzić.	je sais, wiem, umiem.

133. — On a apporté des bottes neuves pour Joseph. Qui? Votre cordonnier. Cnmbien coûtent ces chemises? Chacune coûte cinq florins; ce sont des chemises de toile. As-tu apporté des petits-verres? J'en ai apporté plusieurs. Où sont vos deux neveux? L'un est parti pour Saint-Pétersbourg, l'autre est encore à Varsovie. Nous avons visité hier la collection d'émaux de monsieur le conseiller de S. Vous a-t-il tout montré? Oui, il nous a tout montré. Où as-tu été? J'ai été à la promenade. Y as-tu rencontré quelqu'un? J'y ai rencontré monsieur l'avocat T. Je n'aime pas celui qui parle mal de ses amis. Où sont vos amis? Ils sont tous allés au théâtre. Ma soeur a reçu quelque chose de sa tante. Est-ce quelque chose de joli? C'est quelque chose de très beau. Qu'est-ce? Une très belle et très petite montre d'or. Quiconque parle mal de ses amis, est méchant.

134. — Gdzie posłaliście wasze służące? Posłałem jednę do rzeźnika, drugą do kupca korzennego. Ile kosztują te wachlarze? Każdy z nich kosztuje dwanaście złotych, one są bardzo drogie. Ilu księgarzy jest w naszem mieście? Nie wiem tego dobrze, jest ich kilku. Ktokolwiek zwiedził ten szpital, znalazł go czystym i suchym. Pisano mi, żeś pojechał do Paryża. Utrzymują (znajdują), że ten papier (tu) jest lepszy od tamtego. Każdy z tych tomów kosztuje więcej jak cztery złote. Ktokolwiek z nim mówił, był zadowolony z jego odpowiedzi. Kilka z tych pań było w Wiedniu. Czy masz wielu przyjaciół? Nie mam ich wielu, ale mam ich kilku bardzo dobrych. Ten kupiec wszystko sprzedał. Wiem czego szukasz. Co to jest? Jest to coś nowego. Kto ci to powiedział? Ktoś. Jak się nazywa ten ktoś? (Nazywa się) twój brat.

LXVIII.

Aucun, aucune, **nul, nulle,**	żaden, żadna.	**personne,** nikt. **rien,** nic.

W zdaniach, w których używa się tych zaimków, stawia się przysłówek **ne** przed słowem; w tych zdaniach nie używa się nigdy wyrazu **pas.**

Qui as-tu rencontré?	Personne.
Qu'as-tu reçu?	Rien.
Combien de lettres apportes-tu?	Aucune.

Nous **n'**avons invité **personne.**	Nie zaprosiliśmy nikogo.
Il **n'**a **rien** acheté.	Nic nie kupił.
J'ai écrit à tous mes amis, **aucun (nul) ne** m'a répondu.	Pisałem do wszystkich swoich przyjaciół, żaden mi nie odpowiedział.

W LIII mówiliśmy, że **aucun, nul,** są także określnikami, a to wtedy, gdy są przy rzeczowniku.

Je **n'**ai **aucune** nouvelle.	Nie mam żadnej wiadomości.
Ils **n'**ont **nul** plaisir.	Nie mają żadnej przyjemności.

J'ai répondu, odpowiedziałem. rapporter, odnieść, przywieść.

135. — Je sais que vous n'avez aucun plaisir à la campagne. Tout le monde n'aime pas la campagne. Je n'ai trouvé aucun de mes livres. Notre servante n'a vu personne dans votre chambre. Il n'y a eu aucun bruit. Ces voyageurs n'ont rien apporté de leurs voyages. Quelle réponse donnerez-vous à votre neveu. Aucune. Pourquoi? Parce que je ne suis pas content de lui. A-t-il fait quelque chose de mal? Oui, il n'a pas appris sa laçon et il est allé au théâtre. Je sais tout ce que vous avez dit à mon père. Pourquoi n'avez-vous pas invité quelques-uns de vos amis? Personne n'est heureux s'il n'est vertueux. Qu'avez-vous acheté chez ce marchand? J'ai acheté chez lui des assiettes et des verres, mais les uns et les autres sont très chers. On trouve souvent ce qu'on ne cherche pas.

136. — Każdy z tych toporów waży trzy funty. Nie mam żadnej przyjemności u tego jenerała. Ile par pończoch kupiłeś u tego kupca? Żadnej. Dlaczego? Bo nie mam pieniędzy. Czyś otrzymał kilka złotych od swoich rodziców? Otrzymałem, ale dałem je temu biednemu chłopcu. Karol jest smutny, bo otrzymał złą wiadomość od kogoś. Dlaczego nic

nie kupiłeś w tym sklepie? Ten zegarmistrz pokazał mi dwa zegarki, jeden srebrny, kosztuje dwadzieścia pięć złotych, drugi złoty, kosztuje dziewięćdziesiąt siedm złotych. Przyniosą jutro nowe filiżanki. Nikt nie zwiedził tych szpitali z taką (tą samą) przyjemnością jak my. Ten stolarz nic nie zgubił. Czy macie dużo lekcyj dzisiaj? Żadnej. Dlaczego? Bo nasz profesor jest chory od wczoraj wieczór. Prosiłem o pieniądze wszystkich swoich przyjaciół. Żaden mi nie dał, każden mi powiedział, że nie ma (ich).

Du Verbe. Słowo.

LXIX.

Słowa francuskie dzielą się na *słowa przechodnie* **(Verbes transitifs)** i *słowa nieprzechodnie* **(Verbes intransitifs).**

Słowa przechodnie **(Verbes transitifs)** są te, które mają *przedmiot bliższy* **(complément direct)** (XI).

Cet horloger a vendu **une montre.**

Słowa nieprzechodnie **(Verbes intransitifs)** są te, które nie mogą mieć *complément direct;* ich dopełnienie, jeżeli je mają, nazywa się **complément indirect** *(przedmiot dalszy)*, ponieważ jest zawsze poprzedzony **przyimkiem.**

Cet enfant pleure. To dziecko płacze.
Cet enfant profite **de** vos leçons. To dziecko korzysta z lekcyi.

Oprócz tego Francuzi odróżniają jeszcze *słowa zaimkowe* **(Verbes pronominaux)** i *słowa nieosobowe* **(Verbes impersonnels)**, ale i te słowa są albo *przechodnie* albo *nieprzechodnie.*

Osobnej formy na wyrażenie strony **biernej** niema w języku francuskim. wyraża się ją, jak i w polskim języku za pomocą słowa **être** *(być)* i imiesłowu biernego czasu przeszłego słowa przechodniego.

Słowa foremne przechodnie i nieprzechodnie odmieniają się jednakowo, niektóre tylko słowa foremne nieprzechodnie używają się w czasach złożonych ze słowem posiłkowem **être** zamiast **avoir,** o czem szczegółowo pomówimy niżej.

Słowa francuskie dzielą się pod względem odmiany na cztery *konjugacye* różniące się między sobą zakończeniem w wyrazie bezokolicznym *(Présent de l'Infinitif).*

Pierwsza konjugacya kończy się na **er**, jak chant-**er**; druga na **ir**, jak fin-**ir**; trzecia na **oir**, jak recev-**oir** i czwarta na **re**, jak vend-**re**.

Każde słowo składa się z dwóch części, ze źródłosłowu i z zakończenia: **er**, **ir**, **oir**, **re**.

Słowo francuckie ma pięć trybów: 1) *Indicatif* (Oznajmujący), 2) *Conditionnel* (Warunkowy), 3) *Impératif* (Rozkazujący), 4) *Subjonctif* (Łączący) i 5) *Infinitif* (Bezokoliczny).

Czasy dzielą się na proste (temps simples) i złożone (temps composés). Czasy proste składają się tylko z jednego wyrazu (naturalnie prócz zaimka *)), jako to: *J'ai*, *j'aurai*, *je trouve*, *je donnerai*; czasy złożone zaś z imiesłowu czasu przeszłego *(participe passé)* i ze słowa posiłkowego *(Verbe auxiliaire)*: *J'ai trouvé*, *je suis arrivé*.

W języku francuskim są dwa słowa posiłkowe: **avoir** (mieć) i **être** (być).

Nareszcie słowa francuskie według sposobu odmieniania się są *foremne*, *nieforemne* i *ułomne*.

Verbes auxiliaires. — **Słowa posiłkowe.**

Avoir *(mieć)*.		Être *(być)*.	
Czasy proste.	**Czasy złożone.**	**Czasy proste.**	**Czasy złożone.**

Indicatif.

Présent.	**Passé indéfini.**	**Présent.**	**Passé indéfini.**
J'ai	J'ai eu	Je suis	J'ai été
tu as	tu as eu	tu es	tu as été
il, elle a	il, elle a eu	il, elle est	il, elle a été
nous avons	nous avons eu	nous sommes	nous avons été
vous avez	vous avez eu	vous êtes	vous avez été
ils, elles ont.	ils, elles ont eu.	ils, elles sont.	ils, elles ont été.
Imparfait.	**Plus-que-parfait.**	**Imparfait.**	**Plus-que-parfait.**
J'avais	J'avais eu	J'étais	J'avais été
tu avais	tu avais eu	tu étais	tu avais été
il, elle avait	il, elle avait eu	il, elle était	il, elle avait été
nous avions	nous avions eu	nous étions	nous avions été
vous aviez	vous aviez eu	vous étiez	vous aviez été
ils, elles avaient.	ils, elles avaient eu.	ils, elles étaient.	ils, elles avaient été.

*) W języku polskim opuszcza się zwyczajnie zaimek przy słowie, w francuskim języku stać on musi.

Passé défini.	Passé antérieur.	Passé défini.	Passé antérieur.
J'eus	*Quand* j'eus eu	Je fus	*Quand* j'eus été
tu eus	tu eus eu	tu fus	tu eus été
il, elle eut	il, elle eut eu	il, elle fut	il, elle eut été
nous eûmes	nous eûmes eu	nous fûmes	nous eûmes été
vous eûtes	vous eûtes eu	vous fûtes	vous eûtes été
ils, elles eurent.	ils, elles eurent eu.	ils, elles furent.	ils, elles eurent été.

Futur.	Futur antérieur.	Futur.	Futur antérieur.
J'aurai	*Quand* j'aurai eu	Je serai	*Quand* j'aurai été
tu auras	tu auras eu	tu seras	tu auras été
il, elle aura	il, elle aura eu	il, elle sera	il, elle aura été
nous aurons	nous aurons eu	nous serons	nous aurons été
vous aurez	vous aurez eu	vous serez	vous aurez été
ils, elles auront.	ils, elles auront eu.	ils, elles seront.	ils, elles auront été.

Conditionnel.

Présent.	Passé.	Présent.	Passé.
J'aurais	J'aurais eu	Je serais	J'aurais été
tu aurais	tu aurais eu	tu serais	tu aurais été
il, elle aurait	il, elle aurait eu	il, elle serait	il, elle aurait été
nous aurions	nous aurions eu	nous serions	nous aurions été
vous auriez	vous auriez eu	vous seriez	vous auriez été
ils, elles auraient.	ils, elles auraient eu.	ils, elles seraient.	ils, el. auraient été.
	albo		albo
	J'eusse eu		J'eusse été
	tu eusses eu		tu eusses été
	il, elle eût eu		il, elle eût été
	nous eussions eu		nous eussions été
	vous eussiez eu		vous eussiez été
	ils, elles eussent eu.		ils, el. eussent été.

Impératif.

Aie	Sois
ayons	soyons
ayez	soyez.

Subjonctif.

Présent.	Passé.	Présent.	Passé.
Que j'aie	Que j'aie eu	Que je sois	Que j'aie été
que tu aies	que tu aies eu	que tn sois	que tu aies été
qu'il ait	qu'il ait eu	qu'il soit	qu'il ait été
que nous ayons	que nous ayons eu	que nous soyons	que nous ayons été
que vous ayez	que vous ayez eu	que vous soyez	que vous ayez été
qu'ils aient.	qu'ils aient eu.	qu'ils soient.	qu'ils aient été.

Imparfait.	Plus-que-parfait.	Imparfait.	Plus-que-parfait.
Que j'eusse	Que j'eusse eu	Que je fusse	Que j'eusse été
que tu eusses	que tu eusses eu	que tu fusses	que tu eusses été
qu'il eût	qu'il eût eu	qu'il fût	qu'il eût été
que nous eussions	q. nous eussions eu	que nous fussions	que nous eussions [été
que vous eussiez	que vous eussiez eu	que vous fussiez	q. vous eussiez été
qu'ils eussent.	qu'ils eussent eu.	qu'ils fussent.	qu'ils eussent été.

Infinitif.

Présent.	Passé.	Présent.	Passé.
avoir.	avoir eu.	être.	avoir été.

Participe.

Présent.	Passé.	Présent.	Passé.
ayant.	eu; ayant eu.	étant.	été; ayant été.

Verbes réguliers. Słowa foremne.

Modèles des quatre conjugaisons. Wzory czterech konjugacyj.

I conjugaison.	II conjugaison.	III conjugaison.	IV conjugaison.
Chant **er.**	Fin **ir.**	Rec **evoir.** *)	Vend **re.**

Temps simples. **Czasy proste.**

Indicatif.

Présent.

Je chant **e**	Je fin **is**	Je reç **ois**	Je vend **s**
tu chant **es**	tu fin **is**	tu reç **ois**	tu vend **s**
il chant **e**	il fin **it**	il reç **oit**	il vend
nous chant **ons**	nous fin **issons**	nous rec **evons**	nous vend **ons**
vous chant **ez**	vous fin **issez**	vous rec **evez**	vous vend **ez**
ils chant **ent**	ils fin **issent**	ils reç **oivent**	ils vend **ent.**

Imparfait: *(Quand vous êtes arrivé).*

je chant **ais**	je fin **issais**	je rec **evais**	je vend **ais**
tu chant **ais**	tu fin **issais**	tu rec **evais**	tu vend **ais**
il chant **ait**	il fin **issait**	il rec **evait**	il vend **ait**
nous chant **ions**	nous fin **issions**	nous rec **evions**	nous vend **ions**
vous chant **iez**	vous fin **issiez**	vouz rec **eviez**	vous vend **iez**
ils chant **aient**	ils fin **issaient**	ils rec **evaient**	ils vend **aient**

---

*) Tylko słowa na **evoir** są foremne w III konjugacyi.

Passé défini: *(La semaine dernière)*

je chant **ai**	je fin **is**	je reç **us**	je vend **is**
tu chant **as**	tu fin **is**	tu reç **us**	tu vend **is**
il chant **a**	il fin **it**	il reç **ut**	il vend **it**
nous chant **âmes**	nous fin **îmes**	nous reç **ûmes**	nous vend **îmes**
vous chant **âtes**	vous fin **îtes**	vous reç **ûtes**	vous vend **îtes**
ils chant **èrent**	ils fin **irent**	ils reç **urent**	ils vend **irent**

Futur: *(Demain)*

je chant **erai**	je fin **irai**	je rec **evrai**	je vend **rai**
tu chant **eras**	tu fin **iras**	tu rec **evras**	tu vend **ras**
il chant **era**	il fin **ira**	il rec **evra**	il vend **ra**
nous chant **erons**	nous fin **irons**	nous rec **evrons**	nous vend **rons**
vous chant **erez**	vous fin **irez**	vous rec **evrez**	vous vend **rez**
ils chant **eront**	ils fin **iront**	ils rec **evront**	ils vend **ront**

Conditionnel.

Présent: *(Si je pouvais... Gdybym mógł tobym...)*

je chant **erais**	je fin **irais**	je rec **evrais**	je vend **rais**
tu chant **erais**	tu fin **irais**	tu rec **evrais**	tu vend **rais**
il chant **erait**	il fin **irait**	il rec **evrait**	il vend **rait**
nous chant **erions**	nous fin **irions**	nous rec **evrions**	nous vend **rions**
vous chant **eriez**	vous fin **iriez**	vous rec **evriez**	vous vend **riez**
ils chant **eraient**	ils fin **iraient**	ils rec **evraient**	ils vend **raient**

Impératif.

Chant **e**	fin **is**	reç **ois**	vend **s**
chant **ons**	fin **issons**	rec **evons**	vend **ons**
chant **ez**	fin **issez**	rec **evez**	vend **ez**

Subjonctif.

Présent *(On désire... Pragną, żebym...)*

Que je chant **e**	que je fin **isse**	que je reç **oive**	que je vend **e**
que tu chant **es**	que tu fin **isses**	que tu reç **oives**	que tu vend **es**
qu'il chant **e**	qu'il fin **isse**	qu'il reç **oive**	qu'il vend **e**
q. nous chant **ions**	q. nous fin **issions**	q. nous rec **evions**	q. nous vend **ions**
que vous chant **iez**	que vous fin **issiez**	que vous rec **eviez**	que vous vend **iez**
qu'ils chant **ent**	qu'ils fin **issent**	qu'ils reç **oivent**	qu'ils vend **ent**

Imparfait *(Il désirait... Pragnął, żebym był...)*

que je chant **asse**	que je fin **isse**	que je reç **usse**	que je vend **isse**
q. tu chant **asses**	que tu fin **isses**	que tu reç **usses**	que tu vend **isses**
qu'il chant **ât**	qu'il fin **ît**	qu'il reç **ût**	qu'il vend **ît**
q. n. chant **assions**	q. nous fin **issions**	q. nous reç **ussions**	q. n. vend **issions**
que v. chant **assiez**	que vous fin **issiez**	q. vous reç **ussiez**	q. vous vend **issiez**
qu'ils chant **assent**	qu'ils fin **issent**	qu'ils reç **ussent**	qu'ils vend **issent**

Infinitif.

Présent *(Je désire...)*

Chant **er**	fin **ir**	rec **evoir**	vend **re.**

Participe.

Présent *(Je le vois... widzę go)*

Chant **ant** fin **issant** rec **evant** vend **ant**

Temps composés. Czasy złożone.

Czasy złożone (LXIX) wszystkich słów są foremne. Różnica jest tylko w używaniu słów posiłkowych: *avoir* i *être*. Słowa przechodnie bez wyjątku, a nieprzechodnie z małym wyjątkiem odmieniają się ze słowem posiłkowem *avoir*.

Indicattf.

Passé indéfini *(Cette semaine...)*

J'ai / tu as	chanté.
il a / elle a	fini.
nous avons / vous avez	reçu.
ils ont / elles ont	vendu.

Plus-que-parfait *(Quand vous arrivâtes...)*

J'avais / tu avais	chanté.
il avait / elle avait	fini.
nous avions / vous aviez	reçu.
ils avaient / elles avaient	vendu.

Passé antérieur *(Quand...)*

J'eus / tu eus	chanté.
il eut / elle eut	fini.
nous eûmes / vous eûtes	reçu.
ils eurent / elles eurent	vendu.

Futur antérieur *(Je chercherai quand...)*

J'aurai / tu auras	chanté.
il aura / elle aura	fini.
nous aurons / vous aurez	reçu.
ils auront / elles auront	vendu.

Subjonctif.

Passé *(On a désiré...)*

Que j'aie / que tu aies	chanté.
qu'il ait / qu'elle ait	fini.
que nous ayons / que vous ayez	reçu.
qu'ils aient / qu'elles aient	vendu.

Plus-que-parfait *(On avait désiré...)*

Que j'eusse / que tu eusses	chanté.
qu'il eût / qu'elle eût	fini.
que nous eussions / que vous eussiez	reçu.
qu'ils eussent / qu'elles eussent	vendu.

Conditionnel. *(Si javais pu,...)*

Passé.

J'aurais	albo	j'eusse	chanté.
tu aurais	„	tu eusses	
il aurait	„	il eût	fini.
elle aurait	„	elle eût	
nous aurions	albo	nous eussions	reçu.
vous auriez	„	vous eussiez	
ils auraient	„	ils eussent	vendu.
elles auraient	„	elles eussent	

Infinitif.

Passé.		Participe Passé.		
avoir	chanté. fini. reçu. vendu.	chanté. fini. reçu. vendu.	ayant	chanté. fini. reçu. veudu.

Uwaga. Wzory formy przeczącej i pytajnej podane już wyżej (III, V, IX). Łatwo z tych przykładów przerobić całą konjugacyę. Forma pytajna używa się tylko w *Indicatif* i *Conditionnel* *).

LXX.

Emploi des temps de l'indicatif. Użycie czasów trybu oznajmującego.

Verbes réguliers de la I[e] conjugaison. Słowa foremne I[ej] konjugacyi.

Le **présent** *(czas teraźniejszy)* używa się dla wyrażenia czynności, która się odbywa w chwili, w której mówimy.

Je cherche un livre.
Il me montre son cahier.
Nous jouons du violon.
Ils chantent leur belle chanson.

Le **passé indéfini** *(czas przeszły nieokreślony)* wyraża czynność, która się odbyła w czasie przeszłym bez bliższego określenia kiedy.

J'ai été au théâtre.
Personne n'a rencontré votre frère.
Nous avons invité tous nos amis.
Il a demandé des nouvelles de Louise.

Le **futur** *(czas przyszły)* oznacza czynność, która ma dopiero się odbyć.

Je vous apporterai demain un bel encrier. — Nous lui donnerons nos vieux habits. — Elles chanteront ce soir au concert.

prochain, przyszły.
le mois prochain, przyszły miesiąc.
passé,* przeszły.
la semaine passée, la semaine dernière, } przeszły tydzień.
le jeu d'échecs, gra w szachy.
encore une fois, jeszcze raz.
aîné,* starszy.

137. — Le professeur loue tes frères, mais il blâme tes cousins. Ils ne chantent pas cette chanson. La laitière apporte-t-elle de la crème? Elle en apporte. Déjeunes-tu

*) Zresztą co do szczegółów samej konjugacyi odesłać muszę do mego dziełka: **Podręcznik** do konjugacyj francuskich.

avec nous? Non, je n'ai pas le temps. Notre général a acheté deux chevaux à ce fermier. Ils n'ont pas passé par cette rue. Avez-vous demandé des nouvelles de madame L? J'en ai demandé, elle est à présent à Rome. As-tu invité tous tes amis? J'ai invité tous ceux que j'ai rencontrés. Notre cordonnier demeurera, le mois prochain, dans la maison de votre voisin. Ils ne joueront pas aux quilles ce soir. Travailleras-tu dans ta chambre? Je ne travaillerai pas aujourd'hui, je serai au théâtre avec ma mère et ma soeur. Cet Allemand aime le jeu de quilles. Notre voisin nous invitera encore une fois ce mois-ci ou le mois prochain.

138. — Ile kosztują te książki angielskie? Nie są tak drogie jak książki polskie. On podaje mi zawsze jakąś wiadomość. Którą grę lubisz najwięcej? Lubię najwięcej grę w szachy. Czy mówi on po włosku? Mówi bardzo dobrze, był trzy lata i pół we Włoszech. Czy mieszkaliście przez (podczas) jakiś czas w domu pani Z? Mieszkaliśmy tam kilka lat. Kto będzie śpiewał jutro na koncercie pana B? Panna R. będzie śpiewała bardzo piękną piosnkę. Która panna R? Ta, którą widzieliscie (spotkaliście) w przeszłym tygodniu u moich rodziców. Spotkałem dwie panny R. u waszych rodziców, czy to młodsza (która) będzie śpiewała? Nie, (to jest jej) starsza siostra. Z kim będziesz jadł kolacyę jutro u pana radcy S.? Będę jadł kolacyę z panem adwokatem J. i jego żoną.

LXXI.

L'imparfait *(czas przeszły niedokonany)* wyraża czynność przeszłą dla tego, który mówi, ale niedokończoną względem innej czynności przeszłej.

Il **déjeunait** quand *vous êtes arrivé.* On śniadał, gdyście przybyli.

Używa się więc także: 1⁰ jeżeli dwie czynności odbywały się równocześnie przez jakiś czas w przeszłości.

Il **chantait** pendant que je **travaillais.**	On śpiewał podczas gdy pracowałem.

2⁰ Jeżeli czynność jakaś często się odbywała.

A la campagne, nous **dînions tous les jours** à midi.	Na wsi jadaliśmy codzień obiad o dwunastej.

Le **passé défini** *(przeszły określony)* używa się kiedy czynność odbyła się w czasie całkiem upłynionym i dokładnie określonym.

Nous **rencontrâmes hier (la semaine passée, l'an passé,** etc.) votre oncle.

Spotkaliśmy **wczoraj (w przeszłym tygodniu, w roku przeszłym,)** waszego wuja.

autrefois, niegdyś.
quelquefois, czasem.
quelques fois, kilka razy (III).
pendant que, podczas gdy.
ensemble, razem.

un devoir, zadanie, obowiązek.
avant-hier, przedwczoraj.
inviter à dîner, zaprosić na obiad.
une soirée, wieczór.
à une soirée, na wieczorze.

139. — Tu cherchais encore ton chapeau quand ils sont partis. Il travaillait dans sa chambre quand j'ai reçu cette lettre. Nous jouions du piano et vos soeurs chantaient. Vous travailliez pendant que je cherchais ces coraux. Autrefois nous pensions toujours au plaisir, à présent nous pensons au travail. Nous les rencontrions quelquefois à la promenade. Pourquoi n'êtes vous pas allé chez le médecin lorsque vous étiez malade? Où portais-tu ce livre lorsque je t'ai rencontré ce matin? Je le portais chez notre boucher. Nous vous avons cherché. où étiez-vous? Nous étions au théâtre. Pendant les vacances nous jouions tous les jours aux quilles. Votre jardinier nous apporta hier un beau bouquet de roses. L'an passé, nous passâmes les vacances à Zakopane. Nous le rencontrâmes, la semaine passée, à Vienne. Vos parents donnèrent, l'hiver dernier, un grand bal. Cette Italienne chanta au dernier concert de madame N.

140. — Kiedy moi siostrzeńcy byli w Tarnowie, spotykali codzień waszych rodziców. Jadaliśmy zawsze podwieczorek o czwartej godzinie. Oni mówili często o swoich sąsiadach. Niosłem (apporter) te pieniądze, gdy go spotkałem. Grywaliście zawsze razem, gdy mieszkaliście w tym samym domu. Niegdyś ci uczniowie nie zawsze myśleli o swoich zadaniach Nasz profesor pokazywał nam czasem swoje piękne zbiory. Jadłeś w przeszły poniedziałek obiad u twojego przyjaciela. Szukał nas przedwczoraj. Pański ojciec zaprosił mnie wczoraj na obiad. W przeszłym tygodniu byliśmy u was. Te krawatki kosztowały trzy złote austryackie. Spotkaliśmy ich na ostatnim wieczorze u pana hrabiego de Z. Pokazali nam wczoraj swoje nowe zegarki. Kiedyśmy byli w Wiedniu, jadaliśmy bardzo często u waszych krewnych; mieszkaliśmy w tym samym domu, co oni.

LXXII.

Le **plus-que-parfait** *(czas zaprzeszły)* wyraża czynność przeszłą względem innej również przeszłej, wyrażonej zwykle przez *passé indéfini*.

Nous **avions** déjà **dîné** quand ils *sont venus*.	Zjedliśmy już (byli) obiad, gdy oni przyszli.

Le **passé antérieur** *(przeszły poprzedzający)* wyraża czynność przeszłą, która się odbyła bezpośrednio przed inną. Druga czynność wyraża się przez *passé défini*.

Dès qu'il **eut parlé** à votre père, il me *donna* votre lettre.	Jak tylko pomówił z waszym ojcem, dał mi wasz list.

Ponieważ ten czas zawsze wyraża czynność zostającą w związku z następującą czynnością, zatem poprzedzają go zwykle spójniki: **quand, lorsque,** kiedy, gdy; **dès que,** jak tylko; **aussitôt que,** skoro tylko i t. p.

un président, prezes.	raconter, opowiadać.
une romance, pieśń.	un camarade, kolega.

141. — Il avait déjà invité monsieur l'avocat quand il a reçu cette nouvelle. La couturière avait déjà apporté la robe de ma tante quand vous êtes venu. Nous avions dîné quand nous avons rencontré monsieur le président. Lorsqu'on nous a apporté votre réponse, nous avions déjà parlé à monsieur le conseiller S. Lorsqu'on nous eut apporté votre réponse, nous parlâmes à monsieur le conseiller S. Quand je lui eus raconté cette histoire, il me demanda si j'avais connu ce montagnard. Aussitôt qu'ils eurent mangé leur soupe, ils demandèrent du rôti. Dès qu'elle eut chanté cette romance, elle demanda de l'eau. Ils soupaient ensemble tous les soirs. Il me prêta avant-hier cent florins.

142. — Jużem był kupił te talerze, kiedy zobaczyłem (widziałem) te piękne filiżanki. Skoro tylko ten kupiec przyniósł (był) te piękne filiżanki, mój brat je kupił. Gdy nas zaprosili, zaprosili także naszych przyjaciół. Już byli nas zaprosili, gdy zaprosili naszych przyjaciół. Już mówiliśmy byli z panem hrabią o waszym interesie, gdy przyniesiono nam wasz list. Jak tylko przyniesiono nam wasz list, pomówiliśmy z panem hrabią o waszym interesie. Wczoraj na wieczorze u naszego wuja każdy śpiewał piosnkę. W zimie mój służący zapala ogień o szóstej z rana. Już zjadłem był ser, gdy przyniesiono masło. Już gdym zjadł był ser, przyniesiono masło.

LXXIII.

Le futur *(czas przyszły)* oznacza czynność, która ma dopiero się odbyć (LXX).

Ils apporteront leurs devoirs. Przyniosą swoje zadania.

Zamiast czasu przyszłego można używać w języku francuskim czasu teraźniejszego, jeżeli czynność ma się wkrótce odbyć.

Nous dînerons dans une heure, *albo* Nous dînons dans une heure. — Będziemy jedli obiad za godzinę.

Używa się **zawsze** czasu teraźniejszego *(présent)* zamiast *le futur* po spójniku **si** (jeżeli), wyrażającym warunek.

Si tu m'apportes ce livre, je serai content. — Jeżeli mi przyniesiesz tę książkę, będę zadowolony.

Jeżeli zaś spójnik **si** wyraża wątpliwość, używa się *le futur* (wtedy **si** znaczy **czy**).

Je ne sais pas **s'il** m'**apportera** ce livre. — Nie wiem **czy** mi przyniesię tę książkę.

Le futur antérieur *(czas przyszły dokonany)* wyraża czynność, która się odbędzie przed inną czynnością również przyszłą.

Quand nous **aurons trouvé** ces papiers, nous vous les montrerons. — Kiedy znajdziemy te papiery, to je wam pokażemy.

Ten czas jak *le passé antérieur* jest poprzedzony przez spójniki: quand, lorsque, dès que, aussitôt que i t. p.

accompagner (t.) { towarzyszyć. odprowadzić.
écouter (t.) *), słuchać.
oublier (t.), zapominać (o czem).
mériter (t.), zasłużyć.
louer (t.), chwalić.
refuser (t.), odmówić.
bientôt, wkrótce.
depuis longtemps, od dawna.
un service, usługa.
une récompense, nagroda.
une punition, kara.
libre*, wolny.
injuste, niesprawiedliwy.
François, Franciszek.
un docteur, doktor.

---

*) (t.) Oznacza słowa przechodnie (verbes transitifs) to jest te po których depełnienie używa się bez przyimka.

143. — Nous écouterons ces romances avec un grand plaisir. Il ne nous refusera pas ses services. Quand déjeunerez-vous? Nous déjeunerons (déjeunons) bientôt. Ma soeur chante ce soir au concert. Si tu passes par cette rue, tu le rencontreras. Si tu trouves mon livre, tu me l'apporteras. Si je travaille ce matin, je serai libre ce soir. Je ne sais pas si tu le rencontreras aujourd'hui. Il cherchera ses livres quand il aura goûté. Aussitôt que nous aurons mérité une récompense, il nous la donnera. S'il nous refuse cette récompense, il sera injuste. Il nous accompagnait toujours quand nous demeurions chez lui. Nous avions oublié depuis longtemps cette affaire, quand il nous a demandé si nous en avions parlé à monsieur le président. Ce petit garçon a été très méchant, il a mérité une grande punition. Quand notre domestique aura allumé le feu, il portera ces tasses à la cuisine.

144. — Kto będzie śpiewał dziś wieczór z panem Ludwikiem? Gdzie będziecie mieszkali w przyszłym kwartale (przyszły kwartał)? Będziemy mieszkali przy ulicy św. Jana, w domu lekarza naszego przyjaciela Karola. Jeżeli was zaprosimy, będziemy prosili także waszych braci i waszych dwóch przyjaciół, Karola i Franciszka. Jeżeli mi przyniesiecie te książki, będziecie bardzo uprzejmymi. Oni nam pożyczą swoich szachów, jeżeli Henryk im je odniesie jeszcze dziś. Nie wiem, czy on przybędzie jutro do nas, bo pojechał dzisiaj do Tarnowa. Gdy pomówi z tą osobą, która przybyła wczoraj z Warszawy, da nam (swoję) odpowiedź. Gdy wy prześpiewacie tę piosnkę, będą grali na fortepianie. Pochwalimy was, jeżeli na to zasłużycie. Gdy mi odniesiecie moję książkę, pożyczę wam inną. Skorośmy tylko zjedli kolacyę, poszliśmy na przechadzkę. Czy widziałeś służącego? Widziałem go na dziedzińcu, nosił drzewo do kuchni.

LXXIV.

Verbes réguliers de la IIe conjugaison. — **Słowa foremne drugiej konjugacyi.**

Présent, passé défini, passé indéfini, futur.

avertir (t.), uprzedzić kogo.
bâtir (t.), budować.
choisir (t.), wybierać.
finir (t.), kończyć.
fournir (t.), dostarczyć.
punir (t.), karać.
mieux, lepiej.
avant, przed (kim, czem).

remplir (t.), napełnić, wypełnić.
salir (t.), walać, brukać.
un architecte, architekt.
un bracelet, bransoletka.
un bijoutier, jubiler.
après, po (kim, czem).

145. — J'ai averti ton frère que tu es arrivé. Notre voisin bâtit une grande maison. On bâtit très peu de palais dans notre ville. Notre professeur punit hier quelques mauvais élèves. Quand rempliras-tu ces bouteilles? Louise, pourquoi salissez-vous vos cahiers? Qui a rempli ces verres? Ne bâtirez-vous pas bientôt votre nouvelle maison? Pourquoi votre oncle a-t-il puni votre cousin? Parce qu'il n'a pas été poli. Cet architecte ne finira pas ces travaux cette année. Ce fermier nous fournit du lait, de la crème et du beurre. Qui est-ce qui vous fournit le thé? C'est le marchand qui demeure dans la rue Grodzka. Qu'avez-vous choisi chez ce bijoutier? Ma soeur a choisi un bracelet; et moi, j'ai choisi une bague. La femme de notre cordonnier a apporté quelques paires de bottines, mais Louise ne sait pas lesquelles choisir. Si nous finissons cette maison avant l'hiver, nous serons très contents.

146. — Kto napełnił te filiżanki? Nie wiem kto je napełnił, myślę, że to służąca. Oni nie budowali przeszłego roku. Czy wasze kontrakty dzierżawne skończą się tego roku? Tak jest, panie, kończą się za trzy miesiące. Moje dzieci walają swoje suknie. Napełniamy źle te butelki, wy je napełniacie lepiej. Nie uprzedzę go, bo nie myśli nigdy o swoich interesach. Które z tych wachlarzy wybierzecie? Dlaczego nie wybrałeś tej krawatki? Nie wybrałem jej, bo nie lubię koloru żółtego. Jeżeli zabrukacie jeszcze raz wasze pończochy, wasza matka was ukarze. Nie wiem czy wybiorę pierścionek, czy (ou) bransoletkę. Komu ten właściciel dostarcza drzewa? Jeżeli wybierzesz ten aksamit czarny, ja wybiorę tę materyę jedwabną. Uprzedziliśmy ich przedwczoraj, że przybędziecie dzisiaj. Będziemy budowali po was.

LXXV.

Imparfait, plus-que-parfait, passé antérieur, futur antérieur.

accomplir (t.), dokonać.
agrandir (t.), powiększyć.
embellir (t.), upiększyć.
guérir (t.), wyleczyć.
reconnaissant *, wdzięczny.
un maître, nauczyciel, pan.
une nièce, siostrzenica.
une promesse, obietnica.

la vie, życie. un goût, gust, smak.

être reconnaissant **à** quelqu'un **de** quelque chose. Być wdzięczny komu za co.

aller à la poste, iść na pocztę. enfin, nareszcie.

147. — Quand ils eurent bâti leur maison, ils l'embellirent avec beaucoup de goût. Aussitôt qu'ils auront bâti leur maison, ils l'embelliront avec beaucoup de goût. Nous les avons punis parce qu'ils avaient sali leurs livres. Où as-tu vu ma soeur? Je l'ai vue dans un magasin, où elle choisissait de beaux joujoux pour ses petites nièces. Quand nous étions encore jeunes, nous étions assez paresseux et nos maîtres nous punissaient souvent. Si vous guérissez son frère, il vous en sera reconnaissant toute sa vie. Nous avions déjà choisi ces bijoux quand il nous a montré ceux-là. Que choisirez-vous? Nous choisirons après vous. Mes soeurs ont choisi avant tout le monde. Elles ont bien choisi. Je lui suis reconnaissant de ses services.

148. — Dlaczego byłeś tak długo na wsi? Byłem (tam) tak długo, bo upiększałem swój ogród. Gdy powiększymy nasz ogród, upiększymy go. Skorośmy tylko powiększyli nasz ogród, upiększyliśmy go. Gdy wy wybierzecie jaką książkę, to my także jedną wybierzemy. Ten architekt sprzedał ten dom. jak tylko go wybudował. Dawnośmy byli skończyli naszę pracę, kiedyśmy otrzymali wasz list. Gdy wasz służący napełnił był te filiżanki, poszedł na pocztę. Wybierał zawsze największe kawałki. Brukał codzień swoje pończochy. Przestrzegałem (uprzedzałem) go codzień, nareszcie go ukarałem. Każdy król upiększał ten pałac. Gdy powiększą jeszcze te ogrody publiczne, będziemy mieli piękne przechadzki. Doktor B. wyleczył mnie przeszłego roku, będę mu za to zawsze wdzięczny. Jeżeli nie skończysz swego zadania, nie będziesz grał z twymi małymi przyjaciółmi.

LXXVI.

Verbes réguliers de la IIIe conjugaison. — **Słowa foremne III^ej^ konjugacyi.**

Uwaga. Trzecia konjugacya składa się tylko z dwudziestu kilku słów, z których siedm jest foremnych i te się odmieniają według wzoru podanego; te są: **apercevoir** (t.), dostrzedz; **concevoir** (t.), pojąć, zrozumieć; **décevoir** (t.), zawieść (używa się częściej w czasach

złożonych); **percevoir** (t.), pobierać (podatki); **recevoir** (t.), otrzymać; **devoir** (t.), być winnym, musieć (co czynić) i **redevoir**, jeszcze być winnym. Końcówka tych słów jest **evoir** i ta się odmienia. (Przy **devoir** źródłosłów jest **d**, dodając końcówki, mamy je **d** ois; je **d** evais; je **d** us; j'ai **dû**; i t. d. W *participe passé* rodzaju męskiego daje się *accent circonflexe* na **û**).

Przy słowach wyraz **bardzo** nie tłómaczy się nigdy przez **très**, lecz przez **beaucoup**.

une visite, wizyta.
un percepteur, poborca.
exécuter (t.), wykonać.
attentif, uważny.
une pensée, myśl.
une chose, rzecz.
un impôt, podatek.
un coeur, serce.
être en visite, być na wizycie.
facilement, łatwo.
une espérance, nadzieja.
l'égoïsme, samolubstwo.
comme, jak.

Présent, imparfait, passé défini, passé indéfini, plus-que-parfait, passé antérieur, futur, futur antérieur.

149. — Quand recevront-ils nos lettres? Ils les recevront demain matin à sept heures. Nous l'aperçûmes hier à la promenade. Ils ne conçoivent pas encore bien notre pensée. Qui est-ce qui perçoit les impôts? Le percepteur perçoit les impôts. Ils ont déçu leur espérance. Napoléon premier conçut et exécuta de grandes choses. Quand il aura reçu votre réponse, il avertira vos amis. Nous fûmes contents quand nous l'eûmes aperçu. Combien dois-tu encore à ton tailleur? Je ne lui dois plus rien. À qui devais-tu autrefois tant d'argent? Je l'ai oublié, je devais quelques florins à mon cordonnier, mais je ne lui dois plus rien depuis longtemps. Un bon coeur ne conçoit pas l'égoïsme. Samedi prochain tu recevras une visite agréable. Je le recevrai comme il m'a reçu.

150. — Spostrzegliśmy go wczoraj po (pour) raz ostatni. On zawiedzie wasze nadzieje, jak zawiódł nasze. Kiedy pobierają podatki? Pobierają je co sześć miesięcy, a czasem co kwartał. Komu mam (muszę) odnieść te zeszyty? Mnie. Czy odbierzecie wkrótce książki, których żądaliście od waszego księgarza z Wiednia? Powinniście zawsze wypełniać wasze obowiązki. Nie pojmuję dla czego już pojechał. Gdyśmy otrzymali te wiadomości, uprzedziliśmy wszystkich naszych przyjaciół. Nie pojmujemy dla czego otrzymał tak wielką nagrodę. Spostrzegam coś w tej piwnicy. Aleksander

i Napoleon pojęli i wykonali wielkie rzeczy. Winniśmy wszystko swoim rodzicom. Te dzieci pojmują łatwo, ale nie są dość uważne.

LXXVII.

Verbes réguliers de la IVe conjugaison. — Słowa foremne IV^{ej} konjugacyi.

Słowa foremne IV konjugacyi są zakończone na: **endre** (z wyjątkiem **prendre** i z niem złożone), **andre**, **ondre**, **ordre** i **erdre**.

Présent, imparfait, passé défini, passé indéfini, plus-que-parfait, passé antérieur, futur, futur antérieur.

attendre (t.), czekać.
défendre (t.), bronić, zabronić.
entendre (t.), słyszeć.
perdre (t.), gubić, przegrać.
battre *) (t.), bić.
Vous faites attention, uważacie.
Faites attention, uważajcie.
un descendant, potomek.
une chaîne, łańcuch.
l'Afrique, Afryka.
rendre (t.), oddać.
répandre (t.), wylać, rozlać.
répondre (t.), odpowiedzieć.
vendre (t.), sprzedać.
rompre **) (t.), złamać.
Vous ne faites pas attention, nie uważacie.
faible, słaby, a.
ordinairement, zwyczajnie.
attacher (t.), przywiązać.
l'Asie, Azya.

151. — Qui attends-tu? J'attends mon domestique. L'attends-tu depuis longtemps? Je l'attends depuis une demi-heure. Nous avons entendu un grand bruit dans la cour. Quand il était encore enfant, il défendait déjà ceux qui étaient plus faibles que lui. Vous répandrez toute cette eau, si vous ne faites pas attention. Dès qu'elle aura répondu à notre lettre, nous vendrons notre village. Quand votre soeur était encore petite, elle répandait toujours de l'encre sur ses livres et sur ses cahiers. Si vous jouez, vous perdrez. Charles m'attendait ordinairement à six heures, et il m'accompagnait à la promenade. Si vous m'attendez un peu, je vous accompagnerai. Nous leur avions déjà rendu leur argent quand nous avons reçu votre lettre. Quand vous rendra-t-il ce qu'il vous doit? Aussitôt qu'il eut entendu

*) *Ind. pr.* Je bats, tu bats, il bat; *Imper.* bats; reszta słowa foremna.

**) *Ind. pr.* Je romps, tu romps, il *rompt;* reszta słowa foremna.

cette réponse, il perdit toute espérance. Les descendants de Noé se répandirent en Europe, en Asie et en Afrique. Pourquoi bats-tu cet enfant? Je ne le bats pas. Ce chien a rompu la chaîne qui l'attachait. Il les battait très souvent.

152. — Ta służąca jest smutna, bo zgubiła swoje pieniądze. Pan prezes oczekuje nas jutro u siebie. Gdy odpowiecie swoję lekcyę, będziemy wam towarzyszyli. Oczekiwałem od dawna tej odpowiedzi. Pan radca opowiadał nam historyę, którą był słyszał u pana adwokata T. Kiedyśmy jeszcze byli młodszymi, zabraniano nam wielu rzeczy. Jużeśmy byli odpowiedzieli na list pana prezesa, kiedyśmy otrzymali wizytę pana radcy K. Jak tylkośmy im oddali byli (ich) wizytę, zaprosili nas na swój wieczór sobotni. Gdym sprzedał był swój majątek, kupiłem dom w mieście. Jeżeli będziesz mnie czekał kwadrans, będę ci towarzyszył do twego wuja, a jutro będę grał z tobą w szachy. Zabraniacie wszystko tym dzieciom. Kto rozlał to wino? Dla czego nie odpowiadasz? Kto będzie bronił tego nieszczęśliwego? Pan adwokat S. będzie go bronił. Nie słyszę dobrze. Nie wiem, kto obroni tego nieszczęśliwego. Jużem był odpowiedział mojemu ojcu, gdy otrzymałem drugi jego list. Słucha się często i nie słyszy się. Kto bił tego człowieka? To dziecko jest złe, bije wszystkie zwierzęta, które spotyka. Ta wieśniaczka biła tego psa. Jeżeli nie będziecie uważali, (to) was będzie bił. Nie złamiecie tego łańcucha.

LXXVIII.

Conditionnel. — Tryb warunkowy.

Tego trybu używa się, aby wyrazić czynność zależną od wypełnienia jakiegoś warunku.

Warunek ten wyraża się w **imparfait** lub **plus-que-parfait**, a poprzedza się spójnikiem **si**, który w tych zdaniach tłómaczy się przez **gdyby**.

Le présent du conditionnel oznacza czynność teraźniejszą lub przyszłą, mającą się odbyć pod pewnym warunkiem.

Je te **prêterais** ce livre *si je l'avais.*	Pożyczyłbym ci tę książkę, gdybym ją miał.
Nous vous **accompagnerions** demain *si nous en avions le temps.*	Towarzyszylibyśmy wam jutro, gdybyśmy mieli czas.

Le passé du conditionnel oznacza czynność przeszłą, którąby się odbyła, gdyby pewien warunek przyszedł był do skutku.

Ils nous **auraient invités,** s'ils *nous avaient rencontrés.* — Byliby nas zaprosili, gdyby nas byli spotkali.

tôt, wczas.
plus tôt, wcześniej.
un avare skąpiec.
amasser (t.), zbierać, zgromadzić.
souhaiter, (t.), życzyć sobie.

le Pérou, Peru.
un ruban, wstążka.
sale, brudny.
désirer (t.), pragnąć, życzyć sobie.
dépenser (t.), wydawać (pieniądze).

153. — Mes enfants sont très contents quand je leur raconte une histoire. Mes enfants seront très contents si je leur raconte une histoire. Mes enfants étaient très contents quand je leur racontais une histoire. Mes enfants furent très contents quand je leur eus raconté une histoire. Mes enfants seraient très contents si je leur racontais une histoire. Mes enfants auraient été très contents si je leur avais raconté une histoire. Si vous ne dépensiez pas tant d'argent, vous seriez plus riche. Si vous n'aviez pas sali vos cahiers, votre maître ne vous aurait pas puni. Si vous ne salissiez pas vos cahiers, votre maître ne vous punirait pas. Si vous ne salissez pas vos cahiers, votre maître ne vous punira pas. S'il nous avait écrit plus tôt, nous vous aurions donné une réponse depuis longtemps. Nous l'aurions aperçu plus tôt s'il n'était pas si petit. Cet enfant a été très gentil, pourquoi le punissez-vous? Les avares amasseraient tout l'or du Pérou, qu'ils en souhaiteraient encore.

154. — Gdybyś mi towarzyszył, byłbym bardzo zadowolony Gdyby ta bransoletka nie była tak drogą. dałbym ci ją. Byliby pilniejsi, gdyby byli skończyli swoje zadania. Wybrałaby te wstążki, gdyby nie były tak brudne. Kto są ci dwaj panowie? Jeden jest Anglikiem. drugi Niemcem; przybyli obadwaj z Wiednia i pragnęliby pomówić z pańskim ojcem. Czy widzieliście mojego ojca? Nie, ale jeżeli go spostrzeżemy, to go uprzedzimy, że go szukasz. Gdybyś odpowiadał lepiej, twój nauczyciel byłby więcej zadowolony. Upiększyłbym swój pokój, gdybym miał więcej pieniędzy Byłby ci bardzo wdzięczny, gdybyś mu oddał, co mu jesteś winien. Otrzymalibyśmy z przyjemnością wiadomości od naszych krewnych, bo od dawna nie pisali do nas. Wybralibyśmy wiele pięknych rzeczy, gdybyśmy mieli pieniądze.

154*a*. — Budowałbym jeszcze tego lata, gdybym miał dość pieniędzy. Byłbym budował od dawna, gdybym był miał pieniądze. Mieszkalibyśmy jeszcze w tym domu, gdyby nie był tak stary. Otrzymaliby z przyjemnością wiadomość od waszego wuja. Spotkałbym go z wielką przyjemnością. Nie zgubilibyście niczego, gdybyście byli uważniejszymi. Byłby odpowiedział od dawna, gdyby był grzeczniejszy. Gdybyś zasłużył na nagrodę, byłby ci ją dał od dawna. Wasi profesorowie chwaliliby was, gdybyście na to zasłużyli. Moja siostra byłaby pracowała tego wieczoru, gdyby była miała czas. Gdybyśmy byli zaprosili gości, bylibyśmy was także zaprosili. Gdyby nie słuchał, biłby go. Gdyby mnie bił, tobym mu oddał. Złamałby ten łańcuch, gdyby był mocniejszy. Sprzedałbym mój dom, gdybym znalazł kupca.

LXXIX.

Impératif. Tryb rozkazujący.

L'impératif wyraża, jak w polskim języku, rozkaz, namawianie lub prośbę.

un remercîment, podziękowanie.	la patience, cierpliwość.
remercier (t.), podziękować.	consoler (t.), pocieszać.
jusqu'à, aż do.	récompenser (t.), wynagrodzić.

Zaimki, które zwykle poprzedzają słowa, stawiają się po słowie w *impératif* formy twierdzącej. (LXII, 124*a*, 124*b*).

Prêtez-moi votre livre.	Pożyczcie mi swoję książkę.
Ne me prêtez pas votre livre.	Nie pożyczajcie mi swojej książki.

155. — Trouve un ami et tu seras heureux. Apportez-moi ces cailloux. Ne m'apporte pas ces cailloux. Donne à ce mendiant un morceau de pain. Cherchons nos livres français. Montrez-moi votre bague. Ne me montrez pas votre bague. Remplissons nos devoirs. Console les malheureux. Choisissez bien vos amis. Bâtis au printemps et en été. Ne salis pas tes habits. Recevez mes remercîments. Punissons ces mauvais élèves. Défendez les faibles contre les méchants. Soyez juste quand vous punissez. Aie de la patience. Rends le bien pour le mal. Invitez quelques personnes pour demain. Ne parlez pas beaucoup, mais écoutez beaucoup. Raconte-nous encore une fois cette histoire. Avertissons-le. Ne l'avertissons pas. Ne la punis pas. Punis-la. Méritons

une récompense par notre conduite. Oubliez-les, ce sont des méchants. Accompagnons-le jusqu'à l'école.

156. — Odpowiedz wkrótce na (à) mój list. Powiększajcie wasz ogród. Nie odmawiajmy nagrody temu cnotliwemu stolarzowi. Nie zapominajmy o naszej obietnicy. Moje dzieci, śpiewajcie tę piękną piosnkę. Zagrajmy w szachy. Zagrajcie w piłkę. Śniadajcie z nami. Zanieś (nieś) te pieniądze do poborcy. Przynieś coś dla twojej siostrzenicy. Przywieź coś z Wiednia. Jedzcie dziś wcześniej kolacyę. Napełnijmy nasze szklanki. Nie rozlewaj wody. Oddaj, co nie twoje (co nie należy do ciebie). Czekajmy trochę. Zapalaj ogień. Odnieś mi moje książki. Odprowadź go aż do domu. Gdybyście byli mieli więcej cierpliwości, nie bylibyście jeszcze sprzedali swego domu. Czekaj trochę. Czekaj na mnie trochę.

LXXX.

Forme passive des verbes. Forma bierna słów.

Jedynie słowa przechodnie mogą mieć formę bierną. Czasy formy biernej składają się z słowa posiłkowego **être** i **participe passé** słowa przechodniego. **Être** się odmienia, **participe passé** zaś zgadza się w rodzaju i liczbie z podmiotem.

Modèle de conjugaison. Wzór konjugacyi.

Forma czynna — Forma bierna.
Forme active — Forme passive.

Inviter (t.) zaprosić. Être invité, być zaproszonym.

Indicatif.

Présent.

J'invite.	Je suis invité, ée.
tu invites.	tu es invité, ée.
il invite.	il est invité.
elle invite.	elle est invitée.
nous invitons.	nous som. invités, ées.
vous invitez.	vous êtes invités, ées.
ils invitent.	ils sont invités.
elles invitent.	elles sont invitées.

Imparfait.

J'invitais.	J'étais invité, ée.
nous invitions.	nous étions invités, ées.

Passé défini.

J' invitai.	Je fus invité, ée.
nous invitâmes.	nous fûmes invités, ées.

Passé indéfini.

J'ai invité.	J'ai été invité, ée.
nous avons invité.	nous avons été invités, ées.

Plus-que-parfait.

J'avais invité.	J'avais été invité, ée.
Nous avions invité.	nous avions été invités, ées.

Passé antérieur.

J'eus invité.	J'eus été invité, ée.
nous eûmes invité.	nous eûmes été invités, ées.

Futur.

J'inviterai.	Je serai invité, ée.
nous inviterons.	nous serons invités, ées.

Futur antérieur.

J'aurai invité.	J'aurai été invité, ée.
nous aurons invité.	nous aurons été invités, ées.

Conditionnel.

Présent.

J'inviterais.	Je serais invité, ée
nous inviterions.	nous serions invités, ées.

Passé.

J'aurais invité.	J'aurais été invité, ée.
nous aurions invité.	nous aurions été invités, ées.

Autre passé.

J'eusse invité.	J'eusse été invité, ée.
nous eussions invité.	nous eussions été invités, ées.

Impératif.

Invite.	Sois invité, ée.
Invitons.	Soyons invités, ées.
Invitez.	Soyez invités, ées.

Subjonctif.

Présent.

Que j'invite.	Q. je sois invité, ée.
Q. nous invitions.	Que nous soyons invités, ées.

Imparfait.

Que j'invitasse.	Que je fusse invité, ée.
Que nous invitassions.	Que nous fussions invités, ées.

Passé.

Que j'aie invité.	Que j'aie été invité, ée.
Que nous ayons invité.	Que nous ayons été invités, ées.

Plus-que-parfait.

Que j'eusse invité.	Que j'eusse été invité, ée.
Que nous eussions invité.	Que nous eussions été invités, ées.

Infinitif.

Présent.

Inviter.	Être invité, ée; és. ées.

Passé.

Avoir invité.	Avoir été invité, ée; és, ées.

Participe.

Présent.

Invitant.	Etant invité, ée; és, ées.

Passé.

Ayant invité.	Ayant été invité, ée; és, ées.

un étranger, obcy, cudzoziemiec.
sage, grzeczny.
un conseil, rada.
docile, powolny.

Każde zdanie ze słowem przechodniem może mieć formę bierną.

Forme active.	**Forme passive.**
Le chat mange la souris.	La souris est mangée par le chat.
Cet horloger a vendu une montre.	Une montre a été vendue par cet horloger.
Ma soeur avertira Henriette.	Henriette sera avertie par ma soeur.
Tout le monde aime un enfant sage.	Un enfant sage est aimé de tout le monde.

Z tych przykładów widzimy, że w formie biernej: przedmiot bliższy (IV przypadek) formy czynnej staje się podmiotem, a podmiot formy czynnej przedmiotem dalszym, poprzedzonym przyimkiem **par** lub **de**. Ten ostatni przyimek (de) używa się zwykle, jeżeli słowo wyraża czynność, odnoszącą się do duszy.

157. — Hier, tous ces mauvais élèves furent punis par leur professeur. Tous nos amis seront invités pour dimanche par nos parents. Par qui ces feux ont-ils été allumés? Ces enfants obéissants sont aimés de leurs parents. Je ne sais si ces choses seront vendues demain. Nous aurions été récompensés par nos professeurs si nous avions été plus appliqués et plus obéissants. Je ne sais si cette récompense a été méritée. Si ce palais avait été bâti par un autre architecte, il serait beaucoup plus beau. Mon oncle serait guéri depuis longtemps s'il était plus docile aux conseils de son médecin. Cet éventail a été trouvé sur une chaise, il a été oublié par quelqu'un. Ces impôts ont été perçus deux fois. Mon bijoutier m'a dit que cette belle bague dont je vous ai parlé, a été achetée par un riche Anglais.

W języku polskim nie używa się formy biernej, dla tego zdania niżej podane są w formie czynnej; należy jednak przetłómaczyć je w formie biernej.

158. — Robota tego stolarza była bardzo chwalona przez pana hrabiego de S. Te gry były niegdyś zabronione. Te korale zgubiła jedna pani (f. b.). Wasze złe zachowanie się będzie zapomniane, jeżeli będziecie grzeczniejsi i mniej leniwi. Jej matka uprzedzi jutro naszę siostrzenicę (f. b.). Tych złych chłopców spostrzeżono w waszym dziedzińcu (f. b.). Kto kupi ten dom (f. b.)? Wasze obietnice słyszeli wszyscy (f. b.). Te zbiory zwiedzali wszyscy obcy (f. b.), którzy przejechali przez nasze miasto. Nic nie jest zbrudzone, wszystko jest czyste. Jeżeli zabrukacie swoje suknie, (wasza) matka was ukarze (f. b.). Gdybyście brukały wasze suknie, (wasza) matka karałaby was (f. b.). Jak tylkoście zabrukały (były) wasze suknie (wasza) matka was ukarała (f. b.). Jak tylko zabrukacie wasze suknie, (wasza) matka was ukarze (f. b.).

LXXXI.

Verbes intransitifs. Słowa nieprzechodnie.

Jakeśmy mówili wyżej (LXIX), słowa foremne nieprzechodnie i przechodnie odmieniają się tak samo, różnica tylko

dla niektórych na tem polega, że odmieniają się ze słowem posiłkowem **être** w czasach złożonych. W czasach prostych jednakowo się konjugują.

Oto wzór konjugacyi czasów złożonych ze słowem posiłkowem **être**:

Indicatif.

Passé indéfini.

Je suis tombé, **ée.**
Nous sommes tombés, **ées.**

Plus-que-parfait.

J'étais tombé, **ées.**
Nous étions tombés, **ées.**

Passé antérieur.

Je fus tombé, **ée.**
Nous fûmes tombés, **ées.**

Futur antérieur.

Je serai tombé, **ée.**
Nous serons tombés, **ées.**

Conditionnel passé.

Je serais tombé, **ée.**
Nous serions tombés, **ées.**

2e passé.

Je fusse tombé, **ée.**
Nous fussions tombés, **ées.**

Subjonctif passé.

Que je sois tombé, **ée.**
Que nous soyons tombés, **ées.**

Plus-que-parfait.

Que je fusse tombé, **ée.**
Que nous fussions tombés, **ées.**

Infinitif passé.

Être tombé, **ée; és, ées.**

Participe passé.

Étant tombé, **ée; és, ées.**

Imiesłowy przeszłe słów nieprzechodnich, które się posługują słowem posiłkowem **avoir**, są nieodmienne.

Słów foremnych nieprzechodnich, odmieniających się ze słowem posiłkowem **être**, jest pięć I-ej konjugacyi i jedno IV-ej; *Arriver,* przybyć; *décéder,* umrzeć; *entrer,**) wejść; *tomber,* upaść; *retomber,* na nowo upaść; *descendre,**) zejść.

abuser de (int.), nadużyć.
bavarder avec (int.) gadać (z kim)
„ de (int.) „ (o czem)
consister en, dans (int.), składać się z czego.
contribuer à (int.), przyczynić się do.
couler (dans) (int.), płynąć.
douter de (int.), wątpić o kim, o czem.
durer (int.), trwać.
grimper sur (int.), piąć się na co.
hésiter à (int.), wahać się.
patiner sur (int.), ślizgać się na łyżwach na czem.
plaisanter de (int.), żartować z kogo.
profiter de (int.), skorzystać z czego.

*) *entrer* i *descendre* używają w niektórych wypadkach posiłkowego *avoir.*

veiller sur (int.), czuwać (nie spać).
danser avec (int.), tańczyć z kim.
désobéir à (int.), być nieposłusznym.
fleurir (int.), kwitnąć.
maigrir (int.), chudnąć.
réussir *) dans (int.), udać się, (szczęścić się w czem).
correspondre avec (int.), korespondować z kim.
terminer (t.), zakończyć.
la bonté, dobroć.
le bonheur, szczęście.
le malheur, nieszczęście.
une mer, morze.
la mer Baltique, morze Bałtyckie.
un étang, staw.
le froid, zimno.
le chaud, ciepło.
raisonnable, rozsądny.
bien, dobrze.
mieux, lepiej.
inutilement, nieużytecznie.
vers, ku.

159. — Vous abuserez de sa bonté. Quand ces élèves eurent assez bavardé, ils pensèrent à leurs devoirs. Quand j'étais jeune, mon bonheur consistait dans le travail. Ils contribueront à son bonheur. La Vistule coule vers la mer Baltique. Pourquoi douterions-nous de sa promesse. Si le froid avait duré plus longtemps, il y aurait eu beaucoup de malheurs. Il grimpait sur un arbre quand nous l'avons aperçu. Il hésita longtemps, mais la semaine passée tout fut terminé. L'hiver dernier nous patinions très souvent sur votre étang. Je n'aime pas les élèves qui désobéissent à leurs maîtres. Ces roses fleuriront au printemps. Cet enfant a beaucoup maigri pendant sa dernière maladie. Correspondez-vous encore avec le fils de ce médecin? Je corresponds toujours avec lui. S'il n'était pas tombé une seconde fois il serait déjà guéri. Il y a un quart d'heure que je suis descendu. Si nous avions réussi, nous serions riches. Doutez-vous encore de cette nouvelle? J'en doute encore. Il a réussi dans ses affaires.

160. — Korzystajcie z (waszego) czasu, nie traćcie go nieużytecznie. Mój wuj umarł w ośmdziesiątym trzecim roku życia (swego wieku). Nie nadużywajcie uciech. Gdzie poszli ci panowie? Nie wiem tego, weszli do tego domu. W przeszłą zimę ślizgaliśmy się co dzień rano. Gdzie jest wasz służący? Zeszedł do piwnicy. Dlaczego nadużywałbym jego cierpliwości? Wszystkie rzeki płyną ku morzu. Niegdyś żartowali ze wszystkich i ze wszystkiego, teraz są rozsądniejszymi. Moi bracia nie śpią (czuwają) co wieczór aż po wpół do dwunastej. Gdy potańczymy z tymi panami, będziemy

*) je réussis, udaje mi się. j'ai réussi, udało mi się.
n. réussissons, udaje nam się. je réussirai, uda mi się i t. d.

także tańczyły z wami. Czy się dobrze ślizgasz? Ślizgam się dosyć dobrze, ale ślizgałbym się lepiej, gdybym się ślizgał częściej. Ci uczniowie wiele skorzystali z ich lekcyj. Nie bylibyście tak często karani, gdybyście nie byli nieposłusznymi. Drzewa kwitną w miesiącu kwietniu, kiedy czas jest ciepły i ładny. Czy nadużyłeś jego dobroci? Nie nadużyłem.

LXXXII.

travailler à (int.), pracować nad czem.	une bonne note, dobra klasa.
obéir à (int.), być posłusznym.	une mauvaise note, zła klasa.
dépendre de (int.), zależeć od kogo, czego.	une permission, pozwolenie.
une invitation, zaproszenie.	un muguet, konwalja.
	difficile, trudny.
	une note, nota, klasa.

161. — Ces demoiselles sont très sages, elles obéissent à leurs parents et à leurs professeurs. Quand nous étions jeunes nous réussissions plus souvent. Votre servante perd beaucoup de temps, elle bavarde avec tout le monde. Cet enfant est tombé du premier étage. A quoi travaillez-vous depuis une semaine? Je travaille tous les soirs à mes devoirs allemands, ils sont très difficiles. Les vacances durent (pendant) deux mois chez nous, dans certains pays elles durent six semaines. Je ne doute pas de ses sentiments filials. Le mois de mai est le mois des fleurs. Le chat grimpe facilement sur les arbres. Vous maigrissez depuis quelque temps. Si nous étions arrivés hier, nous aurions encore rencontré madame votre mère. Si vous ne faites pas attention, vous tomberez. Nous sommes entrés chez lui quand il dinait. Il ne dépend de personne. Nous ne profiterons pas de son aimable invitation car nous attendons du monde ce soir. Travailleras-tu demain à ton devoir? J'y travaillerai.

162. — Gdybyście nie pracowali co wieczór, mielibyście złe klasy. Jeżeli będziecie czuwali co noc aż do drugiej lub trzeciej godziny, będziecie chorymi. Nie lubię tych osób, one żartują ze wszystkich. Bylibyśmy tańczyli całą noc, gdybyście byli z nami. Napoleon trzeci, cesarz Francuzów, miał sześćdziesiąt cztery lat, kiedy umarł w Anglii. Ten cudzoziemiec skorzystał z waszego pozwolenia i wszedł do was. Nie będzie się wahał (ani) minuty. Jak tylko przybył, zatańczył. Ten młody człowiek nie wątpi o niczem. Konwalie już były

kwitły, kiedyście przybyli. Konwalie jeszcze kwitły, kiedyście przyjechali. Uda ci się, jeżeli będziesz pracował. Czy korespondowałeś ze swoim kolegą podczas wakacyj? Korespondowałem z nim bardzo często; otrzymywałem list co tydzień. Od kogo zależy ta sprawa? Ona zależy od pana radcy R. Jużem wam powiedział, że ta nagroda zależeć będzie od zachowania się waszego.

LXXXIII.

Négations. — **Przeczenia.**

Ne... pas, nie.	ne... pas encore, jeszcze nie.
ne... point, wcale nie.	ne... pas non plus, także nie.
ne... jamais, nigdy.	ne... ni... ni.., ani... ani...
ne... plus, więcej nie, już nie.	

Przypominamy, że określniki **aucun, nul** i zaimki **personne, rien, aucun, nul,** wymagają słowa z negacyą **ne.**

Zwracamy również uwagę, że kiedy się używa **point, jamais** i t. d. nie używa się **pas.**

ne... que,	tylko.
Je n'ai qu'un ami.	Mam tylko jednego przyjaciela.
un moment, chwila.	intéresser (t.), zajmować kogo.

163. — As-tu accompagné ton camarade? Je ne l'ai pas accompagné. Patineras-tu cet hiver? Je ne patinerai point. Pourquoi votre voisin n'a-t-il pas invité son neveu? Il ne l'a pas invité et il ne l'invitera jamais, parce que son neveu a refusé plusieurs fois ses invitations. Leur raconterez-vous encore de belles histoirs? Je ne leur en raconterai plus, elles ne sont plus si jeunes. Ces Anglais n'ont pas encore reçu les lettres qu'ils attendent depuis plus de huit jours. Bâtirez-vous cette année-ci? Non, je ne bâtirai pas, et vous? Moi, je ne bâtirai pas non plus; je n'ai pas encore assez d'argent. Attend-il mon père ou mon oncle? Il n'attend ni l'un ni l'autre, il attend votre cousin. Personne ne doutait de votre promesse. Mes nièces ne chantent rien depuis quelque temps. Aucun de ces messieurs ne correspondrait avec lui. Nul plaisir ne l'intéresse. Nous ne devons que très peu.

164. — Czy masz pieniądze? Nie mam wcale. Nie zapomnimy nigdy zachowania się waszego. On nie oddaje nigdy, co mu się pożycza. Moje siostry nie będą już grały dzisiaj. Gdybym nie miał więcej pieniędzy, dostarczyłby mi.

Czy wasi krewni już odpowiedzieli na wasz ostatni list? Jeszcze nie odpowiedzieli, oczekujemy ich odpowiedzi we czwartek lub piątek. Jeżeli wasze siostry nie będą śpiewały na koncercie dzisiejszego wieczora, moje także nie będą śpiewały. Nikt nie pojmie lepiej od niego, czego sobie życzycie. Jeżeli nie zejdziesz, nie zejdę także. Nie zapominajcie niczego. Nikt nie będzie czuwał tej nocy. Oni nic nie przywieźli ze swojej podróży do Wiednia. Nie byłby skończył ani waszego ubrania ani mojego, gdybym nie był (był) u niego. To pozwolenie zależy tylko od pana prezesa sądu. Nie byłoby się im udało (nie mieliby byli powodzenia), gdyby byli się zawahali jednę chwilę.

LXXXIV.

Adverbes formés d'adjectifs. Przysłówki urabiane z przymiotników.

W ogólności od rodzaju żeńskiego l. pojedyńczej przymiotników urabia się przysłówki, dodając końcówkę **ment.**

masculin,	**féminin,**	**adverbe.**		
grand,	grande,	grandement,	wielki	— wielce.
ancien,	ancienne,	anciennement,	dawny	— dawniej.
complet,	complète,	complètement,	zupełny	— zupełnie.
heureux,	heureuse,	heureusement,	szczęśliwy	— szczęśliwie.
faux,	fausse,	faussement,	fałszywy	— fałszywie.
actif,	active,	activement,	czynny	— czynnie.
nouveau,	nouvelle,	nouvellement,	nowy	— nowo.
utile.	—	utilement,	użyteczny	— użytecznie.

Jeżeli rzeczownik zakończony jest na samogłoskę, tworzy się przysłówek z rodzaju męskiego.

vrai,	vraiment,	prawdziwy,	prawdziwie.
joli,	joliment,	ładny,	ładnie.

Jeżeli zaś przymiotnik kończy się na **ant** lub **ent**, to ta końcówka zamienia się na **amment** lub **emment.**

	puissant,	puissamment,	potężny,	potężnie.
	fréquent,	fréquemment,	częsty,	często.
	patient,	patiemment,	cierpliwy,	cierpliwie.
Wyjątki:	lent, lente,	lentement,	powolny,	powoli.
	gentil, —	gentiment,	grzeczny,	grzecznie.

Przysłówki stopniują się jak przymiotniki:

joliment, plus joliment, moins joliment, le plus joliment, le moins joliment.

Uwaga I. Przysłówki używają się zwykle po słowie, jeżeli ono jest w czasie prostym; jeżeli zaś ono jest w czasie złożonym, między słowem posiłkowem a imiesłowem.

Il oublie complètement ses devoirs.	Zapomina zupełnie o swoich obowiązkach.
Il l'a complètement guéri.	Zupełnie go wyleczył.

Uwaga II. Przysłówki: **comment**, **où**, **combien**, **pourquoi**, poprzedzają zawsze słowo.
Hier, **aujourd'hui**, **demain** i t. p., nie stawiają się nigdy między słowem posiłkowem a imiesłowem.

Nie od wszystkich przymiotników można urabiać przysłówki. Przysłówki urabiane z przymiotników, któryćhśmy dotąd używali (tych, któreśmy wyżej podali, nie powtarzamy) są następujące:

Adjectifs.		**Adverbes.**	
masculin.	**féminin.**		
agréable,	—	agréablement,	przyjemnie.
triste,	—	tristement,	smutno.
pauvre,	—	pauvrement,	ubogo.
propre,	—	proprement,	czysto.
riche,	—	richement,	bogato.
vertueux,	vertueuse,	vertueusement,	cnotliwie.
mortel,	mortelle,	mortellement,	śmiertelnie.
bon,	bonne,	bonnement,	szczerze.
excellent,	—	excellemment,	wybornie.
aimable,	—	aimablement,	mile.
honnête,	—	honnêtement,	uczciwie.
haut,	haute,	hautement,	wysoko, głośno.
universel,	universelle,	universellement,	powszechnie.
pareil,	pareille,	pareillement,	podobnie.
secret,	secrète,	secrètement,	potajemnie.
malheureux,	malheureuse,	malheureusement,	nieszczęśliwie.
doux,	douce,	doucement,	powoli łagodnie.
léger,	légère,	légèrement,	lekko, lekkomyślnie.
cher,	chére,	chèrement,	drogo.
sot,	sotte,	sottement,	głupio.
long,	longue,	longuement,	długo.
fou,	folle,	follement,	szalenie.
mou,	molle,	mollement,	miękko.
franc,	franche,	franchement,	szczerze.
sec,	sèche,	sèchement.	sucho.

frais,	fraîche,	fraîchement,	świeżo.
public,	publique,	publiquement,	publicznie.
principal,	principale,	principalement,	głównie.
égal,	égale,	également,	równie
chaud,	chaude,	chaudement,	ciepło.
froid,	froide,	froidement,	zimno, chłodno.
dernier,	dernière,	dernièrement	niedawno, tymi dniami.
paresseux,	paresseuse,	paresseusement,	leniwie.
prochain,	prochaine,	prochainement,	wkrótce, niebawem.
libre,	—	librement,	wolno.
injuste,	—	injustement,	niesprawiedliwie.
méchant,	—	méchamment,	złośliwie.
faible,	—	faiblement,	słabo.
docile,	—	docilement,	powolnie.
raisonnable,	—	raisonnablement,	rozsądnie.
difficile,	—	difficilement,	trudno.

accuser, (t.) oskarżyć.
commander. (t) rozkazać.
habiller, (t.) ubrać.
réfléchir à, (int.) zastanawiać się.
un projet, projekt.
un artisan, rzemieślnik.
avant de, zanim.
une place, miejsce.

165. — S'ils avaient honnêtement rempli leurs devoirs, personne ne les aurait accusés. Ils ont heureusement conçu ce projet et ils l'ont encore plus heureusement exécuté. Il vous écoutera froidement et il vous répondra sèchement. Ces étrangers ont longuement hésité avant de choisir. Je travaille principalement le soir. Ce paysan est faussement accusé par son voisin. Ma nièce m'accompagnait fréquemment à la promenade Nous recevrons prochainement de meilleures nouvelles. Notre couturière demeure très pauvrement avec sa mère. Parlez plus franchement, mes enfants, et, racontez-moi gentiment ce que vous avez fait. J'aurais choisi autrement si j'avais été à votre place. Ces étrangers sont nouvellement arivés.

166. — Oskarżasz niesprawiedliwie tego górala. Karol mówi bardzo rozsądnie, kiedy się zastanawia. Wasi koledzy nie byliby tak lekkomyślnie nieposłusznymi, gdyby byli rozsądniejszymi. Nasz służący słucha uważnie, co mu rozkazujemy. Przeszłego roku korespondowaliśmy bardzo często z nim. Oni również powalają (swoje) trzewiki, jeżeli przejdą przez tę ulicę. Spotkaliśmy niedawno waszych przyjaciół. Na nieszczęście nie mam żadnej wiadomości od mojego architekta. Odpowiadajcie łagodnie i grzecznie. Ci uczciwi rzemieślnicy byli wynagrodzeni publicznie. Te dzieci są zawsze czysto ubrane. Słuchajcie uważnie rad waszych

rodziców, a będziecie szczęśliwymi. One zupełnie o nas zapomniały. Jeżeli będziecie mówili rozsądnie, posłuchają was cierpliwie.

LXXXV.

Forme interrogative et négative des verbes. — **Forma pytajna i przecząca słów.**

Forma ta różni się od formy pytajnej tem, że forma pytajna jest zamknięta przysłówkami **ne** i **pas**. W czasach złożonych **participe passé** kładzie się na końcu. Dla przykładu odmieniamy tu dwa czasy: jeden prosty, drugi złożony.

Indicatif, présent.	**Passé indéfini.**
Ne finis-je pas?	N'ai-je pas fini?
Ne finis-tu pas?	N'as-tu pas fini?
Ne finit-il pas?	N'a-t-il pas fini?
Ne finissons-nous pas?	N'avons-nous pas fini?
Ne finissez-vous pas?	N'avez-vous pas fini?
Ne finissent-ils pas?	N'ont-ils pas fini?

Słowo w formie pytajno-przeczącej może przedstawić dwa znaczenia: 1) twierdzenie, 2) powątpiewanie.

Jeżeli sens jest twierdzący, używa się przed dopełnieniem **un, une, du, de la, des, le, la, les, mon, mes, ce, ces,** i t. d.

Jeżeli zaś sens wyraża wątpliwość, używa się przyimka **de.**

N'avez-vous pas une pomme? **znaczy:**	Vous avez une pomme.
N'avez-vous pas de pomme? „	Vous n'avez pas de pomme.
N'avez-vous pas du pain? „	Vous avez du pain.
„ „ „ de pain? „	Vous n'avez pas de pain.
N'avez-vous pas **le** pain qui était sur cette table?	Czy nie masz chleba, który był na tym stole?

une parole, słowo. — un habit d'hiver, ubranie zimowe.
depuis quand? odkąd? — un habit d'été, ubranie letnie.

167. — N'as-tu pas reçu des pommes? N'as-tu pas reçu de pommes? Ces robes ne coûteront-elles pas beaucoup d'argent? Ces habits ne coûteront-ils pas de l'argent? Ne serais-je pas plus heureux si vous étiez avec moi? Vos parents ne sont-ils pas arrivés heureusement à Paris? Ce

bijoutier n'a-t-il pas vendu de coraux? N'auriez-vous pas été punis si vous n'aviez pas été sages? Notre laitière n'apportait-elle pas toujours de bon lait? Son beurre n'était-il pas toujours le meilleur du village? Ce Français ne chercherait-il pas inutilement une meilleure place? Pourquoi hier ne choisîtes-vous pas ces rubans? Monsieur le conseiller K. n'a-t-il jamais été à Berlin? N'a-t-il pas acheté des habits d'hiver? N'a-t-il pas acheté d'habits d'hiver?

168. — Nie mająż oni przyjaciół? Czy oni nie mają przyjaciół? Czy wasz profesor nie wynagrodzi uczniów pilnych? Czy nigdy nie podróżowaliście po Włoszech? Nie otrzymali-że oni owoców z Grecyi? Czy ci panowie nie wątpili o waszych słowach? Odkąd się nie ślizgałeś? Czy ktoś nie odpowiedział na wasz list? Czy nikt nie odpowiedział na wasz list? Czyście nie dali tego pozwolenia waszym dzieciom? Czyż ten jubiler nie sprzedał klejnotów? Nie skończyże on jeszcze, kiedy nasze krewne będą śpiewały? Nie zasłużyliścież od dawna na tę nagrodę? Nie byłbyśże wybrał tego pierścionka, gdybyś go był widział wcześniej? Czy ten kupiec nie sprzedawał zawsze masła? Czy nie sprzedasz ty także twojej wsi? Czy Ludwik nie będzie pierwszym tego roku?

LXXXVI.

Verbes pronominaux. Słowa zaimkowe i zwrotne.

Słowa zaimkowe odmieniają się według konjugacyi, do której należą. Różnią się tem od słów przechodnich i nieprzechodnich, że oprócz zaimków osobistych, którymi się te ostatnie posługują, przybierają zaimek zwrotny: **me, te, se, nous, vous, se,** położony przed czasownikiem. W czasach złożonych odmieniają się **wszystkie** ze słowem posiłkowem **être**.

Francuzi odróżniają dwa rodzaje słów zaimkowych: słowa zaimkowe *istotne* **(essentiels)**, które bez zaimka nie mogą się obejść i *przypadkowe* **(accidentels)**, które i bez zaimka się używają.

Otóż w słowach *istotnie zaimkowych*, zaimki zwrotne, o których mówiliśmy już w LXII, odpowiadają czwartemu

przypadkowi polskiemu, czyli że są, jakeśmy mówili, przedmiotem bliższym *(complément direct)*, (z wyjątkiem słowa *s' arroger*, przywłaszczać sobie). a imiesłów zgadza się z nimi w rodzaju i liczbie. W słowach zaś *przypadkowo zaimkowych*, imiesłów zgadza się z tym zaimkiem zwrotnym, jeżeli zaimek jest przedmiotem bliższym. w innym razie imiesłów się nie zmienia.

Modèle de conjugaison des verbes pronominaux. / Wzór konjugacyi słów zaimkowych.

Forme affirmative.	Forme négative.
Se défendre, (c. dir.) bronić się.	Ne pas **se refuser**, (c. ind.) nie odmówić sobie.

Indicatif.

Présent.

Je me défends (moi).	Je ne me refuse pas (à moi).
tu te défends (toi).	tu ne te refuses pas (à toi).
il se défend (lui).	il ne se refuse pas (à lui)
nous nous défendons (nous).	nous ne nous refusons pas (à nous).
vous vous défendez (vous).	vous ne vous refusez pas (à vous).
ils se défendent (eux).	ils ne se refusent pas (à eux).

Imparfait.

Je me défendais.	Je ne me refusais pas.
nous nous défendions.	nous ne nous refusions pas.

Passé défini.

Je me défendis.	Je ne me refusai pas.
nous nous défendîmes.	nous ne nous refusâmes pas.

Passé indéfini.

Je me suis défendu, ue.	Je ne me suis pas refusé.
tu t'es défendu, ue.	tu ne t'es pas refusé.
il s'est défendu.	il ne s'est pas refusé.
nous nous sommes défendus, ues.	nous ne nous sommes pas refusé.
vous vous êtes défendus, ues.	vous ne vous êtes pas refusé.
ils se sont défendus.	ils ne se sont pas refusé.

Plus-que-parfait.

Je m'étais défendu, ue.	Je ne m'étais pas refusé.
nous nous étions défendus, ues.	nous ne nous étions pas refusé.

Passé antérieur.

Je me fus défendu, ue.	Je ne me fus pas refusé.
nous nous fûmes défendus, ues.	nous ne nous fûmes pas refusé.

Futur.

Je me défendrai.	Je ne me refuserai pas.
nous nous défendrons.	nous ne nous refuserons pas.

Futur antérieur.

Je me serai défendu, ue.
nous nous serons défendus, ues.

Je ne me serai pas refusé.
nous ne nous serons pas refusé.

Conditionnel.

Présent.

Je me défendrais.
nous nous défendrions.

Je ne me refuserais pas
nous ne nous refuserions pas.

Passé.

Je me serais défendu, ue.
nous nous serions défendus, ues.

Je ne me serais pas refusé.
nous ne nous serions pas refusé.

Autre passé.

Je me fusse défendu, ue.
nous nous fussions défendus, ues.

Je ne me fusse pas refusé.
nous ne nous fussions pas refusé.

Impératif.

Défends- **toi.**
défendons-**nous.**
défendez-**vous.**

Ne **te** refuse pas.
ne **nous** refusons pas.
ne **vous** refusez pas.

Subjonctif.

Présent.

Que je me défende.
que nous nous défendions.

Que je ne me refuse pas.
que nous ne nous refusions pas.

Imparfait.

Que je me défendisse.
que nous nous défendissions.

Que je ne me refusasse pas.
que nous ne nous refusassions pas.

Passé.

Que je me sois défendu, ue.
que nous nous soyons défendus, ues.

Que je ne me sois pas refusé.
que nous ne nous soyons pas refusé.

Plus-que-parfait.

Que je me fusse défendu, ue.
que nous nous fussions défendus. ues.

Que je ne me fusse pas refusé.
que nous ne nous fussions pas refusé.

Infinitif.

Présent.

Se défendre.

Ne pas se refuser.

Passé.

S'être défendu, ue, us, ues.

Ne s'être pas refusé.

Participe.

Présent.

Se défendant. — Ne se refusant pas.

Passé.

S'étant défendu, ue, us, ues. — Ne s'étant pas refusé.

Forme interrogative.

S'amuser, bawić się.

Forme interrogative et négative.

Se salir, zbrukać się.

Indicatif.

Présent.

M'amusé-je?
t'amuses-tu?
s'amuse-t-il?
nous amusons-nous?
vous amusez-vous?
s'amusent-ils?

Ne me salis-je pas?
ne te salis-tu pas?
ne se salit-il pas?
ne nous salissons-nous pas?
ne vous salissez-vous pas?
ne se salissent-ils pas?

Imparfait.

M'amusais-je?
nous amusions-nous?

Ne me salissais-je pas?
ne nous salissions-nous pas?

Passé défini.

M'amusai-je?
nous amusâmes-nous?

Ne me salis-je pas?
ne nous salîmes-nous pas?

Passé indéfini.

Me suis-je amusé, ée?
t'es-tu amusé, ée?
s'est-il amusé?
s'est-elle amusée?
nous sommes-nous amusés, ées?
vous êtes-vous amusés, ées?
se sont-ils amusés?
se sont-elles amusées?

Ne me suis-je pas sali, ie?
ne t'es-tu pas sali, ie?
ne s'est-il pas sali?
ne s'est-elle pas salie?
ne nous sommes-nous pas salis, ies?
ne vous êtes-vous pas salis, ies?
ne se sont-ils pas salis?
ne se sont-elles pas salies?

Plus-que-parfait.

M'étais-je amusé, ée?
nous étions-nous amusés, ées?

Ne m'étais-je pas sali, ie?
ne nous étions-nous pas salis, ies?

Passé antérieur.

Me fus-je amusé, ée?
nous fûmes-nous amusés, ées?

Ne me fus-je pas sali, ie?
ne nous fûmes-nous pas salis, ies?

Futur.

M'amuserai-je?
nous amuserons-nous?

Ne me salirai-je pas?
ne nous salirons-nous pas?

Futur antérieur.

Me serai-je amusé, ée?	Ne me serai-je pas sali, ies?
nous serons-nous amusés, ées?	ne nous serons-nous pas salis, ies?

Conditionnel.

Présent.

M'amuserais-je?	Ne me salirais-je pas?
Nous amuserions-nous?	ne nous salirions-nous pas?

Passé.

Me serais-je amusé, ée?	Ne me serais-je pas sali, ie?
nous serions-nous amusés, ées?	ne nous serions-nous pas salis, ies?

Autre passé.

Me fussé-je amusé, ée?	Ne me fussé-je pas sali, ie?
nous fussions-nous amusés, ées?	ne nous fussions-nous pas salis, ies?

Uwaga. Słowa, których imiesłów w czasach przeszłych nie zgadza się z zaimkiem zwrotnym **se**, wydrukowaliśmy grubszemi czcionkami.

s'amuser, bawić się.
se coucher, kłaść się spać.
se fatiguer, zmęczyć się.
s'habiller, ubrać się.
se laver, myć się.
se porter, mieć się.
se reposer, odpocząć.
se rendre, udać się.
se salir, walać się.
se réjouir, cieszyć się.
continuer (t.) dalej rzecz prowadzić, kontynuować.
remercier (t.), dziękować.
une route, droga.
fort, bardzo, mocno.
volontiers, chętnie.
vite, prędko.

169. — Comment vous portez-vous, mon cher ami? Je me porte bien, et vous? Je vous remercie, je me porte aussi bien. Nous nous sommes très bien amusés hier chez nos camarades. Pourquoi vous êtes-vous couché si tôt? Je me suis couché si tôt car je ne me porte pas bien. Nous nous reposerons volontiers car nous sommes très fatigués. Si nous étions fatigués, nous nous reposerions aussi. Quand Charles se fut habillé, il se rendit chez son professeur. Mon ami, habille-toi plus vite. Vous vous salissez toujours. Nous nous habillons toujours chaudement en hiver. Comment se porte monsieur votre père? Il se porte assez bien, mais il se porterait mieux si le temps n'était pas si froid. Pourquoi ne se sont-ils pas reposés quand ils étaient fatigués? Charles, attendez un peu, vous vous laverez après votre frère. Continuons ce devoir.

170. — Moja siostra była bardzo chora, teraz ma się już lepiej. Kiedyśmy mieszkali na wsi, miewaliśmy się lepiej niż teraz. Mój wuj bardzo się ucieszył, kiedy usłyszał, że się już macie dobrze. Gdzie byliście wczoraj wieczór? Byliśmy (na wizycie) z wizytą u naszych krewnych, bawiliśmy się bardzo dobrze. Kiedy wasi bracia położą się spać? Położą się spać za godzinę, kładą się co wieczór o wpół do jedenastej. Gdybyście się nie kładli spać tak wczas, mielibyście się wiele lepiej. Połóż się spać, mój kochany, bo jesteś zmęczony. Gdy odpoczniecie dostatecznie (dosyć), pójdziemy dalej (continuer) w (naszą) drogę. Wczoraj zmęczyliśmy się bardzo. Jak tylko się umyłem, ubrałem się. Nie byłbym się mył teraz, gdybym się nie był zawalał. Dlaczego jeszcze się nie umyłeś? Byłbym się umył od dawna, gdybym był miał wodę. Jak tylkośmy się ubrali, pracowaliśmy dalej (kontynuowaliśmy naszą pracę).

LXXXVII.

s'absenter de, często być nieobecnym.
s'agenouiller, uklęknąć.
se douter de, domyślać się.
s'empresser de, pospieszać.
s'arroger, przywłaszczać sobie.
s'apercevoir de, spostrzedz się.
se défendre de, bronić się.
se refuser, odmówić sobie.

Marie, Marya.
un désir, życzenie.
un départ, wyjazd.
un autel, ołtarz.
un avare, skąpiec.
un droit, prawo.
une injustice, niesprawiedliwość.

une méchanceté, złość.
saint, święty.
trahir (t.), zdradzić.
sincèrement, szczerze.
devant, przed } kim, czem,
derrière, za } kim, czem,
prier (t.), modlić się, prosić.

171. — Nous nous aperçûmes hier que nous n'avions plus nos échecs. Les avares se refusent tout. Nous ne nous refusons rien. Vous vous défendez mal, défendez-vous mieux. S'il nous avait accusés, nous nous serions défendus. Dès qu'il nous eut accusés, nous nous défendîmes. Nous nous réjouissons toujours quand nous recevons de bonnes nouvelles. Il se réjouirait aussi s'il recevait de meilleures nouvelles. Vous absentez-vous souvent? Je m'absente une ou deux fois chaque semaine. Où vous êtes-vous agenouillés?

Nous nous sommes agenouillés devant l'autel de Sainte Marie. Ils ne se sont pas doutés de cette réponse. Nous nous arrogerions ces droits, si ce n'était pas une injustice. Je m'empresse de vous répondre. Tu t'empresseras de choisir.

172. — Mój brat będzie nieobecnym w przyszłym tygodniu. Wasza siostra nie bywała tak często nieobecną jak wy. Kiedy wchodzimy do kościoła, klękamy. Klękajcie co rano i co wieczór i módlcie się szczerze. Nie bylibyśmy się nigdy domyślili jego złośliwości, gdyby się nie był zdradził. Przywłaszcza sobie prawa, których nie ma. Pospieszyliśmy wypełnić wasze życzenia. Pospieszymy zasłużyć na waszę dobroć. Nie spostrzeże się, kiedy odjedziecie (waszego odjazdu). Spostrzega się najmniejszą rzecz. Wczoraj odmówiliśmy sobie tej przyjemności. Pan hrabia nie odmówił sobie nigdy nic. Ci skąpcy byli bardzo nieszczęśliwi, odmawiali sobie wszystkiego. Jeżeli nas oskarży, obronimy się. Gdyby nas oskarżył, obronilibyśmy się. Wczoraj wasze dzieci bardzo się ucieszyły. Cieszcie się, moje dzieci, wasz ojciec przybędzie dziś wieczór. Twoi koledzy bardzo się ucieszyli z nagrody, którą otrzymali

LXXXVIII.

Verbes impersonnels. Słowa nieosobiste.

Słowa nieosobiste używają się tylko w trzeciej osobie liczby pojedynczej i w Infinitif, odmieniają się według konjugacyi, do której należą.

Tonner (grzmieć).

Indicatif.		**Conditionnel.**	Imparfait.
Présent.	Plus-que-parfait.	Présent.	Qu'il tonnât.
Il tonne.	Il avait tonné.	Il tonnerait.	Passé.
Imparfait.	Passé antérieur.	Passé.	Qu'il ait tonné.
Il tonnait.	Il eut tonné.	Il aurait tonné.	Plus-que-parfait.
Passé défini.	Futur.	Autre passé.	Qu'il eût tonné.
Il tonna.	Il tonnera.	Il eût tonné.	**Infinitif.**
Passé indéfini.	Futur antérieur.	**Subjonctif.**	Tonner.
Il a tonné.	Il aura tonné.	Présent.	Participe passé.
		Qu'il tonne.	Tonné, ayant tonné.

Il jest tylko pozornym podmiotem, nie odnosi się bowiem do nikogo. Niektóre słowa używają się przypadkowo nieosobiście, np.:

Il tombe de la neige.	Pada śnieg.
Il manque un florin.	Brakuje złoty.

Arriver, il arrive, zdarza się.
résulter, il résulte de, wynika.
sembler, il me semble, zdaje [mi się.
geler, il gèle, marznie.
dégeler, il dégèle, puszcza (lód).
s'agir, il s'agit de, idzie o...
tomber, il tombe de..., pada...
manquer, il manque, brakuje.
se passer, il se passe, dzieje się.
neiger, il neige, śnieg pada.
grêler, il grêle, grad pada.
dépendre, il dépend de, zależy.

Następujące słowa są nieforemne, ich konjugacye podamy później.

Avoir, il y a, jest, są, znajduje się (XLIX).
Être, il est, jest są.
il est impossible de, jest niemożebnem.
il est temps de, jest czas.
Falloir, il faut, trzeba, należy.
Pleuvoir, il pleut, pada deszcz.

un laboureur, rolnik.
un accident, wypadek.
la grêle, grad.
risible, śmieszny.

bien, wiele, jako przysłówek ilościowy wymaga po sobie rodzajnika cząstkowego: bien du plaisir, wiele uciechy.
bien de la place, wiele miejsca.
bien des paroles, wiele słów.

173. — Il résulte de ses paroles qu'il attend encore des nouvelles de Vienne. Il est arrivé hier un grand malheur dans la rue Saint-Jean. Il arrive bien des malheurs dont personne ne parle. Il me semble qu'il s'est couché à onze heures. Il est tombé hier beaucoup de neige. Il s'agit de vous. Il manque quelques florins. Il se passera bien des choses avant votre départ. Au mois de juin, il tombe souvent de la grêle, (il grêle souvent). Il neigera encore quelques heures. Il a gelé toute la nuit. Il dégèlera ces jours-ci. Il ne s'agissait pas de vous dans cette affaire. Il ne dépend pas de moi de vous rendre ces papiers. Il y aura bientôt deux mois qu'il est parti. S'il y avait eu plus de monde au théâtre, on se serait encore mieux amusé. Il sera bientôt onze heures. Il est impossible de parler à monsieur le comte, il est très malade. Il sera temps de travailler quand nous nous serons reposés. Il faut l'écouter. Il ne faut pas remplir inutilement vos verres. Il pleut depuis deux jours.

174. — Deszcz pada cały tydzień. Nie trzeba zanadto pragnąć. Trzeba szukać waszych książek. Było mu niemożebnem upiększyć swój ogród. Nie jest jeszcze czas położyć się spać. Jest dwadzieścia minut do dziesiątej. Było dużo

ludzi (gości) w T. Niema już uczniów w klasie, poszli już do domu. Zależeć będzie od was pójść do waszego przyjaciela. Idzie o rzecz bardzo zajmującą. W roku tysiąc siedmset dziewiątym były wielkie mrozy (marzło hardzo mocno) w Rosyi. Będzie jeszcze marzło jutro. W marcu zwykle puszcza lód. Gdyby śnieg nie był padał, bylibyśmy od dawna przybyli. Kiedy grad pada, rolnik jest bardzo zaniepokojony. Działo się wiele rzeczy od waszego wyjazdu. Nie braknie nam nic. Która godzina? Jest trzy kwadranse na dwunastą. Zdaje się wam, że jesteście u siebie. Wynika z jego listu, że nie otrzymał waszego. Będzie (zdarzy się) nieszczęście, jeżeli nie będziecie więcej uważali. Zdarzył się wczoraj wypadek bardzo śmieszny.

LXXXIX.

Subjonctif. Tryb łączący.

Emploi du subjonctif. Używanie trybu łączącego.

Słowo w zdaniu podrzędnem kładzie się w **Subjonctif,** jeżeli się chce wyrazić **niepewność, wątpliwość, możebność.** Używa się tedy tego trybu:

a) po słowach:

défendre que, zabraniać, żeby.
demander que, żądać, żeby.
désirer que, pragnąć, żeby.
douter que, wątpić, żeby.
ordonner que, rozkazać, żeby.
regretter que, żałować, że.
souhaiter que, życzyć sobie, żeby.
exiger que, wymagać, żeby.
vouloir que, chcieć, żeby.
craindre que, obawiać się, żeby.

Il faut que, trzeba, żeby.
il importe que, zależy, żeby.
il est nécessaire que, trzeba, żeby.
il est juste que, słusznem jest, że.
il est possible que, możebnem jest, że.
il est convenable que, odpowiedniem jest, żeby.
il est peu probable que, mało prawdopodobnem jest, że.
il est étrange que, jest dziwnem że.
il est temps que, jest czas, żeby.

b) po słowach wyrażających pewność, wiarę, twierdzenie, jeżeli są używane w formie pytajnej *) lub przeczącej,

*) Jeżeli forma pytajna a szczególnie pytajno-przecząca nie służy do wyrażenia twierdzenia z większą siłą (LXXXV).

bo w tych formach okazuje się brak pewności, wiary, a zatem wyraża się niepewność, wątpliwość.

Je { crois / pense } qu'il m'attend.	Myślę, że na mnie czeka.
Je ne { crois / pense } pas qu'il m'attende.	Nie myślę, żeby na mnie czekał.
Croyez / Pensez { -vous qu'il m'attende?	Czy myślisz, żeby na mnie czekał?

Imparfait: Je croyais, myślałem.

c) po następujących wyrażeniach spójnikowych, wyrażających zawsze wątpliwość, niepewność.

Afin que, ażeby, aby.	Quoique, bien que, } chociaż.
à moins que (ne*), chyba, że.	
avant que, zanim.	quoi ... que, coby.
en cas que, w razie że.	pour peu que, byle.
en attendant que vous soyez... nim, zanim będziesz...	pour que, ażeby aby.
	de peur que (ne), z obawy, żeby.
pourvu que, byleby.	de crainte que (ne), „ „
sans que, bez tego, że.	si... que, tak, by.

d) po zaimkach względnych **qui, que, dont**, poprzedzonych przez **superlatif**, albo przez wyrażenia: **le seul** (jedyny), **le premier** (pierwszy), **il n'y a personne** (nie ma nikogo) i t. p., kiedy się chce złagodzić przez myśl wątpliwości lub niepewności to, coby te wyrażenia mogły mieć zbyt wyłącznego lub zbyt absolutnego.

e) nareszcie le Subjonctif używa się często w znaczeniu rozkazującem z opuszczeniem zdania głównego:

(Je commande) Que chacun s'agenouille.	(Rozkazuję) niech każdy klęknie.
(Je vous souhaite) Que Dieu vous bénisse.	(Życzę wam) niech was Bóg błogosławi.

Concordance des temps du subjonctif avec les temps de l'indicatif.

Zgoda czasów trybu łączącego z czasami trybu oznajmującego.

Indicatif { présent ou futur } —	Subjonctif { présent. ou passé.

*) Przy tych spójnikach, gdzie **ne** znajduje się w nawiasie, używa się tego przeczenia przed słowem.

Je ne pense pas	qu'il arrive. *(aujourd'hui, demain).*	Nie myślę	żeby przybył *(dziś, jutro).*
Je ne penserai jamais	qu'il soit arrivé. *(hier)*	Nie pomyślę nigdy	żeby był przybył *(wczoraj).*

Indicatif.	imparfait, passé défini, passé indéfini, plus-que-parfait,	—	Subjonctif	imparfait.
Conditionnel	présent, passé,			plus-que-parfait.

Je désirais Je désirai J'ai désiré	qu'il arrivât *(aujourd'hui, demain)*	Pragnąłem Pragnąłem był	żeby przybył. *(dziś, jutro)*
J'avais désiré Je désirerais J'aurais désiré	qu'il fût arrivé *(hier)*	Pragnąłbym Pragnąłbym był	żeby był przybył. *(wczoraj)*

les vacances, wakacye.
un musée, muzeum.
une peine, trud.
un danger, niebezpieczeństwo.
une oeuvre, dzieło.
une amitié, przyjaźń.
la confiance, zaufanie.
immédiatement, natychmiast.
attacher (t.), przywiązać.
tard, późno.

175. (Zadanie zastosowane do reguły *a* i *b).* — Je doute que tu reçoives cette lettre encore aujourd'hui. Je regrette que tu n'aies pas reçu cette lettre hier. Je désirerais que tu reçusses cette lettre demain. J'aurais souhaité que tu eusses reçu cette lettre la semaine dernière. Nous demanderons qu'il obéisse immédiatement. Il faut que j'aie fini ce travail ce soir. Il a été nécessaire que j'entendisse ses paroles. Il serait possible qu'il s'absentât pour si longtemps. Il est peu probable que je doive encore quelque chose. Il est temps que vous récompensiez cet honnête montagnard. Je regrette que vous ayez abusé de sa confiance. Vos parents exigeront que vous ne vous salissiez plus. Je ne crois pas que cet étranger se réjouisse beaucoup de cette nouvelle. Je ne croyais pas que cet artisan fût si pauvre. Il ne croira pas que vous ayez réussi dans cette affaire. Pense-t-il que je sois moins poli que lui.

176. — On będzie wymagał, żebyś go natychmiast zwolnił od słowa (mu natychmiast oddał jego słowo). Będziecie żałowali, żeście przybyli (byli) tak późno. Zależeć będzie na tem, żebyście korzystali z jego wyjazdu. Byłoby (było) sprawie-

dliwem, żebyście mu (byli) dali to pozwolenie. Gdyby było odpowiedniem, żebym (był) pracował nad tem dziełem, byłbym (był) pracował. Byłoby dziwnem, gdyby się wam nie powodziło w waszych projektach. Życzylibyśmy, abyście zwiedzali jeszcze jutro muzeum narodowe. Trzeba, żeby was spostrzegł. Trzeba było, żeby was spostrzegł. Trzeba było, żeby was (był) spostrzegł. Trzeba będzie, żeby was spostrzegł. Nie pragniemy, żeby się był położył spać. Nie myśleliśmy, żeby to zależało od pana prezesa. Nie byłbym myślał, żebyście byli z nim korespondowali. On nie myśli, żeby się wam powodziło w tym interesie. Czy myślicie, że się walamy co dzień, jak wy.

177. (Zadanie do reguły *c) d) e)* — Il sera puni à moins que vous ne le défendiez. Si puissant qu'il soit, il devra attendre. Quoi que vous choisissiez, nous vous le donnerons. Quoiqu'elle se soit habillée avant nous, elle n'est descendue que longtemps après nous. Quoiqu'elle se fût habillée avant nous, elle ne descendit que longtemps après nous. Pour qu'on vous obéisse, obéissez vous-même. Si patient qu'il soit, il ne le sera jamais assez. Charles est le meilleur ami que tu aies. Le chien et le cheval sont les seuls animaux qui soient véritablement attachés à l'homme. Cette récompense sera la première que vouz ayez reçue. Cette récompense aurait été la première que j'eusse reçue. Il n'y a personne qui ne réussisse mieux que lui. Que tout le monde obéisse. Que nous trahissions notre patrie? Jamais. Qu'on ne plaisante pas. L'empereur Antonin est un des plus grands princes qui aient régné.

178. — Mój zeszyt jest zawsze na stole, żebyś go łatwo odnalazł. Ci Anglicy pojechali zanim uprzedziliśmy ich o niebezpieczeństwach, które ich oczekują. Będziecie mieli powodzenie, bylebyście sobie zadali trochę trudu. Byle mój ojciec się miał dobrze, to wszystko, czego żądam. Jan jest najuczciwszym służącym, jakiego miałem. Ten kawałek jest jedyny, któryby był dobrze wykonany. Ta nagroda byłaby pierwszą, którąbym był otrzymał. Ta nagroda jest pierwszą, którąśmy (byli) otrzymali. Nie było nikogo, coby miał lepsze powodzenie, jak on. Niech czekają trochę. Niech się kładą spać natychmiast. Niech to będzie po raz ostatni. Zanim mi przyniesie moję książkę, pożyczcie mi waszę. Chociażem się był bardzo pospieszył z odpowiedzią (mu odpowiedzieć), mój list przybył za późno. Chociażem się dobrze bawił na wsi, pospieszyłem się z przybyciem (przybyć). Już czas, abyście mu

oddali co mu jesteście winni. Byłby czas abyście mu oddali coście mu winni.

XC.

Infinitif. Wyraz bezokoliczny.

L'**Infinitif** wyraża czynność w sposób nieokreślony i ogólny, nie podając ani podmiotu, ani osoby, ani liczby, ma jednakże dwa czasy: teraźniejszy i przyszły. Używa się jako podmiot lub dopełnienie.

Używamy jako podmiot odpowiada rzeczownikowi, ale jako słowo może mieć dopełnienie (bliższe lub dalsze).

Promettre et **tenir** sont deux.	Obiecywać i dotrzymać są to dwie rzeczy.
Trahir son ami est un crime.	Zdradzić swego przyjaciela jest zbrodnią.

L'infinitif jako dopełnienie innego słowa używa się albo bez przyimka albo z przyimkiem.

a) Słowa: aller, iść. daigner, raczyć. devoir, musieć. entendre, słyszeć. laisser (przed *infinitif)*, pozwolić (co zrobić). aimer mieux, woleć.
nie wymagają przyimka przed następującym *infinitif*.

Nous aimons mieux perdre.	Wolimy stracić.
Il n'a pas daigné répondre à ma lettre.	Nie raczył odpowiedzieć na mój list.

b) Następujące słowa wymagają przyimka **à** przed wyrazem bezokolicznym.

aimer **à**, lubić co.	hésiter **à**, wahać się.
chercher **à**, starać się.	inviter **à**, zaprosić do.
travailler **à**, pracować nad czem.	habituer **à**, przyzwyczaić do.
s'amuser **à**, zabawiać się w...	avoir **à**, mieć do.

Mes frères aiment **à** chanter.	Moi bracia lubią śpiewać.
Notre professeur nous a invités **à** avoir toujours nos cahiers propres.	Nasz profesor wzywał nas, byśmy zawsze mieli swoje zeszyty czyste.

c) Słowa zaś następujące wymagają przyimka **de** przed wyrazem bezokolicznym.

avertir,	accuser,	mériter,	souhaiter,	blâmer.
défendre,	continuer,	refuser.	empêcher,	przeszkodzić.

On l'a accusé **d**'avoir défendu un homme indigne.	Oskarżono go, że bronił człowieka niegodnego.

L'infinitif présent z przyimkiem **à** po rzeczowniku lub po słowach **avoir** lub **être** wyraża możebność, konieczność lub cel, tłómaczy się w polskim języku przez rzeczownik słowny, poprzedzony przyimkiem **do.**

du papier à écrire,	papier do pisania.
J'ai à écrire,	Mam do pisania.
Ce logement est à louer,	To mieszkanie jest do wynajęcia.

L'infinitif passé po przyimku **après**, tłómaczy się w polskim języku przez rzeczownik słowny z przyimkiem **po** lub przez imiesłów przeszły nieodmienny.

Après avoir parlé au conseiller R., il se rendit chez le président.	Po pomówieniu (pomówiwszy) z radcą R., udał się do prezesa.
une pierre, kamień.	superficiel, powierzchowny.
une preuve, dowód.	voici, oto jest.
un vice, występek.	voilà, tam jest.
un accusé, oskarżony.	dessiner (t.), rysować.
mentir (int.), kłamać.	lire (t.), czytać.
gâter (t.), psuć.	

179. — Parler beaucoup, réfléchir peu, est la preuve d'un esprit superficiel. Il doit arriver demain. Je l'ai entendu parler. Je dois me rendre chez monsieur le conseiller S. Il a laissé tomber son livre. Ils s'amusent à jeter des pierres. Je l'ai invitée à dîner. Tu hésites à lui donner ces papiers. Ils n'aiment pas à se laver avec de l'eau froide. Il nous a avertis de l'attendre jusqu'à deux heures. Tu mériterais d'être puni. Cet avocat a refusé de défendre cet accusé. Je continuerai d'écrire. Mon voisin Henri a une maison à vendre. Voici ma chambre à coucher. C'est leur salle à manger. Après avoir plaisanté quelque temps avec mes enfants, il est allé se coucher. Après avoir fini nos devoirs, nous sommes allés à la promenade.

180. — Kłamać jest występkiem. Pozwólcie mu (go) mówić. Nie raczył odpowiedzieć na (à) mój list. Poszedł zwiedzić to muzeum. Powinniśmy bronić swoich przyjaciół. Starali się go zabawić. Zaprosili nas na kolacyę. Ci uczniowie starają się zasłużyć na nagrodę. Nasz profesor lubi pracować wieczór. Przyzwyczailiśmy go nie walać swoich ubrań. Życzylibyśmy sobie go spotkać. Zabronił im mówić. Choroba

przeszkadza mi korzystać z waszego zaproszenia. Ten rzemieślnik oskarża tego cudzoziemca, że mu zepsuł (inf. passé) jego pracę. Pracujcie dalej. Zabrania mi cieszyć się. Kupiłem papier do rysowania. Otrzymały książki do czytania. Ten właściciel ma jeszcze trzy młode konie do sprzedania. Bawiliśmy się, po nauczeniu się (nauczywszy się) swych lekcyj. Po przybyciu (przybywszy). udali się do teatru. Odprowadziwszy go do siebie (towarzyszywszy mu do siebie), (sam) udał się na koncert Pani K.

XCI.

Participe présent. Imiesłów czasu teraźniejszego.

Le participe présent ma zawsze znaczenie **czynne**, kończy się na **ant** i jest niezmienne. Oznacza czas teraźniejszy lub równoczesny z inną czynnością. Używa się zatem:

1⁰ Zamiast **qui** z *présent* lub *imparfait de l'indicatif.*
J'aperçois un enfant **jouant** (qui joue) à la balle.
J'aperçus un enfant **jouant** (qui jouait) à la balle.

2⁰ Zamiast **comme** (jak) **quand, lorsque** (kiedy), **pendant que, tandis que** (podczas gdy), i t. podobne spójniki z *présent* lub *imparfait de l'indicatif.*

Travaillant (lorsque je travaillais) dans le jardin, *j'entendis* le chant d'un merle.	Pracując w ogrodzie, słyszałem śpiew kosa.

W tym wypadku *le participe présent* jest często poprzedzone przyimkiem **en** i wtedy odnosić się zawsze musi do podmiotu.
Il s'habillait **en chantant** *(tandis qu'*il chantait).

Participe passé. Imiesłów czasu przeszłego.

Le participe passé służy jak widzieliśmy do utworzenia wszystkich czasów złożonych. Przedstawia się nam albo **sam,** albo z posilkowem **avoir**, lub **être**.

1⁰ Jeżeli jest **sam**, wtedy zgadza się jak przymiotnik z rzeczownikiem lub zaimkiem, do którego się odnosi. Używany z rzeczownikiem, staje zawsze po nim.

Un livre **lu** n'est pas toujours un livre **compris**.	Książka przeczytana nie jest jeszcze książką zrozumianą.

2⁰ Ze słowem posiłkowem **avoir** zgadza się z *complément direct*, jeżeli tenże go poprzedza; jeżeli zaś to *complément direct* stoi po niem, nie zmienia się. *Le participe passé* słów nieprzechodnich, odmieniających się z *avoir* jest nieodmienne. ponieważ te słowa nie mają *complément direct*.

Les romances, que ces Italiens ont **chantées**, sont fort belles.	Pieśni, które ci Włosi śpiewali, są bardzo piękne.
Ces Italiens ont **chanté** de fort belles romances.	Ci Włosi śpiewali bardzo piękne pieśni.
Nos voisins ont **douté** de vos promesses.	Nasi sąsiedzi wątpili o waszych obietnicach.

3⁰ *a)* Jeżeli jest ze słowem posiłkowem **être**, zgadza się z podmiotem tego słowa (XXII).

Ces étrangères sont **arrivées** hier.	Te cudzoziemki przybyły wczoraj.

b) Jeżeli zaś to jest imiesłów słowa zaimkowego, trzeba uważać, czy zaimek poprzedzający jest *complément direct* i wtedy zgadza się z nim w rodzaju i liczbie; gdyby nie, zostanie niezmienny. (LXII). Przy słowach zaimkowych bowiem *être* używa się w miejscu **avoir**.

Mes enfants **se** sont amusés. = Mes enfants ont amusé **eux.**
Ils **se** sont refusé ce plaisir. = Ils ont refusé **à eux** ce plaisir.

Le participe passé złożony z **ayant, étant**, używa się zamiast *qui, comme, quand, lorsque, puisque, après que*, i t. p. z *passé défini, passé indéfini, plus-que-parfait* lub *passé antérieur*, (por. part. prés.).

Ayant accompagné (quand il eut accompagné) ses camarades jusqu'à la porte du jardin, il rentra à la maison.	Odprowadziwszy swoich kolegów (Towarzyszywszy swoim kolegom) aż do bramy ogrodu, wrócił do domu.

se promener, przechadzać się.	considérable, znaczny.
étudier (t.), uczyć się.	commode, wygodny.
se retirer, odejść.	immérité,* niezasłużony.
un secours, pomoc.	ainsi, tak, w taki sposób.

181. — Nous apercevons Louis travaillant (qui travaille) dans sa chambre. Ils ont aperçu Louis travaillant (qui travaillait) à ses devoirs. Vos camarades chantaient en se promenant (lorsqu'ils se promenaient). Ces élèves bavardent en étudiant (tandis qu'ils étudient). Jean hésite en répondant. Nous leur parlerons de cette affaire en les accompa-

gnant chez eux. Il est mort en bénissant ses enfants. Les sommes dues par ce marchand sont considérables. Les rubans que vous avez choisis ne sont ni les plus beaux, ni les meilleurs. Si ces artisans avaient écouté nos conseils, ils ne seraient pas si malheureux. Ces élèves n'auraient pas été punis, s'ils n'avaient pas désobéi. Ces enfants s'habillèrent aussitôt qu'ils se furent lavés. Ces avares se sont tout refusé. Ayant parlé ainsi (après qu'il eut parlé), il se retira

182. — Czuwali, czekając na nas (podczas gdy nas czekali). Ci panowie wahali się, wybierając. Widziałem waszego brata, ślizgającego się na tym stawie. Słyszałem go, odmawiającego pomocy temu nieszczęśliwemu. Domy budowane przez tego architekta są bardzo wygodne. Wolę otrzymać karę zasłużoną, aniżeli nagrodę niezasłużoną. Czy historye, które ci obcy nam opowiadali, są prawdziwe? Butelki, któreście już napełnili, będą dla tego krawca, a te, które napełnicie teraz, będą dla naszego stolarza. Kwiaty kwitnęły bardzo wczas tego roku (tu). Ucieszyli się, skoro tylko nas spostrzegli (byli). Historye, któreście sobie opowiadali, są bardzo zajmujące. Zbrukawszy swoje pończochy, prosili swoję służącę, aby (de *z inf.)* im dała inne.

XCII.

Avoir faim, być głodnym.
avoir soif, być spragnionym.
avoir raison (de), mieć słuszność.
avoir tort (de), mieć niesłuszność (w czem).
avoir chaud, jest ciepło.
avoir froid, jest zimno.
avoir sommeil, chcieć spać.
avoir honte (de), wstydzić się.
avoir peur (de) *) bać się.
avoir pitié (de), litować się.
avoir soin (de), mieć staranie.
avoir envie (de), mieć ochotę.
avoir besoin (de), potrzebować.
avoir mal (à), boleć.

une tête, głowa.
une pluie, deszcz.
marcher (int.), iść, chodzić.
une dent, ząb.

183. — Ce pauvre mendiant a faim. Mon tailleur a tort. Je ne crois pas qu'il ait eu trop chaud. Ces enfants ont sommeil. Ils n'ont pas envie d'accompagner leurs camarades. Cet Anglais a besoin d'argent. Son cousin eut très mal aux dents la semaine dernière. Monsieur votre oncle a-t-il be-

---

*) W zdaniu podrzędnem wymaga ne przed słowem.

soin d'un autre domestique? Il n'en a pas besoin d'un autre, il est content du sien. Pour peu que vous ayez honte de votre conduite, vous serez meilleur. Nous regrettons que vous n'ayez pas eu pitié de ces pauvres malheureux. Si vous êtes gentils, mes enfants, vous aurez soin de vos habits, vous ne les salirez pas, et votre chère mère sera contente de vous. Pourquoi avez-vous si chaud? J'ai si chaud parce que j'ai marché très vite. Et pourquoi avez-vous marché si vite? Parce que j'ai eu peur de la pluie; il tonnait déjà quand j'étais encore sur la place Saint-Jean.

184. — W lecie jesteśmy spragnieni. Będzie miał słuszność. Powinnybyście wstydzić się swojego zachowania się. Bały się psa. Litujcie się nad biednymi. Te panny miały staranie o ten ogród. Będzie wam zimno, bo śnieg pada. Moja matka ma ból głowy. Jeżeli się nie położycie wcześniej, będzie się wam bardzo spać chciało. Czego się to dziecko bało? Bało się wielkiego psa, którego widziało na waszym dziedzińcu. Gdy mnie ząb bolał, udałem się do lekarza. Ten dzierżawca nie potrzebował naszych rad. Niesłusznie tak myślicie (macie niesłuszność to myśleć). To dziecko jest spragnione, dajcie mu wody. Tamten góral jest głodny, dam mu kawałek chleba z serem. Będziemy jutro potrzebowali dużo pieniędzy.

XCIII.

Verbes de la Ire conjugaison dont l'ortographe présente quelque difficulté.	Słowa I[ej] konjugacyi, których pisownia przedstawia niejaką trudność.
avan**cer** (t.), postępować naprzód, posunąć.	corri**ger** (t.), poprawić.
annon**cer** (t.), donieść.	encoura**ger** (t.), zachęcić.
commen**cer** (t.), zacząć.	exi**ger** (t.), wymagać.
effa**cer** (t.), zmazać.	interro**ger** (t.), zapytywać.
mena**cer** (t.), grozić.	man**ger** (t.), jeść.
pla**cer** (t.), umieścić.	parta**ger** (t.), dzielić.
pronon**cer** (t.), wymówić.	na**ger** (inf.), pływać.
	déran**ger** (t.), przeszkadzać.

Słowa zakończone na **cer** przybierają *une cedille* (ç) przed samogłoskami **a**, **o**, zaczynającemi końcówkę, a w słowach zakończonych na **ger**, wstawia się **e** eufoniczne wszędzie, gdzie po **g** następuje **a** lub **o**. Dzieje się to w *Indi-*

catif présent, imparfait, passé défini, Impératif, Subjonctif imparfait i *Participe présent.*

une armée, wojsko.
un ennemi, nieprzyjaciel.
un tableau, tablica, obraz.
un discours, mowa.
un glaive, miecz.
admirable, zadziwiający.
reculer (int), cofać się.
retarder (int.), spóźniać się.
avancer (int.) de, pospieszać o.
Damoclès, Damokles.

185. — Nous avançons tous les jours un peu. Ma montre avance d'un quart d'heure. Que souhaiteriez-vous que je vous annonçasse? Pourquoi effaces-tu ce que le professeur a écrit au tableau? Un glaive menaçait la tête de Damoclès. Où ont-ils placé ces tableaux? Ils les ont placés dans leur grand salon. Monsieur l'avocat S. prononça hier un discours admirable. Ces élèves ne corrigent pas bien leurs thèmes. Autrefois je nageais mieux qu'à présent. Pourquoi ne mangez-vous pas? Nous ne mangeons pas parce que nous n'avons pas d'appétit. Pourquoi ne partages-tu pas ces pommes avec tes amis? Je partage toujours avec mes amis tout ce que j'ai. Quand avez-vous été interrogé par votre professeur d'histoire? J'ai été interrogé à la dernière leçon; notre professeur interroge à présent à chaque leçon, le semestre passé il n'interrogeait que toutes les deux leçons.

186. — Wojsko postępowało naprzód, nieprzyjaciel cofał się. Ten zegar spóźnia się zawsze, wasz zegarek pospiesza. Wczoraj doniesiono nam bardzo smutną wiadomość. Zaczęliśmy w przeszłym miesiącu tę pracę i jeszcześmy jej nie dokończyli. Ty mówisz za prędko (to) dla tego nie wymawiasz dobrze. Polacy wymawiają lepiej po francusku. aniżeli Niemcy. Poprawiamy wasz list. Nasz profesor zachęcał nas w naszych pracach. Ten mały pies nie pływa jeszcze dobrze, gdy będzie większy, będzie pływał o wiele lepiej. Lekarz wymaga, żebym jadł owoce. Lekarz wymagał, żebym jadł (był) owoce. Jak dzieli się tydzień? Dzieli się go na siedm dni. Mój zegarek spóźnia się co dzień o cztery minuty. Kiedy byłem mały, jadłem zawsze przy (a) małym stoliku. Ci uczniowie bardzo się poprawili w tem półroczu

XCIV.

app**eler** (t.), wołać.
s'app**eler**, nazywać się.
att**eler** (t.), zaprzęgać.
décach**eter** (t.), odpieczętowac.
feuill**eter** (t.), przewracać kartki.
j**eter** (t.), rzucić.

dételer (t.), odprzęgać.
rappeler (t.), nazad zawołać.
se **rappeler**, przypominać sobie.
cacheter (t.), pieczętować.
projeter (t.), zamierzać.
recacheter (t.), na nowo zapieczętować.
rejeter (t.), odrzucić.

Słowa zakończone na **eler** i **eter** podwajają **l** i **t** przed **e** niemem. Czasy, w których **l** i **t** się podwajają, są: *Indicatif présent:* 3 osoby l. p. i 3-cia osoba l. m., *futur, Conditionnel présent, Impératif* 2 a osoba l. p., i *Subjonctif présent:* 3 osoby l. p. i 3-cia osoba l. m.

un nom, nazwisko.
un traîneau, sanki.
une demande, prośba.
un pain à cacheter, opłatki.
de la cire à cacheter, lak do pieczętowania.
comment? jak?
promptement, prędko.
ajouter (t.), dodawać.
adresser (t.), adresować.
cependant, jednak.
s'il vous plaît, z łaski swojej.

187. — Comment vous appelez-vous, mon enfant? Je m'appelle François. Et comment s'appelle votre frère? Il s'appelle Louis. Vous rappelez-vous comment s'appelait l'ancien domestique de votre voisin? Je ne me le rappelle plus bien, je crois cependant qu'il s'appelait Jean. Rappelez, s'il vous plaît, votre servante, j'ai encore quelque chose à lui demander. Qui a dételé ces chevaux? C'est notre domestique qui les a dételés, c'est moi qui lui ai dit de les dételer et d'atteler les jeunes chevaux que nous avons achetés ces jours-ci. Qui a décacheté ces lettres? C'est Louis, qui décachette toutes les lettres que nous recevons. Recachetez-les immédiatement, car elles ne sont pas pour nous, elles sont pour nos voisins. Je regrette que vous ayez déjà cacheté votre lettre, j'avais envie d'y ajouter quelques mots pour votre oncle. Que projettes-tu pour les vacances? Je projette un petit voyage dans le nord de l'Italie et en Suisse.

188. — Zawołaj służącego. Zawołaj pan swojego brata. Zawołajcie z łaski swojej waszego brata. Dla czego nie zawołałeś lekarza, kiedyś był chory? Zawołałem go i on to, (który) mnie tak prędko wyleczył. Nie przypominam sobie nigdy nazwiska tego krawca. Ile koni zaprzęgniesz do tego powozu? Zaprzęgnę cztery. Janie, zaprzęgaj sanie. Dla czego nie odprzęgasz tych koni? Czy kupiliście opłatki, czy lak do pieczętowania? Kupiliśmy jedno i drugie. Uczciwy człowiek nie odpieczętuje nigdy listów, które nie są do niego adresowane. Ci chłopcy rzucają zawsze kamienie do naszego

ogrodu. Kto rzucił te rękawiczki? one są jeszcze bardzo dobre. Nie przewracajcie w taki sposób kartek waszej książki, nie szukacie niczego i psujecie ją niepotrzebnie (nieużytecznie). Sąd odrzucił jego prośbę. Karol ma zawsze zamiary (zamierza), ale nie wykonywa nigdy niczego.

XCV.

achever (t.), skończyć.
amener (t.), przyprowadzić.
emmener (t.), wziąć ze sobą.
lever (t.), podnieść.
se lever, wstać.
mener (t.), prowadzić.
peser (t.), ważyć.
se promener (t.), przechadzać [się.
geler (int.), marznąć.
peler (t.), zdjąć łupinę.

célébrer (t.), obchodzić.
compléter (t.), uzupełnić.
espérer (t.), mieć nadzieję.
posséder (t.). posiadać
régner (int.), panować.
succéder (à) (int.), nastąpić po.
répéter (t.), powtórzyć.
régler, liniować.
acheter (t.), kupić. } wyjątki
becqueter (t.), dziubać. } (XCIV).

Słowa mające e nieme, lub é *(e accent aigu)* w przedostatniej zgłosce w *présent de l'infinitif* zamieniają to e, é, na è *(è accent grave)* wszędzie, gdzie końcówka zaczyna się na e *(e nieme)*. Dzieje się to u słów pierwszej kolumny w *Indicatif présent* i *futur*, w *Conditionnel présent*, w *Impératif* i w *présent du Subjonctif*, co do słów drugiej kolumny tylko w *Indicatif présent, Impératif* i *Subjonctif présent*.

déranger (t.) quelqu'un, przeszkadzać (komu).
puisque, ponieważ.
lourd, ciężki.
peut-être. może.
réclamer (t.), upominać się o co.
commander (t.), zamówić coś.
combien de temps, jak długo?

se tromper, mylić się.
à cheval, konno.
une fête, uroczystość, święto.
la fête d'une personne, imieniny czyje.
hors de, z.
un anniversaire de naissance, rocznica urodzin.

189. — Où menez-vous votre frère? Je le mène à l'école. Pourquoi l'y menez-vous si tard? Il n'est pas encore si tard, l'école ne commence qu'à neuf heures pour les petits enfants. A-t-il achevé le travail qu'il a commencé, il y a déjà trois mois? Il ne l'a pas encore achevé, mais il espère l'achever dans trois ou quatre semaines. Joséphine, emmenez cette petite fille hors de cette chambre, elle n'est pas gentille. Pourquoi n'amènes-tu jamais ta soeur? Elle est encore trop petite, elle n'a que trois ans, elle te dérangerait. Nous aurons

achevé ce travail quand ceux qui l'ont commandé, le réclameront. Les oiseaux becquètent les meilleurs fruits. C'est l'or qui possède les avares et non les avares qui possèdent l'or. Puisque tu es si fort, lève cette pierre. Elle est trop lourde; ce paysan la lèverait peut-être, car il est beaucoup plus fort que moi. Achètes-tu cette maison? Non, je ne l'achète pas encore, car je n'ai pas encore reçu l'argent que j'espérais recevoir d'Angleterre. Quand célébrez-vous la fête de votre mère? Notre mère s'appelle Hélène, et nous célébrons sa fête le vingt-et-un mai. Ne célébrez-vous pas l'anniversaire de votre naissance? En Pologne, nous ne célébrons pas l'anniversaire de la naissance, c'est en Allemagne qu'on célèbre ce jour. Cet Anglais complètera ses collections pendant son voyage d'Italie.

190. — Wstawaj, Ludwiku. Dlaczego wstajesz zawsze tak późno? Zdaje mi się, że wstaję (Subj. pr.) zawsze dosyć wczas, wstaję przed Henrykiem. Mylisz się, Henryk wstaje o szóstej godzinie zrana, a ty jesteś ubrany dopiero (tylko) o wpół do ósmej. Wstanę jutro o wpół do szóstej i będę ubrany przed szóstą. Mój wuj przechadza się co wieczór z moją ciotką. Na wsi przejeżdżaliśmy się zwykle konno. Ile waży ten worek mąki? Waży trzy razy więcej jak ten worek węgli drewnianych. Worek mąki waży sto kilogramów albo dwieście funtów. Ważyłem ten koszyk, waży tylko siedm funtów. Który król nastąpił po Ludwiku jedenastym, królu francuskim. To jego syn, Karol ósmy, (który) po nim nastąpił. Jak długo on panował? Panował od roku tysiąc czterysta ośmdziesiątego trzeciego do tysiąc czterysta dziewięćdziesiątego ósmego. to jest (czyni) piętnaście lat. Kto nastąpił po Karolu ósmym? (To) jego krewny, Ludwik dwunasty, książe Orleański, który panował aż do roku tysiąc pięćset piętnastego. Kupiłbym tę wieś, gdyby była do sprzedania. Zapalcie ogień, bo marznę.

XCVI.

Bal**ayer** (t.), zamiatać.	ab**oyer** (int.), szczekać.
effrayer (t.), przestraszyć.	employer (t.), użyć.
égayer (t.), rozweselić.	nettoyer (t.), czyścić.
essayer (t.), próbować.	enn**uyer** (t.), nudzić.
payer (t.), płacić.	essuyer (t.), otrzeć.

Słowa zakończone na **ayer** zachowują **y** w całej konjugacyi, słowa zaś na **oyer** i **uyer**, zamieniają **y** na **i** przed

e *niemem.* Dzieje się to w *Indicatif présent, futur, Conditionnel présent, Impératif* i *Subjonctif présent.*

Envoyer (t.), *posłać* i **renvoyer** (t.), *odesłać,* które podlegają tej samej regule, mają oprócz tego nieregularne *futur* i *présent du conditionnel.*

Futur.		Conditionnel présent.	
J'env**errai**	n. env**errons**	Je renv**errais**	n. renv**errions**
tu env**erras**	v. env**errez**	tu renv**errais**	v. renv**erriez**
il env**erra**	ils env**erront**	il renv**errait**	ils renv**erraient**

un corridor, korytarz.
un escalier, schody.
une tache, plama.
une larme, łza.
une dette, dług.
instructif* nauczający.
sans doute, zapewne.
tout de suite, natychmiast.
j'ai de l'argent **sur** moi, mam pieniądze przy sobie.
une lecture, czytanie.
une bonne humeur, dobry humor.
un retour, powrót.
futile, czczy.
sitôt que, skoro tylko.
être de retour, być z powrotem.
par mois, miesięcznie.
envoyer chercher, posłać po.

191. — Balayez tous les jours le corridor et l'escalier. Nous payerons bientôt tout ce que nous devons. Pourquoi n'as-tu pas payé tout de suite ce que tu as acheté? Parce que je n'avais pas d'argent sur moi. Quand enverrez-vous chercher Charles? Je l'enverrai chercher dans une heure. A-t-il envoyé chercher ces livres? Pas encore. Qu'as-tu envoyé chercher? J'ai envoyé chercher de la bière. C'est hier matin que nous envoyâmes chercher le médecin. Essaye de te corriger et tu seras meilleur. Nous désirons que vous essayiez cette plume. Nous désirerions que vous essayassiez cette plume. Les chiens aboient ordinairement contre tous les étrangers. J'emploierai cet argent à payer mes dettes. Quand me renverrez-vous les éventails que je vous ai prêtés? Je vous les renverrai sitôt que notre domestique sera de retour. Si tu travaillais tu ne t'ennuierais pas. Pourquoi n'essuies-tu pas cette tache? N'effrayez jamais personne. Quand nous étions enfants, nous employions notre temps à des lectures futiles, et nous nous ennuyions de tout ce qui n'était qu'instructif.

192. — Pragniemy, żebyś zamiatała co dzień schody. Ile płacisz swojemu służącemu? Płacę mu szesnaście złotych austryackich miesięcznie. Trzeba, żebyśmy posłali po lekarza, Ludwika jest bardzo chora. Posłałem wczoraj wieczór po innego służącego. Rozweseliliśmy się bardzo wczoraj wieczór

u naszych rodziców. Co was tak (si) mocno rozweseliło. Byliśmy wszyscy w dobrym humorze, a nasz ojciec opowiadał nam historye bardzo śmieszne, które rozweselały wszystkich. Spróbuj ten ołówek, on jest bardzo miękki. Dla czego te psy szczekają? (To jest) zapewne obcy, (który) przychodzi. Używajcie dobrze czasu swojej młodości. Dlaczego nie czyścisz lepiej swoich ubrań? Czyszczę je co dzień, ale się brukają zawsze. Ty się nudzisz, bo nie pracujesz. Za dużo uciechy nudzi. Ocierajcie (swoje) łzy. Ty przestraszasz wszystkich. Komu posyłasz swoje klejnoty? Posyłam je swojemu jubilerowi, który mi je odeśle kiedy je wyczyści.

XCVII.

Prawidła formowania czasów.

Według reguł formowania czasów odmienia się większa część słów francuskich*). W I-ej konjugacyi stanowi wyjątek tylko *aller* i z niego złożony *s'en aller (envoyer*, vide XCVI); w II-ej konj. słowa *quérir, courir, cueillir, tenir, venir,* i z nich złożone; i *mourir;* w III-ej konj. najwięcej stosunkowo wyjątków: *asseoir, avoir, mouvoir, pouvoir, prévaloir, savoir, valoir, voir* i *vouloir;* w IV-ej konj. *boire, être, faire* i z niego złożone.

Pięć czasów służy do formowania wszystkich czasów.

Te czasy są: 1) *le présent de l'infinitif,* 2) *le participe présent,* 3) *le participe passé,* 4) *le présent de l'indicatif* i 5) *le passé défini.*

I) z **Présent de l'infinitif** tworzą się:

a) le **futur**, zmieniając *r, oir* albo *re,* na *rai, ras, ra, rons, rez, ront;* np.: chant*er*, je chanter*ai;* fini*r*, je fini*rai;* recev*oir*, je recev*rai;* vend*re*, je vend*rai.*

b) le **conditionnel présent**, zamieniając *r, oir, re,* na *rais, rais, rait, rions, riez, raient;* np.: je chanter*ais*, je fini*rais*, je recev*rais*, je vend*rais.*

---

*) Nie mówimy o słowach ułomnych, których do tej gramatyki dla początkujących nie wciągamy.

II) z **Participe présent** tworzą się:

a) trzy osoby liczby pojedyńczej od **présent de l'Indicatif,** zamieniając *ant* na *ons*, *ez*, *ent;* chant*ant:* nous chant*ons*, vous chant*ez*, ils chant*ent;* finiss*ant*: nous finiss*ons*, vous finiss*ez*, ils finiss*ent;* recev*ant:* nous recev*ons*, vous recev*ez*, ils reçoiv*ent* *); vend*ant:* n. vend*ons*, v. vend*ez*, ils vend*ent.*

b) **Imparfait de l'indicatif**, zamieniając *ant* na *ais*, *ais*, *ait*, *ions*, *iez*, *aient;* chant*ant*, je chant*ais;* finiss*ant*, je finiss*ais;* recev*ant*, je recev*ais;* vend*ant*, je vend*ais.*

c) **Présent du subjonctif,** zamieniając *ant* na *e*, *es*, *e*, *ions*, *iez*, *ent;* chant*ant*. que je chant*e;* finiss*ant*, que je finiss*e;* recev*ant*, que je reçoiv*e;* vend*ant*, que je vend*e.*

III) z **Participe passé** tworzą się wszystkie czasy złożone, dodając ten imiesłów do czasów słów posiłkowych: *avoir*, *être* (vide LXIX, str. 100 i LXXXI, str. 131).

IV) z **Présent de l'indicatif** tworzy się **impératif,** odrzucając zaimki *tu*, *nous*, *vous*. W pierwszej konjugacyi usuwa się także **s** końcowe; *tu chantes*, chante; *tu finis*, finis; *tu reçois*, reçois; *tu vends*, vends.

V) z **Passé défini** tworzy się **imparfait du subjonctif** dodając *se*, *ses*, *t*, *sions*, *siez*, *sent*, do drugiej osoby liczby pojedyńczej: *tu chantas*, que je chantasse; *tu finis*, que je finisse; *tu reçus*, que je reçusse; *tu vendis*, que je vendisse.

---

*) Przed końcówką niemą zastępuje się *e* od recev przez *oi*.

Słowa nieodmieniające się według wzorów

(ale urabiające prawi

Temps primitifs — Czasy główne.

I. Infinitif présent	II. Participe présent	III. Participe passé	IV. Indicatif présent	V. Passé défini	Futur
					IIa Kon
ouillir, wrzeć.	bouillant	bouilli	je bous	je bouillis	je bouillir
ormir, spać.	dormant	dormi	je dors	je dormis	je dormir
nentir, kłamać.	mentant	menti	je mens	je mentis	je mentir
artir, (être), pojechać.	partant	parti	je pars	je partis	je partirai
ortir, (être), wyjść.	sortant	sorti	je sors	je sortis	je sortirai
entir, czuć.	sentant	senti	je sens	je sentis	je sentira
ervir, służyć.	servant	servi	je sers	je servis	je servira
uir, uciec.	fuyant [1]	fui	je fuis	je fuis	je fuirai
aïr [2]), nienawidzieć.	haïssant	haï	je hais	je haïs	je haîrai
êtir, odziać.	vêtant	vêtu	je vêts	je vêtis	je vêtirai
ressaillir [3]), zadrżeć.	tressaillant	tressailli	je tressaille	je tressaillis	j. tressaill
ffrir [4]), ofiarować.	offrant	offert	j'offre	j'offris	j'offrirai
uvrir, otworzyć.	ouvrant	ouvert	j'ouvre	j'ouvris	j'ouvrirai
					IIIa Kon
ourvoir, opatrzyć.	pourvoyant	pourvu	je pourvois	je pourvus	je pourvo
révoir, przewidzieć.	prévoyant [5])	prévu	je prévois	je prévis	je prévoir
urseoir, odłożyć.	sursoyant	sursis	je sursois	je sursis	je surseoi

[1]) y przed e niemem zamienia się na i.
[2]) haïr traci *tréma* tylko w trzech osobach l. pojedyńczej od *présent de l'in*
[3]) *assaillir* odmienia się tak samo.
[4]) Wszystkie słowa zakończone na *frir* odmieniają się jak *offrir*.
[5]) y przed e niemem zamienia się na i.

łównych, podanych na str. 112 i dalszych

łowo czasy pochodne).

Temps dérivés — Czasy pochodne.

	II.			IV.	V.
onditionnel présent	Pluriel de l'Ind. prés.	Indicatif imparfait	Subjonctif présent	Impératif	Subjonctif imparfait
ugacya.					
bouillirais	n. bouillons	je bouillais	q. je bouille	bous	q. j. bouilliss
dormirais	n. dormons	je dormais	q. je dorme	dors	q. j. dormiss
mentirais	n. mentons	je mentais	q. je mente	mens	q. j. mentiss
partirais	n. partons	je partais	q. je parte	pars	q. je partisse
sortirais	n. sortons	je sortais	q. je sorte	sors	q. je sortisse
sentirais	n. sentons	je sentais	q. je sente	sens	q. je sentisse
servirais	n. servons	je servais	q. je serve	sers	q. je servisse
fuirais	n. fuyons	je fuyais	q. je fuie	fuis	q. je fuisse
haïrais	n. haïssons	je haïssais	q. je haïsse	hais	q. je haïsse
vêtirais	n. vêtons	je vêtais	q. je vête	vêts	q. je vêtisse
ressaillirais	n. tressaillons	je tressaillais	q. je tressaille	tressaille	q. j. tressaillisse
ffrirais	n. offrons	j'offrais	q. j'offre	offre	q. j'offrisse
uvrirais	n. ouvrons	j'ouvrais	q. j'ouvre	ouvre	q. j'ouvrisse
ugacya.					
pourvoirais	n. pourvoyons	je pourvoyais	q. je pourvoie	pourvois	q. j. pourvuss
prévoirais	n. prévoyons	je prévoyais	q. je prévoie	prévois	q. je prévisse
surseoirais	n. sursoyons	je sursoyais	q. je sursoie	sursois	q. je sursisse

icatif i w l. pojedyńczej od *impératif*.

Temps primitifs — Czasy główne.

I. Infinitif présent	II. Participe présent	III. Participe passé	IV. Indicatif présent	V. Passé défini.	Futur

IVa Kon

oudre [1]), szyć.	cousant	cousu	je couds	je cousis	je coudrai
aincre [2]), zwyciężyć.	vainquant	vaincu	je vaincs	je vainquis	je vaincra
onclure, zakończyć.	concluant	conclu	je conclus	je conclus	je conclur
noudre [3]), mleć.	moulant	moulu	je mouds	je moulus	je moudra
re, czytać.	lisant	lu	je lis	je lus	je lirai
laire, podobać się.	plaisant	plu	je plais	je plus	je plairai
aire, zamilczeć.	taisant	tu	je tais	je tus	je tairai
onnaître [4]), znać.	connaissant	connu	je connais	je connus	je connaît
roître [5]), rosnąć	croissant	crû	je croîs	je crûs	je croîtrai
roire, wierzyć.	croyant [6])	cru	je crois	je crus	je croirai
ésoudre [7]), rozwiązać.	résolvant	résolu	je résous	je résolus	je résoudr
ivre, żyć.	vivant	vécu	je vis	je vécus	je vivrai
ire, śmiać się.	riant	ri	je ris	je ris	je rirai
uffire, wystarczać.	suffisant	suffi	je suffis	je suffis	je suffirai
uivre, iść za kim.	suivant	suivi	je suis	je suivis	je suivrai
nettre, kłaść.	mettant	mis	je mets	je mis	je mettrai
rendre [8]), brać.	prenant	pris	je prends	je pris	je prendra
onduire [9]), prowadzić.	conduisant	conduit	je conduis	je conduisis	je conduir
onfire, smażyć.	confisant	confit	je confis	je confis	je confira
ire [10]), powiedzieć.	disant	dit	je dis	je dis	je dirai
naudire [11]), przeklnąć.	maudissant	maudit	je maudis	je maudis	je maudir
crire [12]), pisać.	écrivant	écrit	j'écris	j'écrivis	j'écrirai
raindre, bać się.	craignant	craint	je crains	je craignis	je craindr
oindre, złączyć.	joignant	joint	je joins	je joignis	je joindra
eindre, malować.	peignant	peint	je peins	je peignis	je peindra
aître, urodzić się.	naissant	né	je nais	je naquis	je naîtrai

[1]) *coudre* ma dwa źródłosłowy; *coud* przed spółgłoską i *cous* przed samogłoską
[2]) *vaincre* ma tak samo: *vainc* przed spółgłoską i **u**, a *vainqu* przed **a**, **e**, **i**, **o**
[3]) *moudre* ma *moud* przed spółgłoską, *moul* przed samogłoską.
[4]) słowa zakończone na **aître** mają **î** przed **t**; odmieniają się prawie wszystki
[5]) *croître*, traci *accent circonflexe* nad î tylko przed **ss**.
[6]) **y** przed **e** zamienia się na **i**.
[7]) *résoudre* ma *résoud* przed spółgłoską, *résolv* przed samogłoską.
[8]) **n** w *prendre* podwaja się przed końcówkami **e**, **es**, **ent**.
[9]) wszystkie słowa na **uire** tak samo się odmieniają, *nuire* ma w *part. passé* **nui**
[10]) druga osoba l. m. od. *ind. présent* i *impératif: vous dites; dites.* Tak sam *médisez*, itp. (vide CXXI).
[11]) *maudire* odmienia się jak *finir;* tylko *part. passé* pisze się *maudit.*
[12]) *écrire* ma *écri* przed spółgłoską, a *écriv* przed samogłoską.

Temps dérivés — Czasy pochodne.

	II.			IV.	V.
Conditionnel présent	Pluriel de l'Ind. prés.	Indicatif imparfait	Subjonctif présent	Impératif	Subjonctif imparfait

jugacya.

coudrais	n. cousons	je cousais	q. je couse	couds	q. je cousiss
vaincrais	n. vainquons	je vainquais	q. je vainque	vaincs	q. je vainquiss
conclurais	n. concluons	je concluais	q. je conclue	conclus	q. j. concluss
moudrais	n. moulons	je moulais	q. je moule	mouds	q. j moulus
lirais	n. lisons	je lisais	q. je lise	lis	q. je lusse
plairais	n. plaisons	je plaisais	q. je plaise	plais	q. je plusse
tairais	n. taisons	je taisais	q. je taise	tais	q. je tusse
connaitrais	n. connaissons	j. connaissais	q. je connaisse	connais	q. j. connuss
croîtrais	n. croissons	je croissais	q. je croisse	croîs	q. je crûsse
croirais	n. croyons	je croyais	q. je croie	crois	q. je crusse
résoudrais	n. résolvons	je résolvais	q. je résolve	résous	q. j résoluss
vivrais	n. vivons	je vivais	q. je vive	vis	q je vécusse
rirais	n. rions	je riais	q. je rie	ris	q je risse
suffirais	n. suffisons	je suffisais	q. je suffise	suffis	q. je suffisse
suivrais	n. suivons	je suivais	q je suive	suis	q. je suivisse
mettrais	n. mettons	je mettais	q. je mette	mets	q. je misse
prendrais	n. prenons	je prenais	q. je prenne	prends	q je prisse
conduirais	n. conduisons	je conduisais	q. j conduise	conduis	q. je conduisiss
confirais	n. confisons	je confisais	q. je confise	confis	q. je confisse
dirais	n. disons	je disais	q. je dise	dis	q. je disse
maudirais	n. maudissons	j. maudissais	q. j. maudisse	maudis	q. j. maudiss
écrirais	n. écrivons	j'écrivais	q. j'écrive	écris	q j'écrivisse
craindrais	n. craignons	je craignais	q je craigne	crains	q. j. craigniss
joindrais	n. joignons	je joignais	q. je joigne	joins	q. j. joigniss
peindrais	n. peignons	je peignais	q je peigne	peins	q. j peigniss
naîtrais	n. naissons	je naissais	q. je naisse	nais	q. j. naquiss

ak *connaître.*

edire. Inne słowa złożone z *dire* tworzą te osoby regularnie: *vous médisez,*

Temps primitifs — Czasy główne.

I. Infinitif présent	II. Participe présent	III. Participe passé	IV. Indicatif présent	V. Passé défini	Futur
					I. Kon
ller (être), iść.	allant	allé	Je vais tu vas il va	J'allai	J'irai
nvoyer [1]), posłać.	envoyant	envoyé	j'envoie	j'envoyai	j'enverrai
					II. Kon
ueillir, zrywać.	cueillant	cueilli	je cueille	je cueillis	je cueiller
cquérir [2]), nabyć.	acquérant	acquis	j'acquiers	j'acquis	j'acquerra
ourir, biedz.	courant	couru	je cours	je courus	je courrai
nourir (être), umrzeć.	mourant	mort	je meurs	je mourus	je moudra
enir, trzymać.	tenant	tenu	je tiens	je tins	je tiendra
enir (être), przyjść.	venant	venu	je viens	je vins	je viendra
					III. Kon
nouvoir, ruszać.	mouvant	mû	je meus	je mus	je mouvra
ouvoir, módz.	pouvant	pu	je peux	je pus	je pourra
révaloir, przemódz,	prévalant	prévalu	je prévaux	je prévalus	j. prévauc
aloir, być wart.	valant	valu	je vaux	je valus	je vaudra
ouloir, chcieć.	voulant	voulu	je veux	je voulus	je voudra
avoir, umieć.	sachant	su	je sais	je sus	je saurai
oir [3]), widzieć.	voyant	vu	je vois	je vis	je verrai
sseoir, posadzić.	asseyant	assis	j'assieds	j'assis	j'assiérai
					IV. Kon
oire, pić.	buvant	bu	je bois	je bus	je boirai
aire, robić.	faisant	fait	je fais	je fis	je ferai

[1]) Tak samo odmieniają się słowa z niego złożone. [2]) Tak samo odmieniają

Temps dérivés — Czasy pochodne.

		II.		IV.	V.
Conditionnel présent	Pluriel de l'ind. prés.	Indicatif imparfait	Subjonctif présent	Impératif	Subjonciif imparfait.
jugacya.					
'irais	N. allons ils vont	J'allais	Q. j'aille q. n. allions qu'ils aillent	Va	q. j'allasse
'enverrais	n. envoyons	j'envoyais	q. j'envoie	envoie	q. j'envoyass
jugacya.					
e cueillerais	n. cueillons	je cueillais	q. je cueille	cueille	q. j. cueilliss
'acquerrais	n. acquérons ils acquièrent	j'acquérais	q. j'acquière q. n. acquérions qu'ils acquièrent	acquiers	q. j'acquisse
e courrais	n. courons	je courais	q. je coure	cours	q. je couruss
e mourrais	n. mourons ils meurent	je mourais	q. je meure q. n. mourions qu'ils meurent	meurs	q. j. mouruss
e tiendrais	n. tenons ils tiennent	je tenais	q. je tienne q. n. tenions qu'ils tiennent	tiens	q. je tinsse
e viendrais	n. venons ils viennent	je venais	q. je vienne q. n. venions qu'ils viennent	viens	q. je vinsse
jugacya.					
e mouvrais	n. mouvons ils meuvent	je mouvais	q. je meuve q. n. mouvions qu'ils meuvent	meus	q. je musse
e pourrais	n. pouvons ils peuvent	je pouvais	q. je puisse	peux	q. je pusse
e prévaudrais	n. prévalons	je prévalais	q. je prévale	prévaux	q. je prévaluss
e vaudrais	n. valons	je valais	q. je vaille q. n. valions qu'ils vaillent	vaux	q. je valuss
e voudrais	n. voulons ils veulent	je voulais	q. je veuille q. n. voulions qu'ils veuillent	veux *albo* veuille	q. je vouluss
e saurais	n. savons	je savais	q. je sache	sache	q. je susse
e verrais	n. voyons	je voyais	q. je voie	vois	q. je visse
'assiérais	n. asseyons	j'asseyais	q. j'asseye	assieds	q. j'assisse
jugacya.					
e boirais	n buvons ils boivent	je buvais	q. je boive q. n. buvions qu'ils boivent	bois	q. je busse
e ferais	n. faisons v. faites ils font	je faisais	q. je fasse	fais	q. je fisse

conquérir, s'enquérir, requérir, reconquérir. [3]) Odmieniają się tak samo: *entrevoir, revoi*

XCVIII.

Ćwiczenia do słów zawartych na tablicach poprzednich.

Ire conjugaison. **Ia konjugacya.**

Aller (int.), iść. **S'en aller**, odejść.

Indicatif *prés.* Je vais, tu vas, il va, n. allons, v. allez, ils vont. *imp* J'allais. *pas. déf.* J'allai. *fut.* J'irai. **Conditionnel** *prés.* J'irais. **Impératif.** Va, allons, allez. **Subjonctif** *prés.* Que j'aille, que tu ailles, qu'il aille, que nous allions, que vous alliez, qu'ils aillent. *imp.* Que j'allasse. **Participe** *prés.* allant. *pas.* allé. Czasy złożone odmieniają się z posiłkowem słowem **être,** jak w LXXXI.

Je m'en vais. Je m'en allais. Je m'en allai. Je m'en irai. Je m'en irais. Va-t'en, allons-nous-en, allez-vous-en. Que je m'en aille. Que je m'en allasse. S'en allant. *Temps composés*: Je m'en suis allé. Je m'en étais allé. Je m'en fus allé. Je m'en serai allé. Je m'en serais allé. Que je m'en sois allé. Que je m'en fusse allé. S'en être allé. S'en étant allé.

Aller **en** voiture, jechać powozem.
„ **en** bateau, płynąć czółnem.
„ **en** chemin de fer, jechać koleją.
„ **à** pied, iść piechoto.
„ **à** cheval, jechać konno.

Je vais partir.	Zaraz pojadę.
J'allais partir quand il est arrivé.	Miałem właśnie pojechać, gdy on przybył.

Francuzi używają **aller à** tam, gdzie Polacy najczęściej **pojechać do. Partir pour** oznacza puścić się w drogę, aby się do jakiegoś miejsca dostać, **aller à** oznacza udanie się do pewnego punktu, aby tam jakiś czas pozostać.

aller chercher, pójść po (kogo, co).
aller trouver quelqu'un. pójść do kogo, odwiedzić kogo.

un instant, chwila.	rester (int.), zostać (gdzie).
une question, pytanie.	**vas**-y. idź tam.
un train, pociąg kolejowy.	seulement, tylko.

193. — Où alliez-vous ce matin. lorsque je vous ai rencontré? J'allais à la promenade. Y allez-vous tous les matins? J'y vais tous les matins et je me promène pendant une heure ou deux. Irez-vous cette année-ci à la campagne? Nous resterons en ville. Nous irions volontiers chez lui. si nous en avions le temps. Où est allé Joseph? Il est allé à la cave chercher du vin. Je regrette que vous ne soyez pas allés au théâtre avec vos cousins. Pourquoi t'en vas-tu déjà? Je

ne m'en vais pas encore, je vais seulement voir ce qu'il y a au jardin. Attends-moi un moment, nous nous en irons ensemble. Où as-tu été hier? J'ai été à Tarnów. Va-t'en maintenant. Comment es-tu allé à Niepołomice? J'y suis allé en voiture, mais Louis et Joseph y sont allés en bateau. Pourquoi n'y vas-tu pas en chemin de fer? Parce que je n'ai pas le temps d'attendre le train, j'y serai plus tôt en voiture. Tu te trompes, le train va partir dans un instant; tu y seras en une heure par le chemin de fer. Ils vont s'habiller dans un moment. Je vais être habillé dans un instant.

194. — Do kogo idziesz? Idę do mojego wuja. Pójdzie on dziś wieczór na koncert? Nie pójdzie (tam), bo będzie miał gości. Trzeba, żebym poszedł do pana dyrektora. Byłby czas, żebyś poszedł spać. Kiedy pójdziecie do waszych przyjaciół? Posłaliśmy już po nich. Nasz służący poszedł po lekarza. Mój wuj poszedł odwiedzić waszego krewnego. Ten Anglik odszedł już. Dlaczego on tak wczas odszedł? Bo musi być jeszcze dziś u doktora R. w Barze. Moi przyjaciele, odejdźmy. Właśnie miały śpiewać, gdyście weszli. Pociąg miał właśnie odejść (partir) gdy oni przybyli. Zaraz odpowiem na twoje pytanie. Gdzie pojechali wasi rodzice? Pojechali na (pour) całą zimę do Włoch. Gdzie posłałeś swego służącego? Posłałem go po wino. Nasz profesor życzy sobie, żebys jeszcze nie odchodził. Pójdę na przechadzkę. Idź, ale nie baw (zostań) długo.

XCIX.

IIe Conjugaison. **IIa Konjugacya.**

Bouillir (int.), wrzeć. **Dormir** (int.), spać; **endormir** (t.), uśpić; **rendormir** (t.), na nowo uśpić; **s'endormir,** usnąć.

un habitant, mieszkaniec.	préférer (t.) à, przenosić (co nad czem).
un discours, mowa.	éveiller (t.), obudzić.
une marmotte, świstak.	couler (int.), płynąć.
une châtaigne, kasztan.	s'évaporer, wyparować.
un pot, garnek.	rôtir (t.), piec (co).

Jeżeli osoba gotuje, wtedy używa się: *faire bouillir.*

195. — Qu'est-ce qui bout dans ce pot? C'est de l'eau. La cuisinière a fait bouillir ces châtaignes. L'eau va bouillir. L'eau s'évapore en bouillant. La marmotte dort tout l'hiver. Il n'est pire eau que l'eau qui dort. Je n'ai plus sommeil,

j'ai assez dormi. Nous dormirions encore, si nous ne devions pas nous lever. Si je dors encore à six heures, éveillez-moi. Pourquoi n'avez-vous pas encore endormi cet enfant? Je l'avais endormi, mais il s'est réveillé. Rendormez-le. A quelle heure vous êtes-vous couché hier soir? Je me suis couché à dix heures, mais je ne me suis endormi qu'à onze heures et demie. Une eau qui ne coule pas est une eau dormante. Ses discours nous endorment toujours. Ce discours nous a endormis. Elle s'est endormie. Vous m'empêchez de dormir. Il parle en dormant

196. — Gdy woda zawrze, przyniesiesz mi ją. Mleko wrze bardzo prędko. Co wrzało tak mocno, kiedyście byli w kuchni? Moi bracia wolą kasztany gotowane, aniżeli (kasztany) pieczone. Spimy zwykle siedm godzin, wy sypiacie dłużej. Trzeba, żebym spał jeszcze kilka minut. Nie będziesz nigdy spał dobrze, jeżeli zjesz zanadto wieczór. Dlaczegoś mnie obudził, spałem tak dobrze. Nie budźcie go jeszcze, nie spał jeszcze dosyć. Zasnęliśmy o północy. Ten Anglik sypia zawsze po południu. W lecie mieszkańcy Ameryki południowej śpią w dzień. Woda pańskiego stawu jest wodą stojącą. Książki, które ten Włoch mi pożyczył, usypiały mnie. Życzę wam, żebyście spali tak dobrze jak on. Byłoby słusznem, żebyś spał kilka godzin. Oto dwie nocy, jak nie spałeś. Kiedy wasza krewna była młodsza, mówiła zawsze we śnie (śpiąc). Nie wierzę, żeby spał jeszcze.

C.

Mentir (int.), kłamać; **se repentir** de, żałować. **Sentir** (t. i int.), czuć, pachnąć; **consentir** à (int.), przyzwolić, zgodzić się na co; **pressentir** (t.), przeczuwać; **ressentir** (t.), uczuć.

un mensonge, kłamstwo.	une condition, warunek.
une douleur, boleść.	un plan, plan.
une odeur, zapach.	la mort, śmierć.
un réséda, rezeda.	sincèrement, szczerze.
une perte, strata.	le divin Maître, boski Mistrz.
vers, koło (o czasie).	Judas, Judasz.
une jambe, noga.	recommander (t.), polecić.

197. — Je ne la crois pas, elle ment. Nous regrettons que vous ayez menti. Votre nièce a menti, c'est pourquoi elle a été punie par sa mère. Vous vous repentirez un jour d'avoir menti. Pourvu qu'il se repente, tout lui sera par-

donné. On se repent quelquefois d'avoir parlé. Je sens une forte douleur à la jambe. Les roses sentent **bon.** Monsieur l'avocat doute que cet architecte consente à changer les plans qu'il nous a montrés. Il consent à partir. Notre oncle pressentit l'heure de sa mort. Ils avaient pressenti depuis longtemps ce qui est arrivé. Nous ressentirons longtemps encore la perte de notre père. Je sens que je vais m'endormir. Mon aïeule n'a jamais consenti à aller en chemin de fer.

198. — Dlaczego kłamiesz? Nie kłamię; nienawidzę kłamstwa. Byłoby dziwnem, żeby on kłamał. Dlaczegoby kłamał? Kłamałem raz, ale nie będę kłamał więcej. Czy żałujesz swoich błędów? Żałuję ich szczerze. Judasz zdradził Boskiego Mistrza i żałował tego. Co czujesz w tym pokoju? Czuję zapach rezedy. Te kwiaty pachną silnie (dobrze). Wasz kolega czuje, że ma niesłuszność, a ja mam słuszność. Nie przystanę nigdy na ten warunek. Przeczuwam wielkie nieszczęścia na ten rok. Moi rodzice uczuli wielki smutek na wiadomość o śmierci pańskiej siostry. Przeczuwam, że wszystko pójdzie w taki sposób jak to powiedziałem. Jak długo spałeś? Zasnąłem o drugiej, a obudziłem się o czwartej; czuję, żem dosyć spał. Uczułem wczoraj wielki ból głowy. Zgadzam się na wszystko, co pragniecie. Żałuje się często, że się mówiło (inf. passé). Może on zgodzi się (na to, aby) wam posłać to, o co się upominacie. Mylicie się, jeżeli myślicie, że mu żal (że żałuje).

CI.

Partir (int.), pojechać, wyjechać, odchodzić; **repartir** (int.), nanowo odjechać. **Sortir** (int.), wyjść; **ressortir** (int.), znowu wyjść **Servir** (t.), służyć, dać (obiad); **se servir de,** używać; **desservir** (t.), pozbierać ze stołu.

Słowa **partir, repartir, sortir, ressortir** odmieniają się z **être.**

fermer (t.), zamykać.	à peine, zaledwie.
partout, wszędzie.	de bonne heure, wczas.
l'infanterie (f). piechota.	se dépêcher, pospieszyć się.
la cavalerie, kawalerya.	l'artillerie (f.), artylerya.

199. — Pourquoi ne partez-vous pas? Je partirai **par** le train de onze heures. Dépêchez-vous, le train va partir. Je ne crois pas qu'il parte avec vous. A peine arrivé, il

repartit. Dès que vous fûtes partis, ils nous envoyèrent du secours. Mes enfants partiront demain pour la campagne. Le train part de Cracovie à six heures du matin. Sortez-vous ce matin? Non, je ne sortirai que ce soir. Nous sortons tous les soirs à cinq heures. Sortirez-vous demain de bonne heure? Je sortirai vers neuf heures. Il entra, sortit, rentra et ressortit. Vous arriverez trop tard à moins que vous ne partiez immédiatement. Avec qui es-tu sorti? Je suis sorti avec mon camarade Louis. Où êtes-vous allés? Nous sommes allés chez notre ami Henri, mais il était sorti. À quoi cela sert-il? À quelle heure désirez-vous qu'on serve? À midi. Mon frère sert dans l'infanterie, mon cousin Louis a servi dans la cavalerie et mon neveu Joseph servira dans l'artillerie. Vous vous servez souvent du même mot. Cela ne vous servira **à rien.** Desservez les viandes. Qui sert bien son pays n'a pas besoin d'aïeux.

200. — Trzeba, żebyś jeszcze dziś pojechał. Gdybym pojechał, czy pojechalibyście ze mną? Jeżeli mój wuj otrzyma jeszcze dziś jego list, pojedzie. Byliby pojechali od dawna, gdyby byli otrzymali pieniądze od swoich dzierżawców. Ten Anglik byłby pojechał do Włoch, gdyby nie był chory. Mój wuj odjedzie znowu jutro wieczór do Lwowa. Czy pan radca jest u siebie? Nie, wyszedł. Gdzie poszedł? Poszedł do sądu. On wyszedł, gdy wszyscy (byli) wyszli. Trzeba, abyście wyszli za chwilę. Zamykajcie drzwi, wychodząc. Wychodziłem, gdyście wchodzili. Gdybym był wyszedł wcześniej, byłbym go spotkał. Nie wychodź dzisiaj. Znowu wyszedł zaraz. Powróciłbym natychmiast do Lwowa, gdybym go nie zastał (znalazł) w Krakowie. Dlaczego nie używasz tego pióra? Używałem go, ale już nie jest dobre. Użyję waszego scyzoryka, bo jest lepszy od mojego. Janie, dasz obiad, jak tylko pan radca przybędzie. Jak długo służyłeś w kawaleryi? Służyłem tylko sześć miesięcy. Gdy wstaniemy od stołu, pozbierasz natychmiast.

CII.

Fuir (t.), uciec, unikać; **s'enfuir**, uniknąć, uciekać. **Haïr** (t.), nienawidzieć. **Tressaillir** (int.) de, zadrżeć; **assaillir** (t.), napaść, napadać.

une société, towarzystwo.
un prisonnier, więzień.
un exemple, przykład.
un flatteur, pochlebca.

sauver (t.), uratować.
à demi, na wpół.
à la fois, razem, naraz.
la joie, radość.

201. — Fuyez le vice. Pourquoi fuit-il si vite? Si vous ne fuyez pas le vice, vous serez malheureux. Pourquoi hier ne l'empêchâtes-vous pas de fuir? S'il avait fui. il aurait été sauvé. Il s'est sauvé en fuyant. Si tu hais tes vices, tu es à demi corrigé. Ne hais pas ton ennemi. On ne hait pas tous ceux qu'on n'aime pas. Je l'aime quoiqu'il me haïsse. Je l'aimerais quoiqu'il me haït. Je l'aurais aimé quoiqu'il m'eût haï. Tous les malheurs l'ont assailli à la fois. Ils tressaillirent de joie à cette nouvelle. Il dormait quand il a été assailli. Il désire que je fuie. Il aurait souhaité que vous vous fussiez enfuis.

202. — Mój synu, unikaj złych towarzystw. Dwóch więźniów uciekło tej nocy. Trzeba, żebyście unikali tych ludzi. Unikajmy pochlebców. Twój kolega mnie unika. Jak umknęliście? Nieprzyjaciel umknął. Człowiek roztropny unika niebezpieczeństwa. Czas ucieka. Nienawidzę występku. Oni nie nienawidzą nikogo. Nienawidzilibyśmy pochlebców i unikalibyśmy ich, gdybyśmy byli roztropniejszymi. Nasi profesorowie nienawidzą leniwych. Nienawidzę, ktokolwiek się cieszy z nieszczęścia innych. Napadnięto go, gdy wychodził z domu. Nie byłby umknął, gdyby się nie był bał. Nie uciekłby, gdyby się nie bał. Nie widziałem nigdy człowieka zaskoczonego (napadniętego) naraz przez tyle nieszczęść. Ile (każdy) razy słyszał coś złego o swoich dzieciach, zadrżał z przerażenia.

CIII.

Offrir (t.), ofiarować. **Ouvrir** (t.), otworzyć; **couvrir** (t.), pokryć, przykryć, **découvrir** (t.), odkryć; **souffrir** (t. i int.), cierpieć, znosić. **Vêtir** (t.), odziać; **se vêtir,** odziać się.

une plante, roślina.
une insolence, zuchwałość.
une page, strona (książki).
garantir (t.), chronić.
garantir de quelque chose, chronić od czego.
accepter (t.). przyjąć.
le vent, wiatr.
l'Océanie, Oceania.
Christophe Colomb, Krzysztof Kolumb.

203. — Les marchands n'ouvrent pas leurs magasins les dimanches et les jours de fête. Elle ouvrit de grands yeux. Pourquoi n'ouvres-tu pas plus vite? J'aurais ouvert plus vite, si je n'avais pas mal à la jambe. Couvre-toi bien, tu auras froid. En hiver, la terre est couverte de neige. Pourquoi cette fenêtre est-elle ouverte? Les Hollandais dé-

couvrirent l'Océanie. En couvrant ces fleurs pendant la nuit, vous les garantirez du froid. Ma mère souffre **de** la tête. Les plantes ont beaucoup souffert **du** froid. En souffrant beaucoup, il est arrivé jusqu'à Tarnów. Que m'offez-vous là? Vous savez bien que je n'accepte rien de personne. Vêtez-vous promptement. Pourquoi ne se sont-ils pas mieux vêtus? Parce qu'ils n'ont pas de meilleurs habits.

204. — Kto otworzył te drzwi? Wiatr je otworzył. Otwórzcie to okno. Jeszcze nie otworzyłem listu twego brata. Trzeba, żebym otworzył to okno, za ciepło mi w tym pokoju. Otwórzcie (wasze) książki na (à) stronie 119. Krzysztof Kolumb odkrył Amerykę w roku 1492. Codzień odkrywa się coś nowego. Odkryjcie ten garnek, woda już kipi (wre). Cierpieliśmy dużo. Znosiłem (cierpiałem) dosyć długo jego zuchwalstwa, nie ścierpię ich więcej. Ofiarował mi trzy złote austryackie za tę książkę. Komu ofiarujesz ten bukiet? Ofiarowanoby mi dwadzieścia pięć tysięcy złotych austryackich za mój dom, gdybym go sprzedawał. Odziewamy tych nieszczęśliwych. To dziecko jest za lekko odziane. Trzeba, żebyś się cieplej odział.

CIV.

Acquérir (t.), nabyć; **conquérir** (t.), zdobywać; **s'enquérir** de, wypytać się o; **cueillir** (t.), zrywać; **accueillir** (t.), przyjąć; **recueillir** (t.), zabierać, dać przytułek.

un orphelin, une orpheline, } sierota.
une fraise, poziomka.
une framboise, malina.
l'instruction, nauka.
mûr, dojrzały.
une forêt, las.
des connaissances, wiadomości.
élever (t.), wychować.
la Macédoine, Macedonia.

205. — Quand nous cueillerons des fraises, nous vous en enverrons. Ma tante accueille toujours bien les personnes polies et bien élevées. Ce paysan recueillit l'an passé ce petit orphelin. Acquiers des connaissances. Notre mère souhaiterait que nous acquissions cette forêt. Alexandre, roi de Macédoine, conquit une partie de l'Asie. Acquérez de l'instruction et vous serez meilleurs. Bien mal acquis ne profite jamais. La France conquit l'Algérie. Quand cueillerez-vous ces fruits? Nous les cueillerons en automme, quand ils seront complètement mûrs. On accueille toujours bien les bonnes nouvelles. Où recueillerez-vous tous les papiers

nécessaires? Cueillez aussi quelques fleurs pour moi. Nous allâmes avant-hier chez monsieur le conseiller S., mais il nous accueillit fort mal. Quand vous aurez acquis de l'instruction, vous serez meilleur.

206. — Pójdę rwać jabłka. Zrywamy co rano kwiaty dla naszej drogiej matki. Zrywalibyśmy wszystkie te owoce, gdyby były dojrzalsze. Kto zerwał te maliny? Wasz ogrodnik je zerwał, przyniósł nam kilka. Nazrywam wam piękny bukiet (kwiatów). Pańska matka przyjęła nas bardzo dobrze wczoraj. Żona tego krawca da przytułek tej małej sierotce, bo ona jest bardzo miłosierna. Co rok nabywam więcej wiadomości. Pan hrabia de S. nabył wielkie dobra. Wypytywałem się wszędzie o waszego kolegę. Nabylibyśmy więcej nauki, gdybyśmy byli zawsze uważni w szkole. Ten książę, przez swą dobroć, zdobywa serca wszystkich (wszystkie). Ktoś wypytywał się o was. Jak was przyjął? Przyjął nas bardzo zimno. Byłby nas lepiej przyjął, gdybyśmy mu byli poleceni. Wypytam się o zachowanie się jego. Pragnę, żebyś nabył więcej nauki. Pragnąłbym, żebyś nabył więcej nauki.

CV.

Courir (int.), biedz; **accourir** (int.), przybiegać; **discourir sur** (int.), rozprawiać o; **parcourir** (t.), przebiedz, przejrzeć; **secourir** (t.), wspierać. **Mourir** (int.), umrzeć.

Accourir i **mourir** odmieniają się w czasach złożonych z **être**.

un chagrin, zmartwienie.
un journal, dziennik.
un moyen, środek, sposób.
une rencontre, spotkanie.
à la fleur de l'âge, w kwiecie wieku.
la poste, poczta.
être en retard, spóźnić się.
un secours, pomoc.
courir un danger, być narażonym na niebezpieczeństwo.

207. — Courez à son secours. Il faut que vous couriez chercher un médecin, votre frère est très malade. Il serait nécessaire que vous courussiez plus vite. Dans le malheur, les vrais amis accourent d'eux-mêmes. Ils s'en sont allés en discourant. Nous parcourons tous les soirs notre journal. Mes cousins parcourront le nord de l'Allemagne. Pourquoi ne le secours-tu pas? Je le secourrais volontiers si j'en avais les moyens. Nous déririerions que vous secourussiez tous les malheureux. Il nous a secourus plusieurs fois. Ils étaient accourus à notre secours, mais nous étions déjà libres. Je suis toujours en retard, quoique je coure. Vous

discourez trop. Je courrai, si vous le désirez. Tu ne courras aucun danger, si tu vas avec lui. Où court-il? Il court à la rencontre de son ami. Il est mort à la fleur de l'âge. Il faut que nous mourions. Il est possible qu'il meure cette nuit. Je désirerais qu'il ne mourût pas encore. Nous mourons de soif. Ces pauvres paysans meurent de faim. Il mourrait s'il se doutait de cela.

208. — Gdzie biegniecie? Biegnę na pocztę. Nie będę już (więcej) biegał, jestem zmęczony. Byliśmy wczoraj narażeni na wielkie niebezpieczeństwo. Dla czego biegnie on tak prędko? Bo się spóźnił. On upadł biegnąc na wasze spotkanie. Biegam tak prędko, jak wy. Nasi sąsiedzi przybiegli nam na (naszą) pomoc. Rozprawiali wczoraj długo o tej wiadomości. Przebiegliśmy całe miasto. Trzeba, żebym przejrzał jeszcze raz tę książkę. Ci dobrzy rzemieślnicy wspierają wszystkich żebraków, których spotykają. Byłbym szczęśliwy, gdyby moje dzieci wspierały wszystkich biednych, których spotykają. Pobiegnij na kolej i spytaj się, o której godzinie odchodzi pociąg? Ten człowiek nie chodzi, on biega. Trzeba, żebyś go wspierał. bo on jest bardzo biedny. Przebiegając świat, nabył wiele wiadomości. Pragnę, żeby one nie umarły przedemną. Ten człowiek umrze wkrótce. Jego najlepszy przyjaciel umarł w przeszłym tygodniu. Nie byłby umarł, gdyby był słuchał lekarza. On umarł ze zmartwienia. Nie myśl, żeby już umarł.

CVI.

Tenir (t.), trzymać; **s'abstenir** de, wstrzymywać się; **appartenir** à (int.), należeć do; **obtenir** (t.), otrzymać; **retenir** (t.), zatrzymać.

tenir parole, dotrzymać słowa. tenir une promesse, dotrzymać obietnicy.

209. — Je tenais votre lettre à la main, quand vous êtes venu. Vous n'avez pas tenu votre parole. Abstenez-vous de lui parler. Cette maison et ce jardin appartiennent à notre voisin. Je ne pensais pas que cette ferme vous appartînt. J'espère qu'il obtiendra cette place. Retenez bien ce que je vous ai dit. J'aurais vendu depuis longtemps cette maison, si elle n'appartenait qu'à moi; mais la moitié appartient à mon frère Jean. Mon neveu doute qu'il obtienne cette place. Si cet Anglais obtenait cette place, il serait très content. Que tenez-vous à la main? Je tiens une lettre pour

monsieur le comte de T., qui sortira dans un moment de cette maison. Un honnête homme tient ses promesses.

210. — Dotrzymuj (twych) obietnic. Pragnąłbym, żebyś dotrzymał (twoich) obietnic. Trzymaj dobrze (to), co ci daję. Wstrzymamy się jeszcze przez kilka dni od mięsa. Ten zeszyt należał niegdyś do mego kolegi Ludwika, należy teraz do Karola. Wątpimy, żeby ten dom do niego należał. Otrzymają łatwo to pozwolenie. Otrzymam wszystko od mego ojca, jeżeli jestem grzeczny i pilny. Już zatrzymali swoje miejsca w teatrze. Pański profesor zatrzymał nasze zeszyty. Do kogo będą należały te dobra po śmierci pana hrabiego D.? Będą należały do hrabiego Z., który podróżuje teraz po Oceanii. Do kogo należy ten piękny zegarek? Do mnie. Gdzieś go kupił? Nie kupiłem go, on należał niegdyś do mego ojca; otrzymałem go od niego (jest) temu cztery miesiące. Nie dotrzymałeś mi słowa. Wątpię, żeby dotrzymał swojej obietnicy. Żałowałem, że ta książka nie należała (Subj. imp.) do ciebie.

CVII.

Venir (int.), przyjść; **devenir** (int.), zostać, stać się; **parvenir** à (int.), dojść (do czego); **provenir** de (int.), pochodzić; **se souvenir** de, przypominać sobie; **revenir** de (int.), wrócić; **survenir** (int.), nagle zaskoczyć. — **Prévenir** (t.), **(avoir)**, uprzedzić.

Wszystkie te słowa nieprzechodnie odmieniają się w czasach złożonych z posiłkowem **être**.

Je viens de..., tylko co (teraz).
Je venais de..., tylko co (dawniej).
Un officier, oficer.
une bibliothèque, biblioteka.
Venir voir quelqu'un, przyjść odwiedzić kogo.
la jeunesse, młodość.
d'où? zkąd?

211. — Quand viendra-t-il vous voir? Tu venais quand je partais. Venez ici, mon enfant. D'où venez-vous? Du jardin. Je ne pensais pas qu'il fût venu si tôt. Le fils de cet Italien est devenu professeur de chant. Il y a peu d'hommes qui deviennent très vieux. C'est avec une grande peine que je suis parvenu jusqu'à lui. Ces livres proviennent tous de la bibliothèque de M. Vous souvenez-vous encore du temps de votre jeunesse? Je m'en souviendrai toujours. D'où reviens-tu? Je reviens de la promenade. Pourquoi reviens-tu si tard? Il n'est pas encore si tard, il n'est que cinq heures;

hier je revins beaucoup plus tard. Je l'ai prévenu que je ne viendrai pas aujourd'hui. Je viens de recevoir une lettre de mon tailleur. Il venait de me parler, quand vous êtes entré.

212. — Gdybym był przyszedł później, nie byłbym ich już zastał (znalazł). Gdybyś przyszedł trochę wcześniej, byłbym bardzo kontent. Mój brat tylko co przybył ze wsi. Tylko coście pojechali, gdy przyszli. Kiedy zostaniesz oficerem? Syn naszego sąsiada został krawcem. Nie wiem zkąd pochodziły wszystkie te klejnoty, które zawsze miał. Czy przypominasz sobie także Karola i jego brata? Przypominam sobie jeszcze wszystkich kolegów szkolnych. Czy twój siostrzeniec powróci tego roku z Francyi? Nie myślę, żeby powrócił tego roku, pojechał na dwa lata i od kilku miesięcy (jest tylko kilka miesięcy, jak) jest w Paryżu. Uprzedziłem panią L., że przyjedziecie odwiedzić ją jutro. Będzie na was czekała. Nabywając naukę, stajemy się lepszymi. Tylko cośmy usłyszeli piękną piosnkę. Tylko co odebrał wasze zaproszenie.

CVIII.

Laisser (t.), zostawić, nie wziąć z sobą, zapomnieć gdzie.
Rester (int.), zostawać (gdzie), zostać się (gdzie).
Devenir (int.), stać się, zostać (czem).

Devenir użyte z przymiotnikiem oddaje się często w polskim języku przez słowo urobione z przymiotnika: np. *devenir maigre,* chudnąć; *devenir riche,* wzbogacić się i t. p.

213. — J'ai laissé mon cahier à l'école. Je te laisserai ton livre chez Charles. Il m'a laissé tous ses vieux habits. Pourquoi laisses-tu toujours ton habit sur cette chaise. Je suis resté deux semaines à Paris. Nous resterons encore huit jours à Cracovie. Vos parents désirent que nous restions encore quelques jours chez eux. Nous restâmes, l'an dernier, trois semaines à la campagne chez votre oncle. Leur oncle est devenu conseiller. Son fils deviendra bientôt médecin. Que deviendrons-nous? Ces enfants sont devenus grands. Nos voisins sont devenus pauvres. Si vous mangez toujours tant, vous deviendrez bientôt gras.

214. — Gdzie zostawiłeś swoją chustkę? Nie wiem, zdaje mi się, żem ją zostawił w ogrodzie. Pragniemy, żebyś nigdy nie zostawił tych kwiatów w (swoim) pokoju podczas nocy. Zostaw to. Gdzie (zostałeś się) byłeś tak długo? Kiedyście wyszli, zostałem jeszcze pół godziny w domu. Zostań

na swojem miejscu. Bądź spokojny (Zostań spokojny). Ten młody człowiek zostanie wkrótce oficerem. Mój ojciec nie pragnie, żebym został adwokatem. Pan Henryk został profesorem. Te dzieci stały się bardzo grzeczne. Nasi sąsiedzi wzbogacili się w krótkim czasie. Po swojej ostatniej chorobie wasz brat bardzo schudł. On co dzień bardziej tyje (staje się tłustszym).

CIX.

IIIe Conjugaison. III^a^ Konjugacya.

Pourvoir à (int.), zaopatrzyć; **se pourvoir** de, zaopatrzyć się; **prévoir** (t.), przewidzieć; **surseoir** à (int.), odłożyć, odroczyć.

Dieu, Bóg.	pressant, pilny.
un juge, sędzia.	un besoin, potrzeba.
un jugement, sąd, wyrok.	aveugle, ślepy.

215. — Il est juste que chacun pourvoie à ses besoins. Dieu y pourvoira. Qui aurait jamais prévu ce malheur? La bonté de Dieu a prévu tous nos besoins et y a pourvu. Les juges surseoiront à leur jugement. Si nous avions prévu ces malheurs, nous ne serions pas partis. Si j'avais prévu que vous viendriez aujourd'hui, je vous aurais prévenu de notre départ. Nous nous sommes pourvus de tout. Chaque fois qu'ils partent ils se pourvoient de tout ce qui leur est nécessaire. Il prévoyait très souvent ce qui allait arriver. Je ne pense pas qu'il ait tout prévu.

216. — Nasi rodzice opatrują wszystkie nasze potrzeby. Kiedy zaopatrzycie sami swoje potrzeby? Przewidziałem od dawna to nieszczęście. Sędziowie odroczyli swój sąd. Życzonoby sobie, żeby sędziowie odroczyli swój sąd. Gdyby odroczyli swój wyrok, bylibyśmy bardzo szczęśliwi. Jest niemożebnem, aby nie odroczono wyroku. Jeżeli ludzie nie zaopatrzą waszych potrzeb, Bóg je zaopatrzy. Jest niemożebnem, żebym zaopatrzył wszystkie jego potrzeby. Byłoby było niemożebnem, żebyśmy zaopatrzyli wszystkie jego potrzeby. Byłem już był zaopatrzył jego potrzeby, gdy otrzymałem wasz list. Jak tylko otrzymałem wasz list, natychmiast zaopatrzyłem jego potrzeby najpilniejsze. Gdy Jan i Józef mieszkali razem, Jan zaopatrywał zawsze wszystkie potrzeby Józefa.

CX.

Mouvoir (t.), ruszać; **se mouvoir,** ruszać się; **émouvoir** (t.), wzruszać; **s'émouvoir,** wzruszać się; **pouvoir** (t.), módz.

Je peux *albo* je puis, mogę. puis-je? czy mogę?

Jeżeli po *pouvoir* i *savoir* (CXII) następuje słowo w trybie bezokolicznym to w formie przeczącej wypuszcza się zwykle *pas* lub *point*, gdy się chce zrobić nacisk na przeczenie: Je ne puis voir, car j'ai mal aux yeux. Je ne peux pas voir, car je suis aveugle.

Le soleil, słońce.
la lune, księżyc.
la terre, ziemia.
une planète, planeta.
un orateur, mowca.
un éléphant, słoń.
dire (t.), powiedzieć.
une vue, widok.
une occupation, zajęcie.
décider (t.), postanowić.
se casser, złamać sobie.
autour de, na około.
avec lenteur, powoli.
tout, całkiem, wszystko.

217. — La lune se meut autour de la terre. Je me sentis ému à sa vue. Ses paroles nous émurent hier jusqu'aux larmes. L'éléphant se meut avec lenteur. Il est impossible que tu meuves cette pierre. Chaque fois qu'il parle, il émeut tous ceux qui l'entendent. J'ai été très émue. Pourquoi es-tu si émue, ma soeur? Je viens de voir un grand malheur. Peux-tu me prêter ton cahier? Je ne le puis, car je l'ai déjà prêté. Quand pourras-tu venir? J'espère pouvoir venir la semaine prochaine, car cette semaine, j'ai encore beaucoup d'occupations à la campagne. En quoi puis-je vous être agréable? Il est possible que nous puissions encore venir vous voir cette semaine. Ce monsieur peut faire beaucoup, mais il ne pourra jamais faire autant que votre oncle. Je ne puis bien mouvoir la tête.

218. — Ziemia obraca się (porusza się) około słońca. Nie poruszysz tego kamienia tak łatwo, jak myślisz. Ruszaj się prędzej. Żadne nieszczęście nie wzruszy go. On wątpi, żebyś go wzruszył. On wątpił, żebyś go (był) wzruszał. Dla czego jesteście tak wzruszeni? Jesteśmy tak wzruszeni, bo tylko co zdarzyło się wielkie nieszczęście naszemu koledze. Co mu się zdarzyło? Złamał sobie nogę. Gdybym mógł się umieścić na tej ławce, byłbym bardzo kontent; ale nie ma już miejsca, a jestem bardzo zmęczony. Mógłbym był wcześniej odpowiedzieć na pański list, ale nie wiedziałem (imp.), co mój ojciec postanowi (cond. pr.). W czem będę mógł panu być użytecznym? Gdybym mógł widzieć swego brata, byłbym bardzo szczęśliwy. Nie mogliśmy wczoraj dojść (arriver) aż do was. Wątpię, żebyś mógł wyjść przed dwoma tygodniami. Jesteśmy zawsze wzruszeni, kiedy

słyszymy tego mowcę. Gdybym był mógł, byłbym przyszedł wczoraj. Nie mogliśmy spać wczoraj.

CXI.

Valoir (t.), być wart. **Vouloir** (t.), chcieć.

Valoir mieux que, być więcej wartem niż, jak.
il vaut mieux, lepiej jest.
un maître, nauczyciel, pan.
un défaut, wada.
un règne, panowanie.
gagner (t.), zyskać.
flatter (t.), pochlebiać.
tout au plus, co najwięcej.
alors, wtedy.

219. — Combien cela vaut-il? Cela ne vaut rien. Il vaut mieux tard que jamais. Si tu veux te corriger d'un défaut, aujourd'hui vaut mieux que demain. Sous le règne de Henri IV, le sucre valait quinze francs la livre. Votre nouveau camarade ne vaut pas mieux que l'ancien. Il vaudrait mieux que tu ne susses rien, que de savoir mal. On te flattera sans que tu en vailles mieux pour cela. Que veux-tu? Je veux aller à la promenade. Vas-y. Mais je voudrais me promener avec quelqu'un. C'est bien, mais personne n'en a le temps à présent. Alors j'attendrai jusqu'à ce que quelqu'un veuille aller à la promenade et j'irai avec lui. Veuillez avoir la bonté de venir chez moi. Veuillez vous couvrir.

220. — Ile zapłaciłeś za dom, który kupiłeś? Zapłaciłem dwadzieścia pięć tysięcy złotych austryackich. On nie wart tyle. Ile wartby był dla ciebie? Dla mnie, wartby był co najwięcej ośmnaście tysięcy złotych austryackich. Lepiej (więcej wartym jest), żebyś poszedł sam do niego, i żebyś z nim pomówił o tem. Ile myślisz, żeby to warte było? To nie warto wiele. Twoje suknie nic już nie warte. Ile może być wart twój zegarek? Wart pięćdziesiąt złotych. Traci się często, chcąc zanadto zyskać. Chcieliśmy wczoraj iść do naszego wuja i do naszej ciotki. Dla czego nie chciałeś iść z nim, kiedy tu był? Nie chciałem iść z nim, bo jest zły. Możecie prawie wszystko (to), co chcecie. Chciejcie odpowiedzieć na jego list. Żałuję, że nie chcesz (subj. pr.) słuchać moich rad. Twój nauczyciel chce, żebyś odpowiedział dobrze swoje lekcye. Chciałbym pojechać na kilka tygodni na wieś.

CXII.

Savoir (t.), umieć, wiedzieć, **Asseoir** (t.), posadzić kogo; **s'asseoir,** usiąść.

Être assis, siedzieć.	Être debout, stać.
un ruisseau, strumień.	rester debout, stać.
une victoire, zwycięstwo.	près de, } przy.
sa présence, jego obecność.	auprès de, } przy.
Annibal, Hanibal.	fatigué*, zmęczony.
Jules, Juliusz.	vaincre (t.), zwyciężyć.

221. — Asseyez cet enfant sur cette chaise. Asseyez-vous, s'il vous plaît. Restez assise; Madame. Il ne serait pas convenable que vous vous assissiez en sa présence. Nous nous assiérons l'un près de l'autre. On se repose en s'asseyant. Il faut que je m'asseye. car je suis bien fatigué. Pourquoi ne s'assiérait-il pas, s'il est fatigué? Il aime mieux rester debout. Où es-tu assis en classe? Je suis assis dans le second banc. Ma soeur a été debout pendant toute la leçon. Nous nous assîmes hier à votre place. Il parle toujours debout. Sais-tu ta leçon? Je la sais, car je l'ai apprise. Combien de langues sais-tu? J'en sais quatre. Lesquelles? Le françcais, le polonais, l'allemand et le russe. Il est nécessaire que vous sachiez cette nouvelle. Si ce paysan savait lire, il serait très content. Ne sachant où vous étiez allés, nous vous avons attendus chez votre cousin, où vous deviez venir vers cinq heures. Cet élève ne saura jamais rien.

222. — Usiądę tutaj. Gdzie siadywał on zwykle, kiedy bywał tutaj? Siadywał zwykle na tej ławce. na brzegu tego strumienia. Siedziałem całą godzinę. Siądź przy mnie. Dla czego stoisz, usiądź na tem krześle. Kto siedzi na tej kanapie? To pani hrabina L. Jeszcze nie siedziałem dzisiaj. On pracuje stojąco. Przy kim siedziałeś na koncercie? Siedziałem przy pani M. Usiądźcie przy (waszej) matce. Gdzie posadziłeś swego małego przyjaciela? Trzeba, żebyś pan usiadł trochę, będziesz pan zanadto zmęczony. Usiądźmy na tej ławce. Gdybym umiał śpiewać, byłbym bardzo szczęśliwy. On będzie wiedział jutro, kiedy wasz wuj powróci z Niemiec. Ten rzemieślnik wątpi, żebyś pan wiedział, gdzie mieszka pan Juliusz. Czy wiesz kto wziął moją książkę? Nie wiem tego, ale sądzę, że to (jest) twoja siostrzenica. Hanibal umiał zwyciężać, ale nie umiał korzystać ze zwycięstwa. Leniwi nie będą nigdy niczego umieli. Twój nauczyciel chce, żebyś umiał dobrze swoje lekcye. On nie wie, czego chce. Gdybyś był siedział trochę, nie byłbyś tak zmęczony. Profesor chce, żebym siedział spokojnie.

CXIII.

Voir (t.), widzieć, zobaczyć; **revoir** (t.), na nowo widzieć. **Falloir** (int.), być potrzebnem, musieć. **Pleuvoir** (int.) padać (deszcz).

Il faut. Il fallait. Il fallut. Il faudra. Il faudrait. Qu'il faille. Qu'il fallût. fallu. — Il pleut. Il pleuvait. Il plut. Il pleuvra. Il pleuvrait. Qu'il pleuve. Qu'il plût. Pleuvant. Plu.

une force, siła.
une misère, nędza.
une lampe, lampa.
une bonne vue, dobry wzrok.
une vue basse, krótki wzrok.
une paille, słoma.
L'Egypte, Egipt.
reverdir (int.), zazielenić się [na nowo.
une poutre, belka.
au contraire, przeciwnie.
loin, daleko.
presque, prawie.
jamais, kiedy.
faire (t.), robić.
cesser de, przestać.
croire (t.), wierzyć.
Il pleut à verse, deszcz leje jak z cebra.

223. — Que vois-tu par cette fenêtre? Je ne vois rien. Il faut que je le voie encore aujourd'hui. Il ne voit pas plus loin que son nez. En le voyant, vous aurez pitié de sa misère. Quand reverrons-nous notre pays? Il ne voit presque pas, il a mal aux yeux. Je ne sais s'il me verra. Nous ne voyons plus, allumez la lampe. Ces deux personnes ne se voient point. Il faut dire tout ce que vous savez. Il faudrait que vous vinssiez aujourd'hui, si vous voulez voir quelque chose d'intéressant. Il aurait fallu que vous fussiez venu hier, si vous aviez voulu voir quelque chose d'intéressant. Pensez-vous qu'il faille croire tout ce qu'il dit? Il ne fallait pas faire cela et vous n'auriez pas été punis. Le train devait arriver à deux heures et demie. Je ne savais pas que vous deviez venir; si je l'avais su, je vous aurais attendu. Il est arrivé trop tôt, il a dû attendre une heure. Il pleut à verse. Attendez qu'il ait cessé de pleuvoir. Dès qu'il eut plu, les plantes reverdirent. Je ne savais pas qu'il plût des pierres. Il va pleuvoir. Il est possible qu'il pleuve encore aujourd'hui.

224. — Trzebaby, żebyście go widzieli i żebyście z nim pomówili o tym interesie. Kiedy zobaczę znowu mego ojca, moją rodzinę, moich przyjaciół? Zobaczymy się kiedyś (un jour). Idź zobaczyć, kto przyszedł. Zobaczą go znowu z przyjemnością. Mój krewny widzi zdaleka, ma dobry wzrok; moja siostra przeciwnie, ma krótki wzrok, nie widzi prawie. Spostrzegasz słomkę w oku swego sąsiada, a nie widzisz belki, która jest w twojem. Trzebaby było (cond. pas.),

żebyście byli przyszli przedwczoraj, jeżeliście chcieli z nim mówić. Trzeba zawsze zrobić swoje zadanie. Trzeba będzie pójść do niego. Wasz brat ma (devoir) przyjść dzisiaj. Muszę pojechać jutro. Gdybyś poszedł za wcześnie do teatru, musiałbyś czekać. Wkrótce będzie deszcz padał. Dawno (jest) deszcz nie padał. Deszcz pada rzadko w Egipcie. Nie chciałbym, żeby dziś deszcz padał. Wątpię, żeby deszcz padał dziś wieczór. Dużo deszczu padało tego roku. Pragnęlibyśmy, żeby deszcz mniej często padał. Nie pojadę, jeżeli deszcz nie przestanie padać. Nie myślę, żeby trzeba było używać siły. Już pada deszcz. Trzeba było używać siły. Pojechalibyśmy, gdyby deszcz nie lał jak z cebra.

CXIV.

IVe Conjugaison. — IV^a Konjugacya.

Coudre (t.), szyć; **découdre** (t.), pruć; **recoudre** (t.), zaszyć, **vaincre** (t.), zwyciężyć; **convaincre** (t.), przekonać.

un courage, odwaga.
un sabre, pałasz.
une doublure, podszewka.
un gilet, kamizelka.
un drap de lit, prześcieradło.
sans cesse, nieustannie.
ourler (t.), obrąbić.
une conviction, przekonanie.
un signe, znak.
Constantin, Konstanty.
abattre (t.), obalić.
combattre (t.), walczyć przeciw komu.
se battre, bić się.

225. — Une bonne mère de famille coudra toujours mieux qu'elle ne dansera. Quand j'aurai cousu mes gants, je coudrai les vôtres. La doublure de mon gilet s'est décousue; recousez-la, s'il vous plaît. Que cousez-vous? Je couds mes gants qui se sont décousus. Le coeur bat. Ils ont combattu avec un grand courage. Qui a ordonné d'abattre cette forêt? Le propriétaire l'a ordonné. Il se bat très bien au sabre. Ne vous battez pas, mes enfants. Cette armée a été battue. Napoléon vainquit à Austrelitz, mais il fut vaincu à Waterloo. Il ne me convaincra jamais. Je vaincrai ou je mourrai. Elles cousirent hier toute la journée. Il faut que je couse toute la soirée. Il faudrait que je cousisse toute la soirée, si je voulais achever cette robe pour demain.

226. — Kto szył te koszule? To szwaczka mojej matki. Kiedy uszyje ona wasze nowe prześcieradła? Nasze nowe prześcieradła są szyte, potrzebować będzie je tylko obrąbić. Te młode dziewczęta szyją bardzo dobrze. Tak

źle szyłaś swoją robotę, że (twoja) matka wszystko rozpruła. Dlaczego nie obalają tego drzewa? Ci uczniowie bili się nieustannie. Polacy walczyli konno. Oba wojska walczyły z wielką odwagą. Dla czego wczoraj biłeś to dziecię? Mylisz się pan, nie biłem go. Ten wieśniak bije swego konia. W ostatniej wojnie, zwyciężyliśmy kilka razy nieprzyjaciela. Nareszcie zwyciężyliśmy jego opór. On mówił z takiem przekonaniem, że mnie przekonał. Cesarz Konstanty spostrzegł krzyż z temi słowy: Zwyciężysz przez ten znak. Nie zmienimy naszego przekonania.

CXV.

Conclure (t.), zakończyć, wnioskować; **exclure** (t.), wykluczyć. **Moudre** (t.), mleć. **Lire** (t.), czytać; **élire** (t.), wybrać, obrać kogo; **relire** (t.), przeczytać.

le froment, pszenica.
le grain, ziarno.
un moulin, młyn.
un paquet, pakunek.
un chapitre, rozdział.
un article de journal, artykuł dziennikarski.
fin, cienki.
une faute, błąd.
un pape, papież.
une majorité, większość.
un conseiller municipal, radca miejski.
lier (t.), wiązać.
à haute voix, głośno.
couramment, płynnie.
le corps, ciało.

227. — Ils ont conclu cette affaire sans nous. Nous ne conclurons pas cette affaire sans vos conseils. Ne recevant pas de vos nouvelles, nous conclûmes que vous étiez malade. S'il ne se corrige pas, nous l'exclurons de notre société. Ce moulin ne moud pas assez fin. Il faut que nous moulions encore aujourd'hui ces sacs de froment. Dieu lit dans les coeurs. Nous lisons chaque jour une page à haute voix. Ce n'est qu'en lisant à haute voix que vous saurez lire. Il était le seul qui lût couramment. Les cardinaux élisent le Pape. Ce député a été élu à une grande majorité. Nous l'élirons président. Après avoir lu votre lettre, il l'envoya à monsieur le comte. Il ne relit jamais ce qu'il écrit: voilà pourquoi il a toujours tant de fautes. Que faisiez-vous quand nous sommes entrés? Je lisais. Que lisiez-vous? Je lisais un beau livre français. Nous l'aurions volontiers élu, si nous avions su qu'il le désirait. Il demande qu'on l'élise. Nous lirions ce journal tous les jours, si nous en avions le temps.

228. — Z jego odpowiedzi, sędziowie wnioskowali, że jest winnym. Nie zakończylibyśmy tak ważnej sprawy bez was. Dla czego został wykluczonym (był wykluczonym) z tego towarzystwa? Kiedy wymielą pszenicę? Wymielą ją dzisiaj. Mełliśmy niegdyś więcej ziarna aniżeli dziś. Nasz profesor pragnie, żebyśmy czytali co dzień głośno. Gdy zwiążesz ten pakunek, przeczytasz jego list. Którą książkę czytasz? Przeczytaj jeszcze raz ten rozdział. Leon XIII był obrany papieżem w roku 1878. Radcy miejscy obiorą jutro nowego prezydenta. Czytam co dzień jeden lub dwa dzienniki. Wczoraj czytałem artykuł bardzo zajmujący w dzienniku niemieckim. Jak trzeba czytać ten wyraz? Moja mała córeczka nie umie jeszcze czytać. Byłbym z wielką przyjemnością czytał tę książkę, gdybyś mi ją był pożyczył. Przeczytajmy razem pańskie zadanie. Moi rodzice chcą, żebym czytał tę powieść. Czytaj głośno swoje zadanie. Jeszcze nie umiesz czytać.

CXVI.

Plaire (int.), podobać się; **se plaire,** mieć upodobanie w czem; **déplaire** (int.), niepodobać się. **Taire** (t.), zamilczeć; **se taire,** milczeć. **Connaître** (t.), znać; **reconnaître** (t.), poznać; **paraître** (int.), pokazywać się; **comparaître** (int.), stawić się (przed sędzią); **disparaître** (int.), zniknąć.

une voix, głos.
une résistance. opór.
un silence, milczenie.
une politesse, grzeczność.
un accusé, oskarżony.
sobre, wstrzemięźliwy.
un lieu, miejsce, miejscowość.
une étoile, gwiazda.
une côte, brzeg morza.
un déguisement, przebranie.
malgré, pomimo.
entre, między, pomiędzy.
une connaissance, znajomość, znajomy, znajoma.
une de mes connaissances, jeden z moich znajomych.

229. — Le vert plaît aux yeux. Il en arrivera ce qu'il plaira à Dieu. Il est étrange qu'il se plaise tant dans cette société. Il me déplut et je vis bien que je ne lui plaisais pas non plus. La mer et les vents se turent à la voix de Jésus. Quand vous tairez-vous? Il ne faut pas que vous taisiez la vérité. Si tu sais, parle; si tu ne sais pas, tais-toi. Je ne connais personne ici. Connais-toi, toi-même. C'est à ses fruits qu'on reconnaît l'arbre. Je les ai reconnus malgré leurs déguisements. Je voudrais qu'il le connût mieux. Il faut que vous le connaissiez mieux, si vous voulez

en faire votre ami. Vous connaissez tout le monde. Il ne m'a pas reconnu. Connaissez-vous ce monsieur? Très bien, c'est une de mes meilleures connaisances. As-tu beaucoup de connaissances dans cette société? J'en ai quelques-unes, je connais presque tous les messieurs. Les étoiles paraissent et disparaissent. Au jour du jugement nous paraîtrons tous devant Dieu. Quand ont-ils comparu devant le tribunal? Ils n'ont pas encore comparu, ils comparaîtront dans deux jours. Le temps paraît court à ceux qui travaillent.

230. — Grzeczność podoba się wszystkim. Jeżeli chcesz się podobać, bądź grzeczny. Bardzo podobaliśmy się na wsi przeszłego roku. Chciałbym, żeby się podobał w tem towarzystwie. Nie podoba mi się jego zachowanie. Powiedziałem im: milczcie i zamilkli. Powiedz coś, coby warte było więcej aniżeli twoje milczenie, albo milcz. Czy znasz tę panią? Nie znam jej. Nigdy jej nie znałem. Znam ją z widzenia (de vue). Poznasz go lepiej później. Poznalibyście go wśród tysiąca (pomiędzy tysiącem). On zna całe miasto. Znałem go niegdyś dobrze, teraz jest prawdopodobnem, że mnie już nie zna (subj.). Karol jest jednym z moich najlepszych i najdawniejszych znajomych. Ta pani jest znajomą mojej matki. Znałbym lepiej tych panów, gdybym ich częściej widywał. Zależy (na tem), żebyś go dobrze poznał. Nie można znać wszystkich. Wkrótce brzeg morza zniknął z (à) naszych ócz. Jeżeli oczyścisz dobrze to ubranie, wszystkie plamy znikną. Ci oskarżeni stawią się dziś przed sędzią. Dnieje (dzień się pokazuje).

CXVII.

Croire (t.), wierzyć. **Croître** (int.), rosnąć. **Résoudre** (t.), rozwiązać. **Vivre** (int.), żyć.

croire quelque chose, wierzyć co, dać wiarę czemu.
croire quelqu'un, wierzyć komu.
un sorcier, czarnoksiężnik.
un problème, zagadnienie.
l'existence, istnienie.
croire à quelque chose, wierzyć w co, mieć ufność.
croire à quelqu'un, wierzyć w istnienie czyje.
la Divinité, Bóstwo.
humide, wilgotny.
sans cesse, ustawicznie.

231. — Je crois à la bonté divine. Il croit aux sorciers. Il ne faut pas croire les menteurs. On ne croit plus jamais l'enfant qui a menti. Je crois qu'il est déjà trop

tard Ils ne croyaient pas que vous nous eussiez attendus. Je ne croirai pas qu'il soit habillé à temps. Les jours croîtront bientôt. Son mal va toujours en croissant. Les eaux ont crû d'une aune cette nuit. Nous ne savons pas résoudre ce problème. Mon professeur le résoudra facilement. Résolvez ce problème. Il y a des gens qui ne vivent que pour eux seuls. Nous vivrons ensemble. L'homme vivrait plus longtemps, s'il était plus sobre. Tel tu auras vécu, tel tu mourras. Vivons pour servir Dieu. Ces arbres croissent très vite. Ils vécurent au XIV-e siècle. Je ne le croirais pas si je ne le connaissais pas si bien. Qui vivra, verra. Vive le roi! Le blé croît aujourd'hui où croissait autrefois une herbe inutile.

232. — Czy wierzycie we wszystko, co wam powiedział? Nie wierz temu (tego). Wierzyłbym w to, gdybym widział. Nie wierzymy, żeby mu się powiodło (réussir). On uwierzył we wszystko, co mu ten cudzoziemiec opowiadał. Zła trawa rośnie zawsze. To drzewo rośnie więcej, jak dwa łokcie rocznie (par an). Te rośliny rosłyby prędzej, gdyby czas był cieplejszy i wilgotniejszy. Chciałbym, żeby te drzewa rosły prędzej. Byłoby potrzebnem, żebym to widział, abym temu (to) wierzył. Wierzyłbym ci, gdybym (to) mógł. Nie wierz, żeby to było wszystko. Nie wierzylibyśmy nigdy, żeby był przyszedł pieszo. Nie wierzyłem, żeby się miał tak źle. Czy uwierzysz, że pojechał? Oni rozwiązali wszystkie zagadnienia, któreśmy im zadali. Święty Ludwik, król francuski, żył w XIII wieku, umarł w Tunisie w r. 1270. Ten człowiek umarł jak (comme) żył. Wasi rodzice życzą sobie, żebyście żyli uczciwie. On wierzy, coście mu powiedzieli. Wierzyli w jego dobrą wolę i omylili się. Niegdyś wierzono w istnienie czarnoksiężników. Ci wieśniacy wierzą temu czarnoksiężnikowi. Wszystkie ludy wierzyły w istnienie Bóstwa.

CXVIII.

Rire (int.), śmiać się; **sourire** (int.), uśmiechać się. **Suffire** à (int.), wystarczać. **Suivre** (t.), iść za kim; **poursuivre** (t.), ścigać.

Une aventure, przygoda.
un sage, mędrzec.
un voleur, złodziej.
la création, stworzenie.
un être, istota.
aux dépens, kosztem.
pas à pas, krok w krok.
garder (t.), zachować.

de bon coeur, serdecznie, chę-
[tnie.
tranquille, spokojny.

rompre (t.), złamać.
corrompre (t. et int.), psuć.
interrompre (t.), przerwać.

233. — Tel qui rit vendredi, dimanche pleurera. Quand ils nous eurent raconté leurs aventures, nous en rîmes de bon coeur. Ne riez pas aux dépens des autres. Rira bien, qui rira le dernier. Le sage sourit. Les mauvaises sociétés corrompent les meilleurs coeurs. Pour les coeurs corrompus, l'amitié n'est point faite. Il m'interrompt à chaque instant. Qui m'aime, me suive. Pourquoi n'as-tu pas suivi ses conseils? Qui poursuit-on ainsi? On poursuit un voleur. Nous vous suivrons pas à pas. Ils nous suivent partout. Il ne fait que rire. Ils ne font que nous suivre. Elles n'ont pas envie de rire. Je ne l'ai pas encore vu sourire. Suis-moi. Ne le poursuis plus. Nous ne vous interromprons plus, vous pouvez étudier tranquillement. Il s'en est allé en riant. Sa fortune suffit à ses besoins. Cent florins lui suffiront-ils? Je doute qu'ils lui suffisent.

234. — Karol śmiał się bezustannie, Jan płakał zawsze. Jakże śmialiśmy się serdecznie, kiedyśmy byli jeszcze w szkole. Ze wszystkich istot stworzenia, człowiek jeden się śmieje (jest jedyny, któryby się śmiał). Wyszli na nasze spotkanie, uśmiechając się. Mędrzec uśmiecha się. Dla czego przerwałeś mu (go)? Mięso się psuje, kiedy się je zachowuje za długo w lecie. Nie chcemy, żebyście nam przerywali bezustannie. Dlaczego przerwał swoją mowę? To dziecko nie poszło za radami, które mu dano. On za mną postępuje krok w krok. Ci ludzie nas ścigają od kilku dni. Psy ścigają koty. Ścigano tych złodziei przez (podczas) dwa dni. Ustawicznie się uśmiecha. On się boi śmiać. Koniecznem będzie (trzeba będzie), żeby mu to wystarczyło. Byłbym był chciał, żeby mu to wystarczyło było. Gdyby to panu wystarczyło, dałbym go panu chętnie.

CXIX.

Mettre (t.), kłaść, postawić, podać, wdziać (suknię); **permettre** (t.), pozwolić; **promettre** (t.), obiecać, przyrzekać; **se mettre** à, usiąść do, zacząć co; **commettre** (t.), popełnić; **remettre** (t.), napowrót położyć, oddać; **se remettre**, na nowo wziąść się do czego, wyzdrowieć.

un crime, zbrodnia.
un bureau, biuro, biurko.

exactement, dokładnie.
à **mon** aise, jak **mi** najdogodniej.

une observation, uwaga. à **ton** aise, jak **ci** najdogodniej.
mettre en ordre, porządkować. si tôt, tak prędko, tak wczas.

235. — Lorsque tu es entré dans ma chambre, je mettais mes papiers en ordre. J'aime que chacun se mette à son aise. Remets cela à sa place. Elle ne se remettra pas si tôt de sa maladie. Avez-vous remis cette lettre à votre camarade? Je la lui ai remise encore hier. Je lui ai permis de se promener avec vous. Mettons-nous à table. Ces jeunes enfants se sont mis à courir. Ne commettez pas cette injustice. Ne promettez rien, ou tenez exactement ce que vous avez promis. Je lui ai promis d'aller le voir ces jours-ci, viendrez-vous avec moi? Je ne peux pas vous le promettre. Ils se sont mis à la fenêtre.

236. — Podaj ten list na pocztę. Gdzie kładziesz zwykle swoje pióra? Kładę je zwykle do pudełka, które jest na mojem biurku. Postaw to krzesło na swojem miejscu. Postawimy naszą wielką szafę w tym pokoju. Jakie ubranie włożysz dziś wieczór? Włożę ubranie czarne. Dlaczego nie wdziewasz tej kamizelki? Nie wdziewam jej, bo już jest za mała dla mnie. Czy pozwolisz mu iść jutro do teatru? Pozwolę mu, jeżeli skończy swoje zadania i jeżeli będzie umiał lekcye. On chce, żebym mu pozwolił iść do tego jubilera. Ludwika usiadła do fortepianu. Dlaczego idziecie (stawiacie się) do okna? Co robi wasz brat? Mój brat zaczął czytać. Kiedy się weźmiesz (zaczniesz) do pracy? Przyrzeknij mi, że pomówisz (mówić) o tym interesie z panem radcą Z.? Obiecuję ci to. Coś obiecał swojemu synowi na (pour) imieniny? Obiecałem mu kilka książek, ale jeżeli otrzyma dobre świadectwo w tem półroczu. Usiądźcie, jak wam najdogodniej. Wczoraj popełniono wielką zbrodnię w naszem mieście.

CXX.

Prendre (t.), wziąć, chwytać; **apprendre** (t.), uczyć się, dowiedzieć się; **comprendre** (t.), rozumieć; **entreprendre** (t.), przedsięwziąć; **reprendre** (t.), wziąć na nowo, upominać; **surprendre** (t.), zaskoczyć.

Prendre au mot, chwycić za [słowo.
prendre place, usiąść.
„ pour un sot, mieć za [głupca.
un homme d'honneur, człowiek [honorowy.
la douceur, łagodność.
en plein jour, w biały dzień.

prendre sur soi, brać na siebie.
„ du thé, etc. pić herbatę i t. p.
inconnu.* nieznany.
jusque là, dotąd.
une promptitude, szybkość.
prompt, szybki.

237. — Je prendrai cela sur moi. Je prendrai ceci pour moi. Prenez place, s'il vous plaît. Prenez encore une tasse de thé. Je vous remercie, j'en ai déjà pris assez. Pour qui me prenez-vous? Je vous prends pour ce que vous êtes. Je vous prends au mot. Je le prends pour un sot. Apprenez-vous le français depuis longtemps? Je l'apprends depuis plus d'un an. Il pourrait apprendre beaucoup mieux, s'il se donnait un peu plus de peine. De qui avez-vous appris cela? Je l'ai appris de Casimir: c'est par lui que j'apprends toutes les nouvelles. Leçon comprise est presque apprise. La perte d'un ami nous apprend ce qu'il valait. N'entreprenez rien sans y avoir mûrement réfléchi. Il n'y a pas huit jours qu'il m'a fait ce présent et voilà (oto) qu'il me le reprend. Reprenez les enfants avec douceur. L'ennemi les surprit en plein jour. Napoléon I-er surprenait et vainquait ses ennemis avec une promptitude inconnue jusque là.

238. — Wziął to dla swojej małej córki. Chwycił mnie za słowo, nie mogłem mu odmówić. Mieliśmy go za człowieka honorowego. Dowiedziałem się o tem od mojej siostry. Uczyłem się tego kawałka od mojej siostry. Czy on się uczy łatwo? Uczy się trudniej niż jego brat. Czy rozumiecie język niemiecki? Rozumiem go i mówię dosyć płynnie. Nie rozumie prawie nigdy, co mu się mówi. Słuchajcie dobrze, co wam mówię, zrozumiecie mnie i nauczycie się łatwo (waszej) lekcyi. Ten architekt przedsięwziął wielkie roboty. Nie odbieraj nigdy tego, coś raz dał. Słuchajcie tych, co was upominają z dobrocią. Wziąłbym tę książkę, gdyby była moją. Trzeba, żebyś brał jeszcze lekcye, jeżeli chcesz dobrze umieć. Usiądź, mój przyjacielu. Co pijesz każdego rana? Pijemy herbatę, ale nasza siostra pija kawę. Trzeba, żebyście pili jeszcze szklankę herbaty. Mój wuj pije herbatę z winem czerwonem. Możesz być spokojny, on wziął wszystko to na siebie.

CXXI.

Conduire (t.), prowadzić; **se conduire**, zachowywać się, prowadzić się; **construire**, (t.), budować; **détruire** (t.), niszczyć; **produire** (t.), wydać; **introduire** (t.), wprowadzić;

reconduire (t.), odprowadzić; **traduire** (t.), tłómaczyć; **instruire** (t.), uczyć; **s'instruire,** uczyć się. **Nuire** (int.), szkodzić.

une phrase, zdanie.
une guerre, wojna.
une récolte, zbiór.
un exemple przykład.
la grêle, grad.
des manières, maniery.

239. — Conduisez-le chez mon neveu. Il faut que vous vous conduisiez mieux. Nous le reconduisîmes hier chez lui. Quand achèverez-vous de construire votre maison? Nous traduisons déjà assez bien du polonais en français. La guerre produit de grands maux. Jean, reconduisez mademoiselle Marie. Qui vous a si bien instruit? Les pluies de l'été ont détruit sa récolte. Les cieux instruisent la terre. En cherchant à nuire aux autres, il est rare que nous ne nous nuisions pas à nous-mêmes. Je doute que vous puissiez bien traduire cette phrase. Notre oncle voudrait que nous le reconduisissions tous les soirs. La grêle a détruit nos récoltes.

240. — Gdzie prowadzisz to dziecko? Prowadzę je do szkoły. Wasz kolega nie prowadzi się dobrze. Kto wybudował ten pałac? To architekt pańskiego ojca, (który) go wybudował. Tłómaczcie jeszcze raz to zdanie, źleście je przetłómaczyli. Ile on dostarcza (produkuje) masła na rok? Czy go odprowadzisz dzisiaj? Odprowadzę go, jeżeli tego sobie życzy. Uczcie się, moje dzieci. Mój przyjaciel tłómaczył tę książkę z francuskiego na polski język. Czas niszczy wszystko. Dobry przykład uczy. To zdanie jest źle zbudowane. Jego maniery szkodzą mu bardzo. Owoce zielone szkodzą zdrowiu. Jeżeli zaczekasz na mnie trochę, to cię odprowadzę aż do domu. Trzebaby, żebyście go odprowadzili aż do domu. Czy nie wiesz kto wybudował ten piękny kościół? To drzewo wydaje najlepsze owoce w moim ogrodzie (mojego ogrodu). Ludzie powinni (potrzebują) nieustannie uczyć się. Gdybyś był dobrze przetłómaczył to zdanie, tobyś łatwo przetłómaczył cały kawałek. On sam sobie najwięcej szkodził.

CXXII.

Confire (t.), smarzyć (w cukrze, i t. p.). **Dire** (t.), powiedzieć; **redire** (t.), powtarzać; **médire** de (int.), obmawiać; **contredire** (t.), sprzeciwiać się; **interdire** (t.), zabronić; **prédire** (t.), przepowiedzieć. **Maudire** (t.), przeklinać.

Indicatif présent: Je dis, tu dis, il dit, nous disons, vous **dites**, ils disent. *Impératif:* Dis, disons, **dites.**

Tylko **dire** i **redire** mają taką końcówkę w 2-giej osobie liczby mnogiej, od *Ind. présent* i *Impératif;* inne słowa złożone z **dire** mają regularnie: vous *médisez, médisez;* i t. d.

Maudire odmienia się jak *finir; participe passé* jest **maudit, maudite.**

Le Messie, Mesyasz.
Caïn, Kain.
un prophète, prorok.
une opinion, zdanie, opinia.
la venue, przyjście.
une entrée, wejście.
une cerise, wiśnia.
un cornichon, korniszon.
chagriné,* zmartwiony.
franchement, szczerze.
tout à l'heure, zaraz, niebawem.
une part, część.
autre part, gdzieindziej.
quelque part, gdzieś.
nulle part, nigdzie.
de ma part, odemnie.

241. — Nous confisons tous les ans des fruits. Ils confiront une grande quantité de cornichons. Que voudriez-vous que je lui disse. Je ne dis rien. Je n'aurais pas dit cela, si j'avais su qu'il en serait chagriné. Dites-lui que je l'attends. Nous disons toujours la vérité. Que voulez-vous que je lui dise de votre part. As-tu quelque chose à me dire? J'ai quelque chose à te dire, mais je ne te le dirai pas à présent. Quoi qu'il dise, vous le contredisez. Que disais-tu tout à l'heure à ce monsieur? Je lui disais que je viendrai demain chez lui avec cet Anglais. Tu médis de tout le monde. Je ne le contredirai plus. Cette entrée est interdite au public. Les mauvais livres devraient être interdits. Nous ne maudissons personne. C'est un pays maudit.

242. — Nasza kucharka smarzyła wczoraj wiśnie. Nasza ciotka smażyłaby więcej owoców, gdyby nie były tak drogie. Lubię bardzo pomarańcze smarzone. Wypowiem ci szczerze swoje zdanie. Co mówisz? Nic nie mówię Powiadam, żeś przyszedł za późno. Nie powtarzajcie wszystkiego (tego), co wam mówią. Powiedzieli nam wczoraj, że nie powinniśmy na nich (ich) czekać dzisiaj. Prorocy przepowiedzieli przyjście Mesyasza. Nie obmawiaj wszystkich. Nie trzeba, żebyście powtarzali wszystko, co słyszycie. Kto nam zabroni wejścia do tego ogrodu. On powiedział to gdzieś. Nie przeklinajcie nikogo. Kain był przeklęty przez Boga. Powtórz mu to odemnie. Słońce wydaje się nam tak małe,

że wierzymy z trudnością (trudno), co nam o niem powiadają astronomowie.

CXXIII.

Écrire (t.), pisać; **décrire** (t.), opisać; **inscrire** (t.), wpisać; **prescrire** (t.), przepisać; **souscrire** (t.), podpisać; **transcrire** (t.), przekopiować.

un auteur, autor.
un carnet, rejestrzyk.
une dépense, wydatek.
une signature, podpis.
une médecine, lekarstwo.
signer (t.), podpisać.
prendre une médecine, zażywać lekarstwo.
un acte, dokument.

243. — Quand écriras-tu à ta cousine? Je lui écrirai demain ou après-demain, car aujourd'hui je n'ai pas le temps de lui écrire. Il fallait que j'écrivisse à N. Montrez-moi ce que vous avez écrit. Votre maître demande que vous écriviez mieux. Je ne lui écrirai plus. Nous ne pouvons écrire plus vite. Ecris mieux. Décrivez-moi cette plante. J'inscrirai cela dans mon carnet. Transcrivez-moi cette lettre. Qu'est-ce que le médecin a prescrit à votre frère? Il ne pourra pas vous prescrire autre chose. Cet Anglais nous a écrit une lettre de la part de nos amis de Londres. Pourquoi ne souscris-tu pas ton cahier? Je le souscrirai quand je l'aurai achevé. Je ne sais qui a signé cet acte, je ne puis lire la signature.

244. — Ten autor wiele pisał. Do kogo piszesz? Piszę do swojej siostrzenicy. Trzeba żebyście częściej pisali do swoich rodziców. Pisaliśmy wczoraj długi list do (naszych) rodziców. Gdy napiszecie swoje zadanie, przyślijcie (envoyer) nam swoję książkę. Ten zeszyt nie jest dobrze pisany. On chce, żebym do niego pisywał co tydzień. On opisze wam naszą przechadzkę. Zapisujemy wszystkie swoje wydatki. Ci uczniowie zapisali wszystko, coście powiedzieli. Dla czego nie przekopiowałeś lepiej tego zadania. Przepiszę ci dobre lekarstwo. To dziecko nie chce używać (brać) tego, co mu lekarz przepisał. Kto podpisze ten list? Moja matka go podpisze. On chce, żebym podpisał ten arkusz.

CXXIV.

Craindre (t.), bać się; **plaindre** (t.), żałować; **se plaindre** de, skarżyć się; **contraindre** (t.), zmusić; **atteindre** (t.),

dosięgać; **dépeindre** (t.), opisać; **éteindre** (t.), gasić; **peindre** (t.), malować; **teindre** (.), farbować; **joindre** (t.), połączyć.

Uwaga: 1° Gdy się nie pragnie rzeczy wyrażonej przez słowo w zdaniu podrzędnem, używa się **ne**, jeżeli zdanie główne jest twierdzące lub pytajne: Je crains qu'il **n'**arrive, obawiam się, żeby nie przybył, (nie chciałbym, żeby przybył).

2° Jeżeli się pragnie, żeby się odbyła czynność wyrażona w zdaniu podrzędnem, używa się **ne... pas**: Je crains qu'il **n'**arrive **pas** ce soir, boję się, żeby nie przybył dziś wieczór, (chciałbym, żeby przybył dziś wieczór).

3° Jeżeli **craindre** używany jest w formie przeczącej, to w zdaniu podrzędnem nie ma już przeczenia: Je **ne** crains **pas** qu'il arrive, nie boję się, żeby przybył (jestem pewny, że nie przybędzie).

Un sauvage, dziki (człowiek).	une lumière, światło.
un paysage, krajobraz.	une bougie, świeca stearynowa.
un tableau, obraz, tablica.	une lampe, lampa.
un peintre, malarz.	un portrait, portret.
un teinturier, farbiarz.	un but, cel.
la prudence, roztropność.	la valeur, waleczność.

245. — Ne crains rien. Vous n'avez pas craint d'être découvert? Que craignez-vous? Je ne crains rien, quand vous êtes avec moi. Tout le monde plaignait sa perte. Leur maître se plaint de leur mauvaise conduite. Je le plaindrais, s'il le méritait. Ils ont été contraints d'obéir. Nous saurons bien le contraindre d'obéir. Ma soeur peint le paysage. Ce peintre peint très bien les portraits. Sitôt que vous fûtes sortis, nous éteignîmes toutes les lumières. Nous craignons qu'il ne pleuve. Je ne crois pas qu'il atteigne son but. Joins tes mains. Ce général joignait la prudence à la valeur.

246. — Zwierzęta boją się ognia. Żołnierz nie powinien bać się śmierci. Boję się tylko tego, który się nie boi Boga. Bójmy się złych. Ten człowiek zasługuje, żeby go pożałowano. Niegdyś skarżyliście się zawsze. Będziemy się skarżyli na wasze zachowanie. Nie zmuszamy nikogo, każdy jest wolny. On nie chce, żeby go przymuszano. Namalujemy je tak, jak są. Dzicy malują sobie ciało. Zgaście tę świecę stearynową. Kto zgasił tę lampę. Ten farbiarz farbuje materye, które mu przynoszą. Nie obawiamy się, żeby wrócił. Był zmuszony wyjść. Dosięgniemy celu przed wami. Ten obraz jest ładnie malowany. Połączymy użyteczne z (à) przyjemnem. Jak tylko nam opisał, co cierpiał, żałowaliśmy go szczerze. Bałem się, żeby nie wrócił. Czekaliśmy go wczo-

raj cały dzień i obawialiśmy się, żeby nie wrócił; na szczęście (szczęśliwie) przyjechał o trzy kwadranse na ósmą wieczór.

CXXV.

Naître (int.), urodzić się.

W czasach złożonych używa się ze słowem posiłkowem **être**.

une découverte, odkrycie.
un hasard, przypadek.
au hasard, na chybi trafi, na los szczęścia.
vieillir (int.), starzeć się.
un vers, wiersz.
une oreille, ucho.
la paresse, lenistwo.
une inclination, skłonność.
noble, szlachetny.
aussitôt natychmiast.
une vérité, prawda.

247. — Henri IV, roi de France, naquit au XVI-e siècle. Beaucoup de grandes découvertes sont nées du hasard. Les roses vieillissent en naissant. Quand êtes-vous né? Je suis né le onze juillet mil huit cent quarante-deux. Nous sommes tous nés pour souffrir. Il a vite vieilli. Corneille naquit pendant le règne de Henri IV, et mourut sous le règne de Louis XIV. Voilà une maison où je ne mettrai jamais le pied. Que nous serions à plaindre s'il fallait que nous lussions tous les vers qu'on produit. Ses défauts lui ont nui plus que tous ses ennemis. Il suffirait que vous parussiez un moment, pour qu'aussitôt chacun disparût. Il faudrait que chaque jour nous leur prescrivissions ce qu'ils ont à faire.

248. — Kwiaty rosną (rodzą się) na wiosnę. Jej siostra urodziła się w roku 1867-ym. Człowiek rodzi się, cierpi i umiera. Ten młody człowiek urodził się we Francyi. Kilka roślin rośnie na wodach. Wszystkie występki wyradzają się z lenistwa. Ten człowiek urodził się ze skłonnościami szlachetnymi. Rodzimy się i żyjemy dla towarzystwa. Mój dziadek urodził się koło połowy przeszłego wieku a umarł w tym. Co chcecie, żebyśmy wnioskowali z tego co powiadacie. Ludzie wierzą więcej swoim oczom, niż swoim uszom. Nie wybierajcie (bierzcie) swoich przyjaciół na chybi trafi. Trzebaby, abyśmy za nim szli jak za dzieckiem. Nie trzeba, abyście zamilczeli dłużej prawdę. Nie spodobamy się nigdy innym tyle, ile się samym sobie podobamy. Wątpię, żeby się służyło dobrze dwom panom na raz.

CXXVI.

Boire (t.), pić. **Faire** (t.), robić; **satisfaire** (t.), zadowolnić; **refaire** (t.), znowu robić.

boire à la santé, pić zdrowie.
faire le lit, posłać łóżko.
ne faire que... ustawicznie robić.
faire faire, kazać robić.
faire acheter, kazać kupić.
il fait chaud, ciepło.
il fait froid, zimno.
il fait beau, jest pięknie (pogoda).
un habit tout fait, ubranie gotowe.
sur mesure, na miarę.
faisable*, możebny do uskutecznienia.
se reprocher, wyrzucać sobie.
faire connaissance de, poznajomić się.

249. — Ce papier boit. Cet étranger ne boit que de l'eau. Il faudrait que vous bussiez plus de lait. J'en bois deux verres tous les matins. Je bois à votre santé. Il est étrange qu'il ne boive jamais d'eau. Que faites-vous là? Nous faisons de la musique. Cet élève ne fait rien. Peu manger et peu parler ne firent jamais de mal. Que vouliez-vous qu'il fît contre trois? Qu'il mourût. Faites ce que vous avez à faire. Pourquoi ne fîtes-vous rien hier? Nous ne fîmes rien car nos camarades ne faisaient rien non plus. Ne faites de mal à personne. Ils ne font que se promener. Tu ne fais que bavarder. Pourquoi mon lit n'est-il pas encore fait? Je n'ai pas encore eu le temps de le faire, je le ferai tout à l'heure. Quand vous ferez-vous faire un nouvel habit? Quand j'aurai de l'argent, j'en attends depuis quelques jours. Il fait très froid aujourd'hui, je crois qu'il fera encore plus froid demain. Mon oncle n'achète jamais d'habits tout faits, il les fait toujours faire sur mesure. Nous verrons; si la chose est faisable, nous la ferons. Refaites votre devoir, il est mal fait. Je suis satisfait de ce devoir. Nous vous satisferons demain. Vous n'avez pas fait assez bouillir cette viande. J'ai fait connaissance de monsieur votre oncle.

250. — Kto będzie pił z tej szklanki (w tej szklance)? We Francyi pijaliśmy tylko wino, odkąd wróciliśmy do Polski, pijemy więcej miodu niż wina; wino jest za drogie. Lekarz pragnie, żeby Karol pił wodę szczawnicką (de Szczawnica). Pijemy ich zdrowie. Gdy wypijesz, wypiję także. On wątpił, żebym pił tylko wodę. Nasi profesorowie pragną, żebyśmy zawsze robili zadania i żebyśmy zawsze umieli lekcye. U którego krawca każesz zrobić (swoje) ubrania? U pana B., bo to jest najlepszy krawiec w mieście (miasta).

Twoi mali bracia ustawicznie jedzą. Te małe dziewczęta ustawicznie się bawią. Zrobiwszy swoje zadanie, poszedł przechadzać się. Wypełniając (robiąc) swój obowiązek, nie będziecie mieli nic sobie do wyrzucenia. W miesiącu sierpniu jest jeszcze bardzo gorąco. Kupiłem to ubranie gotowe. Jest to rzecz możebna do uskutecznienia. Będzie bardzo zimno tej zimy. Jak to wiecie? Górale to przepowiedzieli. Służąca pościele wam (wasze) łóżko, ale za godzinę. Ten uczeń robi dwa razy (robi na nowo) każde zadanie. Będą zadowoleni z naszego zachowania się. Zadowalniamy wszystkich swoich profesorów. Do kogo kazałeś zanieść te książki? Zagotujcie to mięso.

CXXVII.

Prépositions. Przyimki.

Prépositions simples les plus usitées. Przyimki właściwe najwięcej używane.

à, do.
après, po.
avant, przed (o czasie).
avec, z (kim).
chez, u (kogo).
contre, przeciw.
dans, w, na.
de, od.
depuis, od (o czasie i miejscu).
durant, wciągu.
devant, przed (o miejscu).
derrière, za (z tyłu).
en, w (przed rzecz. nieokr.).
entre, między.
envers, względem.
malgré, mimo.
nonobstant, pomimo
outre, oprócz.
par, przez
parmi, pomiędzy.
pendant, podczas.
pour, dla, za.
sur, na.
sous, pod.
sans, bez.
selon, według.
vers, ku, około (o czasie).

Locutions prépositives. Wyrażenia przyimkowe.

Wyrażenia te mają po większej części po sobie przyimek **de**:

auprès de, } przy.
près de, }
autour de, naokoło.
le long de, wzdłuż.
à cause de, z przyczyny.
vis-à-vis de, naprzeciw.

au-dessus de, ponad.
au-dessous de, poniżej.
à côté de, obok.
à l'égard de, względem.
au moyen de, za pomocą.
au lieu de, zamiast.
en face de, naprzeciwko.
au delà de, po tamtej stronie.
en deçà de, z tej strony.

Niektóre mają po sobie **à**:

jusqu'à, aż do.
quant à, co do.
par rapport à, względem czego.
grâce à, dzięki.

une absence, nieobecność.
un garçon, chłopiec.
un moyen, środek, sposób.
un manuscrit, rękopism.
précieux, drogocenny.
des moyens, zdolności.

251. — Je vais à Vienne. J'ai écrit à ta nièce. Ils renverront ce livre au libraire. Mon camarade Louis demeure à Tarnów. Allons au jardin. Nous le verrons au concert. Ces résédas sont à ma soeur. Elles arriveront demain de la campagne. Cet Allemand est de Berlin. Nous nous réjouissons de votre retour. Il s'apercevra de votre absence. Je m'empresse de vous répondre. Je l'ai vu dans sa chambre. Ton chien est dans la cour. Nous avons voyagé en France. Nous avons voyagé dans le nord de la France. Il est entré dans la ville. Il est en ville. J'ai mis ce livre dans ton bureau. Ils ont placé ce paquet sur votre table. Nous plaçons cette feuille de papier sous cet encrier. Il marche devant moi. Elle s'est placée derrière eux. J'ai trouvé un papier entre les feuilles de ton livre.. J'ai été chez vous. Nous partîmes hier avant midi. Ils sont revenus après nous.

Il a plu durant tout l'été. Il a plu souvent pendant l'été. Il est arrivé depuis peu. Je marche depuis ce matin. Il a couru depuis la maison. Les fleuves coulent vers la mer Je me suis levé vers huit heures. Sois charitable envers les pauvres. Celui qui n'est point avec moi, est contre moi. Ils viendront par cette route. Ce livre est pour vous. Il a pris ce garçon pour votre frère. Je partirai avec lui. Nous sommes partis sans les voir. Ils ont réussi malgré leurs ennemis. Ils demeuraient autrefois près de la ville. Sa maison est en face du théâtre. Ce paysan demeure au-delà de la Vistule. Placez-vous à côté de moi. Il était assis vis-à-vis de moi. Il dort au lieu de travailler. J'écrirai jusqu'à deux heures. Je suis libre, grâce à monsieur le comte de R. Le ruisseau coule le long de la maison. Quant à votre frère, il partira demain.

252. — Pojedziemy do Warszawy. Pani hrabina de L. mieszkała w Rzymie. Dla czego nie poszedłeś do ogrodu? Mówiliśmy z nim w teatrze. Ten ogród należy do tego stolarza. On pisał z Wiednia. Pan hrabia przybywa z Londynu. Udał się do Warszawy. Przechadzamy się w ogrodzie. Henryk podróżuje po Włoszech. Poszedł do miasta. Włożyłem ten zeszyt do twego stołu. Powiedziałem twemu bratu, że będziesz dziś u mnie. Położyły swoje zeszyty na krześle. Mój pies usnął pod mojem krzesłem. Wasza matka siedziała przed nami, staliśmy za nią. Byliśmy między dwoma ogniami. Znalazłem rękopism drogocenny między temi książkami. Spotkaliśmy go u krawca. On pojedzie przedemną. Oni powrócą po nas.

Byłem chory podczas waszej nieobecności. Nie wychodziliśmy wcale w ciągu całej zimy. Oni piszą od godziny. On leży od ośmiu dni. Podróżujemy razem od Wiednia. Poszliśmy ku lasowi. Wyjdziemy koło południa. Bądźcie grzeczni względem wszystkich. Nasi żołnierze walczyli jeden przeciwko dziesięciu. Nie przejdą przez tę ulicę. On przyniósł ten podarunek dla mego brata. Dałem ten pierścionek za tę bransoletkę. One pojadą bez nas. Odejdziemy z bratem Jana. Każdy pracuje według swoich zdolności. Oni siedzą obok waszych braci. Przechadzali się naokoło miasta. Mieszkamy z tej strony Rudawy. Idźmy wzdłuż rzeki. Twój brat śpiewa zamiast się uczyć. Poczekamy aż do jutra. Jestem zdrów (mam się dobrze), dzięki mojemu doktorowi.

CXXVIII.

Adverbes. Przysłówki.

Mówiliśmy już nieraz o przysłówkach: i tak w XXX podaliśmy przysłówki ilościowe (**beaucoup, trop, plus, combien? peu, assez, moins, tant, autant**, i t. d.); w LXXXIII przysłówki przeczenia (**ne.. pas, ne.. point, ne.. jamais, ne.. plus, ne.. pas encore, ne.. pas non plus**, i t. d.); w LXXXIV przysłówki urabiane z przymiotników, przysłówki pytajne (**comment? combien? où? d'où?** i t. d.), mówiliśmy tam również o używaniu przysłówka przy słowie.

Jak widzieliśmy również w LXXXIV, przysłówki urabiane z przymiotników stopniują się jak przymiotniki. Z przysłówków zaś właściwych następujące w ten sam sposób się stopniują: **bas**, plus bas, le plus bas; **fort**, plus fort, le plus

fort; **loin**, plus loin, le plus loin; **près**, plus près, le plus près; **tôt**; **tard**; **vite**; **volontiers**; **bien**, *mieux*, *le mieux*; **mal**, *pis* i *plus mal*, *le pis* i *le plus mal*; **peu**, *moins*, *le moins*.

Jeżeli przysłówek modyfikuje przymiotnik lub inny przysłówek, używa się przed nim: Il est **très** heureux. Je marche **très** vite.

Tableau des adverbes les plus usités. **Przysłówki najczęściej używane.**

ailleurs, gdzieindziej.
ainsi, tak, tym sposo-
alors, wtedy. [bem.
aujourd'hui, dziś.
aussi, także.
autrefois, niegdyś.
autrement, inaczej.
bas, cicho.
beaucoup, wiele.
bien, dobrze.
bientôt, wkrótce.
certes, zaprawdę.
cependant, wszelako.
ci, tu.
dedans, wewnątrz.
dehors, zewnątrz.
déjà, już.
demain, jutro.

ensemble, razem.
ensuite, potem.
exprès, umyślnie.
fort, bardzo, mocno.
hier, wczoraj.
ici, tutaj.
d'ici, ztąd.
jadis, niegdyś.
là, là-bas, tam.
par là, tamtędy.
loin, daleko.
longtemps, długo.
maintenant, teraz.
mal, źle.
même, nawet.
mieux, lepiej.
néanmoins, jednak-
non, nie. [że.
que, ile.

oui, tak.
partout, wszędzie.
plutôt, raczej.
pourtant, przecie.
presque, prawie.
puis, potem.
quelquefois, czasem.
si, tak.
soudain, nagle.
souvent, często.
surtout, nadewszy-
tard, późno. [stko.
tôt, wczas.
toujours, zawsze.
toutefois, przecież.
très, bardzo.
vite, prędko.
volontiers, chętnie.
y, tam.

Locutions adverbiales. **Wyrażenia przysłówkowe.**

A jamais, na zawsze.
à présent, teraz.
avant-hier, przedwczoraj.
après-demain, pojutrze.
d'abord, wprzódy, wpierw.
sur-le-champ, natychmiast.
à la fin, nareszcie.

au contraire, przeciwnie.
tout à coup, nagle.
sans cesse, bezustannie.
peut-être, może.
tout de suite, natychmiast.
par hasard, przypadkiem.
à la fois, naraz.

fidèle, wierny. attaché*, przywiązany.

253. — Y a t-il longtemps que vous n'avez reçu de nouvelles de vos camarades? Il y a plus d'un mois qu'ils ne nous ont pas écrit; depuis qu'ils sont partis pour les vacances, ils ne nous ont point donné de leurs nouvelles. Qui est venu? C'est un domestique. Que veut-il? Il vient de la

part de Charles, pour prendre les livres que vous lui avez promis. Dites-lui de revenir un peu plus tard, je n'ai pas le temps de les lui donner maintenant. Avez-vous trouvé mon carnet? Je l'ai cherché partout, mais je ne l'ai pas encore trouvé. Je ne sais pas pourquoi tu aimes tant ton chien. il n'est pourtant pas beau. S'il n'est pas beau, il est très fidèle et il m'est très attaché. Viendrez-vous avec nous à la campagne? Volontiers, si nous en avons le temps. Demeurez-vous loin d'ici? Non, nous demeurons tout près de cette grande maison que vous voyez là-bas. Je crois au contraire qu'il a raison et que vous avez tort. Ne marchez pas si vite, je ne puis vous suivre. Je lui ai d'abord raconté ce qui était arrivé, je lui ai dit ensuite ce que vous avez fait. Plutôt souffrir que mourir. Il faudrait peut-être écrire au médecin? Parlez bas. Je vous enverrai tous ces livres à la fois. Que de livres vous avez reçus!

254. — Jak się ma teraz pański siostrzeniec? Dziękuję panu, ma się teraz o wiele lepiej aniżeli przeszłego tygodnia. Wstanie wkrótce? Wstanie może za tydzień lub dziesięć dni. Gdzie poszli tak wczas? Poszli do kościoła. Dla czego rozmawiacie bezustannie? Mylisz się pan, prawie wcale nie rozmawiamy. Nie poznałem go prawie. Jutro przyjdę wcześniej. Wasz wuj odpowiedział natychmiast na (à) nasz list. Spostrzegłem go natychmiast. Spotkaliśmy ich przypadkiem. Jesteście często nieobecnymi. Mówcie ciszej. Nie mów tak cicho. Straciłem go na zawsze. Przybył nagle. Napiszę natychmiast do niego. Nie myślę, żebyś zrobił inaczej. Oni przybędą umyślnie na ten koncert. Czytujemy czasem dzienniki niemieckie. On pójdzie wpierw do kościoła. Nasz stolarz mieszka teraz gdzieindziej. On jest o dziesięć mil ztąd. Jeżeli zaczekasz na mnie, pójdziemy razem.

CXXIX.

Conjonctions. Spójniki.

Conjonctions les plus usitées. Spójniki najczęściej używane.

Car, bo.	ou, albo.	donc, więc.
comment, jak.	pourquoi, dla tego.	quoique, chociaż.
comme, jak.	quand, kiedy.	parce que, ponieważ.
et, i.	lorsque, kiedy.	i wyrażenia podane
mais, jak.	si, jeżeli.	na stronie 134 pod *c)*
ni, ani.	que, że, żeby.	i do nich podobne.
or, zaś,	puisque, ponieważ.	

flotter (int.), pływać (po wierzchu.
exister (int.), istnieć.
Socrate, Sokrates.
immobile*, nieruchomy.
prodigue*, rozrzutny.
absent*, nieobecny.

255. — Je ne puis venir vous voir, car je suis malade. Je serais venu, s'il avait fait beau temps. Partons avant qu'il fasse jour. J'ai donné ma parole et je la tiendrai. Le soleil est immobile quoiqu'il paraisse se mouvoir. Je pense, donc j'existe. Le vent est plus ou moins froid, selon qu'il nous vient du nord ou du midi. Demandez-lui s'il viendra. L'homme vertueux est heureux; or Socrate était vertueux: donc Socrate était heureux. Vous étiez absent; c'est pourquoi l'on*) vous a oublié. Je vous récompenserai quand je serai content de vous. Petit poisson deviendra grand, si Dieu lui prête vie.

256. — Zachowuj się dobrze, a będziesz zadowolony. Drzewo pływa, bo jest lżejsze od wody. Bóg chce, abyśmy byli posłuszni swoim rodzicom. Nie jest ani wielki ani mały. Jestem zadowolony z siebie, kiedy zrobiłem swoje zadanie. Ten młody człowiek mówi dobrze, ale mówi za wiele. Nie trzeba być zanadto skąpym, ani zanadto rozrzutnym. Wynagrodzę cię, jeżeli będę zadowolony z ciebie. Wynagradzam ciebie, chociaż nie jestem (subj.) bardzo zadowolony z ciebie. Tam wszystko jest piękne, bo wszystko jest prawdziwe.

---

*) l' dodane tu eufonicznie, dla uniknienia rozziewu.

Anecdotes, Fables, Contes.

1. — Un colonel de Henri IV *) vint un jour trouver ce prince. „Sire, dit-il, trois mots: argent ou congé“. Henri lui répondit: „Colonel, quatre, ni l'un ni l'autre“.

2. — On disait un jour à Socrate que quelqu'un avait fort mal parlé de lui. „Qu'est-ce que cela me fait?“ répondit-il; „laissez-le dire; je consens même qu'il me batte, quand je n'y suis pas“.

3. — Il n'y a presque plus de vivres dons notre camp, disait un officier à Rodolphe I.**). „Ne craignez rien, nous en trouverons dans les magasins de l'ennemi“, répondit le prince.

4. — Un officier qui présentait un placet à Louis XIV (quatorze) avait perdu la contenance au point qu'il trembla. „Avez-vous l'habitude de trembler?“ lui demanda le roi. „Jamais, Sire, en présence de vos ennemis“ répliqua le guerrier.

5. — Xerxès ne pouvant, avec une armée innombrable, forcer le passage des Thermopyles, qui n'était défendu que par trois cents Grecs: „Que d'hommes m'accompagnent, dit-il, mais que j'ai peu de soldats!“

6. — Quelqu'un demandait à Diogène à quelle heure il devait dîner: „Si tu es riche, quand tu veux; si tu es pauvre, quand tu peux“, lui répondit le cynique.

7. — Un voleur entra une nuit par la fenêtre dans la chambre d'un pauvre homme, et se mit à tâtonner à droite

---

*) quatre, **) premier.

et à gauche. „Mon ami!“ lui cria celui-ci, qui ne dormait pas, „ne vous donnez pas la peine de chercher plus longtemps; vous ne sauriez rien trouver pendant la nuit, dans un lieu où je ne trouve rien pendant le jour“.

8. — Socrate devant vider la coupe empoisonnée, un de ses disciples s'écria en pleurs: „Ah! pourquoi faut-il que vous mouriez ainsi innocent?“ Cet homme de bien répondit: „Voudrais-tu donc que je fusse coupable?“

9. — Quelqu'un entendant parler d'un homme mort à cent ans, comme d'une chose extraordinaire, dit: „Voilà une belle merveille! si mon père n'était pas mort, il aurait actuellement cent dix ans“.

10. — Quelqu'un témoignait un jour à Éveillon, chanoine et grand archidiacre d'Angers, sa surprise de ce qu'il n'avait aucune de ses chambres tapissées. „Quand j'entre l'hiver dans ma maison, répondit-il, mes murs ne me disent point qu'ils ont froid; mais les pauvres qui grelottent à ma porte me crient qu'ils ont besoin de vêtements“.

11. — Le chat et la poupée.

On demandait à une petite fille de six ans, qui elle aimait le mieux de son chat ou de sa poupée. Elle se fit longtemps prier pour répondre; puis elle dit à l'oreille de quelqu'un: „J'aime mieux mon chat, mais n'en dites rien à ma poupée“.

12. — Les commis et les voleurs.

Des voleurs voulaient forcer la porte d'un magasin où deux commis étaient couchés. Comme ceux-ci ne dormaient pas, l'un d'eux cria aux voleurs; „Messieurs, revenez un peu plus tard; nous ne sommes pas encore endormis“.

13. — L'enfant spirituel.

Un enfant de sept ans était très spirituel; tous les habitants de son village l'admiraient, et en parlaient beaucoup. Le curé du village entendit parler de l'enfant et désira le voir. Un jour il rencontra son père dans la rue et lui dit: „J'ai beaucoup entendu parler de votre fils et je désire le voir, ayez donc la bonté de l'amener demain chez moi“. Le paysan conduisit le lendemain son fils chez le curé qui parla

ainsi à l'enfant: „Dites-moi, mon enfant, où est Dieu, et je vous donnerai une pomme". L'enfant répondit sur-le-champ: „Dites-moi où Dieu n'est pas et je vous en donnerai deux".

14. — Cornélie.

Une dame des environs de Rome qui se trouvait en visite chez Cornélie, épouse du consul Sempronius Gracchus, faisait parade des bijoux d'or et des pierreries dont elle était parée. Elle témoigna le désir de voir aussi les objets de parure de Cornélie. Celle-ci promit de les faire voir, et continua la conversation. Lorsque ses deux fils rentrèrent de l'école, Cornélie les présenta à la dame en lui disant: „Vous avez désiré voir mes bijoux: les voici".

15. — Le chevalier William Gooels.

Le chevalier William Gooels, gouverneur de la Virginie, causait avec un négociant dans les rues de Williamsbourg. Un nègre qui vint à passer près de ces messieurs, les salua très respectueusement; le gouverneur lui rendit le salut. „Comment", observa le négociant „votre Excellence s'abaisse jusqu'à saluer un esclave? — „Certainement", repartit le gouverneur „je serais bien fâché qu'un esclave se montrât plus poli que moi".

16. — Turenne.

Turenne remarquant un officier qui à cause de sa pauvreté avait un mauvais cheval, l'invita à table. Après le repas, le maréchal dit à l'officier: „J'ai une prière à vous faire, j'espère que vous ne refuserez pas d'obéir à votre général: je suis vieux et maladif, les chevaux vifs me fatiguent et je vous en ai vu un qui m'irait bien; si le sacrifice n'est pas trop grand pour vous, veuillez me le changer". L'officier répondit par une inclination et Turenne lui donna un de ses meilleurs chevaux.

17. — Le soleil et le jardinier.

Un bourgeois qui était à sa maison de campagne, se promenait dans son jardin pendant l'ardeur du soleil. Son jardinier, qui ne l'attendait pas si tôt, s'était endormi sous

les arbres fruitiers; il va le trouver tout en colère: „Comment, coquin, lui crie-t-il, tu dors au lieu de travailler; tu n'es pas digne que le soleil t'éclaire. — C'est aussi pour cette raison, lui dit le jardinier, en se frottant les yeux, que je me suis mis à l'ombre“.

18. — Le nègre et les naufragés.

Pendant le temps d'un de ces orages si fréquents aux Antilles, une chaloupe chavira, et douze hommes tombèrent à la mer. Un nègre se jette à l'eau malgré le danger, et après des efforts inouïs, il en ramène cinq. Au moment où il allait se jeter une sixième fois, le maître de la barque lui dit: „C'est assez; tu as gagné la liberté“. L'esclave se jeta à l'eau en disant: „Voici un malheureux qui se noie, je serai libre une heure plus tard“; et un sixième homme fut sauvé.

19. — Aristippe.

Un riche citoyen d'Athènes entendait souvent parler avec admiration des talents et de la sagesse du philosophe Aristippe Jusqu'alors il s'était uniquement occupé à amasser une grande fortune à son fils; il avait négligé de lui donner des talents, de cultiver son âme et d'orner son esprit. Quoiqu'il estimât peu la philosophie, il aurait cependant bien voulu voir un jour son fils briller comme ce sage. Il va donc le trouver et lui dit qu'il aurait grande envie de le charger de l'éducation de son fils, et il lui demande ce qu'il exigera pour ses soins. Aristippe demanda mille drachmes. „Mille drachmes! s'écria l'avare. Pour ce prix j'aurai un esclave“. „Vous en aurez deux, reprit le philosophe: „votre fils d'abord et puis l'esclave que vous placerez auprès de lui“.

20. — Le pic et la colombe.

Un pic et une colombe venaient de rendre visite à un paon. „Comment t'a plu notre hôte?“ demanda le pic en revenant; n'est-ce pas une créature déplaisante? Sa fierté, ses pieds difformes, sa voix désagréable ne sont-ils pas insupportables“. — „Je n'ai pas eu le temps de faire attention à tout cela“, répondit la bonne colombe; „car je ne pouvais trop admirer la beauté de sa tête, les superbes couleurs de son plumage et sa queue majestueuse“.

21. — L'ours et les deux amis.

Deux voyageurs, unis par les liens de l'amitié, faisaient un jour le même chemin, lorsqu'un ours vint à leur rencontre. L'un d'eux s'enfuit sur-le-chanp et se réfugia sur un arbre; l'autre se coucha par terre et feignit d'être mort. L'ours vint à lui, le tourna, le retourna, et le croyant mort, il continua son chemin. Celui qui était sur l'arbre descendit, et demanda à son camarade ce que l'ours lui avait dit à l'oreille. „Il m'a dit, reprit l'autre, de ne pas me fier à un ami, avant de l'avoir éprouvé dans le besoin".

22. — La chenille.

Un jour, conversant entre eux, différents animaux louaient beaucoup le ver à soie sur son industrie. „Quel talent il faut avoir, disaient-ils, pour composer ces fils si doux, si fins, qui font la richesse de l'homme!" L'un vantait le travail du ver à soie, l'autre son adresse. Une chenille cependant apercevait des défauts, et pour chaque éloge donné, trouvait un *si* ou bien un *mais*. Comme chacun en témoignait sa surprise, un renard s'écria: „Eh! messieurs, voici le mot de la critique: madame file aussi".

23. — Le cerf et le fermier.

Un cerf, vivement pressé par un chasseur, se réfugia dans une ferme et demanda asile. Le fermier parut prendre pitié du pauvre animal, et lui promit avec serment de ne point le découvrir. Quelques moments après, le chasseur parut et demanda au métayer s'il n'avait pas vu passer un cerf. „Non, répondit celui-ci, je n'en ai vu aucun par ici". En même temps, il indiquait du doigt le coin où son hôte se tenait caché. Le chasseur ne prit pas garde au signe, et continua sa chasse. Aussitôt qu'il fut parti, le cerf s'enfuit sans rien dire. „Holà! lui cria le fermier, où courez-vous si vite? Est-ce là votre remercîment pour l'asile que je vous ai donné? — Oui, dit le cerf. Si votre main avait été aussi discrète que votre langue, je n'aurais pas manqué de vous exprimer toute ma reconnaissance; mais l'indignation et le mépris, c'est tout ce que mérite un homme à deux visages".

24. — Les deux voyageurs.

Deux compères, Thomas et Lubin, se rendaient à pied de compagnie à la ville voisine. Thomas trouve sur la route

une bourse pleine de louis et l'empoche aussitôt. „La bonne aubaine pour nous! s'écrie Lubin d'un air joyeux. — Tu te trompes, répond froidement Thomas; *pour nous* n'est pas exact; *pour moi*, c'est tout autre chose". Lubin ne réplique pas. Ils quittent la plaine. Au coin du bois voisin, ils font rencontre de voleurs. „Nous sommes perdus! s'écrie Thomas qui tremble avec raison.

— Non, répond Lubin; *nous* n'est pas le vrai mot; *toi* c'est différent". Il dit, et s'échappe à travers les taillis. Thomas, que la peur rend immobile, est aussitôt pris; il faut tirer et donner la bourse.

Celui qui ne songe qu'à soi dans la bonne fortune, n'a point d'amis dans le malheur.

25. — La chenille et la fourmi.

Une fourmi, trottant par la campagne, rencontra sur son chemin une chenille qui la salua de son mieux, s'il est vrai qu'une chenille salue. La fourmi dédaigneuse fit peu de cas de cette civilité. „Pauvre animal, dit-elle, te comptes-tu pour une créature? Dans tous les cas, tu n'es qu'un essai manqué. Dieu merci, la nature a mis plus de soin à me former. Je vais, je viens d'une jambe légère... Mais c'est trop m'arrêter; je cours à la moisson". L'humble chenille se tait, se renferme dans sa coque et se met à l'ouvrage. A peu de temps de là, l'orgueilleuse fourmi repasse en cet endroit; le ver est devenu papillon. „Arrête un peu, de grâce, dit-il à la fourmi qui le saluait à son tour. Je suis bien aise de t'avertir qu'il ne ne faut jamais mépriser personne. Hier je rampais, aujourd'hui j'ai pris mon essor; je m'élève dans l'air, et tu rampes toujours".

26. — Deux louis pour deux oeufs.

Le frère de Marie-Antoinette, Joseph II, voulut visiter la France incognito. C'était un prince philosophe, redoutant par dessus tout l'ennui des réceptions à grand apparat. Il aimait l'imprévu et abandonnait tout au hasard. Il lui arriva, dans son voyage, de choisir, pour s'y arrêter, les lieux qui offraient le moins de ressources, un village, un hameau quelquefois. Comme il voyageait sans faste, il fut l'objet d'une foule de méprises. Parfois aussi, quelque malin aubergiste soupçonnait la qualité du personnage, et mettait sa pénétration à profit. Un entre autres, un jour, de-

manda au prince deux louis pour deux oeufs: „Ils sont donc bien rares? s'écria Joseph. — Les oeufs, non, repartit l'aubergiste; mais les empereurs". Joseph trouva la saillie piquante, et paya de bonne grâce.

27. — Le poulet.

Deux valets de ferme, Nicolas et Georges, entrèrent un jour dans la cuisine de leur maître, et profitèrent d'un moment où la ménagère sortit, pour voler un superbe poulet qui prenait au feu des teintes dorées fort appétissantes. Nicolas l'enleva lestement et le mit dans la poche de Georges. Quand la fermière revint, nos deux voleurs n'avaient pas encore eu le temps de s'enfuir; elle s'aperçut de l'absence du poulet, et leur en demanda des nouvelles. „Quoi! dit Georges, nous prenez-vous pour des voleurs? Je jure bien que je n'ai pas pris votre poulet. — Et moi, dit Nicolas, je jure aussi que je ne l'ai pas". — „C'est vrai, dit la fermière; toi, Nicolas, tu n'as pas le poulet, mais tu l'as pris, car ta manche est couverte de suie; et toi Georges, tu ne l'as pas pris, mais tu as souffert que Nicolas le mit dans ta poche, que je vois toute tachée de graisse. Vous êtes donc tous les deux aussi voleurs et aussi menteurs l'un que l'autre".

28. — L'amandier, le prunier et l'abricotier.

Le jardinier d'une riche propriété venait d'être renvoyé à cause de son incapacité et de sa négligence. Il fut immédiatement remplacé par un homme intelligent et sage. Tous les arbres applaudirent... *Tous* n'est pas le mot; car un amandier et un prunier s'insurgèrent contre l'autorité du maître. „Nous saurons bien nous conduire tout seuls, s'écrièrent-ils ensemble. — Vous pourrez-vous en repentir, leur dit un vieil abricotier qui poussait à dix pas de là; notre inexpérience a trop besoin d'aide pour que nous cherchions à nous affranchir. — Bah! bah! nous ne craignons rien et bientôt tu nous verras à l'oeuvre".

En effet dès que le mois de janvier fut arrivé, l'amandier ouvrit ses petites fleurettes blanches: mais une malencontreuse gelée suivie d'un soleil assez chaud, vous les roussit tout net, et l'arbre impatient et rebelle eut la honte de ne pas donner une amande de toute l'année. „Je ferai mieux que lui, dit le prunier, je ne permettrai à mes bourgeons de s'ouvrir qu'au mois d'août; mes fruits n'en seront que plus

savoureux; ce sera un bon tour à faire au jardinier que de mûrir hors de saison". Il le fit comme il l'avait dit; mais ses fruits étaient à peine formés, qu'une nuée d'insectes, qui ne trouvaient plus rien ailleurs, se jetèrent sur le malheureux arbre, et mangèrent en quelques jours et les feuilles et les prunes.

Le sage abricotier, qui eut le bon esprit d'écouter son maître et de se prêter à la culture, donna une magnifique récolte de fruits mûrs et délicieux.

Les enfants dociles aux conseils de leurs parents et aux leçons de leurs maîtres sont ceux dont l'éducation donne les meilleurs résultats.

Spis wyrazów użytych w tej książce.

Uwaga: Liczba obok wyrazu wskazuje stronę na której się znajduje jego znaczenie.

8

Podręcznik do konjugacyj francuskich, obejmujący przeszło ośmdziesiąt wzorów, oraz zbiór 2800 czasowników, z wskazaniem ich odmiany, ułożył W. Erard Ciechomski. Cena . . . . 80 hal.